

REPUBLIKA E SHQIPËRISË
BANKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI MBIKËQYRËS

V E N D I M

Nr. 48, datë 31.07.2013

PËR MIRATIMIN E RREGULLORES

“PËR RAPORTIN E MJAFTUESHMËRISË SË KAPITALIT”

Në bazë dhe për zbatim të nenit 12, shkronja “a”, dhe neni 43, shkronja “c”, të ligjit nr. 8269 datë 23.12.1997 “Për Bankën e Shqipërisë”, i ndryshuar; nenit 58, shkronjat “a”, “b”, “c” dhe “ç”, nenit 59, pikat 2 dhe 3, dhe të nenit 60, pika 2, të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006 “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, i ndryshuar, me propozim të Departamentit të Mbikëqyrjes, Këshilli Mbikëqyrës i Bankës së Shqipërisë,

VENDOSI:

1. Miratimin e rregullore “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit” dhe anekseve pjesë përbërëse të saj, sipas tekstit bashkëlidhur këtij vendimi.
2. Ngarkohet Departamenti i Mbikëqyrjes dhe Departamenti i Statistikave me ndjekjen e zbatimit të këtij vendimi.
3. Bankat, deri në hyrjen në fuqi të këtij vendimi, marrin masat dhe krijojnë kushtet e nevojshme për zbatimin e kërkesave të rregullore, si dhe raportojnë në Bankën e Shqipërisë në lidhje me ecurinë e marrjes së masave dhe të kërkesave për kapital, sipas kërkesave të Departamentit të Mbikëqyrjes.
4. Me hyrjen në fuqi të kësaj rregulloreje shfuqizohet rregullorja “Për raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit”, miratuar me vendimin e Këshillit Mbikëqyrës nr. 58, datë 05.05.1999, i ndryshuar.
5. Ngarkohet Departamenti i Marrëdhënieve me Jashtë, Integritimit Evropian dhe Komunikimit, për publikimin e kësaj rregulloreje në Buletinin Zyrtar të Bankës së Shqipërisë dhe në Fletoren Zyrtare të Republikës së Shqipërisë.

Ky vendim hyn në fuqi në datën 31 dhjetor 2014.

SEKRETARI

Ylli Memisha

KRYETARI

Ardian Fullani

**BANKA E SHQIPËRISË
KËSHILLI MBIKËQYRËS**

RREGULLORE

“PËR RAPORTIN E MJAFTUESHMËRISË SË KAPITALIT”

(Miratuar me vendimin nr.48, datë 31.7.2013 dhe ndryshuar me vendimin nr.43, datë 30.7.2014, vendimin nr. 70, datë 18.12.2014, vendimin nr. 49, datë 1.7.2015, vendimin nr. 91, datë 2.12.2015, vendimin nr. 49, datë 30.3.2016, vendimin nr. 5, datë 1.2.2017, vendimin nr. 34, datë 2.5.2018, vendimin nr. 7, datë 5.2.2020, vendimin qarkullues nr. 22, datë 1.4.2020, vendimin qarkullues nr. 54, datë 9.11.2021, vendimin nr. 68, datë 22.12.2021, vendimin nr. 44, datë 2.11.2022, vendimin nr. 36, datë 2.8.2023, vendimin nr. 15, datë 6.3.2024 dhe me vendimin nr. 31, datë 2.7.2025 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë)

**KREU I
TË PËRGJITHSHME**

**Neni 1
Objekti**

1. Objekti i kësaj rregulloreje është:
 - a) përcaktimi i kriterëve dhe rregullave për llogaritjen e raportit të mjaftueshmërisë së kapitalit; dhe
 - b) përcaktimi i nivelit minimal të raportit të mjaftueshmërisë së kapitalit.

**Neni 2
Baza juridike**

1. Kjo rregullore nxirret në bazë dhe për zbatim të:
 - a) nenit 12, shkronja “a”, dhe neni 43, shkronja “c”, të ligjit nr. 8269, datë 23.12.1997 “Për Bankën e Shqipërisë”, i ndryshuar;
 - b) nenit 58, shkronjat “a”, “b”, “c” dhe “ç”, nenit 59, pikat 2 dhe 3, dhe të nenit 60, pika 2, të ligjit nr. 9662, datë 18.12.2006 “Për bankat në Republikën e Shqipërisë”, i cili më poshtë në këtë rregullore do të quhet ligji për bankat.

**Neni 3
Subjektet**

Subjekte të kësaj rregulloreje janë bankat e licencuara për të ushtruar veprimtari bankare dhe financiare në Republikën e Shqipërisë, në përputhje me licencën e lëshuar nga Banka e Shqipërisë (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhen “banka”).

Neni 4 Përkufizime

1. Termat e përdorur në këtë rregullore kanë të njëjtin kuptim me termat e përkufizuar në ligjin për bankat.
2. Përveç sa parashikohet në paragrafin 1 të këtij neni, për qëllime të zbatimit të kësaj rregulloreje, termat e mëposhtëm do të kenë këto kuptime dhe do të përdoren respektivisht:
 - a) **në kreun III, për llogaritjen e kërkesave për kapital të rrezikut të kredisë sipas metodës standarde:**
 - 1) **“Institucion i jashtëm i vlerësimit të kredisë”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhet “ECAI”) – është personi juridik, i cili kryen vlerësime dhe përcakton cilësinë e kredisë së një institucioni/subjekti tjetër;
 - 2) **“Institucion i jashtëm i vlerësimit të kredisë, i pranuar”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhet “ECAI” e pranuar) – është institucioni i jashtëm i vlerësimit të kredisë, i njohur nga Banka e Shqipërisë dhe i përfshirë në listën e ECAI-ve të pranuar, të publikuara në faqen zyrtare të Bankës së Shqipërisë. Për qëllime të përlllogaritjes së kërkesës për kapital, bankat mund të përdorin vetëm vlerësimet e kredisë së ECAI-ve të pranuar;
 - 3) **“Institucion i jashtëm i vlerësimit të kredisë, i emëruar”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhet “ECAI” e emëruar) – është institucioni i jashtëm i vlerësimit të kredisë i pranuar, vlerësimet e të cilit, banka ka vendosur t’i përdorë për qëllime të peshave të ponderimit me rrezikun;
 - 4) **“Agjencia e kreditimit të eksporteve”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhet “ECA”) - është agjencia që mbështet aktivitetet e eksportit, të personave fizik dhe juridik, nga vendet në të cilat ECA-ja është e regjistruar. ECA-të ofrojnë kredi të garantuara nga qeveritë, garanci dhe sigurime, që mbulojnë si rrezikun politik, ashtu edhe atë tregtar, të vendit që merr hua. Bankat, në llogaritjen e kërkesës për kapital, mund të përdorin vlerësimet e kredisë, të publikuara nga ECA-ja, në rast se ato përmbushin kushtet e përcaktuara në këtë rregullore;
 - 5) **“Institucione të mbikëqyrura”** – janë bankat, shoqëritë e investimit dhe institucionet financiare;
 - 6) **“Shoqëritë e investimit”** (shoqëritë komisionere) – janë shoqëritë e përkufizuara sipas nenit 3, pika 47 të ligjit nr. 62/2020 “Për tregjet e kapitalit”;
 - 7) **“Institucionet financiare”**²–janë ndërmjetësit financiarë, subjekt i kërkesave mbikëqyrëse të barasvlershme me kërkesat mbikëqyrëse për bankat. ³Në rastin e institucioneve që mbikëqyren nga Banka e Shqipërisë do të përfshihen institucionet financiare jobanka dhe shoqëritë e kursim-kreditit e unionet e tyre, ndërsa nuk përfshihen zyrat e këmbimit valutor;
 - 8) **“Autoritete kompetente mbikëqyrëse”** – janë autoritetet vendase, kombëtare ose të huaja, të cilat janë të autorizuar me ligj apo rregullore, për mbikëqyrjen e bankave dhe/ose institucioneve të tjera financiare;

¹ Ndryshuar me vendimin nr. 36, datë 2.8.2023 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

² Shfuqizuar shënimi sqarues me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- 9) **“Sipërmarrje Investimesh Kolektive”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhet “SIK”) – janë sipërmarrjet e përkufizuara ⁴sipas nenit 2, pika 73 të ligjit nr. 56/2020, datë 30.4.2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”;
- 10) **“Organe të qeverisjes lokale dhe rajonale”** – janë njësitë e vetëqeverisjes lokale dhe rajonale, siç përcaktohen nga autoritetet kompetente të çdo vendi;
- 11) **“Njësi të sektorit publik”** – janë organet administrative jotregtare, në varësi të qeverisë qendrore, qeverive rajonale apo autoriteteve lokale ose të autoriteteve që ushtrojnë përgjegjësi të njëjta si qeveritë rajonale dhe autoritetet lokale; ose ndërmarrjet/personat juridikë jotregtarë që zotërohen ose krijohen dhe financohen nga qeveria qendrore, qeveritë rajonale ose autoritetet lokale dhe garantohen prej tyre, të cilat përfshijnë organizmat që vetëadministrohen dhe funksionojnë në bazë të një ligji të veçantë dhe janë nën mbikëqyrjen shtetërore;
- 12) **“Ndërmarrjet e vogla dhe të mesme”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhen “SME”) – për qëllime të kësaj rregulloreje janë respektivisht kategoritë të cilat plotësojnë nivelet e mëposhtme të xhiros vjetore:

Kategoria	Xhiro vjetore
Mikrondërmarrje	më pak se 10 milion lekë
Ndërmarrje të vogla	10-50 milion lekë
Ndërmarrje të mesme	më pak se 250 milion lekë

- 13) **“Ekspozime (kredi) me probleme”** – janë ekspozimet (kreditë), të cilat sipas kërkesave të përcaktuara në rregulloren “Për administrimin e rrezikut të kredisë”, klasifikohen në një nga kategoritë: nënstandarde, të dyshimta dhe të humbura;
- 14) **“Financim spekulativ i pasurisë së paluajtshme”** – është kredi e dhënë nga banka për blerjen e tokës, zhvillimin ose ndërtimin mbi tokën, të lidhur me një pasuri të paluajtshme, ose për blerjen e kësaj pasurie të paluajtshme ose zhvillimin apo ndërtimin e saj, me synim rishitjen e kësaj pasurie për qëllime fitimi;
- 15) **“Obligacione të garantuara”** – janë ato obligacione, emetimi i të cilave rregullohet nga një ligj i veçantë i vendit ku emetuesi është i regjistruar, dhe është subjekt i mbikëqyrjes së autoriteteve kompetente mbikëqyrëse, si dhe plotësojnë njëkohësisht kushtet e mëposhtme:
- i. fondet e përfituara nga shitja e obligacioneve të garantuara duhet të investohen në mjete, të cilat sigurojnë mbulim të mjaftueshëm për detyrimet që rrjedhin nga këto obligacione, deri në maturimin e tyre; dhe
 - ii. në rast falimentimi të emetuesit, këto obligacione mundësojnë një trajtim preferencial të mbajtësit të tyre (obligacioneve të garantuara), duke i dhënë atij prioritet në terma të pagesave të principalit dhe interesit;
- 16) **“Cash-i në proces arkëtimi”** – janë fonde në proces transferimi midis bankave, të cilat përfshijnë fonde në llogaritë e transfertave, të çeqeve dhe të tjera forma pagesash, të cilat janë dërguar për arkëtim⁷;

⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁷ Për shembull “llogaritë pezull” siç përcaktohet në metodologjinë e raportimit dhe përmbajtjen e raporteve financiare.

- 17) **“Pagesat minimale të qirasë financiare”** – janë pagesat dhe ndonjë opsion blerje që qiramarrësi është ose mund të jetë e nevojshme të kryejë, gjatë kohëzgjatjes së qirasë (domethënë opsion, ushtrimi i të cilit është, në mënyrë të arsyeshme, i sigurt);
- 18) **“Vlerësim i kërkuar” (solicited rating)** – është një vlerësim i lëshuar nga një ECAI e pranuar, me kërkesën e institucionit/subjektit që vlerësohet, kundrejt pagesës së një tarife. Do të konsiderohen të tilla edhe vlerësimet e lëshuara në mungesë të kërkesës, nëse institucioni/subjekti ka marrë më parë një vlerësim të kërkuar nga e njëjta ECAI;
- 19) **“Vlerësimi i dhënë” (unsolicited rating)** – është një vlerësim i lëshuar nga një ECAI e pranuar, pa kërkesën e institucionit/subjektit që vlerësohet dhe pa pagesë të ndonjë tarife;

b) në kreun IV, për zbatimin e teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë:

- 20) **“Zbutja e rrezikut të kredisë”** – është teknika e përdorur nga një bankë, për të zvogëluar rrezikun e kredisë të lidhur me një ekspozim, ose ekspozime të saj;
- 21) **“Mbrojtja e kredisë”** – është çdo metodë kontraktuale sipas së cilës ofruesi i mbrojtjes shet dhe blerësi i mbrojtjes përfiton mbrojtje, me qëllim zbutjen e rrezikut të kredisë;
- 22) **“Aktiv bazë”** – është aktivi, i regjistruar në bilancin e blerësit të mbrojtjes së kredisë, për të cilin blihet mbrojtja;
- 23) **“Blerës i mbrojtjes”** – është subjekti, që blen mbrojtje kundrejt rrezikut të kredisë, (domethënë shet rrezikun e kredisë);
- 24) **“Ofrues i mbrojtjes”** – është subjekti që shet mbrojtje kundrejt rrezikut të kredisë, (domethënë blen rrezikun e kredisë);
- 25) **“Mbrojtje e financiar e kredisë”** – janë teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë, që i japin blerësit të mbrojtjes të drejtën që, në rast dështimi të subjektit huamarrës në shlyerjen e detyrimit, të rimbursojë vlerën e kredisë së dhënë nëpërmjet aktiveve ose vlerave monetare të përcaktuara paraprakisht;
- 26) **“Mbrojtje e pafinancuar e kredisë”** – janë teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë që bazohen në angazhimin e një pale të tretë për t’i paguar bankës një shumë të caktuar në rast paaftësie paguese të huamarrësit, ose me materializimin e ngjarjeve të përcaktuara lidhur me kredinë;
- 27) **“Transaksion huadhënieje i kolateralizuar”** – është çdo transaksion nga i cili buron një ekspozim i siguruar me kolateral, që nuk përfshin ndonjë klauzolë që i jep bankës të drejtën të përftojë shpesh marzh nga huamarrësi, pengdhënësi, ose ofruesi i kolateralit;
- 28) **“Transaksion i bazuar në tregun e kapitalit”** – është çdo transaksion nga i cili buron një ekspozim i siguruar me kolateral, që përfshin një klauzolë, e cila i jep bankës të drejtën të përftojë shpesh marzh nga huamarrësi, pengdhënësi ose ofruesi i kolateralit;
- 29) **“Ngjarje kredie”** – është ngjarja që në përputhje me përcaktimet kontraktuale midis palëve (ofruesit dhe blerësit të mbrojtjes), detyron ofruesin e mbrojtjes t’i paguajë blerësit të mbrojtjes shumën e parashikuar në kontratë;

- 30) **“Marrëveshjet tip të netimit (kompensimit)”** – janë marrëveshje që lejojnë netimin (kompensimin) e ekspozimeve përkatëse të dy palëve të përfshira, bazuar në transaksione ligjore individuale. Në rast të zgjidhjes së marrëveshjeve, ato (marrëveshjet tip) lejojnë shlyerjen e shumave përkatëse të lidhura me të gjitha transaksionet. Marrëveshjet tip të netimit (kompensimit) përcaktojnë termat dhe kushtet e netimit kur palët kryejnë transaksione të lidhura me produkte të ndryshme, të rregulluara nga marrëveshje individuale. Në këtë kuadër, marrëveshjet tip të netimit (kompensimit) rregullojnë marrëdhënien e përgjithshme midis palëve, duke i dhënë palës që nuk ka dështuar, të drejtën për të mbyllur të gjitha transaksionet e përfshira në marrëveshje në momentin që kundërpartia dështon të respektojë detyrimin e saj qoftë edhe për një transaksion të vetëm;
- 31) **“Derivativët e kredisë”** – janë kontrata që përcaktojnë detyrimin e ofruesit të mbrojtjes për t’i paguar blerësit të mbrojtjes detyrimin e parashikuar kontraktualisht në rast të materializimit të një ngjarjeje kredie të paracaktuar. Ky detyrim do të konsistojë në njërin nga vlerat e mëposhtme:
- i. masën e rënies së vlerës së detyrimit referencë në raport me vlerën fillestare (*cash settlement variable*),
 - ii. vlerën e plotë nominale (*notional*) të detyrimit referencë në këmbim të dorëzimit (*physical delivery*) të detyrimit referencë ose të një instrumenti financiar ekuivalent (*deliverable obligation*) të specifikuar në kontratë,
 - iii. një shumë fikse të paracaktuar (*binary payout*);
- 32) **“Detyrimi referencë”** – është detyrimi që përdoret për qëllime të përcaktimit të vlerës së shlyerjes *cash*, ose të detyrimit të dorëzueshëm, në rastin e derivativëve të kredisë;
- 33) **“Credit Default Swap”** – është një lloj derivativi kredie sipas të cilit, blerësi i mbrojtjes ia transferon ofruesit të mbrojtjes rrezikun e kredisë të detyrimit referencë. Ofruesi i mbrojtjes merr përsipër të kompensojë blerësin e mbrojtjes në rast se materializohen ngjarjet e kredisë të specifikuara në kontratë. Për këtë shërbim, blerësi i mbrojtjes i paguan ofruesit të mbrojtjes një prim periodik;
- 34) **“Total Return Swap”** – janë kontrata nëpërmjet të cilave blerësi i mbrojtjes angazhohet t’i transferojë ofruesit të mbrojtjes të gjitha flukset e parasë që burojnë nga detyrimi referencë. Ofruesi i mbrojtjes nga ana e tij, i transferon blerësit flukset e parasë që lidhen me një normë referencë. Në datat e pagimit të flukseve të parasë (ose në datën e përfundimit të kontratës), blerësi i mbrojtjes i transferon ofruesit shumën e rivlerësimit të mundshëm të detyrimit referencë (domethënë një shumë të barabartë me diferencën pozitive midis vlerës së tregut dhe vlerës fillestare të detyrimit referencë). Në rast të rënies së vlerës së detyrimit referencë, ofruesi i mbrojtjes i transferon blerësit shumën përkatëse që kompensojnë këtë rënie;
- 35) **“Credit Linked Notes”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhen “CLN”) – janë instrumente derivative me një *Embedded Credit Default Swap*, të cilat i lejojnë blerësit të mbrojtjes t’i transferojë ofruesit rrezikun që buron nga aktivi mbi të cilin bazohet CLN. Ofruesi i mbrojtjes merr nga blerësi një pagesë periodike (kupon) dhe vlerën e aktivit kur ky maturohet, përveç rastit kur ndodh një ngjarje kredie përpara maturimit të aktivit, mbi të cilin bazohet CLN;

- 36) **“Teknikat e zbutjes shportë (*basket*)”** – janë teknika që bazohen në derivativë kredie shportë, ku blerësi i mbrojtjes i transferon ofruesit rrezikun e kredisë të më shumë se një ekspozimi (disa ekspozimeve). Format e zakonshme të derivativëve të kredisë shportë janë *first-to-default* dhe *nth-to-default*;
- 37) **“Derivativ kredie *first-to-default*”** – është një kontratë që lidhet me një numër të caktuar (shportë) ekspozimesh, sipas termave të së cilës dështimi i parë ndër ekspozimet do të shkaktojë pagesën e detyrimit nga ofruesi i mbrojtjes;
- 38) **“Derivativ kredie *nth-to-default*”** – është një kontratë që lidhet me një numër të caktuar (shportë) ekspozimesh sipas termave të së cilës, dështimi i n-të ndër ekspozimet do të shkaktojë pagesën e detyrimit nga ofruesi i mbrojtjes;
- 39) **“Instrumente të ngjashme me *cash-in*”** – janë certifikatat e depozitës ose instrumente të tjera të ngjashme të lëshuara nga banka, të cilat përfshijnë detyrimin për t’u rimbursuar me vlerë nominale;
- 40) **“Vlera e dorëzimit”** – është shuma monetare që një shoqëri sigurimi i paguan një të siguruari që ka anuluar një policë sigurimi jete (domethënë vlera në *cash* e akumuluar nga primet dhe interesat për çdo vlerë monetare të mëparshme, në rastet që këto të fundit tejkalojnë koston e sigurimit);
- 41) **“*Cross-Default*”** – është një klauzolë në një marrëveshje kredie apo instrumenti, që sjell shpalljen e dështimit të huamarrësit, nëse ky i fundit ka dështuar në shlyerjen e një detyrim tjetër (njihet ndryshe edhe si *cross-acceleration*);
- 42) **“Rivendosja e marzhit”** – është vendosja e *cash*-it ose letrave me vlerë shtesë me kundërpartinë në përgjigje të thirrjes për marzh. Në rastet kur vlera e tregut e kolateralit të lënë peng bie, mbajtësi i kolateralit i kërkon kundërpartisë të rivendosë marzhin për të respektuar kërkesat e përcaktuara;

c) **⁸në kreun V, për llogaritjen e kërkesave për kapital të rrezikut në pozicionet e krijuara në procesin e titullzimit:**

- 43) **“Titullzimi”** – është një transaksion ose skemë (operacion financiar), ku rreziku i kredisë së një ekspozimi ose një grupi ekspozimesh ndahet në segmente rreziku (transhe), të cilat kanë karakteristikat e mëposhtme:
 - i. pagesat e kryera varen nga ecuria e ekspozimit apo e grupit të ekspozimeve,
 - ii. përparësia e pagesave sipas segmenteve të rrezikut (transheve) përcakton shpërndarjen e humbjeve përgjatë maturitetit të transaksionit ose skemës;
- 44) **“Titullzimi tradicional”** – është një operacion titullzimi, i cili përfshin transferimin e interesit ekonomik në ekspozimet që po titullzohen, nëpërmjet transferimit të pronësisë së tyre nga origjinuesi tek një entitet me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE) ose nëpërmjet dhënies së financimeve bankës origjinuese nga ana e entitetit me qëllim të posaçëm titullzimi (*sub-participation*). Titujt e emetuar nuk përfaqësojnë detyrime për t’u paguar nga origjinuesi;
- 45) **“Titullzimi sintetik”** – është operacion titullzimi, në të cilin transferimi i rrezikut të kredisë në një ose dy segmente realizohet nëpërmjet përdorimit të derivativëve të kredisë ose garancive, dhe aktivet ose portofoli i aktiveve të titullzuara mbeten ekspozime të origjinuesit (nuk janë objekt transferimi);
- 45/1) **“Titullzim i ekspozimeve me probleme”** - është titullzimi i mbështetur nga një grup ekspozimesh me probleme, sipas përcaktimit në rregulloren “Për administrimin e rrezikut të kredisë nga bankat dhe degët e bankave të huaja”, vlera nominale e të

⁸ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

cilave përbën jo më pak se 90% të vlerës nominale të grupit të ekspozimeve, si në momentin e origjinimit ashtu dhe në vijim, kur shtohen ose largohen aktive nga grupi i ekspozimeve bazë, për efekt të blerjes së aktiveve të reja me *cash*-in e marrë nga aktivet e titullzuara, për efekt të ristrukturimit ose për çdo lloj arsyeje tjetër përkatëse;

- 45/2) **“Titullzim tradicional i kualifikuar i ekspozimeve me probleme”** - është një titullzim tradicional i ekspozimeve me probleme, ku zbritja e parimbursueshme nga çmimi i blerjes është të paktën 50% e tepicës së ekspozimeve bazë, në momentin kur ekspozimet transferohen te entiteti me qëllim të posaçëm titullzimi;
- 45/3) **“Titullzim qarkullues”** - është titullzimi, struktura e të cilit ndryshon (qarkullon), nëpërmjet shtimit ose largimit të ekspozimeve nga grupi, pavarësisht nëse vetë ekspozimet janë qarkulluese ose jo;
- 45/4) **“Rititullzim”** - është titullzimi në të cilin, të paktën një nga ekspozimet bazë, është një pozicion titullzimi;
- 46) Shfuqizuar;
- 47) **“Pozicion titullzimi”** – është një ekspozim ndaj një titullzimi;
- 48) **“Origjinuesi”** – është subjekti, i cili:
- i. në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, vetë ose nëpërmjet subjekteve të lidhura, përfshihet në marrëveshjen fillestare të titullzimit, e cila krijon detyrimet ose detyrimet e mundshme të debitorit ose debitorit të mundshëm, që shkaktojnë ekspozimet që titullzohen, ose
 - ii. titullzon aktivet e blera nga një palë e tretë, për llogari të tij dhe të regjistruara në bilancin e tij;
- 49) **“Sponsor”** - është një bankë, me seli brenda ose jashtë vendit, ose një shoqëri komisionere, siç përcaktohet në ligjin 62/2020 “Për tregjet e kapitalit” ose në legjislacionin përkatës, e ndryshme nga origjinuesi, që:
- i. krijon dhe administron një program ABCP (*Asset-backed commercial paper programme*) ose çdo titullzim tjetër, ku ekspozimet blihen nga subjekte palë të treta, ose
 - ii. krijon një program ABCP (*Asset-backed commercial paper programme*) ose çdo titullzim tjetër, duke blerë ekspozimet nga palët e treta dhe duke i deleguar administrimin e përditshëm dhe aktiv të portofolit të titullzuar, një subjekti të licencuar për të kryer një veprimtari të tillë, në përputhje me ligjin 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive” dhe ligjin 62/2020 “Për tregjet e kapitalit” ose me legjislacionin përkatës;
- 49/1) **“Huadhënës fillestar”** - është subjekti, i cili vetë ose nëpërmjet subjekteve të lidhura, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë, nënshkruan marrëveshjen fillestare (origjinuese), e cila krijon detyrimet ose detyrimet e mundshme të debitorit ose debitorit të mundshëm, që krijojnë ekspozimet që titullzohen;
- 50) **“Programi ABCP (Asset-Backed Commercial Paper)”** – është një program titullzimi, titujt e emetuar prej të cilit, marrin kryesisht formën e letrave tregtare⁹ të mbështetura në aktive (*asset-backed commercial paper*) me një maturitet fillestar prej një ose më pak se një viti;

⁹ “*Commercial Paper*” – është një instrument afatshkurtër i pasiguruar borxhi, i emetuar nga një shoqëri, me qëllim financimin e detyrimeve afatshkurtra.

- 50/1) **“Program ABCP i mbështetur plotësisht”** – është programi ABCP, sponsori i të cilit e mbështet plotësisht dhe në mënyrë të drejtpërdrejtë, duke i ofruar entitetit ose entiteteve me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE), një ose më shumë lehtësi likuiditeti, të cilat mbulojnë të paktën, të gjitha sa vijojnë:
- i. të gjithë rrezikun e kredisë dhe të likuiditetit të programit ABCP,
 - ii. çdo kosto, në nivel transaksioni ABCP ose në nivel programi ABCP, të nevojshme për t’i garantuar investuesit pagesën e plotë të çdo shume sipas programit ABCP;
- 50/2) **“Transaksion ABCP”** - është një titullzim brenda një programi ABCP;
- 50/3) **“Transaksion ABCP i mbështetur plotësisht”** – është transaksioni ABCP që mbështetet nga një lehtësi likuiditeti, në nivel transaksioni ABCP ose programi ABCP, e cila mbulon të paktën të gjitha sa vijojnë:
- i. të gjitha rreziqet e kredisë dhe likuiditetit të transaksionit ABCP,
 - ii. çdo kosto, në nivel transaksioni ose nivel programi ABCP, të nevojshme për t’i garantuar investuesit pagesën e plotë të çdo shume sipas programit ABCP;
- 51) **“Entitet me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE – *securitization special purpose entity*)”** - është një shoqëri tregtare (korporatë), trust ose një subjekt tjetër, i ndryshëm nga origjinuesi ose sponsori, që:
- i. është krijuar me qëllim kryerjen e një ose më shumë titullzimeve,
 - ii. aktivitetet e saj/tij janë të kufizuara në ato aktivitete të përshtatshme për të përmbushur objektivin e titullzimit,
 - iii. struktura e entitetit ka për qëllim të izolojë detyrimet e tij nga ato të origjinuesit;
- 52) **“Përmirësimi i cilësisë së kredisë (*credit enhancement*)”** – është një mekanizëm kontraktual, ku cilësia e kredisë së një pozicioni titullzimi përmirësohet në raport me cilësinë që do të evidentohet në rast të mungesës së një mekanizmi të tillë, duke përfshirë dhe rastin e përmirësimit të siguar nga segmente më prioritet me të ulët në titullzim apo nga lloje të tjera të mbrojtjes së kredisë;
- 53) **“Segment rreziku (*tranche*)”** – është segmenti/pozicioni i rrezikut të kredisë i përcaktuar në kontratë, i lidhur me një ekspozim ose një grup ekspozimesh, ku çdo pozicion në këtë segment nënkupton një rrezik të humbjes së kredisë, më të madh ose më të vogël se një pozicion i së njëjtës vlerë në një segment tjetër, pa marrë parasysh mbrojtjen e kredisë të ofruar nga palë të treta në mënyrë direkte për mbajtësit e pozicioneve në këtë segment ose në segmente të tjera;
- 54) **“Marzhi i tejkaluar (*excess spread*)”** – është diferenca midis flukseve të të ardhurave nga ekspozimet ose ekspozimet e mundshme të titullzuara dhe detyrimeve dhe shpenzimeve të lidhura me titullzimin;
- 55) **“Investues”** – është çdo person fizik ose juridik, i cili mban pozicione titullzimi;
- 56) **“Opsioni *clean-up call*”** – është opsioni (marrëveshja) kontraktual që i lejon origjinuesit të mbyllë pozicionet në titullzim, përpara se të jenë ripaguar të gjitha ekspozimet e titullzuara, ose nëpërmjet riblerjes së ekspozimeve bazë që kanë mbetur në grupin e ekspozimeve në rastin e titullzimeve tradicionale, ose duke përfunduar mbrojtjen e rrezikut të kredisë në rastin e titullzimeve sintetike, por në të dy rastet, nëse shumica e ekspozimeve bazë bie në ose nën një nivel të caktuar;
- 57) **“Lehtësira likuiditeti”** – janë pozicionet e titullzimit që rezultojnë nga një marrëveshje kontraktuale, me qëllim sigurimin në kohën e duhur të financimit të flukseve të parasë për investitorët;

- 58) **“Pozicionet e pavlerësuara”** – janë pozicionet e titullzimit që nuk kanë një vlerësim të vlefshëm kredie nga një ECAI e pranuar nga Banka e Shqipërisë, në përputhje me nënkreun IV të kreut V të kësaj rregulloreje;
- 59) **“Pozicionet e vlerësuara”** – janë pozicionet e titullzimit që kanë një vlerësim të vlefshëm kredie nga një ECAI e pranuar nga Banka e Shqipërisë, në përputhje me nënkreun IV të kreut V të kësaj rregulloreje;
- 60) **“Segmenti që përballon i pari humbjen (*first loss tranche*)”** - është segmenti me përparësinë më të ulët të shlyerjes në një titullzim dhe që mbart i pari humbjet në ekspozimet e titullzuara. Në këtë mënyrë, ky segment siguron mbrojtje për humbjet në segmentet e renditura më lart;
- 61) **“Ndarje përpjesëtimore (pro-rata)”** – është ndarja e pagesave ndërmjet bankës origjinuese dhe investitorëve të pagesave të interesit, principalit, shpenzimeve, humbjeve, rimarrjeve (nëse aplikohen), bazuar në peshën në përqindje të bankës origjinuese dhe investitorit, në balancën e përdorur të ekspozimeve që janë në bazë të titullzimit, në fillim të çdo muaji;
- 62) **“Ekspozim qarkullues”** – është një ekspozim ku tepricat/balancat e llogarive të klientëve/huamarrësve lejohen të luhaten bazuar në vendimet e tyre për të marrë hua dhe për të shlyer, deri në një kufi të përcaktuar;
- 63) **“Klauzolë e amortizimit të hershëm”** – është një klauzolë kontraktuale në një titullzim të ekspozimeve qarkulluese ose një titullzim qarkullues, e cila kërkon që në rast materializimi të ngjarjeve të përcaktuara, pozicionet e titullzimit të investuesve të shlyhen përpara maturitetit origjinal të këtyre pozicioneve;
- 63/1) **“Ofrues i shërbimit”** - është një subjekt, i cili administron një grup të llogarive të arkëtueshme (të drejtash) të blera, ose ekspozimet bazë të kredisë, në baza ditore;
- 63/2) **“Pozicion senior titullzimi”** - është pozicioni i mbrojtur ose i siguruar nëpërmjet pretendimit të parë mbi të gjitha ekspozimet bazë, duke mos marrë në konsideratë për këtë qëllim detyrimet që rrjedhin nga kontratat derivative të normave të interesit ose të kursit të këmbimit, komisionet ose pagesa të tjera të ngjashme, si dhe duke mos marrë parasysh ndryshimet në maturitet me një ose më shumë segmente (tranche) seniore, me të cilat ky pozicion ndan humbjet në bazë përpjesëtimore (pro-rata);
- 63/3) **“Pozicion mezzanine titullzimi”** - është pozicioni i titullzimit që përballon humbjet më parë se pozicionet seniore në titullzim dhe më pas se segmenti që përballon i pari humbjen, i cili është subjekt i një peshe rreziku më të ulët se 1250% dhe më të lartë se 25%, në përputhje me nenet 109-114 të kësaj rregulloreje;
- 63/4) **“Mbikolateralizim”** - është çdo formë e përmirësimit të cilësisë së kredisë, ku ekspozimet bazë kanë vlerë më të lartë se vlera e pozicioneve të titullzimit;

d) në kreun VI, për llogaritjen e kërkesave për kapital të rrezikut të kredisë së kundërpartisë:

- 64) **“Rreziku i kredisë së kundërpartisë”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhen “CCR”) – është rreziku i dështimit të një kundërpattie në një transaksion, para se të bëhet pagesa finale e flukseve të parasë së transaksionit;
- 65) **“Kundërpattia qendrore”** – është çdo njësi, e cila ligjërisht qëndron midis kundërpattie të kontratave të tregtuara në një ose më shumë tregje financiare, duke qenë në rolin e blerësit për çdo shitës dhe të shitësit për çdo blerës;

- 66) **“Transaksione me afat të gjatë shlyerje”** – janë transaksionet në të cilat një kundërparti merr përsipër të dorëzojë një titull, një mall (*commodity*) ose një shumë në monedhë të huaj përkundrejt *cash*-it, instrumenteve të tjerë financiarë, ose malli (*commodity*), apo anasjelltas, në një afat shlyerje ose dorëzimi, që është i specifikuar në kontratë si më i shkurtri midis standardeve të tregut për këtë transaksion konkret dhe pesë ditë pune pas datës në të cilën bankat hyjnë në transaksion;
- 67) **“Transaksionet e huadhënies me marzhe”** – janë transaksionet, në të cilat një bankë akordon një kredi, e cila lidhet me blerjen, shitjen, mbajtjen ose tregtimin e titujve. Transaksione të tilla nuk përfshijnë kreditë e tjera që mund të sigurohen me tituj si kolateral;
- 68) **“Marrëveshjet e riblerjes dhe marrëveshjet e anasjellta të riblerjes”** – janë të gjitha llojet e marrëveshje që përmbushin kriteret e mëposhtme:
- i. sipas kësaj marrëveshjeje banka ose kundërpartia transferojnë pronësinë mbi titujt ose mallrat (*commodities*) ose të drejta të garantuara të lidhura me titujt dhe mallrat (*commodities*) (ku garancia është e lëshuar nga një bursë e njohur, e cila mban të drejtat për këtë titull ose mall (*commodities*); dhe
 - ii. kjo marrëveshje nuk i lejon një banke të transferojë ose të lerë peng (ose të shkëmbejë për tituj ose mallra (*commodities*) të njëjtë) një titull të caktuar ose një mall (*commodity*)
 - iii. tek më shumë se një kundërparti njëkohësisht, e cila ka marrë përsipër t’i riblejë ato (ose tituj të ngjashëm ose mallra (*commodities*) që zëvendësojnë njëri-tjetrin), në një datë të ardhme të përcaktuar ose që mund të caktohet nga transferuesi.

Në rastin e bankave, një marrëveshje riblerje përfaqëson një marrëveshje, e cila përmbush kriteret e mësipërme dhe sipas së cilës banka shet titujt ose mallrat (*commodities*), ndërsa një marrëveshje e anasjelltë e riblerjes përfaqëson një marrëveshje që përmbush kriteret e mësipërme dhe sipas së cilës banka blen titujt ose mallrat (*commodities*);

- 69) **“Grup netimi (kompensimi)”** – është një marrëveshje që përfshin një grup transaksionesh me një kundërparti të vetme, të cilat janë subjekt i netimit (kompensimit) të dyanshëm, dhe për të cilat njihet netimi (kompensimi) në nënkreun II të kreut VI të kësaj rregulloreje. Çdo transaksion që nuk është subjekt i një marrëveshje netimi (kompensimi) ligjërisht të detyrueshme, dhe që njihet në nënkreun II të kreut VI, duhet të interpretohet si netim i veçantë për qëllime të këtij kreu;
- 70) **“Marrëveshje e huadhënies së titujve e të mallrave (*commodities*) dhe marrëveshje e huamarrjes së titujve dhe të mallrave (*commodities*)”** – është çdo marrëveshje, sipas së cilës një bankë apo kundërpartia e saj, transferon tituj dhe mallra (*commodities*) përkundrejt një kolaterali të përshtatshëm, kundrejt detyrimit që huamarrësi të kthejë të njëjtat titujt ose mallrat (*commodities*), në një datë të ardhme, ose kur i kërkohet nga transferuesi. Tituj të njëjtë konsiderohen titujt e emetuar nga i njëjti emetues, me të njëjtën normë interesi, me të njëjtin maturitet, të denominuar në të njëjtën monedhë dhe që kanë të njëjtin trajtim në rast falimentimi;
- 71) **“Pozicioni i rrezikut”** – është një numër që i jepet një transaksioni sipas Metodës Standarde, të përcaktuar sipas një algoritmi të paracaktuar në kreun VI;
- 72) **“Grup mbrojtës”** – është një marrëveshje që synon mbrojtjen e grupeve të pozicioneve të rrezikut, që rrjedhin nga transaksionet brenda një marrëveshje të vetme netimi (kompensimi) për të cilën, vetëm balanca e tyre është e rëndësishme për të përcaktuar vlerën e ekspozimit sipas Metodës Standarde, të përcaktuar në kreun VI;

- 73) **“Vlera aktuale e tregut”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhen “CMV”) – është vlera neto e tregut të portofolit të transaksioneve brenda marrëveshjes së netimit me kundërpartinë. Në llogaritjen e kësaj vlere përfshihen vlerat pozitive dhe negative të tregut, siç përcaktohen me metodën standarde të rrezikut të kundërpartisë;
- 74) **“Kontratat plotësisht të ngjashme”** – janë kontrata *forward* mbi monedhat, ose kontrata të ngjashme, në të cilat vlera nominale është ekuivalente me flukset e parasë, nëse flukset e parasë duhet të shlyhen në të njëjtën datë dhe janë plotësisht apo pjesërisht në të njëjtën monedhë;

e) në kreun VII, për llogaritjen e kërkesave për kapital të rrezikut të tregut:

- 75) **“Instrumente derivative të tregut mbi banak”** (për thjeshtësi, këtu e më poshtë në rregullore, do të quhen “OTC”) - janë instrumentet e përcaktuar sipas aneksit 4 të kësaj rregulloreje, të cilët nuk tregtohen me ndërmjetësimin e një kundërpartie qendrore;
- 76) **“Titull i konvertueshëm”** – është një titull, mbajtësi i të cilit ka opsionin ta këmbjë atë për një titull tjetër;
- 77) **“Garancia” (Warrant)** – është një titull, i cili i jep të drejtë mbajtësit të blejë një aset bazë të caktuar, me një çmim të përcaktuar, brenda datës së skadencës ose në këtë datë, dhe që mund të shlyhet me anë të dorëzimit të vetë aktivit bazë¹⁰ ose nëpërmjet shlyerjes *cash*;
- 78) **“Financime të stokut”** – janë pozicione të krijuara nga shitja *forward* e stokut fizik të mallrave (*commodities*), dhe mbajtjes së pa pandryshueshme të kostos së financimit, deri në datën e shitjes *forward*;
- 79) **“Bursë e njohur”** – është bursa që plotëson kriteret e mëposhtme:
- i. funksionon normalisht;
 - ii. ekzistojnë rregulla të miratuara nga autoritetet kompetente të vendit ku ndodhet bursa, të cilat përcaktojnë kriteret për veprimtarinë e saj, kushtet për të patur akses në këtë bursë, si dhe kushtet që duhet të plotësojnë kontratat, përpara se të tregtohen në bursë;
 - iii. bursa ka një mekanizëm *clearing*-u, përmes të cilit kontratat e listuara janë subjekte të një kërkesë për marzh ditor, i cili, sipas opinionit të Bankës së Shqipërisë, siguron mbrojtjen e duhur;
- 80) **“Koeficienti delta”** – është koeficienti që përfaqëson ndryshimin e pritshëm në çmimin e një opsioni, si rezultat i ndryshimit në çmimin e instrumentit bazë të tij;
- 81) **“Koeficienti gama”** – është koeficienti që përfaqëson ndryshimin relativ të vlerës së koeficientit *delta*, të shkaktuar nga ndryshime të vogla në çmimin e instrumentit bazë të opsionit;
- 82) **“Koeficienti vega”** – është koeficienti që përfaqëson ndryshimin në çmimin e një opsioni, të shkaktuar nga ndryshime të vogla në luhatshmërinë e instrumentit bazë të tij;

¹⁰ *“Underlying asset”* – është një instrument financiar (për shembull aksionet, kontratat e së ardhmes, mallrat (*commodities*), monedhat, indeksset, etj) mbi të cilat bazohet (derivon) çmimi i një derivativi (“derivativ” - është një instrument financiar çmimi i të cilit bazohet (derivon) nga një aset i ndryshëm).

f) në kreun VIII, për llogaritjen e kërkesave për kapital të rrezikut operacional:

- 83) **“Rrezik operacional”** – është rreziku që subjekti të pësojë humbje, si rezultat i papërshtatshmërisë ose dështimit të proceseve të brendshme dhe të sistemeve, gabimeve njerëzore, apo i ngjarjeve të jashtme. Rreziku operacional përfshin dhe rrezikun ligjor, por përjashton rrezikun reputacional dhe strategjik;
- 84) **“Sistemi i administrimit të rrezikut operacional”** – është tërësia e rregullave, proceseve, procedurave, strukturave dhe burimeve të krijuara nga banka për identifikimin, monitorimin, kontrollin, parandalimin dhe zbutjen e ekspozimeve ndaj rreziqeve operationale. Ky sistem përfshin edhe sistemin e matjes së rrezikut operacional;
- 85) **“Sistemi i matjes së rrezikut operacional”** – është tërësia e rregullave, proceseve, procedurave dhe kontrolleve për mbledhjen, trajtimin, përpunimin dhe ruajtjen e të dhënave mbi rreziqet operationale dhe për përcaktimin e kërkesave për kapital, për rrezikun operacional.

KREU II MJAFTUESHMËRIA E KAPITALIT

Neni 5 Raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit

1. Bankat llogarisin mjaftueshmërinë e kapitalit si raport ndërmjet shumës së kapitalit rregullator me shumën e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, e shprehur në përqindje, në baza individuale dhe të konsoliduara.
2. Bankat sigurojnë që raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit, i llogaritur sipas paragrafit 1 të këtij neni, të jetë jo më i vogël se 12%.

Neni 6¹¹ Ekspozimet e ponderuara me rrezikun

1. Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezikun, si shumë të elementeve të mëposhtme, pasi marrin në konsideratë përcaktimet e parashikuara në pikën 2 të këtij neni:
 - a) ekspozimeve të ponderuara me rrezikun e kredisë dhe rrezikun e kredisë së kundërpartisë, të llogaritura në përputhje me kreun III dhe nenin 164 të kësaj rregulloreje, për të gjitha veprimtaritë e bankës, duke përjashtuar ekspozimet e ponderuara me rrezikun të librit të tregtueshëm të bankës;
 - b) kërkesës për kapital për librin e tregtueshëm të bankës, për elementet e mëposhtme:
 - i. për rrezikun e tregut, siç përcaktohet në kreun VII të kësaj rregulloreje,

¹¹ Ndryshuar përmbajtja e nenit 6 me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- ii. për ekspozimet e mëdha që tejkalojnë kufijtë e përcaktuar në rregulloren “Për administrimin e rrezikut nga ekspozimet e mëdha të bankave”, në masën që banka lejohet të tejkalojë ato kufij, siç përcaktohet në nenet 165 dhe 166 të kësaj rregulloreje;
 - c) kërkesës për kapital për rrezikun e tregut, siç përcaktohet në kreun VII të kësaj rregulloreje, për të gjitha veprimtaritë e bankës që janë subjekt i rrezikut të kursit të këmbimit, rrezikut në mallra (*commodities*) ose rrezikut të shlyerjes (me përjashtim të nenit 164 të kësaj rregulloreje);
 - d) kërkesës për kapital për rrezikun operacional, siç përcaktohet në kreun VIII të kësaj rregulloreje;
 - e) ekspozimeve të ponderuara me rrezikun e kredisë së kundërpartisë, siç përcaktohet në kreun VI të kësaj rregulloreje, që rrjedhin nga veprimtaria e librit të tregtueshëm të bankës, për llojet e mëposhtme të transaksioneve dhe marrëveshjeve:
 - i. kontratat e listuara në Aneksin 4 të kësaj rregulloreje dhe derivativët e kredisë,
 - ii. transaksionet e riblerjes, transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve ose të mallrave (*commodities*), bazuar në tituj ose mallra (*commodities*),
 - iii. transaksionet e huadhënies me marzhe, të bazuara në tituj ose mallra (*commodities*),
 - iv. transaksionet me afat të gjatë shlyerjeje (*long settlement*).
2. Bankat në llogaritjen e shumës totale të ekspozimeve të përcaktuara në pikën 1 të këtij neni, zbatojnë kriteret e mëposhtme:
- a) kërkesat për kapital të përcaktuara në shkronjat “c” dhe “d” të pikës 1 të këtij neni, do të përfshijnë ato kërkesa që rrjedhin nga të gjitha veprimtaritë e bankës;
 - b) bankat shumëzojnë me 12,5, kërkesat për kapital të përcaktuara në shkronjat “b” deri në “d” të pikës 1 të këtij neni.

Neni 7

Kapitali rregullator

1. Bankat llogarisin kapitalin rregullator sipas udhëzimit të Bankës së Shqipërisë “Për kapitalin rregullator të bankës”.
2. Bankat sigurojnë që kapitali rregullator të jetë në çdo kohë më shumë se totali i:
 - a) kërkesës për kapital për rrezikun e kredisë dhe rrezikun e kredisë së kundërpartisë, të llogaritur si totali i ekspozimeve dhe ekspozimeve të mundshme të ponderuara me rrezikun, të shumëzuara me 12%;
 - b) kërkesës për kapital për rrezikun e tregut, të llogaritur sipas kërkesave të përcaktuara në kreun VII të kësaj rregulloreje, të shumëzuara me 1.5;
 - c) kërkesës për kapital për rrezikun operacional, të llogaritur sipas Metodës së Treguesit të Thjeshtë ose sipas Metodës Standarde, të përcaktuara në kreun VIII të kësaj rregulloreje, të shumëzuara me 1.5.

KREU III RREZIKU I KREDISË

NËNKREU I METODA STANDARDE

Neni 8 Të përgjithshme

1. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e kredisë dhe rrezikun e kredisë së kundërpartisë, sipas Metodës Standarde.
2. Kërkesa për kapital për rrezikun e kredisë dhe rrezikun e kredisë së kundërpartisë, sipas metodës standarde, është e barabartë me 12% të totalit të ekspozimeve dhe ekspozimeve të mundshme të ponderuara me peshat e rrezikut, në përputhje me përcaktimet e këtij kreu të rregullores.

Neni 9 Përcaktimi i vlerës së ekspozimit

1. ¹²Vlera e ekspozimit për një zë të aktivitetit të bilancit është vlera e tij kontabël, pas zbritjes së rezervave për mbulimin e humbjeve, rregulimeve të tjera të vlerës në përputhje me nenin 9 të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës” dhe reduktimeve të tjera të kapitalit rregullator që lidhen me këtë zë të aktivitetit.

Vlera e ekspozimit për një zë jashtë bilancit të përcaktuar në Aneksin II të kësaj rregulloreje do të jetë një përqindje e vlerës së tij nominale, pas zbritjes së rezervave specifike për mbulimin e humbjeve, sipas klasifikimit në kategoritë e rrezikut:

- a) 100% e vlerës së tij, për kategorinë me rrezik të lartë;
 - b) 50% e vlerës së tij, për kategorinë me rrezik të mesëm;
 - c) 20% e vlerës së tij, për kategorinë me rrezik të ulët;
 - d) 0% e vlerës së tij, për kategorinë pa rrezik.
2. ¹³Shfuqizuar.
 3. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit, në rastet kur ky ekspozim është subjekt i mbrojtjes së financiar të kredisë, duke konsideruar teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë, në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje.
 4. Bankat, në rastet kur përdorin metodën gjithëpërfshirëse për njohjen e kolateralit financiar, si teknikë për zbutjen e rrezikut të kredisë, kur ekspozimi është në formën e titujve ose të mallrave (*commodities*) të shitura, të vendosura ose të huazuara në një transaksion riblerje ose në një transaksion të dhënies ose marrjes hua të titujve ose të mallrave (*commodities*) dhe transaksioneve të kreditimit me marzhe, do të rregullojnë vlerën e ekspozimit, me efektet në rritje të kësaj vlere, si rezultat i ndikimit të luhatshmërisë, siç përcaktohet në kreun IV të kësaj rregulloreje.

¹² Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹³ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

5. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të një instrumenti derivativ, të listuar në aneksin 4 të kësaj rregulloreje, në përputhje me kreun VI të saj.
6. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të transaksioneve të riblerjes, të transaksioneve të dhënies ose marrjes hua të titujve ose të mallrave (*commodities*), të transaksioneve me afat të gjatë shlyerje (*long settlement*) dhe transaksioneve të kreditimit me marzhe, në përputhje me kreun VI ose kreun IV të kësaj rregulloreje.
7. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të rrezikut të kredisë ndaj një kundërpartie qendrore, në përputhje me kreun VI të kësaj rregulloreje, me kusht që, ekspozimi ndaj rrezikut të kredisë të kundërpartisë qendrore, ndaj të gjithë pjesëmarrësve në marrëveshjet e saj, të jetë plotësisht i kolateralizuar në baza ditore.

Neni 10

Klasat e ekspozimit

1. Bankat klasifikojnë çdo ekspozim të zërave, brenda dhe jashtë bilancit, në një nga klasat e ekspozimit në vijim:
 - a) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj qeverive qendrore ose bankave qendrore;
 - b) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj qeverive rajonale ose autoriteteve lokale;
 - c) ¹⁴ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj njësive të sektorit publik;
 - d) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj bankave shumëpalëshe të zhvillimit;
 - e) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj organizatave ndërkombëtare;
 - f) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj institucioneve të mbikëqyrura;
 - g) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj shoqërive tregtare (korporatave);
 - g/1) ¹⁵ ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura dhe shoqërive tregtare me një vlerësim afatshkurtër të kredisë;
 - g/2) ¹⁶ ekspozimet e kapitalit;
 - h) ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj portofoleve me pakicë (*retail*);
 - i) ekspozime ose ekspozime të mundshme të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme;
 - j) ekspozime (kredi) me probleme;
 - k) ekspozime ndaj kategorive të klasifikuara me rrezik të lartë;
 - l) ekspozime në formën e obligacioneve të garantuara;
 - m) ekspozime në pozicione të krijuara nga titullzimi (*securitization*);
 - n) ekspozime në formën e titujve të sipërmarrjeve të investimeve kolektive SIK; dhe/ose
 - o) zëra të tjerë.
2. ¹⁷Shfuqizuar.
3. ¹⁸Shfuqizuar.
4. ¹⁹Shfuqizuar.

¹⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁵ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁶ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁷ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁸ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁹ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 11

Kërkesa të përgjithshme për përcaktimin e vlerës së ekspozimeve të ponderuara me rrezikun dhe përcaktimi i peshave të rrezikut sipas klasave të ekspozimit

1. Bankat, për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun, do të zbatojnë peshat e rrezikut për të gjitha ekspozimet, përveç rasteve kur këto ekspozime janë elementë zbritës të kapitalit rregullator, siç përcaktohet në këtë nënkre.
2. Bankat zbatojnë peshat e rrezikut duke u bazuar në klasën e ekspozimit, në të cilën është klasifikuar ky ekspozim dhe në cilësinë e kredisë.
3. Cilësia e kredisë mund të përcaktohet duke iu referuar vlerësimeve të kredisë nga ana e ECAI-ve ose vlerësimeve të kreditit nga ECA, në përputhje me nënkreun II të këtij kreu.
4. Bankat, për qëllime të zbatimit të një peshe rreziku, shumëzojnë vlerën e ekspozimit me peshat e rrezikut, të specifikuara apo të përcaktuara, në përputhje me këtë nënkre.
5. Bankat, në rastet kur një ekspozim është subjekt i mbrojtjes së kredisë, mund të ndryshojnë peshën e rrezikut të zbatueshme për këtë ekspozim, duke përdorur teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë, siç përcaktohet në kreun IV të kësaj rregulloreje.
6. Bankat llogarisin shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, për ekspozimet në pozicionet nga titullzimi, në përputhje me kërkesat e kreut V të kësaj rregulloreje.
7. Bankat, për ekspozime, të cilat nuk janë parashikuar në këtë rregullore, llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezikun, duke u caktuar një peshë rreziku prej 100%.

Neni 12

Ekspozimet ndaj qeverive qendrore ose bankave qendrore

1. Bankat, pa rënë ndesh me përcaktimet në paragrafët 2 deri 7 të këtij neni, ponderojnë ekspozimet ndaj qeverive qendrore dhe bankave qendrore me 100%.
2. Bankat, bazuar në vlerësimin e përcaktuar nga një ECAI, ponderojnë ekspozimet ndaj qeverive qendrore dhe bankave qendrore me peshat e rrezikut sipas tabelës 1.

Tabela 1

Cilësia e kredisë	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	0%	20%	50%	100%	100%	150%

3. Bankat ponderojnë me 0% ekspozimet ndaj Bankës Qendrore Evropiane.
4. ²⁰Bankat ponderojnë me 0% ekspozimet ndaj qeverisë shqiptare, të emetuara dhe të financuara në monedhën kombëtare.
5. Bankat ponderojnë me 0% ekspozimet ndaj Bankës së Shqipërisë, të emetuara dhe financuara në monedhë kombëtare dhe në monedhë të huaj.
6. Bankat ponderojnë me 0% ekspozimet ndaj qeverive qendrore dhe bankave qendrore të vendeve anëtare të Bashkimi Evropian, të emetuara dhe të financuara në monedhën e tyre kombëtare.

²⁰ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

7. Bankat, në rastin kur autoritetet kompetente të një vendi të tretë (përfshirë vendet e BE-së), me kritere rregullatore dhe mbikëqyrëse, të paktën të barasvlershme me ato të Bankës së Shqipërisë, zbatojnë pesha rreziku më të vogla për ekspozimet ndaj qeverive qendrore ose bankave të tyre qendrore, të emetuara dhe financuara në monedhën e tyre kombëtare, krahasuar me ato të përcaktuara në pikën 1 dhe 2 të këtij neni, zbatojnë këto pesha rreziku vetëm me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë.
8. Bankat, në rastin kur nuk përdorin vlerësimin e një ECAI-je ose kur një ECAI e njohur nuk ka bërë vlerësim, ponderojnë ekspozimet ndaj qeverive qendrore dhe bankave qendrore, me peshat e rrezikut të parashikuara në tabelën 2, sipas vlerësimit të rrezikut të mundësuar nga ECA, të njohura nga Banka e Shqipërisë dhe për të cilat banka ka për qëllim përdorimin e tyre.

Tabela 2

Primet minimale të sigurimit të eksportit (MEIP)	0	1	2	3	4	5	6	7
Pesha e rrezikut	0%	0%	20%	50%	100%	100%	100%	150%

Neni 13

Ekspozimet ndaj qeverive rajonale ose autoriteteve lokale

1. Bankat, pa rënë ndesh me përcaktimet në paragrafët 2 deri në 5 të këtij neni, ponderojnë ekspozimet ndaj qeverive rajonale ose autoriteteve lokale, me të njëjtat pesha rreziku, siç ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura (trajtimi për ekspozimet afatshkurtra të institucioneve, siç përcaktohet në këtë nënkre, nuk është i zbatueshëm).
2. Banka e Shqipërisë, në rastet kur nuk ka diferenca në rrezikun që rrjedh nga të tilla ekspozime me ato ndaj qeverisë qendrore, për arsye të kompetencave të veçanta në realizimin e të ardhurave ose të ekzistencës së një marrëveshjeje institucionale, e cila zvogëlon rrezikun e humbjes deri në nivelin e rrezikut të qeverisë qendrore, mund të lejojë bankat të ponderojnë ekspozimet ndaj qeverive rajonale dhe autoriteteve lokale, me të njëjtën peshë rreziku si ekspozimet ndaj qeverive qendrore, në juridiksionin e të cilave ato veprojnë.
3. Trajtimi që përcaktohet në paragrafin 2 të këtij neni zbatohet vetëm për ekspozimet ndaj qeverive rajonale dhe autoriteteve lokale në Shqipëri dhe në shtetet anëtare të Bashkimit Evropian, të përcaktuara në listën e përgatitur dhe të botuar për këtë qëllim, nga autoritetet kompetente të çdo vendi.
4. Ekspozimet ndaj komuniteteve fetare të krijuara si persona juridikë në bazë të ligjit “Për tregtarët dhe shoqëritë tregtare” dhe që krijojnë të ardhura dhe janë subjekt i taksimit sipas legjislacionit shqiptar, që i referohet këtyre institucioneve, do të trajtohen si ekspozimet ndaj qeverive rajonale dhe autoriteteve lokale, me përjashtim të trajtimit të paragrafit 2 të këtij neni, i cili nuk gjen zbatim në këtë rast.
5. Bankat, në rastin kur autoritetet kompetente të një vendi të tretë (përfshirë vendet e BE-së), me kritere rregullatore dhe mbikëqyrjeje, të paktën të barasvlershme me ato të Bankës së Shqipërisë, zbatojnë pesha rreziku të njëjta për ekspozimet ndaj qeverive rajonale ose autoriteteve lokale, me ato të përdorura për qeveritë e tyre qendrore, mund të zbatojnë këto pesha rreziku vetëm me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë.

6. ²¹Bankat ponderojnë me 20%, ekspozimet ndaj qeverive rajonale dhe autoriteteve lokale të vendeve që nuk parashikohen në pikat 2 deri në 5 të këtij neni dhe janë të denominuara dhe të financuara në monedhën vendase të atyre qeverive rajonale dhe autoriteteve lokale.

Neni 14²²

Ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik

1. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik, për të cilat nuk ekziston vlerësim nga një ECAI, bazuar në nivelin e cilësisë së kredisë të caktuar për ekspozimet ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilave janë krijuar/veprojnë këto njësi të sektorit publik, me peshat e rrezikut sipas tabelës 2.1.

Tabela 2.1

Cilësia e kredisë për qeverinë qendrore	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	20%	50%	100%	100%	100%	150%

2. Bankat ponderojnë me 100% ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik të pavlerësuar, që janë krijuar/veprojnë në vendet, qeveria qendrore e të cilave është e pavlerësuar.
3. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik, për të cilat ekziston vlerësimi nga një ECAI, në përputhje me peshat e rrezikut për ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura, të përcaktuara në nenin 17/1 të kësaj rregulloreje. Trajtimi preferencial për ekspozimet afatshkurtra, i parashikuar në nenin 17, paragrafi 2, dhe në nenin 17/1, paragrafi 2, nuk është i zbatueshëm për njësitë e sektorit publik.
4. Pavarësisht sa përcaktohet më sipër, bankat ponderojnë me 20% ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik, me një maturim fillestar prej 3 (tre) muajsh ose më pak se 3 (tre) muajsh.
5. Bankat, me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë, mund të trajtojnë ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik si ekspozimet ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilave ato janë krijuar/veprojnë, në rastin kur nuk ka asnjë ndryshim në rrezikun që rrjedh nga ekspozime të tilla, në bazë të ekzistencës së një garancie të përshtatshme nga ana e qeverisë qendrore.
6. Bankat, në rastet kur autoritetet kompetente të një shteti anëtar të Bashkimit Evropian i trajtojnë ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik, si ekspozime ndaj institucioneve apo si ekspozime ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilave ato janë krijuar/veprojnë, mund të ponderojnë në mënyrë të ngjashme ekspozimet ndaj entiteteve të tilla.
7. Në rastet kur autoritetet kompetente të një vendi të tretë (përfshirë vendet e BE-së) kanë kritere rregullatore dhe mbikëqyrjeje të paktën të barasvlershme me ato të Bankës së Shqipërisë dhe që i trajtojnë ekspozimet ndaj njësive të sektorit publik në përputhje me paragrafët 1 deri në 3 të këtij neni, atëherë bankat mund të ponderojnë në mënyrë të ngjashme këto ekspozime, vetëm me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë. Nëse nuk plotësohen kushtet e parashikuara në këtë paragraf, bankat zbatojnë një peshë rreziku 100%.

²¹ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

²² Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 15

Ekspozimet ndaj bankave shumëpalëshe të zhvillimit

1. ²³Bankat trajtojnë ekspozimet ndaj bankave shumëpalëshe të zhvillimit që nuk parashikohen në pikën 3 të këtij neni, si ekspozime ndaj institucioneve të mbikëqyrura. Trajtimi preferencial për ekspozimet afatshkurtra të parashikuara në nenin 17, pika 2, në nenin 17/1, pika 2 dhe në nenin 17/2, pika 3 të kësaj rregulloreje, nuk do të zbatohet për bankat shumëpalëshe të zhvillimit.
2. ²⁴Për qëllime të këtij neni, Korporata Ndër-Amerikane e Investimeve (*Inter-American Investment Corporation*), Banka e Detit të Zi për Tregti dhe Zhvillim (*Black Sea Trade and Development Bank*) dhe Banka e Amerikës Qendrore për Integrimin Ekonomik (*Central American Bank for Economic Integration*), do të konsiderohen si banka shumëpalëshe të zhvillimit.
3. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 0%, ekspozimet ndaj bankave shumëpalëshe të zhvillimit, të listuara më poshtë:
 - a) Bankës Ndërkombëtare për Rindërtim dhe Zhvillim (*International Bank for Reconstruction and Development*);
 - b) Korporatës Ndërkombëtare për Financa (*International Finance Corporation*);
 - c) Bankës Ndër-Amerikane për Zhvillim (*Inter-American Development Bank*);
 - d) Bankës Aziatike e Zhvillimit (*Asian Development Bank*);
 - e) Bankës Afrikane për Zhvillim (*African Development Bank*);
 - f) Bankës së Këshillit të Evropës për Zhvillim (*Council of Europe Development Bank*);
 - g) Bankës Nordike të Investimeve (*Nordic Investment Bank*);
 - h) Bankës së Karaibeve për Zhvillim (*Caribbean Development Bank*);
 - i) Bankës Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (*European Bank for Reconstruction and Development*);
 - j) Bankës Evropiane të Investimeve (*European Investment Bank*);
 - k) Fondit Evropian të Investimeve (*European Investment Fund*);
 - l) Agjencisë Shumëpalëshe për Garantimin e Investimeve (*Multilateral Investment Guarantee Agency*);
 - m) Qendrës Ndërkombëtare Financiare për Mbrojtje (*International Finance Facility for Immunisation*); dhe
 - n) Bankës Islamike e Zhvillimit (*Islamic Development Bank*).
 - o) ²⁵Shoqatës Ndërkombëtare për Zhvillim (*the International Development Association*);
 - p) ²⁶Bankës Aziatike të Investimeve Infrastrukturore (*the Asian Infrastructure Investment Bank*);
4. Bankat ponderojnë me 20% pjesën e kapitalit të papaguar, të regjistruar në Fondin Evropian të Investimeve.

²³ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

²⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

²⁵ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

²⁶ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 16

Ekspozimet ndaj organizatave ndërkombëtare

1. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 0%, ekspozimet ndaj organizatave ndërkombëtare të mëposhtme:
 - a) Bashkimit Evropian (*European Union*);
 - b) Fondit Monetar Ndërkombëtar (*International Monetary Fund*);
 - c) Bankës për Shlyerje Ndërkombëtare (*Bank for International Settlements*);
 - d) Qendrës së Stabilitetit Financiar Evropian (*European Financial Stability Facility*);
 - e) Çdo institucioni financiar ndërkombëtar, të krijuar nga dy ose më shumë shtete anëtare të Bashkimit Evropian, i cili ka për qëllim të sigurojë financimin dhe të mundësojë ndihmë financiare në favor të anëtarëve të tij, të cilët janë ekspozuar ose mund të ekspozohen ndaj situatave të rënda financiare.

Neni 17²⁷

Ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura

1. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura, për të cilat ekziston vlerësimi nga një ECAI, sipas përcaktimeve në nenin 17/1 të kësaj rregulloreje. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura, për të cilat nuk ekziston vlerësimi nga një ECAI, sipas përcaktimeve në nenin 17/2 të kësaj rregulloreje.
2. Bankat, për ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura që kanë një maturitet të mbetur 3 (tre) ose më pak se 3 (tre) muaj, dhe që janë të shprehura dhe të financuara në monedhën kombëtare të huamarrësit, zbatojnë një peshë rreziku që është një kategori më pak e favorshme se pesha preferenciale e rrezikut, e zbatuar ndaj qeverisë qendrore (siç përcaktohet në paragrafët 4, 6 dhe 7, të nenit 12 të kësaj rregulloreje). Kjo peshë rreziku, në çdo rast, nuk mund të jetë më pak se 20%.

Neni 17/1²⁸

Ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura të vlerësuara

1. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura me një maturitet të mbetur prej më shumë se 3 (tre) muajsh, për të cilat ekziston vlerësimi nga një ECAI, sipas peshave të rrezikut të përcaktuara në tabelën 4.

Tabela 4

Cilësia e kredisë	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	20%	50%	50%	100%	100%	150%

²⁷ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

²⁸ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

2. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura me një maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj, për të cilat ekziston vlerësimi nga një ECAI, sipas peshave të rrezikut të përcaktuara në tabelën 4.1.

Tabela 4.1

Cilësia e kredisë	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	20%	20%	20%	50%	50%	150%

3. ²⁹Shfuqizuar.
4. Bankat, për përzgjedhjen midis trajtimit të vlerësimit afatshkurtër të kredisë nga një ECAI, ³⁰sipas nenit 19/1 të kësaj rregulloreje dhe trajtimit preferencial për ekspozimet afatshkurtra (me maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj), të parashikuar në pikën 2 të këtij neni, veprojnë si vijon:
 - a) nëse nuk ekziston një vlerësim afatshkurtër i ekspozimit, trajtimi i përgjithshëm preferencial për ekspozimet afatshkurtra (me maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj), siç parashikohet në pikën 2 të këtij neni, do të zbatohet për të gjitha ekspozimet ndaj institucioneve me maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj;
 - b) nëse ekziston një vlerësim afatshkurtër, i cili përcakton një peshë rreziku më të favorshme ose të njëjtë me trajtimin e përgjithshëm preferencial për ekspozimet afatshkurtra (me maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj), siç parashikohet në pikën 2 të këtij neni, atëherë vlerësimi afatshkurtër do të përdoret vetëm për atë ekspozim specifik. Ekspozimet e tjera afatshkurtra do të ndjekin trajtimin e përgjithshëm preferencial për ekspozimet afatshkurtra (me maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj), siç parashikohet në pikën 2 të këtij neni;
 - c) nëse ekziston një vlerësim afatshkurtër, i cili përcakton një peshë rreziku më pak të favorshme sesa trajtimi i përgjithshëm preferencial për ekspozimet afatshkurtra (me maturitet të mbetur deri në 3 (tre) muaj), siç parashikohet në pikën 2 të këtij neni, atëherë nuk do të përdoret trajtimi i përgjithshëm preferencial për ekspozimet afatshkurtra dhe të gjitha pretendimeve afatshkurtra të pavlerësuara, do t'u caktohet e njëjta peshë rreziku e përcaktuar nga vlerësimi specifik afatshkurtër.

Neni 17/2³¹

Ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura të pavlerësuara

1. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura, për të cilat nuk ekziston vlerësim nga një ECAI, bazuar në nivelin e cilësisë së kredisë të caktuar për ekspozimet ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilave janë krijuar/veprojnë këto institucione, me peshat e rrezikut sipas tabelës 4.3.

Tabela 4.3

Cilësia e kredisë për qeverinë qendrore	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	20%	50%	100%	100%	100%	150%

²⁹ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³⁰ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³¹ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

2. Bankat ponderojnë me 100% ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura të pavlerësuara, që veprojnë në vendet, qeveria qendrore e të cilave është e pavlerësuar.
3. Bankat ponderojnë me 20% ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura të pavlerësuara, me një maturim fillestar efektiv prej 3 muajsh ose më pak se 3 muajsh. Për qëllime të këtij paragrafi, ekspozimet me maturim fillestar (kontraktual) prej 3 muajsh ose më pak se 3 muajsh, të cilët pritet të rinovohen (*roll over*), nuk kualifikohen për këtë trajtim preferencial.
4. Bankat ponderojnë me 50% ekspozimet e financimit tregtar (*trade finance*)³² ndaj institucioneve të mbikëqyrura të pavlerësuara, me maturitet të mbetur deri në një vit, të cilat janë transaksione të vetëlikuidueshme dhe lidhen me këmbimin e mallrave dhe shërbimeve, dhe me 20% ekspozimet e financimit tregtar (*trade finance*) ndaj institucioneve të mbikëqyrura të pavlerësuara, me maturitet të mbetur prej 3 (tre) muajsh ose më pak se 3 (tre) muajsh.

Neni 18³³ **Ekspozimet e kapitalit**

1. Për qëllime të këtij neni, bankat do të konsiderojnë si ekspozime të kapitalit, ekspozimet e mëposhtme:
 - a) ekspozimet jo në formë borxhi, që shkaktojnë një pretendim të varur (nënrenditur), të mbetur mbi pasuritë ose të ardhurat e emetuesit;
 - b) ekspozimet në formë borxhi dhe letra të tjera me vlerë, ortakëritë, derivativët ose instrumente të tjera, qëllimi ekonomik/përmbajtja ekonomike e të cilave është e ngjashme me ekspozimet e parashikuara në shkronjën “a” të kësaj pike.
2. Bankat ponderojnë ekspozimet e kapitalit me një peshë rreziku prej 100%, me përjashtim të rasteve kur ato zbriten nga kapitali rregullator, kur ponderohen me një peshë rreziku 250% në përputhje me pikën 4 të nenit 20 të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, kur ponderohen me një peshë rreziku 1250% në përputhje me nënpikën “i” të shkronjës “j” të pikës 1 të nenit 11 të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, ose kur trajtohen si zëra me rrezik të lartë në përputhje me nenin 25 të kësaj rregulloreje.
3. Bankat klasifikojnë investimet në kapital ose në instrumente të kapitalit rregullator të emetuara nga institucionet e mbikëqyrura, si ekspozime/pretendime të kapitalit, me përjashtim të rasteve kur zbriten nga kapitali rregullator ose u caktohet një peshë rreziku prej 250%, në përputhje me pikën 4 të nenit 20 të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, ose kur trajtohen si zëra me rrezik të lartë në përputhje me nenin 25 të kësaj rregulloreje.

³² Sipas përkufizimit për “financimin tregtar (*trade finance*)” të parashikuar në rregulloren nr. 27, datë 28.3.2019, “Për raportin e mbulimit me likuiditet”.

³³ Ndryshuar titulli dhe përmbajtja e nenit 18 me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 19

Ekspozimet ndaj shoqërive tregtare

1. Bankat, bazuar në vlerësimin e përcaktuar nga një ECAI, ponderojnë ekspozimet ndaj shoqërive tregtare me peshat e rrezikut sipas tabelës 5.

Tabela 5

Cilësia e kredisë	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	20%	50%	100%	100%	150%	150%

2. Bankat, në rastin kur nuk përdorin vlerësimin e një ECAI ose kur nuk ekziston vlerësimi nga një ECAI, ponderojnë ekspozimet ndaj shoqërive tregtare me 100%. Ky ponderim nuk mund të jetë më i vogël (më i favorshëm) se pesha e rrezikut, me të cilën ponderohen ekspozimet ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilës është krijuar dhe vepron shoqëria tregtare.
3. ³⁴Shfuqizuar.

Neni 19/1³⁵

Ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura dhe shoqërive tregtare me një vlerësim afatshkurtër të kredisë

1. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura dhe shoqërive tregtare, bazuar në vlerësimin/et afatshkurtra nga një ECAI, sipas tabelës 6.

Tabela 6

Cilësia e kredisë	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	20%	50%	100%	150%	150%	150%

Neni 19/2³⁶

Ekspozimet ndaj shoqërive tregtare që financojnë projekte në infrastruktura strategjike transporti³⁷

1. Bankat identifikojnë në mënyrë të veçantë nga klasa e ekspozimeve ndaj shoqërive tregtare, ekspozimet ndaj shoqërive tregtare që financojnë projekte në infrastruktura strategjike transporti, siç parashikohen në pikën 2 të këtij neni, të cilat plotësojnë kushtet e mëposhtme:
 - a) ekspozimi është ndaj një shoqërie tregtare, për të financuar ose vënë në funksionim projekte në infrastruktura strategjike transporti, që lidhet me projekte në një nga fushat e parashikuara në pikën 2 të këtij neni;

³⁴ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³⁵ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³⁶ Shtuar me vendimin nr. 31, datë 2.7.2025 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³⁷ **Shënim:** Sipas pikës 2 të vendimit nr. 31, datë 2.7.2025 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë, për të gjitha bankat që do të përfitojnë nga parashikimet e nenit 19/2, do të lejohet shpërndarja e fitimit të mbartur nga periudhat e mëparshme, apo e fitimit të realizuar në vitin 2025 dhe 2026, deri në masën 50%.

- b) financimi ka një afat maturimi deri në 10 vjet;
 - c) kontrata e kredisë për ekspozimin në fjalë, i siguron bankës një nivel të lartë kontrolli mbi aktivet e projektit dhe të ardhurat që gjenerohen prej tij;
 - d) burimi i shlyerjes së kredisë (detyrimit) përbëhet minimalisht në masën dy të tretat nga të ardhurat që gjenerohen nga projekti i financuar;
 - e) huamarrësi mund të përmbushë detyrimet e tij financiare, edhe në kushte të theksuara stresi që lidhen me rrezikun e projektit të financuar;
 - f) përfitues fundor i projektit të financuar është qeveria shqiptare.
2. Për qëllime të këtij neni, projekte në infrastruktura strategjike të transportit do të konsiderohen financimet e projekteve në formën e ndërtimit të një infrastrukture të re ose të një infrastrukture ekzistuese, në fushat e transportit rrugor dhe të infrastrukturës portuale dhe aeroportuale, sipas parashikimeve ligjore dhe nënligjore dhe ku shoqëria tregtare ka një kontratë/marrëveshje me institucionin shtetëror përkatës.
 3. Për qëllime të këtij neni, bankat ponderojnë ekspozimet ndaj shoqërive tregtare që financojnë projekte në infrastruktura strategjike transporti, me peshën e rrezikut 50%, vetëm nëse plotësohen kushtet e parashikuara në pikën 1 dhe 2 të këtij neni.
 4. Parashikimet e këtij neni do të zbatohen për të gjitha ekspozimet ndaj shoqërive tregtare që financojnë projekte në infrastruktura strategjike transporti, që do të krijohen deri në 31 dhjetor 2026 dhe do të jenë të zbatueshme deri në afatin e miratuar të financimit, që në çdo rast ky i fundit nuk tejkalon 10 vjet.

Neni 20³⁸

Ekspozimet ndaj portofoleve me pakicë (*retail*)

1. Bankat ponderojnë ekspozimet ndaj portofoleve me pakicë (*retail*) me një peshë rreziku prej 75%, nëse plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) ekspozimi është ndaj një ose disa individëve, ose ndërmarrjeve të vogla apo të mesme;
 - b) ekspozimi merr një nga format e kredisë dhe linjave të kredisë së rinovueshme *revolving* (për shembull, kartat e kreditit, kreditë kufi (overdraftet), etj.), kreditë konsumatore dhe qiratë financiare personale (për shembull kreditë me këste, kreditë dhe qiratë financiare për automjete, kreditë për shkollim, etj), si dhe të kredive dhe angazhimeve për ndërmarrjet e vogla dhe të mesme;
 - c) ekspozimi do të jetë një nga ekspozimet e një numri të konsiderueshëm ekspozimesh me karakteristika të ngjashme, në mënyrë që rreziqet që lidhen me një kredi të tillë të zvogëlohen ndjeshëm;
 - d) ekspozimi agregat me pakicë ndaj një individi ose ndërmarrje të vogël apo të mesme dhe palëve të lidhura, i cili llogaritet si shuma bruto e të gjitha ekspozimeve (përpara zbritjes së fondeve rezervë për mbulimin e humbjeve dhe teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë) dhe ekspozimeve të mundshme (duke marrë parasysh vlerën e tyre siç përcaktohet në nenin 9 të kësaj rregulloreje), nuk tejkalon shumën prej 50 milion lekë³⁹.

³⁸ Ndryshuar përmbajtja e nenit 20 me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

³⁹ Për qëllime të llogaritjes së portofolit me pakicë, bankat përjashtojnë ekspozimet ose ekspozimet e mundshme, të siguruar me kolateral - pasuri të paluajtshme rezidenciale, të cilat vlerësohen me 35%.

2. Bankat nuk kualifikojnë/klasifikojnë ekspozimet në tituj, në klasën e ekspozimeve ndaj portofoleve me pakicë.
3. Bankat klasifikojnë vlerën e aktualizuar të pagesave minimale për marrëveshjet e qirasë financiare⁴⁰, në klasën e ekspozimeve ndaj portofoleve me pakicë.
4. Bankat, për ekspozimet në formën e kredive të dhëna nga banka për pensionistët ose punonjësit me një kontratë pa afat (të përhershme), kundrejt transferimit të pakushtëzuar të një pjese të pensionit ose pagës së kredimarrësit në atë bankë, caktojnë një peshë rreziku prej 35%, me kusht që të plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) për të shlyer kredinë, kredimarrësi autorizon pa kushte fondin e pensionit ose punëdhënësin për të bërë pagesa të drejtpërdrejta në bankë, duke zbritur pagesat mujore të kredisë nga pensioni ose paga mujore e tij (kredimarrësit);
 - b) rreziqet e vdekjes, paaftësisë për të punuar, papunësisë ose reduktimit të pensionit ose pagës mujore neto të kredimarrësit, mbulohen në mënyrën e duhur nga një policë sigurimi e nënshkruar nga kredimarrësi në përfitim të bankës;
 - c) pagesat mujore që duhet të bëhen nga kredimarrësi për të gjitha kreditë që plotësojnë kushtet e përcaktuara në shkronjat “a” dhe “b”, në mënyrë të agreguar⁴¹, nuk tejkalojnë 20% të pensionit ose pagës mujore neto të kredimarrësit;
 - d) maturiteti origjinal maksimal i kredisë është i barabartë ose më i vogël se dhjetë vjet.

Neni 20/1⁴²

Rregullimi i ekspozimeve ndaj SME-ve të ponderuara me rrezikun të cilat nuk janë me probleme (*non-default*)

1. Bankat rregullojnë shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun ndaj ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (SME), që nuk janë me probleme (*non-default*), të cilat llogariten në përputhje me Kreun III të kësaj rregulloreje, sipas formulës së mëposhtme:

$$RWEA^* = RWEA * \frac{\min\{E; 125,000,000\} * 0,7619 + \max\{E - 125,000,000; 0\} * 0,85}{E}$$

ku:

*RWEA** - është shuma e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për ekspozimet që nuk janë me probleme (*non-default*) ndaj një SME-je (*RWEA*), e rregulluar nga një faktor mbështetës për SME-të;

E - është shuma totale e detyrimit ndaj bankës, duke përfshirë edhe çdo ekspozim me probleme, por duke përjashtuar pretendimet ose pretendimet e kushtëzuara të siguruar me kolateral pasuri të paluajtshme rezidenciale, ndaj ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme (SME) dhe palëve të lidhura me to.

2. Për qëllime të këtij neni:
 - a) ekspozimi ndaj një ndërmarrjeje të vogël dhe të mesme (SME) do të përfshihet në klasën e ekspozimeve ndaj portofoleve me pakicë (*retail*), ose ndaj shoqërive tregtare ose në klasën e ekspozimeve të siguruar me pasuri të paluajtshme;

⁴⁰ Teprica (*Outstanding balance*).

⁴¹ Në rastet kur kredimarrësit i është akorduar më shumë se një kredi.

⁴² Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- b) një ndërmarrje e vogël dhe e mesme (SME) ka kuptimin sipas përkufizimit në nenin 4 të kësaj rregulloreje;
- c) bankat ndërmarrin hapa të arsyeshëm për të përcaktuar saktë vlerën e “E” në formulën e pikës 1 të këtij neni dhe për të marrë informacionin e kërkuar sipas shkronjës “b” të kësaj pike.

Neni 21⁴³

Ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme

- 1. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku prej 100%, ekspozimet ose çdo pjesë të ekspozimit të siguruara plotësisht me kolateral pasuri të paluajtshme, kur nuk plotësohen kushtet e përcaktuara në nenin 22 ose 23 të kësaj rregulloreje, përveç ndonjë pjese të ekspozimit që është klasifikuar/caktuar në një klasë tjetër ekspozimi.
- 2. Bankat i caktojnë pjesës së ekspozimit që tejkalon vlerën e kolateralit të pasurisë së paluajtshme, peshën e rrezikut të zbatueshme për ekspozimet e pasiguruara të kundërpartisë përkatëse. Pjesa e ekspozimit që trajtohet si e siguar plotësisht nga pasuria e paluajtshme nuk duhet të jetë më e madhe se shumta e barrësuar (e lënë peng) e vlerës së tregut.

Neni 22

Ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme rezidenciale

- 1. Bankat ponderojnë me 35%, ekspozimet ose çdo pjesë të një ekspozimi të siguar plotësisht me kolateral pasuri të paluajtshme rezidenciale⁴⁴, që ndodhen në territorin e Republikës së Shqipërisë ose të Bashkimit Evropian, të cilat plotësojnë, njëkohësisht, karakteristikat e mëposhtme:
 - a) kanë si objekt blerjen/ndërtimin/rikonstrukcionin⁴⁵ e një pasurie të paluajtshme rezidenciale (shtëpi, apartament);
 - b) kredimarrësi është blerësi/pronari⁴⁶ i kësaj pasurie të paluajtshme rezidenciale;
 - c) janë të kolateralizuara me anë të një hipoteke mbi një pasuri të paluajtshme rezidenciale, e cila është në pronësi të kredimarrësit dhe është në përdorim ose jepet me qira prej tij;
 - d) janë plotësuar kërkesat e përcaktuara në aneksin 1 të kësaj rregulloreje;
 - e) vlera e ekspozimit nuk e tejkalon 75% të vlerës së pasurisë së paluajtshme rezidenciale;
 - f) ⁴⁷vlera e pasurisë nuk varet në mënyrë materiale nga ecuria financiare e kredimarrësit; Bankat mund të përjashtojnë nga përcaktimi i materialitetit të një varësie të tillë, situatat kur faktorë makroekonomikë ndikojnë si në vlerën e pasurisë së paluajtshme, ashtu edhe në performancën e kredimarrësit;

⁴³ Ndryshuar përmbajtja e nenit 21 me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁴⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁴⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁴⁶ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁴⁷ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- g) ⁴⁸rreziku i kredimarrësit nuk varet materialisht nga performanca e pasurisë ose projektit bazë, por nga aftësia bazë e kredimarrësit për të shlyer detyrimin nga burime të tjera dhe si pasojë, shlyerja e kredisë (detyrimit) nuk do të varet materialisht nga asnjë fluks i parave i gjeneruar nga pasuria bazë që shërben si kolateral. Në lidhje me burimet e tjera për shlyerjen e detyrimit, bankat përcaktojnë raportet maksimale të kredisë ndaj këtyre të ardhurave, si pjesë të politikës së tyre të kredidhënies dhe sigurojnë informacionin e duhur për të ardhurat përkatëse në momentin e akordimit të kredisë.
2. Bankat ponderojnë me 35% ekspozimet në qira financiare, ndaj një qiramarrësi, të lidhura me një pasuri të paluajtshme rezidenciale, ekspozime në të cilat banka është qiradhënësi dhe qiramarrësi ka një mundësi për të blerë pasurinë, me kusht që, ekspozimi i bankës të jetë plotësisht dhe tërësisht i siguar nga pronësia e tij mbi objektin.
3. ⁴⁹Banka e Shqipërisë, bazuar në vlerësimet e saj mbi historikun e humbjeve nga ekspozimet e siguruara me pasuri të paluajtshme dhe zhvillimet e ardhshme/të pritshme të tregjeve të pasurive të paluajtshme, mund të caktojë pesha më të larta rreziku ose të vendosë kriteret e tjera nga ato të përcaktuara në pikat 1 dhe 2 të këtij neni, për ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme rezidenciale. Në rastet kur Banka e Shqipërisë përcakton pesha më të larta rreziku ose kriteret e tjera, bankave u lihet një periudhë kalimtare për t'i zbatuar këto kërkesa të reja.

Neni 23

Ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme tregtare

1. Bankat ponderojnë me 50%, ekspozimet ose pjesë të ekspozimit, të cilat janë të siguruara në mënyrë të plotë me kolateral pasuri të paluajtshme tregtare ⁵⁰(të tilla si: zyra, qendra tregtare ose ambiente të tjera tregtare, për qëllime ose funksione tregtare etj.), që ndodhen në territorin e Republikës së Shqipërisë.
2. Bankat ponderojnë me 50%, ekspozimet në qira financiare ndaj një qiramarrësi të lidhur me një pasuri tregtare, që ndodhen në territorin e Republikës së Shqipërisë, ekspozime në të cilat banka është qiradhënësi, dhe qiramarrësi ka një opsion për të blerë pronën, me kusht që ekspozimi i bankës të jetë plotësisht dhe tërësisht i siguar nga pronësia e tij mbi pasurinë.
3. Bankat, për zbatimin e pikave 1 dhe 2 të këtij neni, sigurohen se janë plotësuar kriteret e mëposhtme:
- a) vlera e pasurisë së paluajtshme nuk varet në mënyrë materiale nga ecuria financiare e kredimarrësit (⁵¹banka mund të përjashtojë situatat, ku faktorë të thjeshtë makroekonomikë ndikojnë si në vlerën e pasurisë së paluajtshme, ashtu edhe në performancën e kredimarrësit, nga përcaktimi i materialitetit të një varësie të tillë);

⁴⁸ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁴⁹ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵⁰ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵¹ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- b) rreziku i kredimarrësit nuk varet materialisht nga ecuria e pasurisë ose projektit, por më tepër nga burime të tjera të kredimarrësit për të shlyer kredinë (domethënë, shlyerja e kredisë nuk varet materialisht nga asnjë fluks i parasë i krijuar nga prona që shërben si kolateral);
 - c) janë plotësuar kërkesat e përcaktuara në aneksin 1 të kësaj rregulloreje;
 - d) vlera e ekspozimit nuk e tejkalon 50% të vlerës së tregut të pasurisë së paluajtshme tregtare.
4. Pjesa që e tejkalon kufirin e përcaktuar në shkronjën “d” të paragrafit 3 të këtij neni, ponderohet me 100%.
 5. Bankat, në rastin kur një shtet anëtar i Bashkimit Evropian ponderon ekspozimet e siguruara me pronë tregtare, siç përcaktohet në paragrafët e mësipërm të këtij neni, ponderojnë me 50% ekspozimet e siguruara me pasuri të paluajtshme tregtare, të ndodhura në territorin e atij shteti.
 6. ⁵²Për qëllime të këtij neni, toka nuk konsiderohet kolateral pasuri e paluajtshme tregtare.
 7. ⁵³Banka e Shqipërisë, bazuar në vlerësimet e saj mbi historikun e humbjeve nga ekspozimet e siguruara me pasuri të paluajtshme dhe zhvillimet e ardhshme/të pritshme të tregjeve të pasurive të paluajtshme, mund të caktojë pesha më të larta rreziku ose të vendosë kritere të tjera nga ato të përcaktuara në pikat 1 deri në 6 të këtij neni, për ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme tregtare. Në rastet kur Banka e Shqipërisë përcakton pesha më të larta rreziku ose kritere të tjera, bankave u lihet një periudhë kalimtare për t'i zbatuar këto kërkesa të reja.

Neni 24

Ekspozime (kredi) me probleme

1. Bankat, pa rënë ndesh me përcaktimet në paragrafët 2 deri 4 të këtij neni, ponderojnë pjesën e pa garantuar (pasiguar) të ekspozimit (kredisë) me një kolateral ose garanci, për ekspozimet (kreditë) me probleme, si më poshtë:
 - a) me 150%, nëse fondet rezervë të krijuara për mbulimin e humbjeve janë më pak se 20% e vlerës së ekspozimit bruto të pasiguar;
 - b) me 100%, nëse fondet rezerve të krijuara për mbulimin e humbjeve janë jo më pak se 20% e vlerës së ekspozimit bruto të pasiguar.
2. Për qëllime të përcaktimit të pjesës së garantuar të kredisë me probleme, do të merren në konsideratë vetëm garancitë dhe kolateralët e pranuar për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë.
3. Bankat, pas zbritjes së fondeve rezervë për mbulimin e humbjeve, ponderojnë me 100% ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme rezidenciale, të cilat klasifikohen si ekspozime (kredi) me probleme. ⁵⁴Nëse për këto ekspozime janë krijuar fonde rezerve për mbulimin e humbjeve, me të paktën 20% të vlerës së ekspozimit, pjesa e mbetur e ekspozimit pas zbritjes së fondeve rezervë, ponderohet me 50%.

⁵² Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵³ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵⁴ Shfuqizuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë. Shfuqizimi hyn në fuqi në datën 1 shtator 2020.

4. Bankat, pas zbritjes së fondeve rezervë për mbulimin e humbjeve, ponderojnë me 100% ekspozimet e siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme tregtare, të cilat klasifikohen si ekspozime (kredi) me probleme.

Neni 25

Ekspozime ndaj kategorive të klasifikuara me rrezik të lartë

1. ⁵⁵Bankat ponderojnë me peshën e rrezikut 150%, ekspozimet të cilat u përkasin kategorive me rrezik të lartë.
2. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 50% më të lartë⁵⁶ vlerën e kredisë, në valutë dhe/ose të indeksuar në valutë, për kredimarrësin, që plotëson njëkohësisht kushtet e përcaktuara në nenin 4, pika 2, shkronja “c”, të rregullores “Për administrimin e rrezikut të kredisë”.
3. ⁵⁷Për qëllime të këtij neni, bankat trajtojnë ekspozimet e mëposhtme, si ekspozime që u përkasin kategorive me rrezik të lartë:
 - a) investimet në shoqëritë e kapitalit sipërmarrës (*venture capital firms*), përveç rasteve kur këto investime trajtohen sipas përcaktimeve të nenit 28 të kësaj rregulloreje;
 - b) investimet në shoqëritë e kapitalit privat (*private equity*), përveç rasteve kur këto investime trajtohen sipas përcaktimeve të nenit 28 të kësaj rregulloreje;
 - c) financimin spekulativ të pasurisë së paluajtshme, siç përcaktohet në nenin 4 të kësaj rregulloreje;
 - d) vlerën e kredisë së akorduar jashtë territorit ku banka ushtron veprimtarinë nëpërmjet filialeve, degëve ose agjencive të saj, ⁵⁸me përjashtim të vlerës së kredisë së akorduar në Republikën e Kosovës;
 - e) vlerën e pasurive të paluajtshme dhe të luajtshme të përfutuara kundrejt shlyerjes së kredive; dhe
 - f) ekspozime të tjera, për të cilat Banka e Shqipërisë vlerëson se përfaqësojnë një rrezik të lartë.
4. ⁵⁹Bankat, për të vlerësuar nëse një ekspozim i ndryshëm nga ekspozimet e parashikuara në pikën 3 të këtij neni, paraqet rrezik të lartë, marrin në konsideratë karakteristikat e mëposhtme të rrezikut:
 - a) kur ekziston një rrezik i lartë i humbjes, si pasojë e dështimit të debitorit;
 - b) kur është e pamundur që të vlerësohet saktë nëse një ekspozim i përket kategorisë së përshkruar në shkronjën “a” të kësaj pike.
5. ⁶⁰Bankat, për qëllime të pikës 3, shkronja “a” të këtij neni, përfshijnë në investimet në shoqëritë e kapitalit sipërmarrës, të paktën, çdo investim që përmbush të dyja kushtet e mëposhtme:

⁵⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵⁶ Shfuqizuar shënimi sqarues me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵⁷ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵⁸ Shtuar me vendimin nr. 15, datë 6.3.2024 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁵⁹ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶⁰ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- a) investimi është në një nga format e mëposhtme:
- i. ekspozime jo në formë borxhi, që nuk janë të listuara në bursë, që shkaktojnë një pretendim të varur (nënrenditur), të mbetur mbi pasuritë ose të ardhurat e një ndërmarrjeje që nuk është e listuar në bursë,
 - ii. ekspozimet në formë borxhi dhe letra të tjera me vlerë, ortakëritë, derivativët ose instrumente të tjera, qëllimi ekonomik/përmbajtja ekonomike e të cilave është e ngjashme me ekspozimet e parashikuara në nënpikën “i” dhe që nuk janë listuar në bursë;
- b) investimi mbahet me qëllim të sigurimit të fondeve për ndërmarrjet e sapokrijuara, përfshirë për zhvillimin e një produkti të ri dhe kërkimin shkencor të ndërmarrjes, për ta sjellë këtë produkt në treg, për ndërtimin e kapacitetit prodhues të ndërmarrjes ose për zgjerimin e biznesit të ndërmarrjes.
6. ⁶¹Bankat, për qëllime të pikës 3, shkronja “b” të këtij neni, përfshijnë në investimet në shoqëritë e kapitalit privat, të paktën, çdo investim që përmbush të dyja kushtet e mëposhtme:
- a) investimi është në një nga format e mëposhtme:
- i. të gjitha ekspozimet jo në formë borxhi, që nuk janë të listuara në bursë, që shkaktojnë një pretendim të varur (nënrenditur), të mbetur mbi pasuritë ose të ardhurat e një ndërmarrjeje,
 - ii. ekspozimet në formë borxhi dhe letra të tjera me vlerë, ortakëritë, derivativët ose instrumente të tjera, qëllimi ekonomik/përmbajtja ekonomike e të cilave është e ngjashme me ekspozimet e parashikuara në nënpikën “i” dhe që nuk janë listuar në bursë;
- b) investimi mbahet me synimin për të gjeneruar një fitim përmes një blerjeje me fonde të huazuara (*leveraged buyout*), një oferte fillestare publike (IPO), shitjes së aksioneve të kapitalit me mënyra të tjera ose çdo transaksion me një përmbajtje të ngjashme ekonomike.
- Çdo investim në të cilin banka parashikon të zhvillojë një marrëdhënie strategjike biznesi me ndërmarrjen në të cilën ka investuar, nuk duhet të konsiderohet si kapital privat për qëllime të kësaj pike. Në çdo rast, investime të tilla mund të përbëjnë ekspozime me rrezik të lartë, siç parashikohen në pikat 7 deri në 9 të këtij neni.
7. ⁶²Bankat, për të identifikuar zëra të konsideruar me rrezik të lartë që nuk janë përfshirë në pikën 3 të këtij neni, marrin në konsideratë të gjitha klasat e ekspozimit, ku një vëmendje të veçantë i kushtojnë ekspozimeve ndaj shoqërive tregtare (korporatave), ekspozimeve të kapitalit dhe ekspozimeve të tjera të referuara në shkronjat “g”, “g/2” dhe “o” të nenit 10 të kësaj rregulloreje.
8. ⁶³Bankat, nga ekspozimet e përmendura në pikën 7 të këtij neni, konsiderojnë si zëra me rrezik të lartë, të paktën, ato ekspozime që paraqesin nivele dhe intervale të shkaktarëve të rrezikut (*risk drivers*), jo të zakonshme për debitorë ose transaksione të tjera të së njëjtës klasë ekspozimi, ku përfshihen të gjitha ekspozimet e mëposhtme:
- a) çdo financim i investimeve spekulative në aktive financiare dhe jofinanciare, përveç pasurive të paluajtshme, në të cilën debitori ka për qëllim të rishesë aktivet për qëllime

⁶¹ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶² Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶³ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

fitimi, përfshirë edhe financimin e investimeve spekulative në pasuri të luajtshme, produkte bujqësore ose aktive të patrupëzuara (për shembull, licencat ose patentat), kur plotësohen të dyja kushtet e mëposhtme:

- i. ekziston një rrezik veçanërisht i lartë i humbjes në rastet e dështimit të debitorit, në veçanti në rastin e likuiditetit të pamjaftueshëm të tregut ose luhatshmërisë së lartë të çmimit për objektin e financuar, që nuk është zbutur/reduktuar në mënyrë të mjaftueshme nëpërmjet marrëveshjeve kontraktuale, duke përfshirë edhe kontratat e parevokueshme para shitjes,
 - ii. debitori ka të ardhura dhe aktive/pasuri të tjera të pamjaftueshme në dispozicion për zbutjen e rrezikut të humbjes për bankën, veçanërisht në rastet kur rreziku i humbjes është i lartë në lidhje me burimet financiare të debitorit;
- b) çdo ekspozim për të cilin nuk është i disponueshëm një vlerësim i jashtëm i kredisë për një emetim specifik, ndaj një njësie ekonomike të krijuar posaçërisht për të financuar ose përdorur aktive fizike përveç pasurive të paluajtshme, ose është një ekspozim i krahasueshëm ekonomikisht, me marrëveshjet kontraktuale që i japin huadhënësit një shkallë të konsiderueshme të kontrollit mbi pasuritë dhe të ardhurat që ato gjenerojnë dhe për të cilat burimi kryesor i shlyerjes së detyrimit janë të ardhurat e krijuara nga aktivet që financohen, ku plotësohen kushtet e mëposhtme:
- i. banka ka identifikuar në analizën e saj, një rrezik të lartë humbjeje që rezulton nga ndonjë nga arsyet e mëposhtme:
 - mangësi të konsiderueshme në fuqinë financiare të entitetit me qëllim të posaçëm (SPV),
 - pasiguri e konsiderueshme në lidhje me mjedisin politik dhe ligjor të vendndodhjes së projektit, nëse është e aplikueshme,
 - karakteristikat e transaksionit ose aktivitetit/pasurisë,
 - fuqi e reduktuar e sponsorit ose zhvilluesit,
 - ii. banka ka identifikuar një rrezik të lartë humbjeje për një ekspozim në lidhje me financimin e projekteve, në formën e një projekti të vetëm në fazën e tij paraoperacionale kur nuk ka ende një fluks pozitiv parash të mjaftueshëm për të mbuluar çdo detyrim të mbetur kontraktual dhe borxh afatgjatë të reduktuar, dhe ku flukset e tij të parave shërbejnë si garanci dhe si burim i shlyerjes së detyrimit, që banka i konsideron me cilësi jo të lartë, pasi e bën debitorin të paaftë për të përmbushur detyrimet e tij financiare brenda afatit.

9. ⁶⁴Bankat konsiderojnë të gjitha ekspozimet e kapitalit ndaj një emetuesi të caktuar, si zëra me rrezik të lartë, në rastet kur plotësohen një ose disa nga kushtet e mëposhtme:

- a) pesha e rrezikut për çdo ekspozim në formë borxhi i bankës ndaj të njëjtit emetues është 150%;
- b) çdo detyrimi/borxhi të këtij emetuesi do t'i caktohej një peshë rreziku prej 150%, nëse këto detyrime janë ekspozime të bankës për ndonjë nga arsyet e mëposhtme:
 - i. vlerësimit përkatës nga një institucion i jashtëm i vlerësimit të kredisë i emëruar nga banka për detyrimin, i korrespondon një peshë rreziku prej 150%,
 - ii. emetuesi është me probleme.

⁶⁴ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

10. ⁶⁵Bankat, në rastet kur identifikojnë një lloj ekspozimi që mbart një rrezik të lartë të humbjes, në përputhje me kriteret e përcaktuara në pikën 4 të këtij neni, përveç atyre të identifikuar në përputhje me pikat 8 ose 9 të këtij neni, njoftojnë Bankën e Shqipërisë, së bashku me një përshkrim të shkurtër të karakteristikave kryesore të këtyre ekspozimeve.

Neni 26

Ekspozime në formën e obligacioneve të garantuara

1. Obligacionet e garantuara, sipas përcaktimit në nenin 4 të kësaj rregulloreje, ⁶⁶në mënyrë që të trajtohen me pesha preferenciale rreziku, sipas paragrafëve 3 dhe 4 të këtij neni, plotësojnë kushtet e parashikuara në paragrafin 5 të këtij neni dhe garantohen me njërin prej aktiveve të mëposhtme:
- a) ekspozimet ndaj ose të garantuara nga qeveritë qendrore, bankat qendrore, njësitë e sektorit publik⁶⁷, qeveritë rajonale dhe autoritetet lokale në Bashkimin Evropian (BE);
 - b) ekspozimet ndaj ose të garantuara:
 - i. nga qeveri qendrore dhe banka qendrore jashtë BE-së, banka shumëpalëshe të zhvillimit, organizata ndërkombëtare që kualifikohen për shkallën 1 të cilësisë së kredisë, siç përcaktohet në këtë kre; dhe
 - ii. nga njësi të sektorit publik⁶⁸ jashtë BE-së, qeveri rajonale dhe autoritete lokale jashtë BE-së, që ponderohen me rrezik si ekspozimet ndaj institucioneve ose qeverive dhe bankave qendrore, respektivisht sipas paragrafëve 1 dhe 2 të nenit 13, dhe ⁶⁹paragrafëve 1, 2, 3 dhe 5 të nenit 14, dhe që kualifikohen për shkallën 1 të cilësisë së kredisë, siç përcaktohet në këtë kre; dhe
 - iii. ekspozimet në kuptimin e kësaj pike, që kualifikohen, minimalisht, për të përfutur shkallën 2 të cilësisë së kredisë, siç përcaktohet në këtë kre, me kushtin që të mos tejkalojnë 20% të shumës nominale të tepricës së obligacioneve të garantuara të institucioneve emetuese;
 - c) ekspozimet ndaj institucioneve, që kualifikohen për shkallën 1 të cilësisë së kredisë, siç përcaktohet në këtë kre. Totali i këtyre ekspozimeve nuk duhet të tejkalojë 15% të shumës nominale të tepricës së obligacioneve të garantuara të bankës emetuese. Ekspozimet që shkaktohen nga transmetimi dhe administrimi i pagesave të debitorëve ose fondeve që rrjedhin nga likuidimet në lidhje me kreditë e siguruar nga pasuri të paluajtshme, tek mbajtësit e obligacioneve të garantuara, nuk janë subjekt i kufirit/limitit prej 15%. Ekspozimet në institucione të BE-së me maturitet më pak se 100 ditë, nuk janë subjekt i shkallës 1 të cilësisë, por këto institucione duhet, minimalisht, të kualifikohen për shkallën 2 të cilësisë;

⁶⁵ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶⁶ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶⁷ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶⁸ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁶⁹ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- d) kreditë e siguruara me pasuri të paluajtshme rezidenciale, deri në nivelin minimal, ndërmjet vlerës së hipotekave (të kombinuara me ndonjë hipotekë të mëparshme) dhe 80% të vlerës së tregut të pronave të vendosura si garanci ose me tituj me “prioritet *senior*”⁷⁰, të emetuar nga subjekte titullzimi, që i nënshtrohen ligjit shqiptar ose ligjit të një shteti anëtar të Bashkimit Evropian, të cilët titullzojnë ekspozimet në pasuri të paluajtshme rezidenciale, me kusht që të paktën 90%⁷¹ e aktiveve të fondeve respektive të subjekteve të tilla (të titullzimit) të jenë të siguruara me pasuri të paluajtshme rezidenciale, të kombinuara me çdo barrë të mëparshme, deri në nivelin minimal ndërmjet vlerës së shumave të detyrimit të lidhur me titujt, vlerës së hipotekave dhe 80% të vlerës së pronave të vendosura si garanci;
- e) kreditë e siguruara me pasuri të paluajtshme tregtare, deri në nivelin minimal ndërmjet vlerës së hipotekave, që janë të kombinuara me ndonjë hipotekë të mëparshme dhe 60% të vlerës së pronave të vendosura si garanci ose tituj me “prioritet *senior*”, të emetuara nga subjekte titullzimi që i nënshtrohen ligjit shqiptar ose ligjit të një shteti anëtar të Bashkimit Evropian, të cilat titullzojnë ekspozimet në pasuri të paluajtshme tregtare, me kusht që të paktën 90% e aktiveve të fondeve respektive ose të subjekteve ekuivalente të titullzimit të jenë të përbërë nga hipoteka, që janë të kombinuara me çdo barrë të mëparshme deri në nivelin minimal ndërmjet vlerës së shumave të detyrimit të lidhur me titujt, vlerës së hipotekave dhe 60% të vlerës së pronave të vendosura si garanci, ndërsa njësitë respektive kualifikohen për shkallen 1 të cilësisë së kredisë, siç përcaktohet në këtë kre, dhe njësi të tilla nuk tejkalojnë 20% të shumës nominale të emetimit.

Banka e Shqipërisë mund të njohë si të pranuar kreditë e siguruara nga pasuri të paluajtshme tregtare, kur vlera e kredisë tejkalon 60% të vlerës së pronës, deri në një nivel maksimal prej 70%, në qoftë se vlera e totalit të aktiveve të vendosura si kolateral për obligacionet e garantuara, e tejkalon me të paktën 10% shumën nominale të mbetur të obligacioneve të garantuara dhe pretendimet e mbajtësve të obligacioneve përmbushin kërkesat ligjore të sigurisë, të përcaktuara në kreun IV të kësaj rregulloreje. Pretendimet e mbajtësve të obligacioneve duhet të kenë përparësi mbi të gjitha pretendimet e tjera mbi kolateralin. Ekspozimet që shkaktohen nga transmetimi dhe administrimi i pagesave të debitorëve, apo të të ardhurave nga likuidimi, në lidhje me kreditë e siguruara nga prona e vendosur si garanci e njërive senior ose titujve të borxhit, nuk janë subjekt i kufirit/limitit 90%; ose

- f) për qëllime të zbatimit të këtij paragrafi, termi “të garantuara”⁷² përfshin rastet kur aktivet, të cilat përshkruhen në ⁷³shkronjat ”a” deri në “e” të kësaj pike, përcaktohen në mënyrë eksplicite në një ligj të veçantë, që siguron mbrojtjen e mbajtësit të obligacionit, përkundrajt humbjeve.

2. Bankat, për obligacionet e garantuara, të kolateralizuara me pasuri të paluajtshme, duhet të përmbushin kërkesat minimale, të përcaktuara ⁷⁴në aneksin 1 të kësaj rregulloreje.

⁷⁰ Titujt me “prioritet senior” duhet të kualifikohen për shkallen 1 të cilësisë së kredisë, siç përcaktohet në këtë kre, dhe nuk duhet të tejkalojnë 20% të shumës nominale (të mbetur) të emetimit.

⁷¹ Ekspozimet e shkaktuara nga transmetimi dhe administrimi i pagesave të debitorëve, apo të të ardhurave nga likuidimi në lidhje me kreditë e siguruara nga prona e vendosur garanci e njërive senior ose letrave me vlerë të borxhit, nuk do të përfshihen në llogaritjen e kufirit 90%.

⁷² Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁷³ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁷⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

3. ⁷⁵Bankat ponderojnë ekspozimet në formën e obligacioneve të garantuara, për të cilat nuk ekziston një vlerësim nga një ECAI, bazuar në peshën e rrezikut të kredisë, të caktuar për ekspozimet e pagarantuara *senior* ndaj emetuesit, siç përcaktohet në tabelën 7:
- nëse ekspozimit ndaj bankës emetuese i caktohet një peshë rreziku 20%, ekspozimit ndaj obligacioneve të garantuara i caktohet një peshë rreziku 10%;
 - nëse ekspozimit ndaj bankës emetuese i caktohet një peshë rreziku 50%, ekspozimit ndaj obligacioneve të garantuara i caktohet një peshë rreziku 20%;
 - nëse ekspozimit ndaj bankës emetuese i caktohet një peshë rreziku 100%, ekspozimit ndaj obligacioneve të garantuara i caktohet një peshë rreziku 50%; dhe
 - nëse ekspozimit ndaj bankës emetuese i caktohet një peshë rreziku 150%, ekspozimit ndaj obligacioneve të garantuara i caktohet një peshë rreziku 100%.

Tabela 7

Pesha e rrezikut për ekspozimet e pagarantuara <i>senior</i> ndaj bankës emetuese	20%	50%	100%	150%
Pesha e rrezikut për ekspozimet në formën e obligacioneve të garantuara	10%	20%	50%	100%

4. ⁷⁶Bankat, për obligacionet e garantuara për të cilat ekziston një vlerësim nga një ECAI, ponderojnë ekspozimet me peshat e rrezikut sipas Tabelës 7.1.

Tabela 7.1

Cilësia e kredisë	1	2	3	4	5	6
Pesha e rrezikut	10%	20%	20%	50%	50%	100%

5. ⁷⁷Bankat trajtojnë me pesha preferenciale rreziku, sipas paragrafëve 3 dhe 4 të këtij neni, ekspozimet në formën e obligacioneve të garantuara, të cilat plotësojnë kushtet e mëposhtme:
- banka investuese merr/siguron minimalisht informacionin e mëposhtëm, mbi portofolin e investimit:
 - vlerën e fondit garantues (*cover pool*) dhe tepricën (*outstanding*) e obligacioneve të garantuara;
 - shpërndarjen gjeografike dhe llojet e aktiveve që garantojnë obligacionet e garantuara, madhësinë e kredisë, normën e interesit dhe rrezikun e kursit të këmbimit;
 - strukturën e maturitetit të obligacioneve të garantuara dhe të aktiveve që i garantojnë këto obligacione; dhe
 - përqindjen e kredive të cilat janë më shumë se 90 ditë në vonesë.
 - emetuesi i vë në dispozicion bankës investuese, të paktën çdo gjashtë muaj, informacionin e përcaktuar në shkronjën “a” të këtij paragrafi.

⁷⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁷⁶ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁷⁷ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 27
Ekspozime në pozicione të krijuara nga titullzimi (*securitization*)

Bankat ponderojnë ekspozimet në pozicionet e krijuara nga titullzimi, sipas përcaktimeve në kreun V të kësaj rregulloreje.

Neni 28⁷⁸
Kërkesa për kapital për ekspozimet në formën e kuotave ose aksioneve të sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK)

1. Bankat llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për ekspozimet e tyre në formën e kuotave ose aksioneve të sipërmarrjeve të investimeve kolektive, duke shumëzuar ekspozimet e ponderuara me rrezikun të ekspozimeve të sipërmarrjeve të investimeve kolektive, të përlllogaritura sipas metodave të parashikuara në pikën 2 të këtij neni, me përqindjen e kuotave apo aksioneve të mbajtura nga bankat.
2. Bankat, kur plotësohen kushtet e përcaktuara në pikat 4-7 të këtij neni, mund të zbatojnë metodën “*look-through*” në përputhje me pikën 1 të nenit 28/1 ose metodën e bazuar në mandat (*mandate-based approach*) në përputhje me pikat 2-4 të nenit 28/1 të kësaj rregulloreje.
Bankat që nuk zbatojnë metodën “*look-through*” ose metodën e bazuar në mandat (*mandate-based approach*), zbatojnë metodën “*fall-back*”, duke caktuar një peshë rreziku prej 1250% ndaj ekspozimeve të tyre në formën e kuotave ose aksioneve në një sipërmarrje të investimeve kolektive.
3. Bankat mund të llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për ekspozimet e tyre në formën e kuotave ose aksioneve në një sipërmarrje të investimeve kolektive, duke përdorur një kombinim të metodave të përcaktuara në pikën 2 të këtij neni, nëse plotësohen kushtet për përdorimin e këtyre metodave.
4. Bankat mund të përcaktojnë shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të sipërmarrjes së investimeve kolektive, në përputhje me metodat e parashikuara në nenin 28/1 të kësaj rregulloreje, kur plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) sipërmarrja e investimeve kolektive është një nga format e mëposhtme:
 - i. një sipërmarrje e investimeve kolektive me ofertë publike ose një sipërmarrje e investimeve kolektive në tituj të transferueshëm (SIKTT), që rregullohet sipas Ligjit 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive” ose legjislacionit përkatës,
 - ii. një fond i investimeve alternative (FIA), siç përcaktohet në Ligjin 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive” ose në legjislacionin përkatës;
 - b) prospekti i SIK-ut ose dokumenti ekuivalent me prospektin përfshin:
 - i. kategoritë e aktiveve në të cilat SIK-u është i autorizuar të investojë,
 - ii. kur zbatohen kufij për investimet, kufijtë relativë dhe metodologjitë për llogaritjen e tyre;

⁷⁸ Ndryshuar titulli dhe përmbajtja e nenit 28 me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- c) raportimi nga SIK-u ose shoqëria e administrimit të SIK-ut tek banka plotëson kërkesat e mëposhtme:
- i. ekspozimet e SIK-ut raportohen të paktën me të njëjtën shpeshësi sa ekspozimet e bankës,
 - ii. niveli i detajimit të informacionit financiar është i mjaftueshëm për të lejuar bankën të llogarisë shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të SIK-ut në përputhje me metodën e zgjedhur nga banka,
 - iii. kur banka zbaton metodën “*look-through*”, informacioni në lidhje me ekspozimet bazë verifikohet nga një palë e tretë e pavarur.
5. Pa rënë ndesh me nënpikën “i” të shkronjës “c” të pikës 4 të këtij neni, kur banka përcakton shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të një SIK-u, në përputhje me metodën e bazuar në mandat (*mandate-based approach*), raportimi nga SIK-u ose shoqëria administruese e SIK-ut tek banka mund të jetë i kufizuar në mandatin e investimeve të SIK-ut dhe çdo ndryshim të tij dhe mund të bëhet vetëm kur banka kryen ekspozimin ndaj SIK-ut për herë të parë dhe kur ka një ndryshim në mandatin e investimit të SIK-ut.
6. Bankat që nuk kanë të dhëna ose informacion të mjaftueshëm për të llogaritur shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të SIK-ut në përputhje me metodat e përcaktuara në nenin 28/1 të kësaj rregulloreje, mund të mbështeten në llogaritjet nga një palë e tretë, nëse plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
- a) pala e tretë është një nga subjektet e mëposhtme:
 - i. institucioni depozitar ose institucioni financiar depozitar i SIK-ut, me kusht që SIK-u investon ekskluzivisht në tituj dhe depoziton të gjithë titujt në atë institucion depozitar ose institucion financiar depozitar,
 - ii. për SIK që nuk përfshihen në nënpikën “i” të kësaj shkronje, shoqëria administruese e SIK-ut, me kusht që shoqëria të plotësojë kushtin e përcaktuar në shkronjën “a” të pikës 4 të këtij neni;
 - b) pala e tretë kryen llogaritjen në përputhje me metodat e përcaktuara në nenin 28/1 të kësaj rregulloreje, pikat 1, 2, 3 ose 4, siç është e zbatueshme; dhe
 - c) saktësia e llogaritjeve të kryera nga pala e tretë është certifikuar nga një auditor i jashtëm.
7. Bankat që mbështeten në llogaritjet e palëve të treta, shumëzojnë shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të SIK-ut që rezultojnë nga llogaritjet, me një faktor prej 1,2.
8. Pa rënë ndesh me pikën 7 të këtij neni, kur banka ka akses të pakufizuar në llogaritjet e hollësishme të kryera nga pala e tretë, faktori 1,2 nuk do të zbatohet. Banka i paraqet këto llogaritje pranë Bankës së Shqipërisë, me kërkesë të kësaj të fundit.
9. Kur banka zbaton metodat e përcaktuara në nenin 28/1 të kësaj rregulloreje për qëllime të llogaritjes së shumës së ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të SIK-ut (“SIK niveli 1”) dhe secili prej ekspozimeve bazë të SIK-ut të nivelit 1 është një ekspozim në formën e kuotave ose aksioneve në një SIK tjetër (“SIK niveli 2”), shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun e ekspozimeve të SIK-ut të nivelit 2 mund të llogaritet duke përdorur një nga tre metodat e parashikuara në pikën 2 të këtij neni. Banka mund të përdorë metodën “*look through*” për të llogaritur shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të SIK-ëve në nivelin 3 dhe çdo niveli pasues, vetëm nëse ka përdorur atë

metodë për llogaritjen në nivelin paraardhës. Në çdo skenar tjetër, banka do të përdorë metodën “*fall-back*”.

10. Shuma e ekspozimit të ponderuar me rrezikun e ekspozimeve të një SIK-u të llogaritur në përputhje me metodën “*look-through*” dhe me metodën e bazuar në mandat (*mandate-based approach*) të parashikuara në nenin 28/1 të kësaj rregulloreje, do të kufizohet deri në shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të ekspozimeve të një SIK-u të llogaritura në përputhje me metodën “*fall-back*”.
11. Pa rënë ndesh me pikën 1 të këtij neni, bankat që zbatojnë metodën “*look-through*” në përputhje me pikën 1 të nenit 28/1 të kësaj rregulloreje, mund të llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për ekspozimet e tyre në formën e kuotave ose aksioneve në SIK, duke shumëzuar vlerat e ekspozimit të atyre ekspozimeve, të llogaritura në përputhje me nenin 9 të kësaj rregulloreje, me peshën e rrezikut (RWi*) të llogaritur në përputhje me formulën e përcaktuar në nenin 28/3 të kësaj rregulloreje, nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) bankat matin vlerën e pjesëmarrjeve të tyre në kuotat ose aksionet në një SIK me kosto historike, por matin vlerën e aktiveve bazë të SIK-ut me vlerë të drejtë, nëse zbatojnë metodën “*look through*”;
 - b) një ndryshim në vlerën e tregut të kuotave ose aksioneve për të cilat bankat e matin vlerën me kosto historike, nuk ndryshon shumën e kapitalit rregullator të bankave dhe vlerën e ekspozimit të lidhur me ato pjesëmarrje.

Neni 28/1⁷⁹

Metodat për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuar me rrezikun të SIK-ëve

1. Bankat që kanë informacion të mjaftueshëm në lidhje me ekspozimet bazë individuale të një SIK-u, në rastet kur plotësohen kushtet e përcaktuara në pikat 4-7 të nenit 28 të kësaj rregulloreje, analizojnë ato ekspozime për të llogaritur shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të SIK-ut, duke ponderuar me rrezikun të gjitha ekspozimet bazë të SIK-ut sikur të mbaheshin drejtpërdrejt nga bankat.
2. Bankat që nuk kanë informacion të mjaftueshëm në lidhje me ekspozimet bazë individuale të një SIK-u për të përdorur metodën “*look through*”, në rastet kur plotësohen kushtet e përcaktuara në pikat 4-7 të nenit 28 të kësaj rregulloreje, mund të llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun të atyre ekspozimeve, në përputhje me kufijtë e vendosur në mandatin e SIK-ut dhe në ligjin nr. 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”.
3. Bankat kryejnë llogaritjet e parashikuara në pikën 2 të këtij neni, duke supozuar se SIK-u, fillimisht krijon ekspozime (investon) deri në masën maksimale të lejuar sipas mandatit të saj ose ligjit nr. 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”, në ekspozimet me kërkesa më të larta për kapital dhe më pas vazhdon të krijojë ekspozime në rendin zbritës, deri sa të arrihet kufiri total maksimal i ekspozimit dhe që SIK-u përdor levën financiare në masën maksimale të lejuar sipas mandatit të saj ose ligjit nr. 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”, kur është e zbatueshme.

⁷⁹ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

4. Bankat kryejnë llogaritjet e përcaktuara në pikën 2 të këtij neni, në përputhje me metodat e përcaktuara në këtë kre, në kreun V dhe në kreun VI të kësaj rregulloreje.

Neni 28/2⁸⁰

Përrjashtimet nga metodat për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuar me rrezikun të SIK-ëve

1. Bankat mund të përjashtojnë nga llogaritjet e përcaktuara në nenin 28 të kësaj rregulloreje, kapitalin bazë të nivelit të parë, kapitalin shtesë të nivelit të parë, instrumentet e kapitalit të nivelit të dytë dhe instrumentet e detyrimeve të pranuar të mbajtura nga një SIK, të cilat do të zbriten nga bankat përkatësisht në përputhje me pikën 1 të nenit 11 dhe neneve 25 dhe 33 të rregullores për kapitalin rregullator.

Neni 28/3⁸¹

Trajtimi i ekspozimeve/zërave jashtë bilancit të SIK-ëve

1. Bankat llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për zërat e tyre jashtë bilancit me mundësinë për t'u shndërruar në ekspozime në formën e kuotave ose aksioneve në një SIK, duke shumëzuar vlerat e ekspozimit të atyre ekspozimeve të llogaritura në përputhje me nenin 9 të kësaj rregulloreje, me peshën e mëposhtme të rrezikut:
- a) për të gjitha ekspozimet për të cilat bankat përdorin një nga metodat e përcaktuara në nenin 28/1 të kësaj rregulloreje:

$$RW_i^* = \frac{RWAE_i}{E_i^*} * \frac{A_i}{EQ_i}$$

ku:

RW_i^* = është pesha e rrezikut;

i = është indeksi që tregon SIK-un;

$RWAE_i$ = është vlera e llogaritur në përputhje me nenin 28/1 për SIK_i;

E_i^* = është vlera e ekspozimit të ekspozimeve të SIK_i;

A_i = është vlera kontabël e aktiveve të SIK_i; dhe

EQ_i = është vlera kontabël e kapitalit të SIK_i.

- b) për të gjitha ekspozimet e tjera,

$$RW_i^* = 1250 \%$$

2. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të një angazhimi në vlerë minimale (*minimum value commitment*), që plotëson kushtet e përcaktuara në pikën 3 të këtij neni, si vlerën e aktualizuar të shumës së garantuar duke përdorur një faktor aktualizimi (normë interesi) pa rrezik. Bankat mund të reduktojnë vlerën e ekspozimit të angazhimit në vlerë minimale nga çdo humbje e njohur në lidhje me angazhimin në vlerë minimale sipas standardit kontabël të zbatueshëm. Bankat llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për

⁸⁰ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁸¹ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

ekspozimet jashtë bilancit që krijohen nga angazhimet në vlerë minimale, që plotësojnë të gjitha kushtet e përcaktuara në pikën 3 të këtij neni, duke shumëzuar vlerën e ekspozimit të atyre ekspozimeve me një faktor konvertimi prej 20% dhe peshën e rrezikut që përcaktohet sipas nenit 28 të kësaj rregulloreje.

3. Bankat përcaktojnë shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për ekspozimet jashtë bilancit që krijohen nga angazhimet në vlerë minimale, në përputhje me pikën 2 të këtij neni, kur plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) ekspozimi jashtë bilancit i bankës është një angazhim në vlerë minimale për një investim në kuota ose aksione të një ose më shumë SIK-ëve, për të cilat banka ka detyrimin të paguajë vetëm sipas angazhimit në vlerë minimale, kur vlera e tregut e ekspozimeve bazë të SIK ose SIK-ëve është nën një kufi të paracaktuar në një ose më shumë momente kohore, siç përcaktohet në kontratë;
 - b) SIK është një nga format e mëposhtme:
 - i. një sipërmarrje e investimeve kolektive me ofertë publike ose një sipërmarrje e investimeve kolektive në tituj të transferueshëm (SIKTT), siç përcaktohet në Ligjin 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive” ose në legjislacionin përkatës, ose
 - ii. një fond i investimeve alternative (FIA) siç përcaktohet në Ligjin 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive” ose në legjislacionin përkatës, i cili investon vetëm në tituj të transferueshëm ose në aktive të tjera financiare likuide të përcaktuara në Ligjin 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive”, ku mandati i FIA nuk lejon një levë financiare më të lartë se ajo e përcaktuar sipas ligjit;
 - c) vlera aktuale e tregut të ekspozimeve bazë të SIK-ut që qëndrojnë në bazë të angazhimit në vlerë minimale, pa marrë në konsideratë efektin e angazhimeve jashtë bilancit në vlerë minimale, mbulon ose tejkalon vlerën aktuale të kufirit të përcaktuar në angazhimin në vlerë minimale;
 - d) kur reduktohet pjesa e tepërt (teprica) e vlerës së tregut të ekspozimeve bazë të SIK-ut ose SIK-ëve kundrejt vlerës aktuale të angazhimit në vlerë minimale, banka ose një subjekt tjetër që është subjekt i mbikëqyrjes së konsoliduar të Bankës së Shqipërisë, mund të ndikojë në përbërjen e ekspozimeve bazë të SIK-ut ose SIK-ëve ose të kufizojë mundësinë për një ulje të mëtejshme të tepricës, në mënyra të tjera;
 - e) përfituesi i fundit (*ultimate*) i drejtpërdrejtë ose i tërthortë i angazhimit në vlerë minimale është zakonisht një klient me pakicë, siç përcaktohet në Ligjin 62/2020 “Për tregjet e kapitalit”.

Neni 29

Ekspozime të tjera

1. Bankat ponderojnë me peshën e rrezikut 100%, aktivet e mëposhtme:
 - a) aktivet e qëndrueshme të trupëzuara;
 - b) shpenzimet/pagesat dhe të ardhurat e përlllogaritura, për të cilat nuk mund të përcaktohet kundërpartia;
 - c) ⁸²shfuqizuar;

⁸² Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

d) ⁸³shfuqizuar.

2. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 20%, *cash*-in në procesin e mbledhjes.
3. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 0%, *cash*-in ose aktivet ekuivalente me *cash*-in.
4. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 0%, arin ose argjendin e mbajtur në kasat e veta të sigurisë ose gjendjen/tepricën e tyre, deri në kufirin e shumave të mbuluara me pasive në ar ose argjend.
5. Në rastin e transaksioneve të riblerjes dhe angazhimeve të pakthyeshme të blerjes në të ardhmen, do të konsiderohet pesha e rrezikut që lidhet me aktivin dhe jo pesha e rrezikut që shoqëron kundërpartinë.
6. Në rastin kur një bankë siguron mbrojtje të ⁸⁴kredisë, që mbulon një numër të caktuar ekspozimesh (shportë ekspozimesh), me kushtin që, ngjarja e n-të e dështimit (*default*) lidhur me ekspozimet, do të shkaktojë pagesë dhe që kjo ngjarje kredie do të çojë në përfundimin e kontratës, ⁸⁵peshat e rrezikut që i korrespondojnë ekspozimeve të përfshira në shportë, do të mbliidhen (agregohen), duke përjashtuar n-1 ekspozime, deri në një maksimum prej 1250% dhe do të shumëzohen me shumën nominale të mbrojtjes të siguruar me derivativë kredie, për të përfutur vlerën e aktiveve të ponderuara me rrezikun. N-1 ekspozimet, të cilat do të përjashtohen nga mbledhja (agregimi), do të përfshijnë ato ekspozime, të cilat, në veçanti, prodhojnë një vlerë të ponderuar me rrezikun, më të ulët se vlera e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun e secilës prej aktiveve të përfshira në shumë (shumën e agreguar).
7. Vlera e ekspozimit për qiranë financiare do të jetë vlera e skontuar e pagesave minimale të qirasë financiare. Pagesat minimale të qirasë financiare janë pagesat që qiramarrësi është ose mund të jetë e nevojshme të kryejë gjatë kohëzgjatjes së qirasë dhe ndonjë opsion blerje, (opsion, ushtrimi i të cilit është në mënyrë të arsyeshme, i sigurt). Çdo vlerë e mbetur e garantuar, e cila përmbush kushtet e vendosura në nënkreun III të kreut IV, në lidhje me pranueshmërinë e ofruesit të mbrojtjes (nenet 82, 83), si dhe kërkesat minimale për njohjen e llojeve të tjera të garancive të parashikuara në po këtë kre (neni 77), do të përfshihet në pagesat minimale të qirasë. Këto ekspozime duhet të caktohen në klasën përkatëse të ekspozimit, në përputhje me nenin 10 të rregullores. Kur ekspozimi është një vlerë e mbetur e pasurive me qira financiare, shuma e ponderuar e ekspozimit të rrezikut do të llogaritet si vijon:

$$1/t * 100\% * \text{vlera e ekspozimit}$$

ku: "t" është vlera më e madhe ndërmjet 1 dhe numrit më të afërt të të gjithë viteve të mbetura, të qirasë financiare.

8. Banka e Shqipërisë mund të lejojë një peshë rreziku prej 10%, për ekspozimet ndaj institucioneve të specializuara në tregjet ndërbankare dhe të borxhit publik në vendet e tyre të origjinës, dhe subjekt i mbikëqyrjes së kujdesshme nga ana e autoriteteve kompetente, kur aktivet e tyre janë plotësisht të siguruar, me miratimin paraprak të autoriteteve kompetente të vendeve të tyre të origjinës, për zëra që kanë një ponderim të rrezikut 0% ose 20%, dhe të njohura nga këto të fundit si kolateralë të përshtatshëm.

⁸³ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁸⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁸⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

NËNKREU II
NJOHJA E ECAI-VE DHE *MAPPING* I VLERËSIMIT TË KREDISË NGA ECAI

Neni 30
Njohja e vlerësimeve (*rating*) të jashtme të kredisë

1. Bankat përdorin vlerësimet e ECAI-ve për të përcaktuar peshën e rrezikut të një ose disa ekspozimeve, vetëm nëse ECAI-të njihen nga Banka e Shqipërisë si të pranueshëm (të ligjshëm) për ta mundësuar këtë vlerësim.
2. Banka e Shqipërisë do të njohë një ECAI si të pranuar (ligjshëm) për qëllime të zbatimit të kërkesave të kësaj rregulloreje, vetëm nëse krijon bindjen se metodologjia e vlerësimit të saj është në përputhje me kërkesat e objektivitetit, pavarësisë, rishikimit të vazhdueshëm, dhe se vlerësimet e saj përmbushin kërkesat e besueshmërisë, si dhe të transparencës dhe plotësohen kriteret teknike të përcaktuara në nenin 31, të këtij nënkreu.
3. Banka e Shqipërisë, në rastin kur një ECAI është njohur si e pranuar (e ligjshme) nga autoritetet kompetente të një shteti anëtar të Bashkimit Evropian, mund ta njohë atë si të pranueshëm, pa kryerjen e procesit të vlerësimit nga vetë ajo.
4. Banka e Shqipërisë bën publik një shpjegim mbi procesin e njohjes së ECAI-së/ve dhe një listë të ECAI-ve të pranuar.

Neni 31
Kriteret teknike për njohjen e ECAI-ve

1. ECAI, për qëllime të njohjes nga Banka e Shqipërisë, duhet të përmbushë kërkesat e mëposhtme:
 - a) Objektiviteti. Metodologjia që përdor ECAI-ja për caktimin e vlerësimeve të kredisë është rigoroze, sistematike, e vazhdueshme dhe i nënshtrohet vlefshmërisë, bazuar në përvojën historike. Banka e Shqipërisë, për të vërtetuar plotësimin e kësaj kërkesë, kërkon për ECAI-në që do të njohë, plotësimin e kushteve të mëposhtme:
 - i) metodologjia e përdorur duhet të marrë në konsideratë faktorët që bëjnë diferencimin e karakteristikave specifike të pozicioneve të ndryshme të vlerësuara sipas kësaj metodologjie (proces i njohjes nuk ka për qëllim të verifikojë saktësinë e metodologjisë, por kjo e fundit duhet të mbështetet në evidenca statistikore nga përdorimi i saj në të kaluarën);
 - ii) aftësia shpjeguese e metodologjisë duhet të mbështetet në të dhëna të disponueshme mbi normat e dështimit, të regjistruara për shkallët e vlerësimit individual dhe normat e migrimit, ndërmjet shkallëve të ndryshme të vlerësimit;
 - iii) metodologjia duhet të zbatohet në mënyrë konsistente ndaj të gjitha ekspozimeve në një klasë të caktuar, dhe duhet të bëjë diferencimet e duhura, ndërmjet ekspozimeve në klasa të ndryshme;
 - iv) metodologjia duhet të vlerësohet (*validated*) brenda institucionit (ECAI-së), në bazë të eksperiencës historike; dhe
 - v) metodologjia duhet të korrigjohet në kuadrin e gabimeve sistematike, të dala gjatë *back-testing*.

- b) Pavarësia. Metodologjia është e pavarur nga ndikimet ose kufizimet e jashtme politike dhe nga konfliktet e interesit ose presionet ekonomike, të cilat mund të ndikojnë në vlerësimin e kredisë. Banka e Shqipërisë, për të verifikuar plotësimin e kësaj kërkesë, kërkon nga ECAI-ja që do të njohë, të vërtetojë se:
- i. janë marrë masat e nevojshme për të siguruar pavarësinë nga pronësia (aksionerët) dhe për të parandaluar presionet ose kufizimet e jashtme politike apo ekonomike, të cilat mund të rrezikojnë objektivitetin e vlerësimit të kredisë;
 - ii. struktura organizative siguron, nga pikëpamja operative, e burimeve njerëzore dhe mundësisht ligjore, ndarjen e veprimtarisë së vlerësimit të kredisë nga veprimtaritë e tjera, të tilla si këshillimi dhe marketingu, të cilat mund të ndikojnë në objektivitetin e vlerësimit;
 - iii. janë miratuar rregulla të brendshme për të parandaluar konfliktet e interesit në lidhje me personat e përfshirë në caktimin e vlerësimeve (*ratings*);
 - iv. veprimtaria e vlerësimit është fitimprurëse dhe subjekti ka burime financiare të mjaftueshme në dispozicion;
 - v. struktura e tarifave në ngarkim të subjekteve të vlerësuara dhe kompensimi i personelit përgjegjës për caktimin e vlerësimeve (*ratings*) nuk ndikohen nga rezultati i vlerësimit dhe anasjelltas;
 - vi. janë marrë masat e nevojshme për të siguruar pavarësinë në dhënien e vlerësimeve nga klientët kryesorë, që gjenerojnë një pjesë të konsiderueshme të të ardhurave (më të madhe se 5%);
 - vii. ka staf të mjaftueshëm, me një nivel të duhur të ekspertizës dhe përvojës profesionale në kryerjen e vlerësimeve të kredisë (për shembull, të paktën një nga personat që marrin pjesë në një vendim vlerësimi, duhet të ketë të paktën tre vjet eksperiencë). Numri i personelit duhet të jetë i përshtatshëm për vëllimin e biznesit të kryer, duke pasur parasysh gjithashtu, nevojën për të mbajtur kontakte të vazhdueshme me subjektet e vlerësuara, atje ku kjo është pjesë e metodologjisë së përdorur;
 - viii. rregullat e brendshme të qeverisjes janë formalizuar në mënyrë të qartë;
 - ix. bën publike në mënyrën e duhur çfarëdo konflikti interesash;
 - x. ka një funksion të kontrollit (*auditit*) të brendshëm (ose funksione të tjera të ngjashme), që është i pavarur nga personat përgjegjës për caktimin e vlerësimeve (*ratings*) dhe që është ngarkuar me verifikimin e zbatimit efektiv të kushteve të pavarësisë.
- c) Rishikimi në vazhdimësi. Vlerësimet e kreditit të ECAI-së janë subjekt i rishikimit të vazhdueshëm dhe i përgjigjen ndryshimeve në kushtet financiare. Banka e Shqipërisë, për të vërtetuar plotësimin e kësaj kërkesë, kërkon për ECAI-në që do të njohë, plotësimin e kushteve të mëposhtme:
- i. ECAI-ja disponon procedura për të monitoruar çdo ndryshim në njësitë ekonomike të vlerësuara, gjë që mund të çojë në ndryshime të rëndësishme të vlerësimit dhe, nëse është e nevojshme, të mund të ndryshojë në mënyrë të menjëhershme vlerësimin/et;
 - ii. ECAI-ja disponon një procedurë të kolauduar të *back-testing*;
 - iii. vlerësimet e kredisë shqyrtohen, së paku një herë në vit.

- d) Besueshmëria e tregut. Vlerësimet individuale të kredisë, nga ana e ECAI-së, janë të njohura në treg si të besueshme nga përdoruesit e vlerësimeve të tilla. Banka e Shqipërisë vlerëson kriterin e besueshmërisë, duke u mbështetur në faktorë të tillë si:
- i. pjesa e tregut që mbulon ECAI-ja;
 - ii. të ardhurat e krijuara nga ECAI-ja dhe në përgjithësi, burimet financiare të saj (ECAI-së);
 - iii. nëse vendosja/përcaktimi i çmimeve/tarifave bëhet në bazë të vlerësimeve; dhe
 - iv. të paktën dy banka përdorin vlerësimin individual të saj (ECAI-së) për emetimin e obligacioneve dhe/ose vlerësimin e rrezikut të kreditit.
- e) Transparenca e metodologjive dhe vlerësimeve. Banka e Shqipërisë, në procesin e njohjes së një ECAI-e, kërkon që:
- i. ECAI-ja të bëjë publike parimet e metodologjisë së vlerësimit dhe çdo ndryshim në metodologji, në një mënyrë që të jetë e kuptueshme për përdoruesit e vlerësimeve të kredisë;
 - ii. vlerësimet individuale të kredisë të jenë të aksesueshme në kohën e duhur dhe për të gjitha bankat që kanë interesa legjitime për këto vlerësime kredie; dhe
 - iii. në veçanti, vlerësimet individuale të kredisë të jenë të disponueshme për bankat e huaja (jovendase), në mënyrë të barabartë me bankat vendase, që kanë interesa legjitime për këto vlerësime kredie.

Neni 32

Kërkesa për dokumentacionin në lidhje me njohjen e ECAI-ve

Banka e Shqipërisë, me paraqitjen e kërkesës së aplikimit për njohje nga një ECAI, bën njohjen e saj (ECAI-së), bazuar në plotësimin e kriterëve të përcaktuara në nenin 31.

1. ECAI-ja përgatit aplikimin për njohje, në bashkëpunim me bankat që kanë interes për këtë njohje. Aplikimi për njohje shoqërohet nga dokumentacioni i nevojshëm, siç përcaktohet në aneksin 6, që vërteton përputhshmërinë me kriteret e përcaktuara në nenin 31 të këtij nënkreu.
2. Përgjashtimisht çfarë përcaktohet në paragrafin 3 të nenit 30, një ECAI e njohur nga autoritetet kompetente të shteteve anëtare të BE-së, paraqet bashkë me aplikimin, dokumentacionin që vërteton njohjen e saj nga këto autoritete, si dhe dokumentacionin siç përcaktohet në aneksin 6 (Informacion i përgjithshëm dhe *mapping* i vlerësimit afatgjatë dhe afatshkurtër të kredisë).
3. Banka e Shqipërisë, në procesin e shqyrtimit të aplikimit, mund të kërkojë dokumentacion shtesë, në rastet që gjykohej të arsyeshme.

Neni 33 *Mapping i vlerësimeve (rating) të jashtme të kredisë*

1. Banka e Shqipërisë, duke marrë parasysh kriteret teknike të përcaktuara në këtë nënkre për njohjen e ECAI-ve, përcakton lidhjen (korrespondencën, *mapping*) ndërmjet shkallës (kategorisë, klasës) së cilësisë së kredisë, të përcaktuar në nënkreun I të këtij kreu dhe vlerësimeve përkatëse të kredisë, të një ECAI-e të njohur. Këto përcaktime duhet të jenë objektive dhe konsekuente (të qëndrueshme).
2. Në rastin kur autoritetet kompetente të një shteti anëtar të Bashkimit Evropian kanë bërë një përcaktim në bazë të paragrafit 1 të këtij neni, Banka e Shqipërisë mund të pranojë përcaktimin, pa realizuar procesin e saj të përcaktimit të varësisë ndërmjet shkallës së cilësisë së kredisë dhe vlerësimeve përkatëse të kredisë.
3. Banka e Shqipërisë përcakton lidhjen mes vlerësimeve të kredisë, të realizuara nga ECAI-ja, dhe klasave të rrezikut, duke marrë parasysh faktorët e mëposhtëm:
 - a) faktorët sasiorë, të tillë si normat e dështimit (*default*) afatgjatë, të lidhur me të gjithë aktivet me të njëjtin vlerësim të rrezikut të kredisë. Banka e Shqipërisë, për ECAI të krijuara kohët e fundit dhe për ato që kanë regjistruar vetëm një seri të shkurtër të të dhënave të dështimit (*default*), kërkon prej tyre (ECAI-ve) një vlerësim të normës së dështimit (*default*) afatgjatë për të gjitha aktivet e caktuara në të njëjtin vlerësim të kredisë;
 - b) faktorët cilësorë, të tillë si kategoria/niveli i emetuesve që mbulon/vlerëson ECAI-ja, *gama* e vlerësimeve të kredisë, kuptimi i secilës kategori të vlerësimit, si dhe përkufizimi për *default* që ECAI-ja përdor.
4. Banka e Shqipërisë krahason normat e dështimit (*default*), për çdo vlerësim të rrezikut të kredisë, të realizuar nga një ECAI, me një standard, të ndërtuar mbi bazën e përvojës së normave të dështimit (*default*), nga ECAI të tjera, për një kategori të emetuesve me një nivel të barasvlershme të rrezikut të kredisë.
5. Banka e Shqipërisë, në rastet kur konsideron se normat e dështimit (*default*) për vlerësimin e kreditit të një ECAI-e, janë materialisht dhe sistematikisht më të larta se standardi i ndërtuar, ajo (Banka e Shqipërisë) cakton një nivel/shkallë më të lartë të cilësisë së kredisë (më pak të favorshme) për vlerësimin e rrezikut të kredisë së ECAI-së.
6. Banka e Shqipërisë, në rastet kur ka rritur peshën e rrezikut, të lidhur me vlerësimin e rrezikut të kreditit nga një ECAI e veçantë, dhe në qoftë se ECAI-ja provon se normat e dështimit (*default*), bazuar në përvojën e saj për vlerësimin e kredisë, nuk janë materialisht dhe sistematikisht më të larta se standardi, ajo (Banka e Shqipërisë) mund të vendosë të rikthejë cilësinë e kredisë fillestare, në shkallën e vlerësimit të cilësisë së kredisë të dhënë nga ECAI-ja.

NËNKREU III
PËRDORIMI I VLERËSIMEVE TË KREDISË NGA ECAI, PËR PËRCAKTIMIN E
PESHAVE TË RREZIKUT

Neni 34

Përdorimi i vlerësimeve (*rating*) të jashtme të kredisë

1. Përdorimi i vlerësimeve të kredisë të realizuara nga ECAI-ja, për llogaritjen e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, duhet të jetë konsekuent dhe në përputhje me kërkesat e këtij nënkreu. Vlerësimet e kredisë nuk do të përdoren në mënyrë të përzgjedhur (selektive).
2. Bankat përdorin vlerësimet e kërkuara (*solicited rating*). Vlerësimet e dhëna (*unsolicited rating*) do të përdoren vetëm për ekspozimet ose ekspozimet e mundshme ndaj qeverive qendrore ose bankave qendrore.

Neni 35

Përdorimi i vlerësimeve të kredisë nga ECA-të

1. Banka e Shqipërisë njih vlerësimet e një agjencie të kreditimit të eksporteve (ECA), në rast se plotësohet, të paktën, një prej kushteve të mëposhtme:
 - a) ECA-ja përdor një nga format e pikëzimit të rrezikut, të pranuar nga të gjitha ECA-të, pjesëmarrëse në marrëveshjen e OECD-së “Mbi parimet për mbështetjen publike (me fonde publike) të kredive për eksporte”; ose
 - b) ECA-ja boton/publikon vlerësimet e saj të kredisë, dhe ky vlerësim i kredisë është i lidhur me një nga tetë primet minimale të sigurimit të eksportit (MEIP), sipas metodologjisë së pranuar (rënë dakord) nga OECD-ja dhe të nënshkruar nga ECA-ja.
2. ⁸⁶Lista zyrtare e ECA-ve publikohet dhe përditësohet nga OECD në linkun: <http://www.oecd.org/trade/topics/export-credits/documents/links-of-official-export-credit-agencies.pdf>

Neni 36

Kërkesa të përgjithshme për përdorimin e vlerësimeve

1. Banka mund të emërojë një ose më shumë ECAI dhe/ose ECA, të pranuar/njohur nga Banka e Shqipërisë, vlerësimet e të cilëve do të përdoren për përcaktimin e peshave të rrezikut për ekspozime dhe ekspozime të mundshme.
2. Për qëllime të paragrafit 1 të këtij neni, përdorimi i vlerësimeve të kredisë së ECA-ve do të lejohet vetëm për ekspozimet ndaj qeverive dhe bankave qendrore.

⁸⁶ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

3. Banka, e cila për një klasë të caktuar të aktiveve, vendos të përdorë vlerësimet e kredisë të realizuara nga një ECAI dhe/ose ECA, duhet të përdorë këto vlerësime krediti, në mënyrë konsekuente, për të gjitha ekspozimet që përfshihen në atë klasë.
4. Banka, e cila vendos të përdorë vlerësimet e kredisë të realizuara nga një ECAI e njohur, duhet t'i përdorë ato në një mënyrë të vazhdueshme dhe të qëndrueshme në kohë.
5. Banka mund të përdorë vetëm vlerësimet e kreditit të ECAI-së dhe/ose ECA-së, që marrin parasysh, si kryegjënë ashtu edhe interesin.
6. Banka, në qoftë se ekziston vetëm një vlerësim i kredisë nga një ECAI e emëruar, do të përdorë këtë vlerësim të rrezikut të kredisë, për të përcaktuar peshën e rrezikut për këtë element.
7. Banka, në qoftë se për një element të vlerësuar ekzistojnë dy vlerësime të kredisë nga ECAI dhe dy vlerësimet i korrespondojnë peshave të ndryshme të rrezikut, do të përdorë peshën më të madhe të rrezikut për atë element.
8. Banka, në qoftë se për një element të vlerësuar ekzistojnë më shumë se dy vlerësime të kredisë nga ECAI-të, do të konsiderojë dy vlerësimet që gjenerojnë dy peshat më të ulëta të rrezikut. Nëse dy peshat më të ulëta të rrezikut janë të ndryshme, atëherë do të përdoret pesha më e lartë e rrezikut dhe nëse dy peshat më të ulëta të rrezikut janë të njëjta, banka do të përdorë atë peshë rreziku.

Neni 37

Kërkesa për përdorimin e vlerësimeve të kredisë për emetuesin dhe për emetimin

1. Banka, në rastet kur ekziston një vlerësim i rrezikut të kredisë për një program ose lehtësi të veçantë emetimi, në të cilën bën pjesë elementi që përbën ekspozimin, do të përdorë këtë vlerësim të rrezikut të kredisë, për të përcaktuar peshën e rrezikut për këtë element.
2. Banka, në rastet kur nuk ka një vlerësim të drejtpërdrejtë të zbatueshëm të rrezikut të kredisë për një element të caktuar, por ekziston një vlerësim i rrezikut të kredisë për një program ose lehtësi të veçantë, të cilës nuk i përket elementi që përbën ekspozimin, ose ekziston një vlerësim i përgjithshëm për emetuesin, do të përdorë këtë vlerësim të rrezikut të kredisë, në qoftë se ky vlerësim prodhon:
 - a) një peshë më të lartë rreziku, ose
 - b) një peshë rreziku më të ulët, por ekspozimi në fjalë renditet, të paktën, në të njëjtën shkallë (*pari passu*):
 - i) me programin specifik të emetimit ose lehtësinë; ose
 - ii) me ekspozimet *senior* të pasiguruara të emetuesit.
3. Banka, në rastet kur nuk përmbushen kriteret e përcaktuara në paragrafin 2 të këtij neni, përdor, për të gjitha ekspozimet ndaj këtij emetuesi (debitori), për të cilin nuk ekzistojnë vlerësime kredie të aplikueshme në mënyrë direkte, peshat e aplikuara për ekspozimet, për të cilat nuk ka klasifikim (*rating*).
4. Banka nuk mund të përdorë vlerësimin/et e rrezikut të kredisë së një emetuesi, që i përket një grupi të përbashkët, si vlerësim të rrezikut të kredisë për një emetues tjetër, brenda të njëjtit grup.

Neni 38

Kërkesa për përdorimin e vlerësimeve afatgjata dhe afatshkurtra të kredisë

1. Bankat përdorin vlerësimet afatshkurtra të kredisë vetëm për aktivet dhe zërat jashtë bilancit afat-shkurtër, që përbëjnë ekspozime ndaj ⁸⁷institucioneve të mbikëqyrura dhe shoqërive tregtare (korporatave).
2. Çdo vlerësim afatshkurtër i kredisë do të zbatohet vetëm për zërin, të cilit i referohet dhe nuk do të përdoret për të nxjerrë peshat e rrezikut për ndonjë zë tjetër, me përjashtim të rasteve të mëposhtme:
 - a) nëse një lehtësie afat-shkurtër të vlerësuar, i është caktuar një peshë rreziku 150%, atëherë për të gjitha ekspozimet e pasiguruar dhe të pavlerësuar, afat-shkurtra apo afat-gjata ndaj një kundërpattie, do të përdoret një peshë rreziku 150%;
 - b) nëse një lehtësie afat-shkurtër të vlerësuar i është caktuar një peshë rreziku 50%, atëherë për çdo ekspozim afat-shkurtër të pavlerësuar, do të përdoret një peshë rreziku jo më e ulët se 100%.

Neni 39

Kërkesa për përdorimin e vlerësimeve për zërat në monedhë vendase ose të huaj

1. Një vlerësim kredie që i referohet një zëri në monedhën vendase të debitorit, nuk mund të përdoret për të nxjerrë peshën e rrezikut për një tjetër ekspozim ndaj të njëjtit debitor, e cila është shprehur në një monedhë të huaj.
2. Banka e Shqipërisë, pavarësisht nga paragrafi 1 i këtij neni, kur lind një ekspozim si rrjedhojë e pjesëmarrjes së një banke në një kredi të një banke shumëpalëshe për zhvillim, të cilës i është njohur në treg statusi si kreditor i preferuar, mund të lejojë bankën/at të përdorin, për qëllime të peshave të rrezikut, vlerësimin e kredisë së zërave në monedhën vendase të debitorit.

KREU IV

TEKNIKAT E ZBUTJES SË RREZIKUT TË KREDISË

NËNKREU I TË PËRGJITHSHME

Neni 40

Parime të përgjithshme mbi teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë

1. Bankat përdorin teknika të mbrojtjes së kredisë, të cilat së bashku me masat e ndërmarra prej tyre, procedurat dhe politikat që zbatojnë, rezultojnë në marrëveshje të mbrojtjes së kredisë, që janë ligjërisht efektive dhe të zbatueshme në të gjitha juridiksionet përkatëse.
2. Bankat ndërmarrin të gjithë hapat e duhur për të siguruar efektivitetin e marrëveshjeve të mbrojtjes së kredisë dhe për të adresuar rreziqet e lidhura me to.

⁸⁷ Shtuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 41

Mënyra e zbatimit të teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë

1. Bankat modifikojnë llogaritjen e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, duke zbatuar format e pranueshme të mbrojtjes së kredisë, vetëm nëse plotësohen kërkesat e këtij kreu.
2. Shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezik për rrezikun e kredisë, të modifikuara nëpërmjet përdorimit të teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, nuk mund të tejkalojnë shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, që do të përlllogariteshin për të njëjtat ekspozime, në mungesë të zbutjes së rrezikut të kredisë.
3. Bankat, në rastet kur mbrojtja e kredisë është marrë në konsideratë në llogaritjen e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, sipas metodës standarde të përcaktuar në kreun III të kësaj rregulloreje, nuk mund të përdorin përsëri këtë teknikë për të modifikuar shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun për rrezikun e kredisë, sipas këtij kreu.

Neni 42

Zbatimi i teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë në rastin e llojeve të ndryshme të mbrojtjes së kredisë

1. Bankat, për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë, mund të përdorin më shumë se një lloj mbrojtje kredie për të mbuluar një ekspozim.
2. Bankat, në rastin e përcaktuar në paragrafin 1 të këtij neni, për llogaritjen e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, për rrezikun e kredisë, do të ndajnë ekspozimin në pjesë të veçanta, ku secila mbulohet nga një lloj mbrojtje kredie, dhe do të llogarisin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për secilën pjesë në mënyrë të veçantë, siç përcaktohet në këtë kre.

Neni 43

Llojet e mbrojtjes së kredisë

1. Bankat, për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë, përdorin llojet e mëposhtme të mbrojtjes së kredisë:
 - a) mbrojtjen e financuar të kredisë, të përcaktuar në nënkreun 2 të këtij kreu;
 - b) mbrojtjen e pafinancuar të kredisë, të përcaktuar në nënkreun 3 të këtij kreu.

Neni 44

Mospërputhja e maturiteteve midis ekspozimit dhe mbrojtjes së kredisë

1. Bankat, për qëllime të llogaritjes së shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, për rrezikun e kredisë, marrin në konsideratë mospërputhjet e maturiteteve që ndodhin kur maturiteti i mbetur i mbrojtjes së kredisë është më i vogël se ai i ekspozimit të mbrojtur.

2. Bankat nuk mund të përdorin mbrojtjen e kredisë, në rastet kur maturiteti i mbetur i saj (i mbrojtjes së kredisë) është më i vogël se 3 (tre) muaj dhe ekspozimi ka një maturitet të mbetur më të madh se maturiteti i mbetur i mbrojtjes.
3. Bankat nuk mund të përdorin mbrojtjen e kredisë, në rastet kur maturiteti fillestar i saj është më i vogël se një vit dhe maturiteti i mbetur i kredisë është më i madh se maturiteti fillestar i mbrojtjes.
4. Bankat, duke bërë përjashtim nga paragrafi 1 i këtij neni, në rastet kur përdorin Metodën e Thjeshtë të kolateralit financiar për të llogaritur shumat e ekspozimit të ponderuar me rrezikun, të specifikuar në nenet 53 deri në 57, nuk do të njohin mbrojtjen e financuar të kredisë, nëse ka mospërputhje midis maturitetit të mbrojtjes së financuar të kredisë dhe ekspozimit të mbrojtur.
5. Maturiteti efektiv i ekspozimit është koha më e gjatë e mundshme, maksimalisht prej 5 vitesh, e mbetur para se debitori të jetë i detyruar të përmbushë detyrimet e tij sipas planit të shlyerjes. Maturiteti i mbrojtjes së kredisë do të jetë koha deri në datën më të hershme, në të cilën mbrojtja mund të përfundojë ose të ndërpritet.
6. Bankat, në rastet kur ka një mundësi për ndërprerjen e mbrojtjes së pafinancuar, e cila është në diskrecionin e shitësit të mbrojtjes, do të konsiderojnë si maturitet të mbrojtjes kohën deri në datën më të hershme, në të cilën mund të ushtrohet kjo e drejtë (ndërprerja). Ndërsa, në rastet kur ka një mundësi për ndërprerjen e mbrojtjes, e cila është në diskrecionin e blerësit të mbrojtjes dhe kushtet e marrëveshjes së mbrojtjes përmbajnë stimuj që i japin shtysë bankës për ta mbyllur transaksionin përpara maturimit kontraktual, do të konsiderohet si maturitet i mbrojtjes koha deri në datën më të hershme, në të cilën mund të ushtrohet kjo e drejtë.
7. Bankat, në rastet kur përdorin si teknikë zbutje një derivativ kredie, që mund (lejohej) të mbyllet përpara skadimit të ndonjë periudhe të mundshme ‘*grace period*’, kur ky skadim përbën kusht për shpalljen dështimit (*default*) të detyrimit referencë si rezultat i pamundësisë për të paguar, do të reduktojnë maturitetin e mbrojtjes së kredisë me afatin/periudhën e ‘*grace period*’.
8. Bankat, në rastin e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë, kur mbrojtjet e kredisë që burojnë nga një ofrues i vetëm mbrojtjeje, kanë maturitete të ndryshme, do të ndjekin të njëjtën trajtim (qasje) me atë të specifikuar në paragrafin 2 të nenit 42.

Neni 45

Kërkesat për sistemet dhe proceset e brendshme për administrimin e rreziqeve që shoqërojnë zbatimin e teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë

1. Bankat disponojnë/zhvillojnë sistemet dhe proceset e duhura për administrimin e rrezikut/qeve, që shoqërojnë teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë, të përdorura prej tyre, duke siguruar efektivitetin e kuadrit të mbrojtjes së kredisë.
2. Bankat, pavarësisht marrjes në konsideratë të teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, për qëllime të llogaritjes së shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun dhe humbjeve të rëndësishme të pritshme, kryejnë vlerësimin e plotë të rrezikut të kredisë për ekspozimin/et respektive. Në rastin e transaksioneve të riblerjes dhe atyre të anasjella të riblerjes dhe/ose të transaksioneve të huadhënies ose huamarrjes së titujve ose të mallrave (*commodities*), si ekspozim, do të konsiderohet vlera neto e tyre.

NËNKREU II
MBROJTJA E FINANCUAR E KREDISË

Neni 46

Kritere të përgjithshme mbi njohjen e mbrojtjes së financuar të kredisë

1. Bankat njohin si mbrojtje të financuar kredie vetëm aktivet që plotësojnë kriteret/kushtet e përcaktuara në këtë nënkre.
2. Bankat, në rastin e mbrojtjes së financuar të kredisë, sigurojnë që aktivet e përdorura të jenë mjaftueshëm likuide dhe vlera e tyre në kohë të jetë mjaftueshëm e qëndrueshme, për të dhënë sigurinë e nevojshme, për mbrojtjen e kredisë, që arrihet nëpërmjet tyre, në përputhje me metodën e përdorur për të llogaritur shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun dhe në masën e njohjes së lejuar.
3. Bankat, në rastin e mbrojtjes së financuar të kredisë, sigurojnë me anë të një kontrate, të drejtën për të likuiduar ose zotëruar, në kohën e duhur, aktivet prej të cilave buron mbrojtja, në rast dështimi, paaftësie pagueuse ose falimentimi të debitorit, ose në rast të materializimit të ndonjë ngjarjeje tjetër kredie, të specifikuar në kontratë dhe aty ku është e aplikueshme, të institucionit kujdestar, që mban kolateralin.
4. Bankat sigurojnë që shkalla e korrelacionit midis vlerës së aktiveve prej të cilave buron mbrojtja dhe cilësisë së kredisë së debitorit, të jetë e përshtatshme (për shembull, në rast se banka përdor si mbrojtje, aksione të një kompanie që operon në të njëjtin segment tregu me debitorin, pra ecuria e së cilës ndikohet nga të njëjtët faktorë specifikë që ndikojnë ecurinë e biznesit të debitorit të bankës, atëherë kjo mbrojtje konsiderohet e pavlefshme, për shkak të korrelacionit të fortë midis vlerës së mbrojtjes dhe cilësisë së kredisë së debitorit).

Neni 47

Llojet e mbrojtjes së financuar të kredisë

1. Bankat, për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë, përdorin format e mëposhtme të mbrojtjes së financuar të kredisë:
 - a) kolaterali financiar;
 - b) netimi në bilanc;
 - c) marrëveshjet tip të netimit (kompensimit);
 - d) mbrojtje të tjera:
 - i. depozita me institucione palë të treta;
 - ii. policia të sigurimit të jetës;
 - iii. instrumente të riblerë sipas kërkesës.
2. Bankat, për qëllime të llogaritjes së efekteve të zbutjes së rrezikut të kredisë, trajtojnë si kolateral financiar sipas përcaktimit të paragrafit 1, shkronja “a”, të këtij neni, *cash-in*, titujt ose mallrat (*commodities*) e blera, përftuara, ose të marra hua nën një transaksion riblerjeje, transaksion të anasjellë riblerjeje ose nën një transaksion të huadhënies ose huamarrjes së titujve ose mallrave (*commodities*).

Neni 48

Pranueshmëria e kolateralit financiar

1. Banka, në rastet kur teknika e zbutjes së rrezikut të kredisë e përdorur prej saj mbështetet në mbrojtjen e financuar të kredisë, e përcakton pranueshmërinë e kolateralit financiar, në varësi të metodës së përdorur prej saj: Metoda e Thjeshtë e Kolateralit Financiar apo Metoda Gjithëpërfshirëse e Kolateralit Financiar.
2. Banka, përveç kërkesave të përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni, në rastin e transaksioneve të riblerjes, transaksioneve të anasjella të riblerjes dhe të transaksioneve të huadhënies ose huamarrjes së titujve ose mallrave (*commodities*), do të konsiderojë në procesin e pranueshmërisë së teknikës për zbutjen e rrezikut të kredisë edhe faktin nëse transaksioni është kontabilizuar në librin e bankës apo në librin e tregtueshëm.

Neni 49

Pranueshmëria e kolateralit financiar sipas të gjitha metodave

1. Bankat njohin instrumentet e mëposhtëm si kolateralë financiarë të pranueshëm sipas të gjitha metodave, për njohjen e zbutjes së rrezikut të kredisë:
 - a) depozitë/a në *cash* ose certifikata të depozitave apo instrumente të ngjashme me to, të mbajtur pranë bankës huadhënëse;
 - b) titujt e borxhit të emetuar nga qeveritë qendrore ose bankat qendrore, të cilat sipas përcaktimeve për ponderimin me rrezikun të ekspozimeve ndaj qeverive qendrore dhe bankave qendrore në zbatim të kreut III, kanë një vlerësim të jashtëm të rrezikut të kredisë, që korrespondon me cilësinë e kredisë “shkalla 4” ose më lart;
 - c) titujt e borxhit të emetuar nga institucionet, të cilat sipas përcaktimeve për ponderimin me rrezikun, të ekspozimeve ndaj institucioneve në zbatim të kreut III, kanë një vlerësim të jashtëm të rrezikut të kredisë, që korrespondon me cilësinë e kredisë shkalla 3 ose më lart;
 - d) titujt e borxhit të emetuar nga subjekte të tjera, të cilat sipas përcaktimeve për ponderimin me rrezikun të ekspozimeve ndaj shoqërive tregtare në zbatim të kreut III, kanë një vlerësim të jashtëm të rrezikut të kredisë, që korrespondon me cilësinë e kredisë shkalla 3 ose më lart;
 - e) titujt e borxhit me një vlerësim afat-shkurtër të rrezikut të kredisë që, sipas përcaktimeve për ponderimin me rrezikun të ekspozimeve afatshkurtra në zbatim të kreut III, korrespondon me cilësinë e kredisë shkalla 3 ose më lart;
 - f) aksione ose obligacione të konvertueshme, që janë të përfshira në një indeks kryesor;⁸⁸
 - g) ari;
 - h) ⁸⁹pozicionet e titullzimit që nuk janë pozicione rititullzimi dhe që janë subjekt i një peshe rreziku 100% ose më të ulët, në përputhje me nenet 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje.

⁸⁸ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁸⁹ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

2. Bankat, në rastin kur një titull i borxhit i listuar në shkronjat “b” deri në “e” të paragrafit 1 të këtij neni, ka dy vlerësime krediti nga ECAI të njohura, do të përdorin vlerësimin më pak të favorshëm. Ndërsa në rastet kur një titull i borxhit ka më shumë se dy vlerësime të kreditit nga këto ECAI të njohura, do të përdorin dy vlerësimet më të favorshme dhe nëse dy vlerësimet më të favorshme janë të ndryshme, do të përdorin vlerësimin më pak të favorshëm.
3. Për qëllime të shkronjës “b” të paragrafit 1 të këtij neni, “titujt e borxhit të emetuar nga qeveritë qendrore ose bankat qendrore” do të përfshijnë:
 - a) titujt e borxhit të emetuar nga qeveritë rajonale ose autoritetet vendore, ekspozimet e të cilave janë trajtuar sipas kreut III të rregullores si ekspozime ndaj qeverisë qendrore në juridiksionin e të cilave ata janë vendosur;
 - b) titujt e borxhit të emetuar nga ⁹⁰njësitë e sektorit publik, të cilët trajtohen sipas nenit 14, si ekspozime ndaj qeverive qendrore;
 - c) titujt e borxhit të emetuar nga bankat shumëpalëshe të zhvillimit, të cilave, sipas kreut III të rregullores, iu është dhënë një peshë rreziku prej 0%; dhe
 - d) titujt e borxhit të emetuar nga organizatat ndërkombëtare, të cilave, sipas kreut III të rregullores, iu është dhënë një peshë rreziku prej 0%.
4. Për qëllime të shkronjës “c”, të paragrafit 1 të këtij neni, “titujt e borxhit të emetuar nga institucionet” përfshijnë:
 - a) titujt e borxhit të emetuar nga qeveritë rajonale ose autoritetet vendore, përveç atyre të cilët janë trajtuar sipas kreut III të rregullores, si ekspozime ndaj qeverive qendrore, në juridiksionin e të cilave ato janë vendosur;
 - b) titujt e borxhit të emetuar nga ⁹¹njësitë e sektorit publik, ekspozimet, ndaj të cilave janë trajtuar sipas kreut III të rregullores, si ekspozime ndaj institucioneve; dhe
 - c) titujt e borxhit të emetuar nga bankat shumëpalëshe të zhvillimit, të ndryshme nga ata të cilat sipas kreut III të rregullores, ponderohen me 0% rrezik.
5. Bankat njohin si kolateral financiar të pranueshëm letrat me vlerë, të emetuara nga institucionet, të cilat nuk kanë një vlerësim të jashtëm të rrezikut të kredisë, vetëm nëse këto letra plotësojnë njëkohësisht kriteret e mëposhtme:
 - a) janë të listuara në një treg/bursë të njohur;
 - b) kualifikohen si borxh (*senior*) me përparësi të lartë;
 - c) të gjitha emetimet e tjera të institucionit emetues me prioritet të njëjtë në pagesë (borxh *senior*), të cilat sipas përcaktimeve për ponderimin me rrezikun të ekspozimeve ndaj institucioneve apo ekspozimeve afatshkurtra, të cilat sipas kreut III të kësaj rregulloreje, kanë një vlerësim të jashtëm të rrezikut të kredisë, që korrespondon me një cilësi kredie shkalla 3 ose më lart;
 - d) banka huadhënëse nuk ka ndonjë informacion që sugjeron se emetimi do të justifikonte një vlerësim kredie më poshtë se ai i treguar në shkronjën “c”; dhe
 - e) banka mund t’i provojë Bankës së Shqipërisë se likuiditeti i tregut për instrumentin është i mjaftueshëm për këto qëllime.

⁹⁰ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁹¹ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

6. Bankat njohin si kolateral financiar të pranueshëm kuotat e pjesëmarrjes/njësitë në sipërmarrjet kolektive të investimit (SIK), vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) ato kanë një çmim të kuotuar publikisht mbi baza ditore; dhe
 - b) sipërmarrja kolektive e investimit është e kufizuar në investimin/et vetëm në instrumentet, të cilët njihen si të pranueshëm sipas këtij neni.
7. Bankat, nëse sipërmarrja kolektive e investimit nuk është kufizuar vetëm në investimin në instrumente, që janë të pranueshëm për njohje sipas këtij neni, mund të njohin njësitë e SIK-së me vlerën e aktiveve të pranueshme si kolateral, me supozimin që SIK-ja ka investuar në masën maksimale të lejuar në bazë të mandatit të saj, në aktive të papranueshme si teknike zbutjeje të rrezikut të kredisë.
8. Bankat, në rastet kur aktivet e papranueshme mund të kenë një vlerë negative për shkak të detyrimeve ose detyrimeve të kushtëzuara që rrjedhin nga pronësia, do të llogarisin vlerën totale të aktiveve të papranueshme dhe do të zvogëlojë vlerën e aktiveve të pranueshme me atë të aktiveve të papranueshme, në rast se kjo e fundit është negative në total.
9. Përdorimi ose përdorimi i mundshëm, nga ana e një sipërmarrje të investimit kolektiv, i instrumenteve derivative për të mbrojtur investimet e lejuara, nuk i pengon njësitë në këto sipërmarrje të jenë të pranueshme për zbutjen e rrezikut të kredisë.

Neni 50

Instrumente të tjerë të pranueshëm si kolateral sipas Metodës Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar

1. Bankat, përveç kolateralit të përcaktuar në nenin 49, në rastin kur përdorin Metodën Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar sipas këtij nënkreu, njohin si kolateral të pranueshëm edhe instrumentet financiarë të mëposhtëm:
 - a) aksione ose obligacione të konvertueshme që nuk përfshihen në një indeks kryesor, por tregtohen në një bursë të njohur; dhe
 - b) njësitë në sipërmarrjet kolektive të investimit, nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - i. ato kanë një kuotim publik ditor të çmimeve; dhe
 - ii. sipërmarrja kolektive e investimit është e kufizuar për të investuar në instrumentet që janë të pranueshëm për njohje, sipas paragrafëve 1-5 të nenit 49, dhe në elementët e përcaktuar në shkronjën “a” të këtij paragrafi;
 - iii. respektohen kërkesat e paragrafit 7 dhe 8 të nenit 49.

Përdorimi (ose përdorimi i mundshëm) nga ana e një sipërmarrje kolektive, të investimit të instrumenteve derivative për të mbrojtur investimet e lejuara, nuk i pengon njësitë në këto sipërmarrje të jenë të pranueshme për zbutjen e rrezikut të kredisë.

2. Bankat, për qëllime të përlllogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e kundërpartisë në lidhje me transaksionet e riblerjes, transaksionet e anasjella të riblerjes dhe transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve dhe mallrave (*commodities*) të kontabilizuara në librin e tregtueshëm, mund të njohin si kolateral të pranueshëm të gjithë instrumentet financiare dhe mallrat (*commodities*), që janë të pranueshëm për t'u përfshirë në librin e tregtueshëm.
3. Bankat, për ekspozimet që rrjedhin nga instrumentet derivativë OTC, të kontabilizuar në librin e tregtueshëm, mund të njohin si kolateral të pranueshëm mallrat (*commodities*) që janë të pranueshme për tu përfshirë në librin e tregtueshëm.

Neni 51

Kërkesat minimale për njohjen e kolateralit financiar sipas të gjitha metodave

1. Bankat njohin kolateralin financiar dhe arin, si elementë të pranueshëm për zbutjen e rrezikut të kredisë sipas të dyja metodave, vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) ekziston një lidhje/korrelacion i ulët, pra gjendja financiare e kredimarrësit dhe vlera e kolateralit nuk duhet të kenë një korrelacion pozitiv material (domethënë titujt e emetuar nga kredimarrësi ose persona të lidhur me të, nuk do të konsiderohen si kolateralë të pranueshëm për zbutjen e rrezikut të kredisë). Pavarësisht këtij kushti, obligacionet e garantuara të emetuara nga kredimarrësi që plotësojnë kushtet e paragrafit 1 të nenit 26, mund të njihen si kolateral i pranueshëm, kur ato janë të vendosura si kolateral për transaksionet e riblerjes, me kusht që të plotësohen kërkesat e shkronjës "a" të këtij neni (nenit 51);
 - b) bankat plotësojnë kërkesat kontraktuale e ligjore dhe ndërmarrin të gjithë hapat e nevojshëm për të siguruar zbatueshmërinë e marrëveshjeve të kolateralit, sipas ligjit në fuqi, të zbatueshëm për të drejtat/pretendimet e tyre ndaj kolateralit. Bankat kryejnë shqyrtime të mjaftueshme ligjore, me qëllim sigurimin e ekzekutimit të kolateralit/zbatueshmërisë së marrëveshjeve të tij (kolateralit) në të gjitha juridiksionet përkatëse, si dhe i rikonsiderojnë të tilla shqyrtime sipas nevojave për të siguruar vazhdimësi në zbatueshmërinë e këtyre kontratave;
 - c) bankat plotësojnë kërkesat e mëposhtme operationale:
 - i. hartojnë dhe miratojnë procedurat e duhura për dokumentimin e marrëveshjeve të kolateralit, me qëllim likuidimin në kohë të tij (kolateralit);
 - ii. përdorin procedura dhe procese rigorozë të kontrollit të rreziqeve që vijnë nga përdorimi i kolateralit (duke përfshirë rrezikun e dështimit ose reduktimit të mbrojtjes së kredisë, rrezikun e vlerësimit, rreziqet që lidhen me ndërprerjen e mbrojtjes së kredisë, rrezikun e përqendrimit që rrjedh nga përdorimi i kolateralit dhe ndërveprimi me profilin e përgjithshëm të rrezikut të bankës);
 - iii. hartojnë dhe miratojnë politika dhe disponojnë praktika të dokumentuara në lidhje me llojet dhe sasishtë e kolateralit të pranuar si teknikë zbutjeje;
 - iv. llogarisin vlerën e tregut të kolateralit dhe bëjnë rivlerësime të tij (kolateralit) në përputhje me rrethanat, minimalisht të paktën një herë në gjashtë muaj dhe sa herë që banka gjykon që ka ndodhur një rënie e konsiderueshme në vlerën e tregut të këtij kolateralit;

- v. në rastin kur kolaterali është mbajtur/mbahet nga një palë e tretë, bankat duhet të ndërmarrin hapa të arsyeshëm për të siguruar që pala e tretë dallon (veçon) kolateralin nga aktivet e saj.

Neni 52

Kolaterali financiar - Llogaritja e vlerës së ekspozimit plotësisht të rregulluar

1. Bankat, për qëllime të përlllogaritjes së efekteve të kolateralit financiar, mund të përdorin njërën nga metodat e mëposhtme:
 - a) Metodën e Thjeshtë të Kolateralit Financiar
 - b) Metodën Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar
2. Bankat, për qëllime të llogaritjes së efekteve të zbutjes së rrezikut të kredisë, nuk mund të përdorin njëkohësisht Metodën e Thjeshtë të Kolateralit Financiar dhe Metodën Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar.

Neni 53

Metoda e Thjeshtë për Kolateralin Financiar - Vlerësimi i kolateralit

Sipas kësaj metode, kolateralit financiar të njohur si teknikë zbutje, i jepet një vlerë e barabartë me vlerën e tij në treg, të përcaktuar në përputhje me nenin 51, paragrafi 1, shkronja “c”.

Neni 54

Metoda e Thjeshtë për Kolateralin Financiar - Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuar me rrezikun, për rrezikun e kredisë

1. Banka i cakton proporcionalisht asaj pjese të shumës së ekspozimit që mbulohet me vlerën e tregut të kolateralit të njohur, peshën e rrezikut që do t'i caktohej ekspozimeve në bazë të kreut III të rregullores, nëse huadhënësi do të kishte një ekspozim të drejtpërdrejtë ndaj instrumentit të kolateralit.
2. Banka, për këtë qëllim, konsideron si vlerë ekspozimi të një zëri jashtë bilanci të listuar në aneksin 2, 100% të vlerës së tij, në vend të vlerës së ekspozimit të përcaktuar në aneksin 2 (Klasifikimi i zërave jashtë bilanci).
3. Banka do të aplikojë një peshë rreziku të paktën 20%, për shumën e mbuluar me kolateral, përveç rasteve të specifikuara në nenet 55, 56, 57. Pjesa e mbetur e shumës së ekspozimit do të ponderohet me nivelin e rrezikut, që sipas kreut III të rregullores, do të caktohet për ekspozimet e pasiguruara me kolateral.

Neni 55

Metoda e Thjeshtë për Kolateralin Financiar - Transaksionet e riblerjes dhe transaksionet e huadhënies apo të huamarrjes së titujve

Bankat ponderojnë me peshën e rrezikut 0%, pjesën e mbuluar me kolateral/e të ekspozimeve që rrjedhin nga transaksionet të cilat plotësojnë kriteret e përcaktuara në nenin 66. Në rastet kur kundërpartia e transaksionit nuk është pjesëmarrës i rëndësishëm në treg, bankat ponderojnë ekspozimin me një peshë rreziku prej 10%.

Neni 56

Metoda e Thjeshtë për Kolateralin Financiar - Transaksionet derivative mbi banak (OTC) që janë subjekt i kontabilizimit të përditshëm me metodën *mark-to-market*

1. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku 0%, deri në masën e mbuluar me kolateral, vlerat e ekspozimit të përcaktuara në kreun VI të kësaj rregulloreje, për instrumentet derivative të listuara në aneksin 4, dhe që i nënshtrohen kontabilizimit të përditshëm sipas metodës *mark-to-market*, të mbuluara me kolateral *cash* ose me instrumente të ngjashme me *cash*-in kur nuk ka mospërputhje të monedhave.
2. Bankat ponderojnë me një peshë rreziku prej 10%, pjesën e mbuluar me kolateral të ekspozimit të atyre transaksioneve që mbulohen me kolateral të llojit të titujve të borxhit të emetuara nga qeveritë qendrore ose bankat qendrore, të cilave, në kreun III të rregullores, u është caktuar një peshë rreziku prej 0%.
3. Për qëllime të paragrafit 2 të këtij neni, titujt e emtuar nga qeveritë qendrore ose nga bankat qendrore do të përfshijnë:
 - a) tituj të borxhit të emtuar nga qeveritë rajonale ose autoritetet vendore, ekspozimet ndaj të cilave sipas kreut III të rregullores, janë trajtuar si ekspozime ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilave ato janë krijuar;
 - b) tituj të borxhit të emtuar nga bankat e zhvillimit shumëpalëshe, të cilave në bazë të kreut III të rregullores, u është caktuar një peshë rreziku prej 0%; dhe
 - c) tituj të borxhit të emtuar nga organizatat ndërkombëtare, të cilave sipas kreut III të rregullores, u është caktuar një peshë rreziku prej 0%.

Neni 57

Metoda e Thjeshtë për Kolateralin Financiar -Transaksionet e tjera

1. Bankat ponderojnë ekspozimet me një peshë rreziku prej 0%, në rastet kur vlera e ekspozimit dhe ajo e kolateralit janë të shprehura në të njëjtën monedhë, si dhe kolaterali është në formën e:
 - a) depozitës në *cash* ose certifikatave të depozitave apo instrumenteve të ngjashme me to; ose

- b) titujve të borxhit të emetuar nga qeveritë qendrore ose bankat qendrore, që sipas kreut III të rregullores, ponderohen me një peshë rreziku prej 0%, dhe vlera e tyre e tregut është reduktuar/skontuar me 20%. Për qëllime të kësaj pike “titujt e borxhit të emetuara nga qeveritë qendrore ose nga bankat qendrore” do të përfshijnë ato të përcaktuara në paragrafin 3 të nenit 56.

Neni 58

Metoda Gjithëpërfshirëse e Kolateralit Financiar - Vlerësimi i kolateralit financiar

1. Bankat, në vlerësimin e kolateralit financiar sipas Metodës Gjithëpërfshirëse për Kolateralin Financiar, zbatojnë rregullimet e luhatshmërisë për vlerën e tregut të kolateralit/eve, siç përcaktohet në nenet 60-66 më poshtë.
2. Bankat, në përputhje me kërkesat për trajtimin e mospërputhjeve midis monedhave, në rastin e transaksioneve të derivativëve mbi banak (OTC), siç përcaktohet në paragrafin 3 të këtij neni, në rastet kur kolaterali është i denominuar në një monedhë të ndryshme nga ajo në të cilën është denominuar aktivi bazë, përveç rregullimit për luhatshmërinë që zbatohet për kolateralin, do të zbatojnë edhe një rregullim tjetër që pasqyron luhatshmërinë e monedhave siç përcaktohet në nenet 60-66 në vijim.
3. Bankat, në rastin e transaksioneve derivative mbi banak (OTC) të mbuluara nga marrëveshjet tip të netimit, të njohura nga Banka e Shqipërisë sipas kreut VI, zbatojnë një rregullim luhatshmërie që pasqyron luhatshmërinë e monedhave kur ka mospërputhje midis monedhës së kolateralit dhe monedhës së shlyerjes.
4. Bankat, edhe në rastin kur ka shumë monedha të përfshira në transaksionet e mbuluara nga marrëveshja tip e netimit, zbatojnë vetëm një rregullim luhatshmërie (për shportën e monedhave dhe jo për çdo monedhë).

Neni 59

Metoda Gjithëpërfshirëse për Kolateralin Financiar – Llogaritja e vlerave të rregulluara

1. Bankat llogarisin vlerën e kolateralit të rregulluar me efektet e luhatshmërisë, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme, për të gjitha transaksionet, përveç atyre transaksioneve që janë subjekt i marrëveshjeve tip të netimit të njohura, për të cilat zbatohen dispozitat e parashikuara në nenet 74 deri në 76:

$$C_{VA} = C \times (1 - H_C - H_{FX})$$

ku:

C_{VA} - është vlera e kolateralit e rregulluar për luhatshmërinë;

C – është vlera e tregut të kolateralit, përpara aplikimit të rregullimeve të luhatshmërisë;

H_C - është rregullimi i luhatshmërisë për kolateralin, i llogaritur sipas neneve 60 deri 65, në vijim;

H_{FX} - është rregullimi i luhatshmërisë për mospërputhjen e monedhave, i llogaritur sipas neneve 60 deri 65, në vijim.

2. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të rregulluar ndaj luhatshmërisë siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$E_{VA} = E \times (1 + H_E)$, dhe, në rastin e transaksioneve derivative mbi banak, $E_{VA} = E$.

ku:

E_{VA} - është shuma e ekspozimit, e rregulluar për luhatshmërinë;

E - është vlera e ekspozimit, ashtu siç do të përcaktohej në bazë të kreut III të rregullores, nëse ekspozimi nuk do të ishte i mbuluar me kolateral. Për këtë qëllim, vlera e ekspozimit të zërave jashtë bilancit të përcaktuara në aneksin 2 të rregullores, do të jetë 100% e vlerës së tyre;

H_E - është rregullimi i luhatshmërisë për ekspozimin (E), i llogaritur sipas neneve 60 deri 65, në vijim.

3. Bankat pasqyrojnë maturitetin e mbrojtjes së kredisë dhe maturitetin e ekspozimit në vlerën e rregulluar të kolateralit (domethënë reflektojnë mospërputhjet e maturitetit midis ekspozimit dhe kolateralit), siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$C_{VAM} = C_{VA} \times (t-t^*) / (T-t^*)$$

ku:

C_{VAM} - do të merret si CVA e korriguar për mospërputhjen e maturiteteve, për t'u përfshirë në formulën për llogaritjen e vlerës plotësisht të rregulluar të ekspozimit (E^*);

C_{VA} - është vlera më e ulët midis vlerës së kolateralit të rregulluar për luhatshmërinë, siç specifikohet në këtë nen, dhe shumës së ekspozimit;

t - është vlera më e ulët midis numrit të viteve të mbetura deri në datën e maturimit të mbrojtjes së kredisë, e llogaritur në përputhje me nenin 44, paragrafët 5-7, dhe vlerës së T;

T - është vlera më e ulët midis numrit të viteve të mbetura deri në datën e maturimit të ekspozimit, të llogaritur në përputhje me nenin 44, paragrafët 5-7, dhe 5 vjet; dhe

t^* - është 0,25.

4. Bankat llogarisin vlerën plotësisht të rregulluar të ekspozimit, duke marrë parasysh efektet e luhatshmërisë dhe efektet e zbutjes së rrezikut nga kolaterali, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$E^* = \max \{0, [E_{VA} - C_{VAM}]\}$$

ku:

E^* - është vlera plotësisht e rregulluar e ekspozimit, duke marrë parasysh luhatshmërinë dhe efektet zbutëse të rrezikut nga kolaterali;

E_{VA} - është shuma e ekspozimit, e rregulluar për luhatshmërinë;

C_{VAM} - është CVA e rregulluar edhe me mospërputhjen e maturiteteve, sipas paragrafit 3 të këtij neni.

Neni 60

Metoda Gjithëpërfshirëse për Kolateralin Financiar - Llogaritjet e rregullimeve të luhatshmërisë

1. Bankat llogarisin rregullimet e luhatshmërisë, sipas njërës prej metodave të mëposhtme:

- a) Metodës Mbikëqyrëse të Rregullimeve të Luhatshmërisë;
 - b) Metodës së Vlerësimeve të Veta (të bankës) për rregullimet e luhatshmërisë ('Metoda e Vlerësimeve të Veta')
2. Bankat nuk mund të përdorin Metodën e Vlerësimeve të Veta pa miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë.
 3. Bankat që marrin miratimin për të përdorur Metodën e Vlerësimeve të Veta duhet ta përdorin këtë metodë për të gjithë llojet e instrumenteve.
 4. Bankat, duke bërë përjashtim nga paragrafi 3 i këtij neni, mund të përdorin Metodën Mbikëqyrëse të Rregullimeve të Luhatshmërisë për portofolet jomateriale.
 5. Bankat, në rastet kur kolaterali përbëhet nga një numër zërash të njohur, bëjnë rregullimin e luhatshmërisë, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$H = \sum_{i} H_i$$

ku:

i - është pjesa që zë secili artikull/zë ndaj të gjithë kolateralit;

H_i - është rregullimi i luhatshmërisë që zbatohet për atë artikull/zë.

Neni 61

Metoda Gjithëpërfshirëse për Kolateralin Financiar - Rregullimet Mbikëqyrëse të Luhatshmërisë

Bankat përdorin rregullimet e luhatshmërisë sipas Metodës Mbikëqyrëse të Rregullimit të Luhatshmërisë (me kusht që të kryhet rivlerësim ditor i instrumenteve) siç përcaktohen në tabelat e mëposhtme (9-12).

Tabela 9. Rregullimet e luhatshmërisë për titujt e borxhit të listuara në nenin 49, paragrafi 1 shkronjat "b", "c" dhe "d"

Shkalla e cilësisë së kredisë që i korrespondon vlerësimit të titullit të borxhit	Maturiteti i mbetur	Rregullimi i luhatshmërisë për titujt e borxhit të emetuar nga entitetet e përshkruara në nenin 49, paragrafi 1, shkronja "b"			Rregullimi i luhatshmërisë për titujt e borxhit të emetuar nga entitetet e përshkruara në nenin 49, paragrafi 1, shkronjat "c" dhe "d"		
		Periudha e likuidimit 20 ditë (%)	Periudha e likuidimit 10 ditë (%)	Periudha e likuidimit 5 ditë (%)	Periudha e likuidimit 20 ditë (%)	Periudha e likuidimit 10 ditë (%)	Periudha e likuidimit 5 ditë (%)
1	≤ 1 vit	0,707	0,5	0,354	1,414	1	0,707
	>1 ≤ 5 vjet	2,828	2	1,414	5,657	4	2,828
	> 5 vjet	5,657	4	2,828	11,314	8	5,657
2-3	≤ 1 vit	1,414	1	0,707	2,828	2	1,414
	>1 ≤ 5 vjet	4,243	3	2,121	8,485	6	4,243
	> 5 vjet	8,485	6	4,243	16,971	12	8,485
4	≤ 1 vit	21,213	15	10,607	N/A	N/A	N/A
	>1 ≤ 5 vjet	21,213	15	10,607	N/A	N/A	N/A
	> 5 vjet	21,213	15	10,607	N/A	N/A	N/A

Tabela 10. Rregullimet e luhatshmërisë për titujt e listuar në nenin 49, paragrafi 1, pikat b, c dhe d me vlerësime afatshkurtra të cilësisë së kredisë

Shkalla e cilësisë së kredisë me të cilën korrespondon vlerësimi i titullit të borxhit afatshkurtër	Rregullimet e luhatshmërisë për titujt e borxhit të emetuar nga entitetet e përkruara në nenin 49, paragrafi 1, pika “b”, me vlerësim afatshkurtër të cilësisë së kredisë			Rregullimet e luhatshmërisë për titujt e borxhit të emetuar nga entitetet e përkruara në nenin 49, paragrafi 1, pikat “c” dhe “d”, me vlerësim afatshkurtër të cilësisë së kredisë		
	Periudha e likuidimit 20 ditë (%)	Periudha e likuidimit 10 ditë (%)	Periudha e likuidimit 5 ditë (%)	Periudha e likuidimit 20 ditë (%)	Periudha e likuidimit 10 ditë (%)	Periudha e likuidimit 5 ditë (%)
1	0,707	0,5	0,354	1,414	1	0,0707
2-3	1,414	1	0,707	2,828	2	1,414

Tabela 11. Rregullimet e luhatshmërisë për lloje të tjera kolaterali ose ekspozimi

Lloje të tjera kolaterali			
Llojet e tjera të kolateralit	Periudha e likuidimit 20 ditë (%)	Periudha e likuidimit 10 ditë (%)	Periudha e likuidimit 5 ditë (%)
Aksione të përfshira në një indeks kryesor, obligacione të konvertueshme të përfshira në një indeks kryesor	21,213	15	10,607
Aksione të tjera të papërfshira në një indeks kryesor ose obligacione të konvertueshme të papërfshira në një indeks kryesor, të listuara në një bursë të njohur	35,355	25	17,678
Depozita në cash, ose instrumente të ngjashme me to	0	0	0
Ar	21,213	15	10,607

Tabela 12. Rregullimet e luhatshmërisë për mospërputhjet e monedhave

Rregullimi i luhatshmërisë për mospërputhjet e monedhave		
Periudha e likuidimit 20 ditë (%)	Periudha e likuidimit 10 ditë (%)	Periudha e likuidimit 5 ditë (%)
11,314	8	5,657

- Për qëllime të zbatimit të teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, periudhat e likuidimit do të jenë si më poshtë:
 - 20 ditë pune për transaksionet e huadhënies të kolateralizuara;
 - 5 ditë pune për transaksionet e riblerjes (me përjashtim të rasteve kur këto transaksione përfshijnë transferimin e mallrave (*commodities*) apo të drejtave të garantuara, të lidhura me titullin e këtyre mallrave (*commodities*);
 - 5 ditë pune për transaksionet e huadhënies apo huamarrjes së titujve;
 - 10 ditë pune për transaksionet e tjera të bazuara në tregun e kapitaleve.
- Në tabelat 9 deri në 12, dhe në paragrafët 4 deri në 6 të këtij neni, shkalla e cilësisë së kredisë, të cilës i korrespondon vlerësimi i titullit të borxhit, është shkalla e cilësisë së kredisë e përcaktuar sipas kreut III të rregullores. Për qëllime të këtij paragrafi, kur titujt e sipërpërmendur kanë më shumë se një vlerësim kredie, bankat përdorin vlerësimin e kredisë në përputhje me nenin 49, paragrafi 2.
- Bankat, për titujt të cilët nuk njihen si të pranueshëm në teknikat e zbutjes së rrezikut ose për mallrat (*commodities*) e dhëna hua apo të shitura me marrëveshje riblerje, ose për transaksionet e huadhënies apo huamarrjes së titujve apo mallrave (*commodities*), llogarisin rregullimin e luhatshmërisë njëjloj si për titujt e listuar në një bursë të njohur, të cilët nuk përfshihen në një indeks kryesor.

4. Bankat, për njësitë e sipërmarrjeve të investimit kolektiv të njohura për qëllime të teknikave të zbutjes, llogarisin rregullimin e luhatshmërisë, si mesatare e ponderuar e rregullimeve të luhatshmërisë që do të përdoren ndaj aktiveve, në të cilat ka investuar SIK-ja, duke marrë në konsideratë periudhën e likuidimit të transaksionit, siç është përcaktuar në paragrafin 2 të këtij neni. Në rast se aktivet në të cilat ka investuar SIK-ja nuk njihen nga banka, rregullimi i luhatshmërisë është rregullimi më i lartë që do të zbatohet për çdo aktiv në të cilin SIK-ja ka të drejtë të investojë.
5. Bankat, për titujt e borxhit të emetuar nga institucione, për të cilat nuk ka një vlerësim të jashtëm të kredisë dhe që plotësojnë kriteret për njohje në nenin 49, paragrafi 5 llogarisin rregullimin e luhatshmërisë njëloj si për titujt e emetuar nga institucione apo shoqëri me një vlerësim të jashtëm të kredisë, që korrespondon me shkallët 2 ose 3 të cilësisë së kredisë.

Neni 62

Metoda e Vlerësimeve të Veta për rregullimet e luhatshmërisë

1. Banka e Shqipërisë lejon bankat që përmbushin kërkesat e neneve 63 dhe 64, të përdorin vlerësimet e veta për përlllogaritjen e rregullimeve të luhatshmërisë që aplikohen ndaj kolateralit dhe ekspozimeve.
2. Bankat, në rastet kur titujt kanë një vlerësim kredie nga një ECAI e njohur, ekuivalente me gradën e investimit ose më të lartë (të paktën BBB- ose shkalla 3 e cilësisë së kredisë), mund të llogarisin një vlerësim luhatshmërie për secilën kategori titujsh.
3. Bankat, në përcaktimin e kategorive të përmendura në paragrafin 2 të këtij neni, do të marrin në konsideratë llojin e emetuesit të titullit, vlerësimin e titujve nga një ECAI e njohur, maturitetin e mbetur, dhe kohëzgjatjen e modifikuar (duration).
4. Vlerësimet e luhatshmërisë duhet të jenë përfaqësuese për titujt e përfshirë në secilën nga kategoritë e përcaktuara në paragrafin 3 të këtij neni.
5. Bankat, për titujt e borxhit që kanë një vlerësim nga një ECAI e njohur në nivelin nën gradën e investimit (deri në BB+ ose shkalla 4 e cilësisë së kredisë), dhe për kolateralë të tjerë të pranueshëm, llogarisin rregullimet e luhatshmërisë për çdo element individual.
6. Bankat, të cilat përdorin Metodën e Vlerësimeve të Veta, vlerësojnë luhatshmërinë e kolateralit ose mospërputhjen e monedhave, pa marrë në konsideratë korrelacionet e mundshme midis ekspozimit të pasiguar, kolateralit dhe/ose kurseve të këmbimit.
7. Bankat, të cilat përdorin Metodën e Vlerësimeve të Veta, për llogaritjen e kërkesave për kapital për rrezikun e kundërpartisë, llogarisin rregullimet e luhatshmërisë për çdo element individual lidhur me instrumentet financiare dhe mallrat (*commodities*), e përmendur në nenin 50, paragrafi 2.

Neni 63

Kriteret sasiorë - Metoda e Vlerësimeve të Veta për rregullimet e luhatshmërisë

1. Bankat, sipas metodës së Vlerësimeve të Veta për llogaritjen e rregullimeve të luhatshmërisë, përdorin një interval besimi 99% vetëm me kufi të sipërm besimi (*one-tailed*).
2. Bankat përdorin periudhat e likuidimit, siç përcaktohet në paragrafin 2 të nenit 61.

3. Bankat mund të përdorin vlera të rregullimit të luhatshmërisë të llogaritura sipas periudhave përkatëse të likuidimit më të shkurtra ose më të gjata (TM), të përshkallëzuara në rritje ose në zbritje, kundrejt periudhës së likuidimit (TN) të përcaktuar në nenin 61, për llojin e transaksionit në fjalë.
4. Bankat llogarisin rregullimin e luhatshmërisë në periudhën përkatëse të likuidimit (TM), kundrejt periudhës së likuidimit (TN), siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$H_M = H_N \sqrt{T_M / T_N}$$

ku:

H_M - është rregullimi i luhatshmërisë në periudhën përkatëse të likuidimit T_M ;

H_N - është rregullimi i luhatshmërisë bazuar në periudhën e likuidimit TN;

T_M - është periudha përkatëse e likuidimit;

T_N - është periudha e likuidimit e përcaktuar në nenin 61.

5. Bankat marrin në konsideratë shkallën e ulët të likuiditetit (ilikuiditetin) të aktiveve me cilësi të ulët dhe rregullojnë në mënyrë të përshtatshme periudhën e likuidimit.
6. Bankat identifikojnë rastet ku të dhënat historike mund të nënvlerësojnë luhatshmërinë potenciale dhe trajtojnë raste të tilla nëpërmjet skenarëve të *stress-it*.
7. Kohëzgjatja e periudhës së të dhënave historike për përlllogaritjen e rregullimeve të luhatshmërisë do të jetë minimalisht një vit.
8. Bankat, të cilat përdorin një skemë ponderimi ose metoda të tjera për periudhën e të dhënave historike, duhet të sigurojnë që periudha efektive e të dhënave historike të jetë të paktën një vit.
9. Banka e Shqipërisë mund të kërkojë që banka të llogarisë rregullimet e luhatshmërisë duke përdorur një periudhë më të shkurtër të dhënash historike, nëse kjo justifikohet nga një rritje e rëndësishme e luhatshmërisë së çmimeve.
10. Bankat përditësojnë bazën e të dhënave të paktën një herë në tre muaj dhe i rivlerësojnë ato sa herë që çmimet e tregut pësojnë ndryshime materiale (domethënë rregullimet e luhatshmërisë do të përlllogariten të paktën çdo tre muaj).

Neni 64

Kriteret cilësore - Metoda e Vlerësimeve të Veta për rregullimet e luhatshmërisë

1. Bankat përdorin vlerësimet e luhatshmërisë, në procesin e përditshëm të administrimit të bankës, edhe në lidhje me limitet/kufijtë e brendshëm të ekspozimit.
2. Bankat, nëse periudha e likuidimit e përdorur prej tyre është më e gjatë se ajo e përcaktuar në nenin 61 për llojin e transaksionit në fjalë, përshkallëzojnë rregullimet e luhatshmërisë, në përputhje me formulën e përcaktuar në nenin 63, paragrafi 4.
3. Bankat hartojnë dhe zbatojnë procedura për të monitoruar dhe siguruar përputhshmërinë me rregulloret dhe udhëzimet e brendshme për funksionimin e sistemeve të tyre, për llogaritjen e rregullimeve të luhatshmërisë dhe për integrimin e këtyre vlerësimeve në procesin e tyre të administrimit.
4. Bankat, gjatë procesit të kontrollit (auditimit) të brendshëm, kryejnë të paktën një herë në vit shqyrtime të pavarura të sistemeve të llogaritjes së rregullimeve të luhatshmërisë.
5. Bankat, në shqyrtimet e përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni, konsiderojnë konkretisht:

- a) integrimin e rregullimeve të vlerësuara të luhatshmërisë në administrimin e përditshëm të rrezikut;
- b) vlerësimin (*validation*) e çdo ndryshimi të rëndësishëm në procesin e vlerësimit të rregullimeve të luhatshmërisë;
- c) verifikimin e koherencës, përpikmërisë kohore dhe besueshmërisë së burimeve të të dhënave të përdorura për të administruar sistemin e vlerësimit të rregullimeve të luhatshmërisë, duke përfshirë pavarësinë e burimeve të të dhënave; si dhe
- d) saktësinë dhe përshtatshmërinë e supozimeve mbi luhatshmërinë.

Neni 65

Përshkallëzimi i rregullimit të luhatshmërisë

1. Bankat zbatojnë rregullimet mbikëqyrëse të luhatshmërisë të përcaktuara në nenin 61, në rastet kur ka një rivlerësim ditor të ekspozimit dhe të kolateralit të pranuar. Në rastet kur bankat përdorin vlerësimet e veta të rregullimeve të luhatshmërisë, këto të fundit (vlerësimet e veta) duhet të llogariten në kohë reale, në bazë të rivlerësimit të përditshëm.
2. Bankat, në rastet kur frekuenca e rivlerësimit është më e vogël se ditore, zbatojnë rregullime më të mëdha të luhatshmërisë, të cilat llogariten duke përshkallëzuar rregullimet e luhatshmërisë të rivlerësimit ditor, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$H = H_M \sqrt{\frac{N_R + (T_M - 1)}{T_M}}$$

ku:

H - është rregullimi i luhatshmërisë i përdorur;

H_M - është rregullimi i luhatshmërisë kur ka rivlerësim ditor;

N_R - është numri aktual i ditëve të punës midis rivlerësimeve;

T_M - është periudha e likuidimit për llojin e transaksionit.

Neni 66

Kushtet për zbatimin e rregullimit të luhatshmërisë prej 0%

1. Bankat, në rastet e transaksioneve të riblerjes dhe transaksioneve të huamarrjes ose huadhënies së titujve, kur plotësohen njëkohësisht kushtet e përcaktuara në shkronjat “a” deri “h” të këtij paragrafi, mund të zbatojnë një rregullim luhatshmërie prej 0%:
 - a) ekspozimi dhe kolaterali janë në *cash* ose tituj borxhi të emetuar nga qeveritë qendrore apo bankat qendrore të përcaktuara në nenin 49, paragrafi 1, pika “b”, të kualifikuara për një peshë rreziku prej 0%, në përputhje me kreun III të rregullores;
 - b) ekspozimi dhe kolaterali janë në të njëjtën monedhë;
 - c) maturiteti i transaksionit është jo më shumë se një ditë, ose ekspozimi sëbashku me kolateralin janë subjekt i kontabilizimit të përditshëm, sipas metodës *mark-to-market* ose rivendosjes ditore të marzhit (*remargining*);

- d) periudha kohore midis kontabilizimit të fundit me metodën *mark-to-market*, përpara një dështimi në rivendosjen e marzhit nga kundërpartia dhe likuidimit të kolateralit, do të jetë jo më shumë se 4 ditë pune;
- e) transaksioni shlyhet nëpërmjet një sistemi shlyerje të provuar/testuar për këtë lloj transaksioni;
- f) dokumentacioni që mbulon marrëveshjen është dokumentacion standard i tregut për transaksionet e riblerjes, transaksionet e anasjellta të riblerjes ose transaksionet e huamarrjes dhe huadhënies së titujve ose mallrave (*commodities*);
- g) transaksioni rregullohet nga dokumentacioni përkatës që specifikon se, nëse kundërpartia nuk përmbush detyrimin për të dorëzuar *cash*-in ose titujt, ose për të plotësuar kërkesat lidhur me marzhet, apo dështon, atëherë transaksioni mund të ndërpritet menjëherë; dhe
- h) kundërpartia konsiderohet “pjesëmarrës i rëndësishëm në treg”.

Pjesëmarrësit e rëndësishëm të tregut përfshijnë entitetet e mëposhtme:

- i. entitetet e përmendura në nenin 49, paragrafi 1, shkronja “b”, ekspozimeve ndaj të cilave, sipas kreut III të rregullores, u është caktuar një peshë rreziku 0%;
 - ii. institucionet e mbikëqyrura;
 - iii. shoqëri të tjera financiare (duke përfshirë shoqëritë e sigurimit) ekspozimeve ndaj të cilave, sipas kreut III të rregullores, u është caktuar një peshë rreziku 20%;
 - iv. sipërmarrjet e investimit kolektiv të licencuara dhe të rregulluara, që janë subjekt i kërkesave për kapital ose kërkesave mbi levën financiare;
 - v. fonde pensioni të rregulluara; dhe
 - vi. organizata kleringu të njohura.
2. Banka e Shqipërisë, në rastet kur një autoritet përgjegjës i një vendi anëtar të Bashkimit Evropian lejon trajtimin sipas paragrafit 1 të këtij neni të transaksioneve të riblerjes ose transaksioneve të huamarrjes dhe huadhënies për tituj të lëshuar nga qeveria e saj, mund të vendosë t’i lejojë bankat të zbatojnë të njëjtin trajtim për të njëjtat transaksione.

Neni 67

Llogaritja e shumave të ekspozimit, të ponderuara me rrezikun

- 1. Bankat konsiderojnë si vlerë ekspozimi për qëllime të llogaritjes së shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun, në përputhje me kreun III të rregullores, treguesin E* të llogaritur sipas nenit 59.
- 2. Bankat, në rastin e zërave jashtë bilancit të listuara në aneksin 2 të kësaj rregulloreje, do të marrin E* si vlerën, ndaj së cilës do të aplikohen përqindjet e përcaktuara në nenin 9, dhe peshat e rrezikut të përcaktuara në kreun III të rregullores, për të llogaritur vlerën e ekspozimit.

Neni 68

Netimi në bilanc– Pranueshmëria

- 1. Bankat përdorin/njohin si teknikë zbutje netimin e të drejtave të ndërsjellta ndërmjet bankës dhe kundërpartisë.

2. Bankat, pa rënë ndesh me nenin 72, përdorin/njohin netimin e zërave në bilanc vetëm për tepricat reciproke në *cash* midis bankës dhe kundërpartisë. Bankat kualifikojnë si të tilla (teprica reciproke në *cash*), vetëm kreditë dhe depozitat e bankës për modifikimin e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, në rast të një marrëveshje netimi për zërat e bilancit.

Neni 69

Netimi në bilanc - Kërkesat minimale

1. Bankat njohin si teknikë të pranueshme për zbutjen e rrezikut të kredisë, marrëveshjet e netimit në bilanc (përveç marrëveshjeve tip të netimit që mbulojnë transaksionet e riblerjes, transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve ose të mallrave (*commodities*) dhe/ose transaksionet e tjera të tregut të kapitalit), vetëm nëse plotësohen kushtet/kriteret e mëposhtme:
 - a) të jenë ligjrisht efektive dhe të zbatueshme në të gjitha juridiksionet përkatëse, duke përfshirë edhe rastin e paaftësisë paguese ose falimentimit të kundërpartisë;
 - b) bankat të jenë në gjendje të përcaktojnë në çdo kohë ato aktive dhe pasive që janë subjekt i marrëveshjes së netimit në bilanc;
 - c) bankat të kryejnë monitorimin dhe kontrollin e rreziqeve të lidhura me ndërprerjen e mbrojtjes së kredisë; dhe
 - d) bankat të monitorojnë dhe kontrollojnë ekspozimet përkatëse në baza neto.

Neni 70⁹²

Netimi në bilanc

1. Bankat trajtojnë kreditë dhe depozitat me bankën kredidhënëse, të cilat janë subjekt i netimit në bilanc si kolateral në *cash*, për qëllime të llogaritjes së efektit të mbrojtjes së financuar të kredisë për ato kredi dhe depozita të bankës kredidhënëse, subjekt i netimit në bilanc, që janë të denominuara në të njëjtën monedhë.

Neni 71⁹³

Netimi në bilanc – Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun

Shfuqizuar

⁹² Ndryshuar titulli dhe përmbajtja e nenit 70 me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁹³ Shfuqizuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 72

Marrëveshjeve tip të netimit që mbulojnë transaksionet e riblerjes dhe/ose transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së mallrave (*commodities*) ose titujve dhe/ose transaksionet e bazuara në tregun e kapitaleve – Pranueshmëria

1. Bankat, për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë, mund të përdorin marrëveshjet tip të netimit që mbulojnë transaksionet e riblerjes; dhe/ose transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së mallrave (*commodities*) ose titujve; dhe/ose transaksionet e bazuara në tregun e kapitaleve; vetëm nëse aplikojnë Metodën Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar.
2. Bankat njohin efektet e marrëveshjeve tip të netimit që mbulojnë transaksionet e riblerjes; dhe/ose transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së mallrave (*commodities*) ose titujve; dhe/ose transaksionet e bazuara në tregun e kapitaleve; vetëm nëse kolaterali i marrë dhe titujt ose mallrat (*commodities*) e huazuara nëpërmjet këtyre marrëveshjeve, plotësojnë kërkesat e përcaktuara në nenet 49 dhe 50.
3. Kërkesat e paragrafit 2 të këtij neni nuk bien ndesh me detyrimin e bankës për të zbatuar kërkesat e kreut VI.

Neni 73

Marrëveshjeve tip të netimit - Kërkesat minimale

1. Bankat mund të njohin⁹⁴ si teknikë të pranueshme për zbutjen e rrezikut të kredisë marrëveshjet tip të netimit që mbulojnë transaksionet e riblerjes, transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve ose të mallrave (*commodities*) dhe/ose transaksionet e tjera të bazuara në tregun e kapitalit,⁹⁵ pas njoftimit të Bankës së Shqipërisë dhe vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) të jenë ligjrisht efektive dhe të zbatueshme në të gjitha juridiksionet përkatëse, duke përfshirë edhe rastin e paaftësisë paguese ose falimentimit të kundërpartisë;
 - b) t'i japin palës që nuk ka dështuar (*solvent-e*) të drejtën për të ndërprerë në kohën e duhur të gjitha transaksionet sipas marrëveshjes, në rastin e ndodhjes së dështimit (*default*), duke përfshirë rastin e falimentimit apo të paaftësisë paguese të kundërpartisë;
 - c) të mundësojë netimin e fitimeve dhe humbjeve në transaksionet e mbyllura/të përfunduara në bazë të një marrëveshjeje tip, në mënyrë që të përftohet një shumë e vetme neto, e cila të përfaqësojë detyrimin e njërës palë kundrejt tjetrës; si dhe
 - d) përveç sa përcaktohet në shkronjat “a” deri në “c” të paragrafit 1 të këtij neni, duhet të përmbushen dhe kërkesat minimale për njohjen e kolateralit financiar sipas Metodës Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar të përcaktuara në nenin 49.

⁹⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁹⁵ Shtuar me vendimin nr. 68, datë 22.12.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

2. Marrëveshjet tip të netimit që mbulojnë transaksionet e riblerjes; dhe/ose transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së mallrave (*commodities*) ose titujve; dhe/ose transaksionet e bazuara në tregun e kapitaleve të cilat rregullojnë netimin midis pozicioneve në librin e bankës dhe pozicioneve në librin e tregtueshëm; mund të njihen për qëllime të llogaritjes së kërkesave për kapital për rrezikun e kundërpartisë, nëse transaksionet e netuara përmbushin kushtet e mëposhtme:
 - a) të gjitha transaksionet vlerësohen nëpërmjet metodës *mark-to-market* me frekuencë ditore;
 - b) të gjithë instrumentet e marrë hua, blerë, ose të marrë në kuadrin e transaksioneve të mbuluara nga marrëveshja tip e netimit, njihen si kolateral i pranueshëm sipas përcaktimeve të këtij nënkreu, por pa aplikuar kërkesat e nenit 50, paragrafi 2 dhe 3, dhe nenit 62, paragrafi 7.

Neni 74

Marrëveshjet tip të netimit - Rregullimet mbikëqyrëse të luhatshmërisë/vlerësimet e veta të rregullimeve të luhatshmërisë

1. Bankat, në përlllogaritjen e vlerës së ekspozimit plotësisht të rregulluar (E*) për ekspozimet që janë subjekt i një marrëveshjeje tip netimi të pranueshme që mbulon transaksionet e riblerjes; dhe/ose transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së mallrave (*commodities*) ose titujve; dhe/ose transaksionet e bazuara në tregun e kapitaleve; aplikojnë rregullimet e luhatshmërisë sipas Metodës Mbikëqyrëse të Rregullimeve të Luhatshmërisë ose Metodës së Vlerësimeve të Veta të Rregullimeve të Luhatshmërisë, siç përcaktohet në nenet 61 deri në 66.
2. Bankat, në rastin e përdorimit të Metodës së Vlerësimeve të Veta të luhatshmërisë, zbatojnë të njëjtat kushte dhe kërkesa si ato që zbatohen në Metodën Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar.

Neni 75

Marrëveshjet tip të netimit - Llogaritja e vlerës plotësisht të rregulluar të ekspozimit

1. Bankat llogarisin pozicionin neto të çdo lloji titulli ose malli (*commodity*), duke zbritur nga vlera totale e titujve ose mallrave (*commodities*) të atij lloji, të dhëna hua, të shitura ose të dhëna nën marrëveshjen tip të netimit, vlerën totale të titujve ose mallrave (*commodities*) të atij lloji, të marra hua, të blera ose të marra sipas marrëveshjes.
2. Për qëllime të paragrafit 1 të këtij neni, ‘lloje titujsh’ do të konsiderohen titujt që janë emetuar nga i njëjti entitet, që kanë të njëjtën datë emetimi, të njëjtin maturitet dhe i nënshtrohen të njëjtave afate, kushte dhe periudha likuidimi, siç përcaktohet në nenet 61 deri në 66.

3. Bankat llogarisin pozicionin neto në çdo monedhë të ndryshme nga monedha e shlyerjes së marrëveshjes tip të netimit, duke zbritur nga shuma e vlerës totale të titujve të denominuar në atë monedhë të dhënë hua, të shitur, ose të dhënë sipas marrëveshjes tip të netimit, dhe vlerës së *cash*-it, në atë monedhë të dhënë ose të transferuara sipas marrëveshjes, shumën e vlerës totale të titujve të denominuar në atë monedhë të marra hua, blerë ose përftuar sipas marrëveshjes dhe vlerës së *cash*-it në atë monedhë të marrë hua ose përftuar sipas marrëveshjes.
4. Bankat aplikojnë rregullimin e luhatshmërisë të përshtatshëm për një lloj të dhënë titulli ose pozicioni në *cash*, mbi vlerën absolute të pozicionit neto pozitiv ose negativ, në titujt e atij lloji.
5. Bankat aplikojnë rregullimin e luhatshmërisë për rrezikun e kursit të këmbimit (f_x) mbi pozicionin neto pozitiv ose negativ, në çdo monedhë të ndryshme nga monedha e shlyerjes së marrëveshjes tip të netimit.
6. Bankat llogarisin vlerën plotësisht të rregulluar të ekspozimit (E^*), siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$E^* = \max \{0, [(\sum(E) - \sum(C)) + \sum(|\text{pozicioni neto për çdo lloj titulli} / x H_{sec}) + (\sum |E_{fx}| x H_{fx})]\}$$

ku:

E^* - është vlera e ekspozimit plotësisht e rregulluar;

E - është vlera e ekspozimit për çdo ekspozim të veçantë, sipas marrëveshjes që do të zbatohet në mungesë të mbrojtjes së kredisë;

C - është vlera e titujve ose mallrave (*commodities*) të marrë hua, blerë ose përftuar ose *cash*-it të marrë hua ose përftuar lidhur me çdo ekspozim të tillë;

$\sum(E)$ - është shuma e të gjitha E -ve, sipas marrëveshjes;

$\sum(C)$ - është shuma e të gjitha C -ve, sipas marrëveshjes;

H_{sec} - është rregullimi i luhatshmërisë, i përshtatshëm për një lloj të veçantë titulli;

E_{fx} - është pozicioni neto (pozitiv ose negativ) në një monedhë të dhënë, të ndryshme nga monedha e shlyerjes së marrëveshjes, të përlogaritur sipas paragrafit 3 të këtij neni;

H_{fx} - është rregullimi i luhatshmërisë së kursit të këmbimit.

Neni 76

Marrëveshjet tip të netimit - Llogaritja e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun

Bankat do të konsiderojnë si vlerë ekspozimi, të ekspozimit ndaj kundërpartisë që buron nga transaksionet që i nënshtrohen marrëveshjeve tip të netimit, vlerën plotësisht të rregulluar të ekspozimit (E^*), të llogaritur sipas nenit 75.

Neni 77

Mbrojtje të tjera të financuara të kredisë – Pranueshmëria

1. Bankat njohin si kolateral të pranueshëm për zbutjen e rrezikut të kredisë, depozitën/at në *cash* ose certifikata të depozitave apo instrumente të ngjashme me to, e mbajtur pranë një institucioni tjetër/ palë e tretë sipas një marrëveshjeje depozituese jokujdestarie dhe të lënë peng në favor të institucionit që ka dhënë kredinë.

2. Bankat njohin si kolateral të pranueshëm për zbutjen e rrezikut të kredisë edhe policat e sigurimit të jetës, të lëna si garanci në favor të tyre (bankave).
3. Bankat njohin si kolateral të pranueshëm për zbutjen e rrezikut të kredisë edhe instrumentet e lëshuara nga një institucion tjetër/palë e tretë, të cilat do të riblihen nga po ky institucion, mbi bazën e një kërkesë.

Neni 78

Mbrojtje të tjera të financuara të kredisë – Kërkesat minimale

1. Bankat njohin si kolateral të pranueshëm për zbutjen e rrezikut të kredisë (sipas trajtimit të parashtruar në nenin 77, paragrafi 1) depozitën/at në *cash* ose certifikata të depozitave apo instrumente të ngjashme me to, të mbajtura pranë një institucioni tjetër/palë e tretë, vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) e drejta/pretendimi i kredimarrësit ndaj institucionit tjetër/palës së tretë duhet të jetë lënë peng në mënyrë të qartë në favor të bankës kredidhënëse ose t'i jetë transferuar bankës kredidhënëse, si dhe ky peng ose transferim duhet të jetë i vlefshëm nga pikëpamja ligjore dhe i zbatueshëm në të gjitha juridiksionet përkatëse;
 - b) institucioni tjetër/ pala e tretë duhet të njoftohet mbi pengun ose transferimin;
 - c) si rezultat i njoftimit, institucioni tjetër/pala e tretë duhet të jetë në gjendje të kryejë pagesat vetëm ndaj bankës kredidhënëse ose palëve të tjera, me lejen e bankës kredidhënëse; dhe
 - d) pengu ose transferimi është i pakushtëzuar dhe i parevokueshëm.
2. Bankat njohin si teknika të pranueshme për zbutjen e rrezikut të kredisë, policat e sigurimit të jetës të lëna peng në favor të tyre (bankave kredidhënëse), vetëm nëse plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) policat e sigurimit të jetës duhet të jetë lënë peng ose të jetë transferuar në favor të bankës kredidhënëse;
 - b) shoqëria e sigurimit që ofron sigurimin e jetës, duhet të njoftohet lidhur me lënien peng ose transferimin e tij në favor të bankës, dhe si rezultat shoqëria e sigurimit nuk do të mund të paguajë shumat e pagueshme sipas kontratës, pa lejen e bankës kredidhënëse;
 - c) banka kredidhënëse ka të drejtë të anulojë policën dhe të marrë vlerën e dorëzimit në rast dështimi (*default*) të kredimarrësit;
 - d) banka kredidhënëse duhet të informohet nga mbajtësi i policës së sigurimit, mbi çdo moskryerje pagese sipas policës;
 - e) mbrojtja ndaj rrezikut të kredisë duhet të ofrohet për një periudhë kohore që përputhet me maturitetin e kredisë. Në rastet kur kjo nuk është e mundur sepse marrëdhënia siguroese përfundon përpara se të maturohet kredia, banka duhet të sigurojë se shuma që buron nga kontrata e sigurimit, i shërben bankës si mbrojtje, deri në fund të kohëzgjatjes së marrëveshjes së kredisë;
 - f) pengu ose transferimi i tij duhet të jenë ligjërish të vlefshëm dhe të zbatueshëm në të gjitha juridiksionet që janë të lidhura me marrëveshjen e kredisë në momentin e lidhjes/nënshkrimit të saj;
 - g) vlera e dorëzimit deklarohet nga shoqëria që ofron sigurimin e jetës dhe, në çdo rast, nuk mund të pakësohet/zvogëlohet;

- h) vlera e dorëzimit duhet të paguhet në kohën e duhur sipas kërkesës;
 - i) vlera e dorëzimit nuk mund të kërkohej pa lejen e bankës;
 - j) shoqëria që ofron sigurimin e jetës është subjekt i ligjit nr. 9267, datë 29.07.2004 “Për veprimtarinë e sigurimit, të risigurimit dhe ndërmjetësimit në sigurime dhe risigurime”, i ndryshuar, ose subjekt i mbikëqyrjes nga një autoritet kompetent i një vendi të tretë, që zbaton standarde mbikëqyrëse dhe rregullatore, të paktën ekuivalente me ato të zbatueshme në Shqipëri.
3. Bankat, për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë, përdorin instrumentet e riblerë sipas kërkesës, vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
- a) institucioni emetues ka një vlerësim kredie nga një ECAI, që sipas përcaktimeve të Bankës së Shqipërisë, është ekuivalent me shkallën 1 të cilësisë së kredisë, sipas kërkesave për ponderimin me rrezikun të ekspozimeve ndaj institucioneve, në kreun III të rregullores;
 - b) institucioni emetues duhet të provojë se instrumentet janë mjaftueshëm likuide.

Neni 79

Llogaritja e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun - Depozitat në *cash* ose certifikatat e depozitave apo instrumente të ngjashme me to të mbajtura pranë një institucioni tjetër/palë e tretë

Bankat trajtojnë si garanci nga një institucion tjetër/palë e tretë, rastet e teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, që përcaktohen në nenin 78, paragrafi 1, dhe që plotësojnë kushtet e vendosura në nënkreun III (Mbrojtja e pafinancuar e kredisë).

Neni 80

Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezik - Policat e sigurimit të jetës të lëna peng në favor të bankës huadhënëse

1. Bankat ponderojnë me peshat e rrezikut siç përcaktohet në paragrafin 2 të këtij neni, pjesën e ekspozimit të kolateralizuar, me vlerën korrente të dorëzimit të policave të sigurimit të jetës, të lëna peng në favor të bankës huadhënëse, në rast se plotësohen kushtet e vendosura në nenin 78, paragrafi-2.
2. Bankat, për qëllime të zbatimit të paragrafit 1 të këtij neni, duke u bazuar në peshën e rrezikut që i është vendosur një ekspozimi të pasiguar *senior*, ndaj shoqërisë së sigurimit që ofron sigurimin e jetës, përcakton peshat e mëposhtme të ponderimit me rrezikun:
 - a) 20%, në rastin kur për ekspozimin e pasiguar *senior* ndaj shoqërisë që ofron sigurimin e jetës është caktuar një peshë rreziku prej 20%;
 - b) 35%, në rastin kur për ekspozimin e pasiguar *senior* ndaj shoqërisë që ofron sigurimin e jetës është caktuar një peshë rreziku prej 50%;
 - c) 70%, në rastin kur për ekspozimin e pasiguar *senior* ndaj shoqërisë që ofron sigurimin e jetës është caktuar një peshë rreziku prej 100%;

- d) 150%, në rastin kur për ekspozimin e pasiguruar *senior* ndaj shoqërisë që ofron sigurimin e jetës është caktuar një peshë rreziku prej 150%.
3. Bankat, për qëllime të paragrafit 2 të këtij neni, në rastin e mospërputhjes së monedhave midis ekspozimit dhe mbrojtjes së njohur të kredisë, reduktojnë vlerën korrente të dorëzimit, siç përcaktohet në nenin 91.

Neni 81

Llogaritja e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun- Instrumente të institucioneve të riblera sipas kërkesës

1. Bankat trajtojnë si garanci nga institucioni emetues, sipas përcaktimeve të nënkreut III (Mbrojtja e pafinancuar e kredisë), instrumentet e pranuar në përputhje me kushtet e vendosura në nenin 78, paragrafi 3.
2. Bankat përcaktojnë vlerën e mbrojtjes së njohur të kredisë, si më poshtë:
 - a) në rastin kur instrumenti do të riblihet me vlerën e tij nominale, vlera e mbrojtjes do të jetë ekuivalente me këtë shumë (vlerën nominale);
 - b) në rastin kur instrumenti do të riblihet me çmimin e tregut, vlera e mbrojtjes do të jetë vlera e instrumentit, e vlerësuar në të njëjtën mënyrë si titujt e borxhit të specifikuar në nenin 49, paragrafi 5.

NËNKREU III

MBROJTJA E PAFINANCUAR E KREDISË

Neni 82

Të përgjithshme

1. Bankat njohin si mbrojtje të pafinancuar kredie vetëm ofruesit e mbrojtjes dhe llojet e marrëveshjeve të mbrojtjes së kredisë, të përcaktuara në këtë nënkre.
2. Bankat, në rastin e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë, në mënyrë që ofruesi i mbrojtjes së kredisë të jetë i pranueshëm, sigurohen se ai (ofruesi i mbrojtjes) është i besueshëm, dhe marrëveshjet e mbrojtjes janë ligjrisht efektive dhe të zbatueshme në juridiksionet përkatëse, për të dhënë siguri të mjaftueshme mbi mbrojtjen e kredisë së arritur.
3. Bankat përdorin format e mëposhtme si teknika të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë:
 - a) garancinë;
 - b) kundërgarancinë, ose marrëveshje të tjera ligjore, që kanë të njëjtat efekte ligjore si kundërgarancitë (të referuara më poshtë si kundërgaranci);
 - c) derivativët e kredisë.

Neni 83
Pranueshmëria e ofruesve të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë, sipas të gjitha metodave

1. Bankat njohin subjektet e mëposhtme, si ofrues të pranuar të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë:
 - a) qeveritë qendrore dhe bankat qendrore;
 - b) qeveritë rajonale dhe autoritetet lokale;
 - c) bankat shumëpalëshe të zhvillimit;
 - d) organizatat ndërkombëtare, ekspozimeve ndaj të cilave, sipas kreut III të rregullores, u përcaktohet një peshë rreziku prej 0%;
 - e) njësitë e sektorit publik, ekspozimet/të drejtat ndaj të cilave, sipas kreut III të rregullores, trajtohen nga Banka e Shqipërisë si ekspozime/të drejta ndaj bankave dhe shoqërive të investimit ose qeverive qendrore;
 - f) institucionet e mbikëqyrura; dhe
 - g) shoqëritë e tjera tregtare, të cilat përfshijnë dhe mëmën, degët dhe shoqëri të lidhura me bankën (filialet), të cilat sipas përcaktimeve në kreun III të rregullores për ponderimin me rrezikun të ekspozimeve ndaj shoqërive tregtare, kanë një vlerësim nga një ECAI e pranuar, i cili korrespondon me cilësinë e kredisë shkalla 2 ose më lart.
2. Banka e Shqipërisë, duke bërë përjashtim nga përcaktimet e paragrafit 1 të këtij neni, mund të njohë si ofrues të pranueshëm të mbrojtjes së pafinancuar edhe institucione të tjera financiare të licencuara dhe të mbikëqyrura nga autoritetet e tjera kompetente përgjegjëse për licencimin dhe mbikëqyrjen e bankave dhe që i nënshtrohen kërkesave prudenciale, ekuivalente me ato, të cilave i nënshtrohen bankat dhe shoqëritë e investimit.

Neni 84
Pranueshmëria e derivativëve të kreditit

1. Bankat njohin për qëllime të zbutjes së rrezikut të kredisë, llojet e mëposhtme të derivativëve të kredisë, si dhe instrumentet që mund të përbëhen nga derivativë të tillë ose që janë efektivisht të ngjashëm nga pikëpamja ekonomike me to:
 - a) *credit default swaps* (CDS);
 - b) *total return swaps* (TRS); dhe
 - c) *credit linked notes* (CLN), në masën e financimit të tyre me *cash*.
2. Bankat, në rastin kur blejnë mbrojtje kredie nëpërmjet një TRS-je dhe i regjistrojnë pagesat neto të marra nga *swap*-i si të ardhura neto, por nuk regjistrojnë kompensimin për rënien e vlerës së aktivitet bazë (ose nëpërmjet reduktimit të vlerës së tregut ose nëpërmjet shtimit të rezervave), nuk do të njohin mbrojtjen e kredisë si të pranueshme.

Neni 85
Mbrojtjet e brendshme (*Internal hedges*)

1. Bankat, në rastet kur kryejnë mbrojtje të brendshme kredie, duke përdorur derivativët e kredisë (domethënë mbulojnë rrezikun e kredisë së një ekspozimi në librat e bankës, me një derivativ të kontabilizuar në portofolin e tregtueshëm) në mënyrë që mbrojtja të njihet si e pranueshme për qëllimet e këtij kreu, rrezikun e kredisë të transferuar në portofolin e tregtueshëm duhet ta transferojnë te një ose disa palë të treta.
2. Bankat, në referencë të paragrafit 1 të këtij neni, me kusht që një transferim i tillë të përmbushë kërkesat për njohjen e zbutjes së rrezikut të kredisë të përcaktuara në këtë kre, zbatojnë rregullat për llogaritjen e shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun që aplikohen në rastin e përfundimit të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë.

Neni 86
Kërkesat minimale të përbashkëta për garancitë dhe derivativët e kredisë

1. Bankat njohin si teknika të zbutjes së rrezikut të kredisë, një garanci ose një derivativ kredie, vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) mbrojtja e kredisë të jetë e drejtpërdrejtë;
 - b) shkalla e mbrojtjes së kredisë duhet të përcaktohet qartë dhe në mënyrë të pakundërshtueshme (*non controvertible*);
 - c) kontrata e mbrojtjes së kredisë nuk duhet të përmbajë ndonjë dispozitë, përmbushja e të cilës është jashtë kontrollit të drejtpërdrejtë të kredidhënësit, dispozitë që:
 - i. do të lejonte që ofruesi i mbrojtjes të anulonte mbrojtjen në mënyrë të njëanshme;
 - ii. do të rriste koston efektive të mbrojtjes si rezultat i përkeqësimit të cilësisë së kredisë që i përgjigjet ekspozimit të mbrojtur;
 - iii. mund të pengojë ofruesin e mbrojtjes të përmbushë detyrimin për të paguar në kohën e duhur, në rast se debitori fillestar nuk arrin të kryejë pagesat e maturuara; ose
 - iv. mund të lejonte që maturiteti i mbrojtjes së kredisë të reduktohej nga ofruesi i mbrojtjes;
 - d) kontrata duhet të jetë ligjërish efektive dhe e zbatueshme në të gjitha juridiksionet që janë të lidhura me marrëveshjen e kredisë në kohën e lidhjes/nënshkrimit të saj.
2. Bankat zhvillojnë sisteme për administrimin e rrezikut të mundshëm të përqendrimit, që lind nga përdorimi i garancive dhe derivativëve të kredive, si teknika për zbutjen e rrezikut të kredisë.
3. Bankat sigurojnë që strategjitë e tyre mbi përdorimin e derivativëve të kredisë dhe garancive, lidhen/ndërveprojnë efektivisht me administrimin e profilit të tyre të përgjithshëm të rrezikut.

Neni 87

Kërkesat minimale për kundërgarancitë e qeverive qendrore ose bankave qendrore dhe të tjera kundërgaranci të sektorit publik

1. Bankat, në rastet kur një ekspozim është i mbrojtur nga një garanci, e cila është kundërgarantuar nga një qeveri qendrore apo bankë qendrore; nga një qeveri rajonale apo autoritet lokal; nga një ⁹⁶njësi e sektorit publik, ekspozimet ndaj të cilës, sipas kreut III të rregullores, janë trajtuar si ekspozime ndaj qeverisë qendrore, në juridiksionin e të cilëve ato janë krijuar (themeluar); një bankë shumëpalëshe zhvillimi apo një organizatë ndërkombëtare, për të cilën sipas kreut III të rregullores, është caktuar një peshë rreziku 0%; ose një njësi e sektorit publik, ⁹⁷ekspozimet ndaj të cilës, sipas nenit 14, paragrafët 1, 2 dhe 3 të rregullores, ponderohen bazuar në cilësinë e kredisë së caktuar për ekspozimet ndaj qeverisë qendrore ose janë trajtuar si ekspozime ndaj institucioneve të mbikëqyrura; mund të trajtojnë ekspozimin si të mbrojtur nga një garanci e ofruar nga subjekti në fjalë, me kusht që të plotësohen kriteret e mëposhtme:
 - a) kundërgarancia të mbulojë të gjithë elementet e rrezikut të kredisë të ekspozimit;
 - b) garancia origjinale dhe kundërgarancia të plotësojnë kërkesat për garancitë e përcaktuara në nenet 86 dhe 88, duke bërë përjashtim nga paragrafi 1, pika “a”, në nenin 86 (domethënë kundërgarancia nuk ka nevojë të jetë e drejtpërdrejtë); dhe
 - c) mbrojtja është rigorozë dhe të dhënat historike tregojnë se mbulimi i siguruar nga kundër-garancia është, të paktën, i barabartë me atë të një garancie të drejtpërdrejtë nga i njëjti subjekt.
2. Bankat zbatojnë trajtimin e përcaktuar në paragrafin 1 të këtij neni edhe për një ekspozim i cili nuk është garantuar nga një kundërgaranci e një subjekti të përfshirë në këtë paragraf, nëse vetë kundërgarancia e ofruar nga një subjekt tjetër për këtë ekspozim, është e garantuar drejtpërdrejt nga një prej ⁹⁸subjekteve të listuara në paragrafin 1 të këtij neni dhe janë plotësuar kushtet e përcaktuara aty.

Neni 88

Kërkesa të tjera për garancitë

1. Bankat, përveç kërkesave të përcaktuara në nenin 86, njohin garancitë si teknika të pranueshme të zbutjes së rrezikut të kredisë, vetëm nëse plotësohen edhe kushtet e mëposhtme:
 - a) në rast të dështimit (*default*) ose të mospagesës nga ana e kundërpartisë, banka kredidhënëse, duhet të ketë të drejtën të kërkojë pagesën nga garantuesi, në kohën e duhur, për çdo shumë parash që i përgjigjet mbrojtjes së ofruar (pagesa nga garantuesi duhet të kryhet pa patur nevojë që banka kredidhënëse të ndjekë fillimisht debitorin për kryerjen e pagesës sipas afatit të maturimit);

⁹⁶ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁹⁷ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

⁹⁸ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- b) në rastin e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë që mbulon kreditë hipotekare rezidenciale, kërkesat në nenin 86, paragrafi 1, shkronja “c”, nënpika “iii”, dhe shkronjën “a” të paragrafit 1 të këtij neni, duhet të plotësohen brenda 24 muajve (pra, në rast të dështimit dhe/ose mospagimit nga kundërpartia, banka kredidhënëse ka të drejtën të ekzekutojë kolateralin dhe, në rast se ky proces dështon, aktivizohet pagesa, në përputhje me garancinë dhe banka ndjek garantuesin, për shumat që ky i fundit i detyrohet brenda 24 muajve);
 - c) garancia duhet të dokumentojë në mënyrë të qartë detyrimin e marrë përsipër nga garantuesi; dhe
 - d) garancia duhet të mbulojë të gjitha llojet e pagesave që debitori pritet të bëjë në lidhje me detyrimin dhe në rastet kur lloje të caktuara të pagesave janë të përjashtuara nga garancia, vlera e njohur e garancisë duhet të korrektohet/rregullohet, me qëllim që të pasqyrohet vlera e saktë e mbulimit.
2. Banka e Shqipërisë, në rastin e garancive të ofruara në kuadër të skemave të ndërsjella të garantimit, të njohura për këto qëllime nga Banka e Shqipërisë ose të ofruara apo kundërgarantuara nga subjektet e referuara ⁹⁹në paragrafin 1 të nenit 87, i konsideron të plotësuar kërkesat e përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni (neni 88), shkronjat “a” dhe “b”, nëse bankat plotësojnë një nga kushtet e mëposhtme:
- a) banka kredidhënëse, në proporcion me mbulimin e garancisë, ka të drejtën të marrë në kohën e duhur një pagesë të përkohshme nga garantuesi, që përfaqëson një vlerësim rigoroz të humbjes ekonomike, duke përfshirë humbjet që mund të pësojë banka kredidhënëse, si rezultat i mospagimit të interesit dhe llojeve të tjera të pagesës që kredimarrësi është i detyruar të kryejë.
 - b) banka kredidhënëse, mund të vërtetojë se efektet mbrojtëse të garancisë ndaj humbjeve, duke përfshirë humbjet që rezultojnë nga mospagimi i interesit dhe llojeve të tjera të pagesave që kredimarrësi është i detyruar të bëjë, justifikojnë një trajtim të tillë.

Neni 89

Kërkesa të tjera për derivativët e kredisë

1. Bankat njohin derivativët e kredisë si teknika të zbutjes së rrezikut të kredisë, vetëm nëse plotësohen, përveç kërkesave të nenit 86, edhe kushtet e mëposhtme:
 - a) ngjarjet e kredisë të specifikuara për derivativët e kredisë, duhet të përfshijnë minimalisht:
 - i. dështimin në pagimin e shumave të detyrimit, sipas kushteve në fuqi për detyrimin referencë në kohën e ndodhjes së dështimit (me një *grace period* të afërt ose më të shkurtër se *grace period* e aktivitetit bazë);
 - ii. falimentimin, paaftësinë paguese të debitorit për të paguar borxhet, ose dështimin e tij, apo pranimin me shkrim të paaftësisë së tij për të paguar borxhet kur këto maturohen dhe/ose ngjarje analoge me to; dhe

⁹⁹ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- iii. restrukturimin e aktivitet bazë, që përfshin faljen apo shtyrjen e kryegjësë, interesit apo komisioneve të cilat rezultojnë në një ngjarje që shkakton humbje kredie (si për shembull, krijimi i fondeve rezervë për mbulimin e humbjeve, etj.);
 - b) në rastet kur ngjarjet e kredisë, të specifikuara për derivativët e kredisë në shkronjën “a” të paragrafit 1 të këtij neni, nuk përfshijnë restrukturimin e aktiveve bazë, sipas nënpikës iii), mbrojtja e kredisë njihet duke marrë në konsideratë një zvogëlim të vlerës së njohur, sipas përcaktimeve të paragrafit 3 të nenit 90;
 - c) në rastet kur derivativët e kredisë lejojnë shlyerjen në *cash*, bankat duhet të zhvillojnë një proces të kujdesshëm për vlerësimin e besueshëm të humbjeve, si dhe të përcaktojnë në mënyrë të qartë periudhën e kohës, për përfitim të vlerësimit të aktivitet bazë, pas ndodhjes së ngjarjes së kredisë;
 - d) në rastet kur shlyerja kushtëzohet nga fakti që blerësi i mbrojtjes ka të drejtën dhe aftësinë për të transferuar aktivin bazë te ofruesi i mbrojtjes, kushtet e aktivitet bazë duhet të sigurojnë se miratimi i kërkuar, për një transferim të tillë, nuk duhet të refuzohet pa arsye;
 - e) duhet të identifikohen në mënyrë të qartë palët përgjegjëse për të vendosur nëse ka ndodhur një ngjarje kredie. Ky përcaktim (nëse ka ndodhur ose jo një ngjarje kredie) nuk duhet të jetë përgjegjësi e vetme e ofruesit të mbrojtjes. Blerësi i mbrojtjes duhet të ketë të drejtën/aftësinë për të informuar ofruesin e mbrojtjes për ndodhjen e një ngjarje kredie.
2. Mospërputhjet midis aktivitet bazë dhe detyrimit referencë nën derivativin e kredisë (që do të thotë, detyrimi i përdorur për qëllime të përcaktimit të vlerës së shlyerjes *cash* ose të detyrimit që do të dorëzohet), ose ndërmjet aktivitet bazë dhe detyrimit të përdorur për përcaktimin, nëse ka ndodhur një ngjarje kredie, janë të lejueshme vetëm në rast se përmbushen kushtet e mëposhtme:
- a) detyrimi referencë ose detyrimi i përdorur për të përcaktuar nëse ka ndodhur një ngjarje kredie, sipas rastit, ka të njëjtën përparësi shlyerje, ose një përparësi më të ulët shlyerje se aktivi bazë; dhe
 - b) aktivi bazë dhe detyrimi referencë ose sipas rastit, detyrimi i përdorur për të përcaktuar nëse një ngjarje kredie ka ndodhur, i referohen të njëjtit debitor (entitet ligjor) dhe ekzistojnë klauzola ndërfaqimentuese (*cross-default*) dhe ndërsheptuese (*cross-acceleration*), ligjërisht të zbatueshme.

Neni 90

Vlerësimi i mbrojtjes së pafinancuar të kredisë

1. Bankat përcaktojnë vlerën e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë (G), si shumë që ofruesi i mbrojtjes ka marrë përsipër të paguajë në rast dështimi ose mospagesë nga ana e huamarrësit ose në rast të materializimit të ngjarjeve të tjera të kredisë, të përcaktuara sipas kontratës.
2. Bankat trajtojnë *credit linked notes*, të emetuara prej tyre dhe të pranuar më tej si mbrojtje kredie, si kolateral në *cash*, dhe vlerësimi e llogaritja e efekteve të tyre kryhet në përputhje me nenin 52.

3. Bankat, në rastin e derivativëve të kredisë, të cilët nuk përfshijnë si ngjarje kredie ristrukturimin e aktivitet bazë që përfshin faljen ose shtyrjen e kryegjësë, interesit apo komisioneve që rezultojnë në një ngjarje humbjeje të kredisë (për shembull rregullim vlere, krijimi i fondeve rezervë për mbulimin e humbjeve nga rreziku i kredisë ose debitime të tjera të ngjashme në llogarinë e të ardhurave dhe shpenzimeve), bëjnë rregullimin e shumës së derivativëve, siç përcaktohet më poshtë:
 - a) nëse shuma që ofruesi i mbrojtjes ka marrë përsipër të paguajë nuk është më e lartë se vlere e ekspozimit, vlere e mbrojtjes së kredisë (G), do të reduktohet me 40%; ose
 - b) nëse shuma që ofruesi i mbrojtjes ka marrë përsipër të paguajë është më e lartë se vlere e ekspozimit, vlere e mbrojtjes së kredisë që do të njihet (G) nuk do të jetë më e lartë se 60% e vlerës së ekspozimit.

Neni 91

Mospërputhja e monedhave

1. Bankat, në rastin kur mbrojtja e pafinancuar e kredisë është denominuar në një monedhë të ndryshme nga ajo në të cilën është denominuar ekspozimi (kur ka mospërputhje monedhash), reduktojnë vlerën e mbrojtjes së kredisë, nëpërmjet zbatimit të një rregullimi luhatshmërie HFX, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$G^* = G \times (1 - H_{FX})$$

ku:

G - është vlere nominale e mbrojtjes së kredisë;

G* - është G e rregulluar për rrezikun e këmbimit valutor; dhe

H_{FX} - është rregullimi i luhatshmërisë për mospërputhjet e monedhave, ndërmjet mbrojtjes së kredisë dhe aktivitet bazë.

Në rastet kur nuk ka mospërputhje monedhash, $G^* = G$.

2. Bankat llogarisin rregullimin e luhatshmërisë për mospërputhjet e monedhave sipas Metodës Mbikëqyrëse për Rregullimet e Luhatshmërisë ose Metodës së Vlerësime të Veta, të përcaktuara në nenet 60 deri në 66.

Neni 92

Mospërputhja e maturiteteve

1. Bankat pasqyrojnë maturitetin e mbrojtjes së kredisë dhe maturitetin e ekspozimit në vlerën e rregulluar të mbrojtjes së kredisë, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$G_A = G^* \times (t - t^*) / (T - t^*)$$

ku:

G* - është shuma e mbrojtjes e rregulluar për mospërputhjet e monedhave;

G_A - është G* e rregulluar për mospërputhjet e maturitetit;

t - është vlere më e ulët midis numrit të viteve të mbetura deri në datën e maturimit të mbrojtjes së kredisë, e llogaritur në përputhje me nenin 44, paragrafi 5 deri në 7, dhe vlerës T;

T - është vlera më e ulët midis numrit të viteve të mbetura deri në datën e maturimit të ekspozimit, e llogaritur në përputhje me nenin 44, paragrafi 5 deri në 7, dhe 5 vjet; dhe
t* - është 0,25;
G_A - do të merret si vlera e mbrojtjes për qëllime të neneve 94 dhe 95.

Neni 93

Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun - Mbrojtja e Pjesshme (segmentimi)

1. Bankat, në rastin kur transferojnë një pjesë të rrezikut të një kredie në një ose më shumë transe, zbatojnë kërkesat e përcaktuara në kreun V.
2. Kufijtë e materialitetit, nën të cilët nuk mund të kryhen pagesa në rast humbjeje, konsiderohen si ekuivalente me pozicionet që bartin me përparësi humbjen dhe sjellin për rrjedhojë transferimin e segmentuar të rrezikut.

Neni 94

Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun - Mbrojtja e Plotë

1. Bankat, për qëllime të nenit 11, do të konsiderojnë g peshën e rrezikut që i caktohet një ekspozimi, vlera e ekspozimit (E) e të cilit, është e mbrojtur plotësisht nga mbrojtja pafinancuar (G_A), ku:

E - është vlera e ekspozimit në bazë të nenit 9 (për këtë qëllim, vlera e ekspozimit të një zëri jashtë bilancit, të renditur në aneksin 2, do të jetë 100% e vlerës së tij dhe jo vlera e ekspozimit e përcaktuar në paragrafin 1 të nenit 9;

g - është pesha e rrezikut të ekspozimit ndaj ofruesit të mbrojtjes, të përcaktuar sipas kreut III të rregullores; dhe

G_A - është vlera e G*, e llogaritur sipas nenit 91, e korrektuar për çdo mospërputhje maturiteti, siç përcaktohet në nenin 92.

Neni 95

Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezik - Mbrojtja e pjesshme (përparësi e njëjtë në shlyerje)

1. Bankat, në rastin kur shumat e mbrojtura është më e vogël se vlera e ekspozimit, dhe pjesët e mbrojtura dhe të pambrojtura kanë të njëjtin senioritet (përparësi në shlyerje), domethënë banka dhe ofruesi i mbrojtjes ndajnë humbjet në mënyrë proporcionale, mund të zbatojnë një lehtësim proporcional lidhur me kapitalin rregullator.
2. Bankat, për qëllime të nenit 11, llogarisin shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$(E-G_A) \times r + G_A \times g$$

ku:

- E - është vlera e ekspozimit në bazë të nenit 9 (për këtë qëllim, vlera e ekspozimit të një zëri jashtë bilancit, të renditur në aneksin 2, do të jetë 100% e vlerës së tij dhe jo vlera e ekspozimit e përcaktuar në paragrafin 1 të nenit 9);
- G_A - është vlera e G*, e llogaritur sipas nenit 9, e korrigjuar për mospërputhjet e maturitetit, siç përcaktohet në nenin 92;
- r - është pesha e rrezikut të ekspozimeve ndaj debitorit, ashtu siç është specifikuar në kreun III të rregullores; dhe
- g - është pesha e rrezikut të ekspozimeve ndaj ofruesit të mbrojtjes, siç përcaktohet sipas kreut III të rregullores.

Neni 96

Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun - Garanci të qeverive qendrore ose bankave qendrore

Bankat, për qëllime të llogaritjeve në nenet 94 dhe 95, për ekspozimet ose pjesët e ekspozimeve të garantuara nga qeveri qendrore apo banka qendrore, kur garancia është denominuar në monedhën vendase të huamarrësit dhe ekspozimi është financuar në po atë monedhë, konsiderojnë $g = 0\%$.

Neni 97

Derivatë të kredisë *first-to-default*

Bankat, në rastet kur marrin mbrojtje kredie për një numër ekspozimesh sipas kushteve që dështimi i parë midis ekspozimeve do të shkaktojë pagesën dhe që kjo ngjarje kredie do të sjellë zgjidhjen e kontratës, modifikojnë llogaritjen e shumës së ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, të cilat në mungesë të mbrojtjes së kredisë, në bazë të kreut III të rregullores, do të rezultojnë në nivelet më të ulëta të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, në përputhje me këtë kre, vetëm në qoftë se vlera e ekspozimit është më e vogël ose e barabartë me vlerën e mbrojtjes së kredisë.

Neni 98

Derivatë të kredisë *nth-to-default* (dështimi i rendit 'n')

Bankat, në rastet kur dështimi i n-të midis ekspozimeve nxit kryerjen e pagesës në kuadrin e mbrojtjes së kredisë, njohin mbrojtjen për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun, vetëm nëse është marrë/blerë mbrojtje edhe për dështimet e mundshme nga 1 në n-1 ose kur kanë ndodhur tashmë n-1 dështime. Në raste të tilla, metodologjia do të ndjekë përcaktimet e nenit 97 për derivativët *first-to-default*, të modifikuara për produktet *nth-to-default*.

KREU V¹⁰⁰ **TITULLZIMI**

NËNKREU I **KËRKESAT MINIMALE PËR NJOHJEN E TRANSFERIMIT TË PJESËS SË** **KONSIDERUESHME TË RREZIKUT TË KREDISË**

Neni 99 **Titullzimi tradicional**

1. Banka origjinuese e një titullzimi tradicional mund të përjashtojë ekspozimet bazë nga llogaritja e vlerave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, nëse plotësohet një nga kushtet e mëposhtme:
 - a) një pjesë e konsiderueshme e rrezikut të kredisë që lidhet me ekspozimet e titullzuara, është transferuar te palët e treta;
 - b) banka origjinuese ponderon me peshën e rrezikut 1250% të gjitha pozicionet që ajo mban në titullzim ose zbret pozicionet e titullzimit nga kapitali bazë i nivelit të parë, në përputhje me nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j” e rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”.
2. Pjesa e konsiderueshme e rrezikut të kredisë do të konsiderohet e transferuar, në secilin nga rastet e mëposhtme:
 - a) nëse shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun për pozicionet mezzanine të titullzimit, të cilat mbahen nga banka origjinuese në titullzim, përbëjnë më pak se 50% të shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun për të gjitha pozicionet mezzanine të titullzimit;
 - b) nëse banka origjinuese nuk mban më shumë se 20% të vlerës së ekspozimeve të segmentit që përballon i pari humbjen (*first loss tranche*) në titullzim dhe nëse plotësohen njëkohësisht të dy kushtet e mëposhtme:
 - i. banka origjinuese është në gjendje të vërtetojë se vlera e ekspozimeve të segmentit që përballon i pari humbjet (*first loss tranche*), tejkalon me një marzh të konsiderueshëm, një vlerësim të arsyeshëm të humbjeve të pritshme të ekspozimeve të titullzuara,
 - ii. titullzimi nuk ka pozicione mezzanine.

Në rastet kur reduktimi i mundshëm i shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun që banka origjinuese do të arrinte nëpërmjet titullzimit sipas shkronjave “a” ose “b”, nuk justifikohet nga një transferim proporcional i rrezikut të kredisë te palët e treta, Banka e Shqipërisë mund të vendosë rast pas rasti se një pjesë e konsiderueshme e rrezikut të kredisë nuk mund të konsiderohet e transferuar tek palët e treta.
3. Përjashtimisht nga sa parashikohet në paragrafin 2 të këtij neni, Banka e Shqipërisë mund të lejojë bankën origjinuese të njohë transferimin e një pjese të konsiderueshme të rrezikut të kredisë në lidhje me një titullzim, kur banka origjinuese vërteton në çdo rast se reduktimi i kërkesës për kapital që arrin origjinuesi nëpërmjet titullzimit, justifikohet nga një transferim proporcional i rrezikut të kredisë te palët e treta. Banka e Shqipërisë e njeh/pranon transferimin, vetëm nëse banka origjinuese plotëson të dy kushtet e mëposhtme:

¹⁰⁰ Ndryshuar përmbajtja e Kreut V (nenet 99-125/2) me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- a) banka origjinuese ka politika dhe metodologji të brendshme të përshtatshme për administrimin e rrezikut, për të vlerësuar transferimin e rrezikut të kredisë;
 - b) banka origjinuese ka njohur gjithashtu transferimin e rrezikut të kredisë te palë të treta në çdo rast, për qëllime të administrimit të brendshëm të rrezikut të bankës dhe të shpërndarjes së brendshme të kapitalit.
4. Përveç kushteve të parashikuara në paragrafët 1, 2 dhe 3 të këtij neni, për njohjen e transferimit të një pjese të konsiderueshme të rrezikut, duhet të plotësohen dhe të gjitha kushtet e mëposhtme:
- a) dokumentacioni i transaksionit reflekton qëllimin ekonomik të titullzimit;
 - b) pozicionet e titullzimit nuk përbëjnë detyrime pagesash për bankën origjinuese;
 - c) banka origjinuese dhe kreditorët e saj nuk kanë të drejta mbi ekspozimet e titullzuara dhe duhet të plotësojnë kushtet e përcaktuara në këtë pikë. E drejta mbi ekspozimet e titullzuara duhet të fitohet nga entiteti me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE), nëpërmjet një shitjeje të vërtetë ose transferimit me të njëjtin efekt juridik në një mënyrë që është e zbatueshme ndaj shitësit ose ndonjë pale tjetër të tretë. Transferimi i të drejtës tek entiteti me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE) nuk do t'i nënshtrohet dispozitave të anulimit të transferimit (*severe clawback provisions*) në rast të paafësisë paguese të shitësit;
 - d) banka origjinuese nuk ushtron kontroll mbi ekspozimet bazë. Banka origjinuese do të konsiderohet se ushtron kontroll mbi ekspozimet bazë, nëse ajo ka të drejtë të riblejë nga shoqëria drejt së cilës është kryer transferimi, ekspozimet e transferuara më parë, në mënyrë që të marrë përfitimet e tyre ose nëse është e detyruar që të rimarrë përsipër rrezikun e transferuar. Mbajtja e të drejtave ose detyrimeve të shërbimit (*servicing*) nga banka origjinuese në lidhje me ekspozimet bazë, nuk përbën në vetvete kontroll të ekspozimeve;
 - e) dokumentacioni i titullzimit nuk përmban terma ose kushte, të cilat:
 - i. kërkojnë që banka origjinuese të ndryshojë ekspozimet e titullzuara për të përmirësuar cilësinë mesatare të grupit të ekspozimeve në një titullzim, ose
 - ii. rrisin kthimin e pagueshëm ndaj mbajtësve të pozicioneve ose përmirësojnë pozicionet në titullzim, në përgjigje të një përkeqësimi të cilësisë së kredisë të ekspozimeve të titullzuara;
 - f) në rastet kur është e zbatueshme, dokumentacioni i transaksionit përcakton qartë se banka origjinuese ose sponsori mund të blejnë ose riblejë pozicione titullzimi ose të riblejë, ristrukturojnë ose zëvendësojnë ekspozimet e titullzuara përtej detyrimeve të tyre kontraktuale, kur këto marrëveshje zbatohen në përputhje me kushtet aktuale të tregut dhe palët e përfshira veprojnë në përputhje me interesin e tyre si palë të lira dhe të pavarura (*arm's length*);
 - g) në rastet kur ekziston një opion *clean-up call*, duhet të plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - i. ushtrimi i opsionit është në diskrecionin (në zgjedhjen) e bankës origjinuese,
 - ii. opsioni mund të ushtrohet vetëm kur 10% ose më pak e vlerës origjinale të ekspozimeve të titullzuara mbetet e paamortizuar,
 - iii. opsioni nuk është i strukturuar në mënyrë të tillë që të shmangë shpërndarjen e humbjeve tek pozicionet që iu është siguruar një përmirësim i cilësisë së kredisë ose në pozicione të tjera të mbajtura nga investuesit në titullzim, dhe opsioni nuk është strukturuar me qëllim përmirësimit të cilësisë së kredisë;
 - h) banka origjinuese ka marrë opinion ligjor të kualifikuar që konfirmon se titullzimi është në përputhje me kushtet e përcaktuara në shkronjën “c” të kësaj pike.

Neni 100

Titullzimi sintetik

1. Banka origjinuese e një titullzimi sintetik mund të llogarisë shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun në lidhje me ekspozimet e titullzuara, në përputhje me nenet 106 dhe 107 të kësaj rregulloreje, nëse plotësohet një nga kushtet e mëposhtme:
 - a) një pjesë e konsiderueshme e rrezikut të kredisë i është transferuar palëve të treta, nëpërmjet mbrojtjes së financuar ose të pafinancuar të kredisë;
 - b) banka origjinuese ponderon me peshën e rrezikut 1250%, të gjitha pozicionet që ajo mban në titullzim ose zbret pozicionet e titullzimit nga kapitali bazë i nivelit të parë, në përputhje me nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j”, të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”.
2. Pjesa e konsiderueshme e rrezikut të kredisë do të konsiderohet e transferuar në secilin nga rastet e mëposhtme:
 - a) nëse shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun për pozicionet mezzanine të titullzimit, të cilat mbahen nga banka origjinuese në titullzim, përbëjnë më pak se 50% të shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun për të gjithë pozicionet mezzanine të titullzimit;
 - b) nëse banka origjinuese nuk mban më shumë se 20% të vlerës së ekspozimeve të segmentit që përballon i pari humbjen (*first loss tranche*) në titullzim dhe nëse plotësohen njëkohësisht të dy kushtet e mëposhtme:
 - i. banka origjinuese është në gjendje të vërtetojë se vlera e ekspozimeve të segmentit që përballon i pari humbjen (*first loss tranche*), tejkalon me një marzh të konsiderueshëm, një vlerësim të arsyeshëm të humbjeve të pritshme të ekspozimeve të titullzuara,
 - ii. titullzimi nuk ka pozicione mezzanine.

Në rastet kur reduktimi i mundshëm i shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun që banka origjinuese do të arrinte nëpërmjet titullzimit, nuk justifikohet nga një transferim proporcional i rrezikut të kredisë te palët e treta, Banka e Shqipërisë mund të vendosë rast pas rasti se një pjesë e konsiderueshme e rrezikut të kredisë nuk mund të konsiderohet e transferuar tek palët e treta.
3. Përfundimisht nga sa parashikohet në paragrafin 2 të këtij neni, Banka e Shqipërisë mund të lejojë bankën origjinuese të njohë transferimin e një pjese të konsiderueshme të rrezikut të kredisë në lidhje me një titullzim, kur banka origjinuese vërteton në çdo rast se reduktimi i kërkesës për kapital që arrin origjinuesi nëpërmjet titullzimit, justifikohet nga një transferim proporcional i rrezikut të kredisë te palët e treta. Banka e Shqipërisë e njeh/pranon transferimin, vetëm nëse banka origjinuese plotëson të dy kushtet e mëposhtme:
 - a) banka origjinuese ka politika dhe metodologji të brendshme të përshtatshme për administrimin e rrezikut, për të vlerësuar transferimin e rrezikut të kredisë;
 - b) banka origjinuese ka njohur gjithashtu transferimin e rrezikut të kredisë te palë të treta në çdo rast, për qëllime të administrimit të brendshëm të rrezikut të bankës dhe të shpërndarjes së brendshme të kapitalit.
4. Përveç kushteve të parashikuara në paragrafët 1, 2 dhe 3 të këtij neni, për njohjen e transferimit të një pjese të konsiderueshme të rrezikut, duhet të plotësohen dhe të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) dokumentacioni i transaksionit reflekton qëllimin ekonomik të titullzimit;
 - b) mbrojtja e kredisë, nëpërmjet të cilës transferohet rreziku i kredisë, është në përputhje me kërkesat e nenit 104 të kësaj rregulloreje;
 - c) dokumentacioni i titullzimit nuk përmban terma ose kushte, të cilat:

- i. diktojnë kufij të lartë materialiteti, poshtë të cilëve mbrojtja e kredisë konsiderohet jo e zbatueshme në kushtet e ndodhjes së ngjarjes së parapërcaktuar të kredisë,
 - ii. lejojnë përfundimin e mbrojtjes për shkak të përkeqësimit të cilësisë së kredisë së ekspozimeve bazë,
 - iii. kërkojnë që banka origjinuese të ndryshojë ekspozimet e titullzuara, për të përmirësuar cilësinë mesatare të grupit të ekspozimeve në një titullzim, ose
 - iv. rrisin koston e mbrojtjes së kredisë së bankës ose kthimin e pagueshëm ndaj mbajtësve të pozicioneve në titullzim, në përgjigje të një përkeqësimi të cilësisë së kredisë të grupit të ekspozimeve të titullzuara;
- d) mbrojtja e kredisë është e zbatueshme në të gjitha juridiksionet përkatëse;
- e) në rastet kur është e zbatueshme, dokumentacioni i transaksionit përcakton qartë se banka origjinuese ose sponsori mund të blejnë ose riblejnjë pozicione titullzimi ose të riblejnjë, ristrukturojnë ose zëvendësojnë ekspozimet e titullzuara përtej detyrimeve të tyre kontraktuale, kur këto marrëveshje zbatohen në përputhje me kushtet aktuale të tregut dhe palët e përfshira veprojnë në përputhje me interesin e tyre si palë të lira dhe të pavarura (*arm's length*);
- f) në rastet kur ekziston një opsion *clean-up call*, duhet të plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
- i. ushtrimi i opsionit është në diskrecionin (në zgjedhjen) e bankës origjinuese,
 - ii. opsioni mund të ushtrohet vetëm kur 10% ose më pak e vlerës origjinale të ekspozimeve të titullzuara mbetet e paamortizuar,
 - iii. opsioni nuk është i strukturuar në mënyrë të tillë që të shmangë shpërndarjen e humbjeve të pozicionet që iu është siguruar një përmirësim i cilësisë së kredisë ose në pozicione të tjera të mbajtura nga investuesit në titullzim, dhe opsioni nuk është strukturuar me qëllim përmirësimin e cilësisë së kredisë;
- g) banka origjinuese ka marrë opinion ligjor të kualifikuar që konfirmon se titullzimi është në përputhje me kushtet e përcaktuara në shkronjën “d” të kësaj pike.

Neni 101

Kërkesat operacionale për klauzolat e amortizimit të hershëm

Në rastet kur titullzimi përmban ekspozime qarkulluese dhe klauzola të amortizimit të hershëm ose klauzola të ngjashme, një pjesë e konsiderueshme e rrezikut të kredisë do të konsiderohet e transferuar nga banka origjinuese, vetëm në rast se plotësohen kushtet e përcaktuara në nenet 99 dhe 100 të kësaj rregulloreje dhe klauzola e amortizimit të hershëm, pasi aktivizohet nuk:

- a) ul prioritetin e pretendimit senior ose të të njëjtit nivel (*pari passu*) të bankës origjinuese mbi ekspozimet e titullzuara, kundrejt pretendimeve të investitorëve të tjerë;
- b) ul prioritetin e pretendimeve të bankës origjinuese ndaj ekspozimeve të titullzuara, kundrejt pretendimeve të palëve të tjera; ose
- c) rrit ekspozimin e bankës origjinuese ndaj humbjeve që lidhen me ekspozimet qarkulluese të titullzuara.

NËNKREU II
LLOGARITJA E SHUMAVE TË EKSPOZIMIT TË PONDERUARA ME RREZIKUN

Neni 102
Llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun

1. Banka origjinuese, në rastet kur me anë të titullzimit realizon një transferim të konsiderueshëm të rrezikut të kredisë së ekspozimeve bazë sipas përcaktimeve në nënkreun I të këtij kreu:
 - a) në rastin e titullzimit tradicional, mund të përjashtojë ekspozimet e titullzuara nga llogaritja e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun;
 - b) në rastin e titullzimit sintetik, mund të llogarisë shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për ekspozimet bazë, sipas përcaktimeve të neneve 106 dhe 107 të kësaj rregulloreje.
2. Banka origjinuese, në rastin kur zbaton kërkesat e paragrafit 1 të këtij neni, llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun siç parashikohet në këtë kre, për pozicionet që mund të mbajë në titullzim.

Banka origjinuese, në rastin kur nuk arrin të transferojë një pjesë të konsiderueshme të rrezikut të kredisë ose ka vendosur të mos zbatojë kërkesat e paragrafit 1 të këtij neni, nuk llogarit shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun për pozicionet që mund të ketë në titullzim, por vazhdon të përfshijë ekspozimet bazë në llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun, sikur ekspozimet të mos ishin titullzuar.
3. Bankat, në rastet kur kanë ekspozime ndaj pozicioneve në segmente (transhe) të ndryshme në një titullzim, do të konsiderojnë ekspozimin ndaj secilit segment, si një pozicion të veçantë titullzimi. Ofruesit e mbrojtjes së kredisë për pozicionet e titullzimit, konsiderohen si mbajtës të pozicioneve në titullzim. Pozicionet e titullzimit përfshijnë ekspozime ndaj një titullzimi që burojnë nga kontratat e derivativëve të normave të interesit ose të monedhave që ka lidhur banka në kuadër të transaksionit.
4. Bankat, me përjashtim të rastit kur një pozicion titullzimi e zbresin nga zërat e kapitalit bazë të nivelit të parë, sipas përcaktimit në nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j” të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, përfshijnë shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun, në vlerat totale të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun të bankës, për qëllime të nenit 6 të kësaj rregulloreje.
5. Bankat llogaritin shumën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për një pozicion titullzimi, duke shumëzuar vlerën e ekspozimit të pozicionit, të llogaritur në përputhje me nenin 103 të kësaj rregulloreje, me peshën përkatëse totale të rrezikut.
6. Pesha totale e rrezikut llogaritet si shumë e peshave të rrezikut të përcaktuara në këtë kre dhe çdo peshe rreziku shtesë, në përputhje me nenin 119 të kësaj rregulloreje.

Neni 103
Vlera e ekspozimit

1. Bankat llogaritin vlerën e ekspozimit të një pozicioni titullzimi si vijon:
 - a) vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi të regjistruar në bilanc, është vlera e tij kontabël pas zbritjes së rezervave për mbulimin e humbjeve për pozicionin e titullzimit, në përputhje me nenin 9 të kësaj rregulloreje;

- b) vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi jashtë bilancit, është vlera e tij nominale pasi i zbriten rezervat specifike përkatëse për mbulimin e humbjeve për pozicionin e titullzimit, në përputhje me nenin 9 të kësaj rregulloreje, e shumëzuar me një faktor konvertimi (përqindje) të përcaktuar në këtë shkronjë. Faktori i konvertimit do të jetë 100%, me përjashtim të rasteve të lehtësive të paradhënies në *cash*. Për të përcaktuar vlerën e ekspozimit të pjesës së patërhequr të lehtësisë së paradhënies në *cash*, mund të aplikohet një faktor konvertimi 0% mbi vlerën nominale të lehtësisë së likuiditetit që është e anulueshme pa kushte, me kusht që ripagimi i shumave të tërhequra/përdorura nga lehtësia e akorduar, të ketë përparësi të lartë (*senior*) krahasuar me çdo pretendim tjetër ndaj flukseve të parasë që vijnë nga ekspozimet e titullzuara dhe që banka t'i vërtetojë Bankës së Shqipërisë se po zbaton një metodë të përshtatshme konservative për matjen e pjesës së papërdorur;
 - c) vlera e ekspozimit për rrezikun e kredisë së kundërpartisë së një pozicioni titullzimi që rrjedh nga një instrument derivativ i listuar në Aneksin 4 të kësaj rregulloreje, do të përcaktohet në përputhje me kreun VI të kësaj rregulloreje;
 - d) një bankë origjinuese mund të zbresë nga vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi që i është caktuar një peshë rreziku 1250%, në përputhje me nenet 113 dhe 114 të këtij kreu, ose është zbritur nga kapitali bazë i nivelit të parë, sipas përcaktimit në nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j”, të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, shumën e rezervave për mbulimin e humbjeve të ekspozimeve bazë, në përputhje me nenin 9 të kësaj rregulloreje, dhe çdo zbritje të pakthyeshme nga çmimi i blerjes që lidhet me këto ekspozime bazë, në masën që këto zbritje kanë shkaktuar reduktimin e kapitalit rregullator.
2. Banka, në rastet kur ka dy ose më shumë ekspozime të mbivendosura në një titullzim, përfshin vetëm njërin nga pozicionet në përlllogaritjen e shumës së ekspozimit të ponderuar me rrezikun.

Në rastin e mbivendosjes së pjesëshme të pozicioneve, banka mund të ndajë pozicionet në dy pjesë dhe të njohë mbivendosjen në lidhje me vetëm njërin prej tyre, sipas përcaktimit në paragrafin e mësipërm. Përveç kësaj mënyre, banka mund të trajtojë pozicionet sikur të ishin plotësisht të mbivendosura, duke konsideruar, për qëllime të llogaritjes së kapitalit, pozicionin që prodhon shumat më të larta të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun.

Banka mund të njohë mbivendosje midis kërkesës për kapital për rrezikun specifik për pozicionet në librin e tregtueshëm dhe kërkesës për kapital për pozicionet e titullzimit në librin jo-të tregtueshëm, me kusht që ajo të jetë në gjendje të llogarisë dhe të krahasojë kërkesën për kapital për pozicionet përkatëse.

Për qëllime të kësaj pike, dy pozicione do të konsiderohen të mbivendosura, kur ato netojnë njëra-tjetrën në mënyrë të tillë që banka përjashton humbjet që vijnë nga një pozicion, kur plotëson detyrimet e kërkuara nga pozicioni tjetër.

- 3. Në rastet e pozicioneve në një ABCP për të cilat zbatohet shkronja “d” e nenit 125 të kësaj rregulloreje, banka mund të përdorë peshat e rrezikut që i janë caktuar lehtësisë së likuiditetit për të llogaritur shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për ABCP-në, me kusht që lehtësia e likuiditetit të mbulojë 100% të ABCP-së të emetuar nga programi i ABCP-së dhe që lehtësia e likuiditetit të renditet njësoj (*pari passu*) me ABCP-në, duke formuar një pozicion të mbivendosur. Banka njofton Bankën e Shqipërisë kur aplikon dispozitat e përcaktuara në këtë pikë. Për qëllime të përcaktimit të mbulimit prej 100% të

përcaktuar në këtë pikë, banka mund të marrë në konsideratë lehtësi të tjera likuiditeti në programin ABCP, me kusht që ato të formojnë një pozicion të mbivendosur me ABCP.

Neni 104

Njohja e zbutjes së rrezikut të kredisë për pozicionet e titullzimit

1. Banka mund të njohë mbrojtjen e financuar ose të pafinancuar të kredisë për pozicionet e titullzimit, nëse plotësohen kërkesat për zbutjen e rrezikut të kredisë të përcaktuara në këtë kre dhe në kreun IV të kësaj rregulloreje.
2. Mbrojtja e financuar e kredisë e njohur/e pranuar do të kufizohet vetëm në formën e kolateralit financiar, i cili njihet për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun në përputhje me kreun III, siç parashikohet në kreun IV të kësaj rregulloreje. Njohja e zbutjes së rrezikut të kredisë është subjekt i zbatimit të kërkesave përkatëse të parashikuara në kreun IV të kësaj rregulloreje.
3. Mbrojtja e pafinancuar e kredisë dhe ofruesit e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë të njohur/ të pranuar do të kufizohen në ata që parashikohen në kreun IV të kësaj rregulloreje. Njohja e zbutjes së rrezikut të kredisë është subjekt i zbatimit të kërkesave përkatëse të parashikuara në kreun IV të kësaj rregulloreje.
4. Pa rënë ndesh me paragrafin 2 të këtij neni, ofruesit e pranuar të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë të parashikuar në shkronjën “g” të paragrafit 1 të nenit 83 të kësaj rregulloreje, duhet të kenë një vlerësim të rrezikut të kredisë nga një ECAI e pranuar, që korrespondon me cilësinë e kredisë shkalla 2 ose më lart, në momentin që njihet mbrojtja e rrezikut të kredisë dhe në vijim, me cilësisë e kredisë shkalla 3 ose më lart. Kërkesat e përcaktuara në këtë pikë nuk zbatohen për kundërpartitë qendrore të kualifikuara.
5. Pa rënë ndesh me paragrafin 2 të këtij neni, entitetet me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE) do të konsiderohen si ofrues të pranuar të mbrojtjes së kredisë, kur plotësohen të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) entiteti me qëllim të posaçëm titullzimi ka në pronësi aktive që klasifikohen si kolateral financiar i pranuar, në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje;
 - b) aktivet e përcaktuara në shkronjën “a” të kësaj pike, nuk janë subjekt i pretendimeve ose pretendimeve të kushtëzuara që renditen më lart ose njësoj (*pari passu*) me pretendimin ose pretendimin e kushtëzuar të bankës që ka marrë/siguruar mbrojtjen e pafinancuar të kredisë; dhe
 - c) plotësohen të gjitha kërkesat e kreut IV të kësaj rregulloreje, për njohjen e kolateralit financiar.
6. Për qëllime të paragrafit 5 të këtij neni, shuma e mbrojtjes e rregulluar për mospërputhjet e monedhës ose maturitetit sipas kreut IV të kësaj rregulloreje, do jetë e barabartë me vlerën e tregut të këtyre aktiveve, të rregulluar për luhatshmërinë. Pesha e rrezikut të ekspozimeve për ofruesin e mbrojtjes do të përcaktohet si mesatare e ponderuar e peshave të rrezikut që do t'i aplikohet këtyre aktiveve si kolateral financiar sipas Metodës Standarde.
7. Në rastet kur pozicionet e titullzimit përfitojnë nga mbrojtja e plotë e rrezikut të kredisë ose mbrojtja e pjesshme e rrezikut të kredisë në bazë përpjestimore (pro-rata), zbatohen kërkesat e mëposhtme:
 - a) banka që ofron mbrojtjen e kredisë llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për pjesën e pozicionit të titullzimit që përfiton nga mbrojtja e rrezikut të kredisë, në përputhje me nenet 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje, sikur ta mbante në mënyrë të drejtpërdrejtë atë pjesë të pozicionit;

- b) banka që ka blerë mbrojtjen e kredisë llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun, në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje, për pjesën e mbrojtur.
8. Për të gjitha rastet që nuk parashikohen në paragrafin 7 të këtij neni, zbatohen kërkesat e mëposhtme:
- a) banka që ofron mbrojtjen e kredisë trajton pjesën e pozicionit që përfiton nga mbrojtja e kredisë, si pozicion titullzimi dhe llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun, sikur t'i mbante këto pozicione në mënyrë të drejtpërdrejtë, në përputhje me nenet 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje, subjekt i kërkesave të parashikuara në paragrafët 9, 10 dhe 11 të këtij neni;
- b) banka që blen mbrojtjen e kredisë llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për pjesën e mbrojtur të pozicionit të parashikuar në shkronjën "a" të kësaj pike, në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje. Banka trajton pjesën e pozicionit të titullzimit që nuk përfiton nga mbrojtja e kredisë, si një pozicion të veçantë titullzimi dhe llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun në përputhje me nenet 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje, subjekt i kërkesave të parashikuara në paragrafët 9, 10 dhe 11 të këtij neni.
9. Banka që përdor metodën standarde (SEC-SA) sipas nenit 113 të kësaj rregulloreje, cakton vlerën e fillimit (A) dhe të mbarimit (D) për secilin nga pozicionet që derivojnë nga paragrafi 7 i këtij neni, sikur të ishin emetuar si pozicione të veçanta titullzimi në momentin e origjinimit të transaksionit. Vlera e koeficientit të kërkesës për kapital (K_{SA}) do të përlllogaritet duke marrë në konsideratë grupin fillestar të ekspozimeve bazë në titullzim.
10. Banka, e cila përdor metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) sipas përcaktimeve të nenit 114 të kësaj rregulloreje për pozicionet fillestare të titullzimit, llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për pozicionet që derivojnë nga paragrafi 8 i këtij neni si vijon:
- a) kur pozicioni i derivuar (i përftuar) ka përparësi në pagesë (*higher seniority*), i caktohet peshë e rrezikut të pozicionit fillestar të titullzimit;
- b) kur pozicioni i derivuar (i përftuar) ka përparësi më të ulët pagese (*lower seniority*), atij i caktohet një vlerësim i derivuar, në përputhje me nenin 114, paragrafi 7, të kësaj rregulloreje. Në këtë rast, vlera e trashësisë së segmentit (transhit) T llogaritet vetëm në bazë të pozicionit të derivuar (përftuar). Në rast se është e pamundur të gjenerohet një vlerësim, banka aplikon peshën më të lartë të rrezikut që vjen si rezultat i një prej rasteve të mëposhtme:
- i. aplikimit të metodës standarde (SEC-SA), në përputhje me paragrafin 9 të këtij neni dhe nenin 113 të kësaj rregulloreje, ose
 - ii. peshës së rrezikut të pozicionit fillestar të titullzimit, sipas metodës së bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA).
11. Pozicioni i derivuar (i përftuar) me përparësi më të ulët pagese (*lower seniority*) do të trajtohet si pozicion titullzimi që nuk ka përparësi të lartë pagese (*non-senior*), edhe në rast se pozicioni fillestar i titullzimit para mbrojtjes, klasifikohet me përparësi të lartë pagese (*senior*).

Neni 105

Mbështetja indirekte në një transaksion titullzimi

1. Sponsori ose origjinuesi që në lidhje me një titullzim ka zbatuar nenin 102, paragrafët 1 dhe 2 të kësaj rregulloreje, për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun, ose ka shitur instrumente nga libri i tij i tregtueshëm dhe si rezultat nuk i kërkohet që të mbajë kapital për rrezikun e këtyre instrumenteve, nuk ofron mbështetje të drejtpërdrejtë apo të tërthortë për titullzimin, përtej detyrimeve kontraktuale, që do të ulte humbjet potenciale ose aktuale për investuesit.
2. Një transaksion nuk duhet të konsiderohet si mbështetje për qëllime të paragrafit 1 të këtij neni, nëse transaksioni është marrë në konsideratë gjatë vlerësimit të transferimit të një pjese të konsiderueshme të rrezikut të kredisë dhe të dy palët e kanë ekzekutuar transaksionin duke vepruar në interesin e tyre si palë të lira dhe të pavarura (*arm's length*). Për këtë qëllim, banka kryen një vlerësim të plotë të transaksionit duke marrë në konsideratë të paktën, të gjitha elementet e mëposhtme:
 - a) çmimin e riblerjes;
 - b) kapitalin dhe pozicionin e likuiditetit të bankës, para dhe pas riblerjes;
 - c) ecurinë e ekspozimeve bazë;
 - d) ecurinë e pozicioneve të titullzimit;
 - e) impaktin e mbështetjes për humbjet që pritet të mbulohen nga origjinuesi në krahasim me investuesit.
3. Origjinuesi dhe sponsori njoftojnë Bankën e Shqipërisë për çdo transaksion titullzimi që kryejnë sipas paragrafit 2 të këtij neni.
4. Origjinuesi ose sponsori që nuk plotëson kërkesat e paragrafit 1 të këtij neni, përfshin të gjithë ekspozimet bazë të titullzimit në llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun, sikur ato të mos ishin titullzuar, si dhe njofton Bankën e Shqipërisë dhe publikon:
 - a) se ka ofruar mbështetje për titullzimin, duke shkelur paragrafin 1 të këtij neni; dhe
 - b) impaktin e mbështetjes së ofruar mbi kërkesën për kapital.

Neni 106

Llogaritja nga ana e bankave origjinuese e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun për ekspozimet në një titullzim sintetik

1. Banka origjinuese në një titullzim sintetik, për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun për ekspozimet bazë (të titullzuara), përdor, aty ku është e zbatueshme, metodologjitë e llogaritjes të përcaktuara në këtë nënkre, në vend të metodologjive të përcaktuara në kreun III të kësaj rregulloreje.
2. Bankat zbatojnë kërkesat e përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni, mbi të gjithë grupin e ekspozimeve që mbështetin titullzimin. Banka origjinuese, në rastet e parashikuara në nenin 107 të kësaj rregulloreje, llogarit shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për të gjitha segmentet në titullzim në përputhje me këtë nënkre, duke përfshirë edhe pozicionet për të cilët banka njih zbutje të rrezikut të kredisë, sipas nenit 104 të kësaj rregulloreje. Pësja e rrezikut që do të aplikohet për pozicionet që përfitojnë nga zbutja e rrezikut të kredisë mund të përshtatet në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje.

Neni 107

Trajtimi i mospërputhjeve të maturitetit për titullzimet sintetike

Bankat, për qëllime të llogaritjes së shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun në përputhje me nenin 106 të kësaj rregulloreje, llogaritin çdo mospërputhje maturiteti midis mbrojtjes së kredisë, nëpërmjet së cilës është arritur transferimi i rrezikut dhe ekspozimeve të titullzuara, si vijon:

- a) konsiderojnë si maturitet të ekspozimeve të titullzuara, maturitetin më të gjatë ndër ekspozimet individuale, deri në kufirin maksimal prej 5 vitesh. Maturiteti i mbrojtjes së kredisë do të përcaktohet në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje;
- b) banka origjinuese nuk merr në konsideratë mospërputhjet e maturitetit për llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun për pozicionet e titullzimit që janë subjekt i një peshe rreziku prej 1250%, në përputhje me këtë nënkre. Për të gjitha pozicionet e tjera, trajtimi i mospërputhjes së maturitetit i përcaktuar në kreun IV të kësaj rregulloreje, bëhet sipas formulës së mëposhtme:

$$RW^* = RW_{SP} \cdot [(t - t^*) / (T - t^*)] + RW_{Ass} \cdot [(T - t) / (T - t^*)]$$

ku:

RW^* = shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për qëllime të shkronjës “a” të paragrafit 1 të nenit 6 të kësaj rregulloreje;

RW_{Ass} = shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për ekspozimet bazë sikur të mos ishin titullzuara, të llogaritura në bazë përpjesëtimore (pro-rata);

RW_{SP} = shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun të llogaritura sipas nenit 106 të kësaj rregulloreje, sikur të mos kishte mospërputhje maturiteti;

T = maturiteti i ekspozimeve bazë (të titullzuara), i shprehur në vite;

t = maturiteti i mbrojtjes së kredisë, i shprehur në vite;

$t^* = 0.25$.

Neni 108

Reduktimet në shumat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun

1. Bankat, për pozicionet e titullzimit, për të cilat është caktuar një peshë rreziku prej 1250%, mund të zbresin vlerën e ekspozimit të këtyre pozicioneve nga kapitali bazë i nivelit të parë, siç përcaktohet në nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j”, të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, si një alternativë e përfshirjes së pozicioneve në llogaritjen e shumave të ekspozimit të ponderuara me rrezikun. Për këtë qëllim, llogaritja e vlerës së ekspozimit mund të pasqyrojë mbrojtjen e pranuar të financuar të kredisë në përputhje me nenin 104 të kësaj rregulloreje.
2. Banka, kur përdor alternativën e parashikuar në paragrafin 1 të këtij neni, zbritet shumën që zbritet në përputhje me nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j”, të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”, nga shuma e përcaktuar në nenin 116 të kësaj rregulloreje, si kërkesë maksimale për kapital që do të llogaritet për ekspozimet bazë, nëse këto ekspozime nuk do të ishin titullzuar.

Neni 109

Hierarkia e metodave të përlogaritjes

1. Bankat përdorin një nga metodat e mëposhtme për të llogaritur vlerat e ekspozimit të ponderuar me rrezikun:
 - a) metodën standarde (SEC-SA), siç parashikohet në nenin 113 të kësaj rregulloreje;
 - b) kur nuk mund të përdoret metoda standarde (SEC-SA), banka përdor metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA), në përputhje me nenin 114 të kësaj rregulloreje, për pozicione të cilat kanë vlerësim ose pozicione për të cilat mund të përdoret një vlerësim i derivuar (përftuar).
2. Banka, për pozicionet të cilat kanë një vlerësim ose pozicione për të cilat mund të përdoret një vlerësim i derivuar, përdor metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) në vend të metodës standarde (SEC-SA), në secilin nga rastet e mëposhtme:
 - a) kur aplikimi i metodës standarde (SEC-SA) rezulton në një peshë rreziku më të lartë se 25% ose aplikimi i metodës së bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) rezulton në një peshë rreziku më të madhe se 75%;
 - b) për transaksione titullzimi të mbështetura nga grupe (*pool*) kredish për automjete, leasing automjetesh dhe leasing pajisjesh.
3. Në rastet që nuk parashikohen në paragrafin 2 të këtij neni, dhe pa rënë ndesh me shkronjën “a” të paragrafit 1 të këtij neni, banka mund të vendosë të aplikojë metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) në vend të metodës standarde (SEC-SA), për të gjithë pozicionet e titullzimit të cilat kanë vlerësim, ose pozicionet për të cilat mund të përdoret një vlerësim i derivuar.

Për çdo vendimmarrje të bankës, lidhur me ndryshimin e metodës së përlogaritjes për të gjitha pozicionet e titullzimit të cilat kanë vlerësim, banka njofton Bankën e Shqipërisë brenda 30 ditëve pas marrjes së këtij vendimi.

Në rast se Banka e Shqipërisë nuk ka kundërshtime për vendimet e njoftuara nga banka, brenda 30 ditëve nga data e njoftimit, atëherë ky vendim do të hyjë në fuqi nga data 1 janar e vitit pasardhës dhe është i vlefshëm derisa të hyjë në fuqi një vendim i mëvonshëm. Një bankë nuk mund të përdorë metoda të ndryshme përlogaritjeje përgjatë të njëjtit vit.
4. Banka e Shqipërisë, pa rënë ndesh me paragrafin 1 të këtij neni, rast pas rasti, mund të mos lejojë bankën që të aplikojë metodën standarde (SEC-SA), kur vlera e ekspozimit të ponderuar me rrezikun që rezulton nga përdorimi i metodës standarde (SEC-SA) nuk është në përputhje me rrezikun me të cilin përballet banka ose me stabilitetin financiar, duke përfshirë, por jo duke u kufizuar në, rrezikun e kredisë të përfshirë (embedded) në ekspozimet bazë të titullzimit. Vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet titullzimeve me karakteristika shumë komplekse dhe me rrezik të lartë.
5. Për një pozicion në rititullzim, banka aplikon metodën standarde (SEC-SA) në përputhje me nenin 113 të kësaj rregulloreje, me ndryshimet e përcaktuara në nenin 118 të kësaj rregulloreje.
6. Në të gjitha rastet e tjera, pozicioneve në titullzim i caktohet një peshë rreziku prej 1250%.

Neni 110

Përcaktimi i vlerës së K_{SA}

1. Kur banka aplikon metodën standarde (SEC-SA) sipas nenit 113 të kësaj rregulloreje, ajo llogarit koeficientin e kërkesës për kapital K_{SA} , duke shumëzuar me 8%, vlerat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun të cilat llogariten sipas kreut III të kësaj rregulloreje, në lidhje

me ekspozimet bazë, sikur ato të mos ishin titullzuar dhe duke e pjesëtuar me vlerën e ekspozimeve bazë. K_{SA} shprehet si numër me presje dhjetore, midis 0 dhe 1.

Për qëllime të këtij paragrafi, bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të ekspozimeve bazë, para zbritjes së rezervave për mbulimin e humbjeve, rregullimeve të tjera të vlerës në përputhje me nenin 9 të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës” dhe reduktimeve të tjera të kapitalit rregullator.

2. Për qëllime të paragrafit 1 të këtij neni, kur një strukturë titullzimi përfshin përdorimin e një entiteti me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE), të gjitha ekspozimet e entitetit (SSPE), të cilat lidhen me titullzimin, trajtohen si ekspozime bazë. Pa rënë ndesh me sa më sipër, banka mund të përjashtojë ekspozimet e entitetit (SSPE) nga grupi i ekspozimeve bazë për qëllime të llogaritjes së koeficientit të kërkesës për kapital K_{SA} , nëse rreziku nga ekspozimet e SSPE është jomaterial ose nëse nuk ndikon pozicionin e titullzimit të bankës.

Neni 111

Përcaktimi i vlerës së fillimit (A) dhe vlerës së mbarimit (D)

1. Për qëllime të neneve 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje, bankat përcaktojnë vlerën e fillimit (A) në kufirin në të cilin humbjet brenda grupit (*pool*) të ekspozimeve bazë fillojnë t'i alokohen pozicioneve përkatëse në titullzim.

Vlera e fillimit (A) shprehet si numër me presje dhjetore me vlerë midis 0 dhe 1 dhe është e barabartë me vlerën më të madhe midis 0 dhe raportit të shumës së mbetur (tepricës) për grupin (*pool*) e ekspozimeve bazë në titullzim, minus shumën e mbetur të të gjithë transheve, të cilat renditen me përparësi të lartë pagese (*senior*) ose me përparësi të njëjtë (*pari passu*) me transhin që përmban pozicionet përkatëse në titullzim, duke përfshirë edhe vetë ekspozimin, ndaj shumës së mbetur (tepricës) të të gjithë ekspozimeve bazë në titullzim.

2. Për qëllime të neneve 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje, banka përcakton vlerën e mbarimit (D) në kufirin në të cilin humbjet brenda grupit (*pool*) të ekspozimeve bazë rezultojnë në një humbje të plotë të principalit për segmentin (transhin) që përmban pozicionin përkatës në titullzim.

Vlera e mbarimit (D) shprehet si numër me presje dhjetore me vlerë midis 0 dhe 1 dhe është e barabartë me vlerën më të madhe midis 0 dhe raportit të shumës së mbetur (tepricës) të grupit të ekspozimeve bazë në titullzim, minus shumën e mbetur të të gjithë transheve të renditura me përparësi të lartë pagese (*senior*) kundrejt transhit që përmban pozicionin përkatës në titullzim, ndaj shumës së mbetur (tepricës) të të gjithë ekspozimeve bazë në titullzim.

3. Për qëllime të paragrafëve 1 dhe 2 të këtij neni, bankat trajtojnë mbikolateralizimet dhe llogaritë rezervë të financuara (*funded reserve accounts*), si transhe, dhe aktivet që përbëjnë këto llogari rezervë, si ekspozime bazë.
4. Për qëllime të paragrafëve 1 dhe 2 të këtij neni, bankat nuk marrin në konsideratë llogaritë rezervë të pafinancuara (*unfunded reserve accounts*) dhe aktivet të cilat nuk ofrojnë përmirësim të cilësisë së kredisë, të tilla si ato që ofrojnë vetëm mbështetje likuiditeti, *swap* të monedhave ose të normave të interesit dhe llogaritë me *cash* kolateral të lidhura me këto pozicione titullzimi. Për llogaritë rezervë të financuara dhe aktivet që ofrojnë përmirësim

të cilësisë së kredisë, banka trajton si pozicione në titullzim, atë pjesë të këtyre llogarive ose aktiveve që përthith humbjet (*loss absorbing*).

5. Kur dy ose më shumë pozicione të të njëjtit transaksion kanë maturitete të ndryshme, por kanë alokim përpjesëtimor (pro-rata) të humbjeve, llogaritja e vlerës së fillimit (A) dhe vlerës së mbarimit (D) bazohet në shumën e tepërcave të mbetura të këtyre pozicioneve dhe si rrjedhojë, vlera e fillimit (A) dhe ajo e mbarimit (D) janë të njëjta.

Neni 112

Përcaktimi i maturitetit të segmenteve (transheve)

1. Për qëllime të neneve 113 dhe 114 të kësaj rregulloreje dhe duke marrë në konsideratë paragrafin 2 të këtij neni, bankat përcaktojnë maturitetin e transhit (M_T) në një nga format e mëposhtme:

- a) maturiteti mesatar i ponderuar i pagesave kontraktuale të transhit, llogaritet sipas formulës së mëposhtme:

$$\sum_t t * CF_t / \sum_t CF_t$$

ku CF_t nënkupton të gjithë pagesat kontraktuale (principal, interes dhe komisione) të pagueshme nga huamarrësi gjatë periudhës t ; ose

- b) maturiteti përfundimtar ligjor i transhit, llogaritur në përputhje me formulën e mëposhtme:

$$M_T = 1 + (M_L - 1) * 80\%,$$

ku M_L është maturiteti përfundimtar ligjor i transhit.

2. Për qëllime të paragrafit 1 të këtij neni, përcaktimi i maturitetit të transhit (M_T) kufizohet në çdo rast nga një minimum prej 1 viti dhe maksimum prej 5 vjetësh.
3. Kur banka mund të ekspozohet ndaj humbjeve potenciale nga ekspozimet bazë në sajë të kontratës, ajo (banka) përcakton maturitetin e pozicionit të titullzimit, duke marrë në konsideratë maturitetin e kontratës plus maturitetin më të gjatë të këtyre ekspozimeve bazë. Për ekspozimet qarkulluese, bankat zbatojnë maturitetin e mbetur më të gjatë të mundshëm kontraktual të ekspozimit, i cili mund të shtohet gjatë periudhës qarkulluese.

Neni 113

Llogaritja e vlerave të ekspozimit të ponderuar me rrezikun sipas Metodës Standarde (SEC-SA)

1. Bankat llogaritin vlerat e ekspozimit të ponderuara me rrezikun për një pozicion në titullzim sipas metodës standarde (SEC-SA), duke shumëzuar vlerën e pozicionit të llogaritur në përputhje me nenin 103 të kësaj rregulloreje, me peshën përkatëse të rrezikut të përcaktuar si më poshtë, por, në çdo rast, subjekt i një minimumi prej 15%:

$$RW = 1250\% \quad \text{kur } D \leq K_A$$

$$RW = 12.5 * K_{SSFA(KA)} \quad \text{kur } A \geq K_A$$

$$\text{kur } A < K_A < D$$

$$RW = \left[\left(\frac{K_A - A}{D - A} \right) * 12.5 \right] + \left[\left(\frac{D - K_A}{D - A} \right) * 12.5 * K_{SSFA(K_A)} \right]$$

ku:

D është vlera e mbarimit në përputhje me nenin 111 të kësaj rregulloreje;
 A është vlera e fillimit në përputhje me nenin 111 të kësaj rregulloreje;
 K_A është një parametër i llogaritur në përputhje me paragrafin 2 të këtij neni;

$$K_{SSFA(K_A)} = \frac{e^{a*u} - e^{a*1}}{a(u-1)}$$

ku:

$$a = - (1/(p \cdot K_A))$$

$$u = D - K_A$$

$$l = \max (A - K_A; 0)$$

$p = 1$ për një ekspozim në titullzim që nuk është ekspozim rititullzimi.

2. Për qëllime të paragrafit 1 të këtij neni, K_A llogaritet si më poshtë:

$$K_A = (1-W) * K_{SA} + W * 0.5$$

ku

K_{SA} është kërkesa për kapital për ekspozimet bazë sipas përcaktimit në nenin 110 të kësaj rregulloreje;

W është raporti i:

- shumës së vlerave nominale të ekspozimeve bazë me probleme, ndaj
- shumës së vlerave nominale të të gjitha ekspozimeve bazë.

Për qëllime të këtij kreu, ekspozim me probleme do të konsiderohet ekspozimi bazë, i cili plotëson një nga kushtet e mëposhtme:

- është të paktën 90 ditë me vonesë;
- është subjekt i procedurave të falimentimit ose të paaftësisë paguese;
- është objekt ekzekutimi ose procedure të ngjashme; ose
- është në paaftësi paguese sipas dokumentacionit të titullzimit.

Në rastet kur banka nuk i njuh vonesat për 5% ose më pak të ekspozimeve bazë në grupin e ekspozimeve bazë (*pool*), banka mund të përdorë metodën standarde (SEC-SA), duke aplikuar ndryshimet e mëposhtme në llogaritjen e K_A :

$$K_A = \left(\frac{EAD_{N\grave{e}ngrupi\ 1\ ku\ W\ njihet}}{EAD\ Total} \times K_A^{N\grave{e}ngrupi\ 1\ ku\ W\ njihet} + \right) + \frac{EAD_{N\grave{e}ngrupi\ 2\ ku\ W\ nuk\ njihet}}{EAD\ Total}$$

Në rastet kur banka nuk i njuh vonesat për 5% ose më shumë të ekspozimeve bazë në grupin e ekspozimeve bazë (*pool*), pozicioni në këtë titullzim ponderohet me peshë rreziku prej 1250%.

3. Në rastet kur banka ka pozicione në titullzime në formën e një derivativi për t'u mbrojtur nga rreziku i tregut, duke përfshirë rrezikun e normës së interesit ose të kursit të këmbimit, banka mund t'i caktojë këtij derivativi një peshë rreziku të derivuar, të barabartë me peshën e rrezikut të pozicionit referencë të llogaritur në përputhje me këtë nen.

Për qëllime të këtij paragrafi, pozicioni referencë është pozicioni i cili renditet *pari passu* në çdo drejtim me derivativin, ose në mungesë të një pozicioni *pari passu*, do të merret pozicioni i cili vjen menjëherë pas derivativit për nga përparësia e pagesës.

Neni 114

Llogaritja e vlerave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun sipas Metodës së Bazuar në Vlerësimin e Jashtëm (SEC-ERBA)

1. Bankat llogaritin vlerën e ekspozimit të ponderuar me rrezikun për një pozicion në titullzim sipas metodës së bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA), duke shumëzuar vlerën e ekspozimit të pozicionit të llogaritur në përputhje me nenin 103 të kësaj rregulloreje, me peshën e rrezikut të aplikueshme në përputhje me këtë nen.
2. Për ekspozimet me vlerësim afatshkurtër të kredisë ose kur vlerësimi afatshkurtër i kredisë mund të derivohet në përputhje me paragrafin 7 të këtij neni, bankat zbatojnë peshat e rrezikut të parashikuara në tabelën 13.

Tabela 13

Cilësia e kredisë	1	2	3	Gjithë vlerësimet e tjera
Pesha e rrezikut	15%	50%	100%	1250%

3. Për ekspozimet me vlerësim afatgjatë të kredisë ose kur vlerësimi afatgjatë i kredisë mund të derivohet në përputhje me paragrafin 7 të këtij neni, bankat zbatojnë peshat e rrezikut të parashikuara në tabelën 14, të rregulluara sipas maturitetit të transhit (M_T) përkatës në përputhje me nenin 112 të kësaj rregulloreje dhe paragrafin 4 të këtij neni, dhe për trashësinë e segmentit (transhit) për transhet të cilat nuk janë *senior* në përputhje me paragrafin 5 të këtij neni.

Tabela 14

Shkalla e cilësisë së kredisë	Transhi senior		Transhi josenior (i hollë)	
	Maturiteti i transhit (M_T)		Maturiteti i transhit (M_T)	
	1 vit	5 vite	1 vit	5 vite
1	15%	20%	15%	70%
2	15%	30%	15%	90%
3	25%	40%	30%	120%
4	30%	45%	40%	140%
5	40%	50%	60%	160%
6	50%	65%	80%	180%
7	60%	70%	120%	210%
8	75%	90%	170%	260%
9	90%	105%	220%	310%
10	120%	140%	330%	420%
11	140%	160%	470%	580%
12	160%	180%	620%	760%
13	200%	225%	750%	860%
14	250%	280%	900%	950%
15	310%	340%	1050%	1050%
16	380%	420%	1130%	1130%
17	460%	505%	1250%	1250%
Të tjera	1250%	1250%	1250%	1250%

4. Për të përcaktuar peshën e rrezikut për transhet me një maturitet midis 1 dhe 5 vjet, banka përdor interpolimin linear ndërmjet peshave të rrezikut, të cilat përdoren përkatësisht për maturimet 1 dhe 5 vjet në përputhje me tabelën 14.
5. Për të marrë në konsideratë trashësinë e një segmenti (transhi), bankat llogarisin peshën e rrezikut për transhet joseniore si më poshtë:

$$RW = [RW \text{ pas përshtatjes për maturitetin sipas paragrafit 4}] \cdot [1 - \min(T; 50\%)]$$

ku

T = trashësia e segmentit (transhit) që matet si $D - A$

ku

D është vlera e mbarimit e përcaktuar në përputhje me nenin 111 të kësaj rregulloreje;

A është vlera e fillimit e përcaktuar në përputhje me nenin 111 të kësaj rregulloreje.

6. Peshat e rrezikut për transhet josenior të cilat janë rezultat i paragrafëve 3, 4 dhe 5 të këtij neni, do të jenë subjekt i një vlere minimale prej 15%. Gjithashtu, peshat e rrezikut nuk duhet të jenë më të ulta se peshat e rrezikut të cilat i korrespondojnë një transhi *senior* hipotetik të të njëjtit titullzim me të njëjtin vlerësim kredie dhe maturitet.
7. Për qëllime të përdorimit të vlerësimeve të derivuara (përfutuara), bankat i caktojnë një pozicioni të pavlerësuar një vlerësim të derivuar, të barazvlefshëm me vlerësimin e kredisë të një pozicioni referencë të vlerësuar, i cili plotëson të gjitha kushtet e mëposhtme:
 - a) pozicioni referencë renditet *pari passu* në çdo drejtim, me pozicionin e pavlerësuar të titullzimit, ose në mungesë të pozicioneve të renditura *pari passu*, me pozicionin referencë që vjen menjëherë pas pozicionit të pavlerësuar për nga përparësia e pagesës;
 - b) pozicioni referencë nuk përfiton nga garanci të palëve të treta ose përmirësime të tjera të cilësisë së kredisë, të cilat nuk janë të disponueshme për pozicionin e pavlerësuar;
 - c) maturiteti i pozicionit referencë është i barabartë ose më i gjatë se sa ai i pozicionit të pavlerësuar në fjalë;
 - d) çdo vlerësim i derivuar përditësohet në mënyrë të vazhdueshme për të reflektuar ndryshimet në vlerësimin e cilësisë së kredisë të pozicionit referencë.
8. Në rastet kur banka ka një pozicion titullzimi në formën e një derivativi për t'u mbrojtur nga rreziku i tregut, duke përfshirë rrezikun e normës së interesit ose të kursit të këmbimit, banka mund t'i caktojë këtij derivativi një peshë rreziku të derivuar, të barabartë me peshën e rrezikut të pozicionit referencë të llogaritur në përputhje me këtë nen.
Për qëllime të këtij paragrafi, pozicioni referencë është pozicioni i cili renditet *pari passu* në çdo drejtim me derivativin, ose në mungesë të pozicionit *pari passu*, pozicioni i cili vjen menjëherë pas derivativit për nga përparësia e pagesës.

Neni 115

Pesha maksimale e rrezikut për pozicionet senior të titullzimit: metoda *look-through*

1. Një bankë që ka dijëni në çdo moment për përbërjen e ekspozimeve bazë, i cakton pozicioneve senior të titullzimit, një peshë maksimale rreziku të barabartë me peshën

mesatare të ponderuar të rrezikut të ekspozimeve të cilat do t'u aplikoheshin ekspozimeve bazë, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.

2. Në rastet e grupeve (*pool*) të ekspozimeve bazë për të cilat banka përdor ekskluzivisht metodën standarde (SEC-SA), pesha maksimale e rrezikut të pozicionit senior të titullzimit është e barabartë me peshën mesatare të ponderuar të rrezikut, e cila do t'i aplikohet ekspozimeve bazë, në përputhje me kreun III të kësaj rregulloreje, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.

Në rastet kur banka përdor metodën standarde (SEC-SA) ose metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA), pesha maksimale e rrezikut për pozicionet *senior* të titullzimit do të jetë e barabartë me peshën mesatare të ponderuar të rrezikut për ekspozimet bazë, të llogaritur sipas metodës standarde (SEC-SA).

3. Kur pesha maksimale e rrezikut e llogaritur në përputhje me paragrafin 1 të këtij neni, rezulton në një peshë rreziku më të ulët se vlerat minimale të peshës së rrezikut të përcaktuara në nenet 113-114 të kësaj rregulloreje sipas rastit, banka përdor peshën e rrezikut të llogaritur sipas paragrafit 1 të këtij neni.

Neni 116

Kërkesat maksimale për kapital

1. Një bankë origjinuese ose një sponsor që përdor metodën standarde (SEC-SA) ose metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) mund të aplikojë një kërkesë maksimale për kapital për pozicionin e titullzimit, të barabartë me kërkesën për kapital që do të llogaritet në përputhje me kreun III të kësaj rregulloreje, në lidhje me ekspozimet bazë, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.
2. Kërkesa maksimale për kapital është e barabartë me shumën e llogaritur sipas paragrafit 1 të këtij neni, e shumëzuar me përqindjen më të madhe të interesit që banka mban në segmentet (tranzhet) përkatëse (V), të shprehur si përqindje dhe të llogaritur si më poshtë:
 - a) për një bankë që ka një ose më shumë pozicione titullzimi në një tranzh të vetëm, V është raporti i vlerës nominale të pozicioneve të titullzimit që banka mban në atë tranzh, ndaj vlerës nominale të tranzhit;
 - b) për një bankë që ka pozicione titullzimi në tranzhe të ndryshme, V është e barabartë me përqindjen maksimale të interesit, duke marrë në konsideratë të gjithë tranzhet ku ka investuar. Për qëllime të kësaj shkronje, përqindja e interesit për secilin nga tranzhet e ndryshme llogaritet sipas mënyrës së përcaktuar në shkronjën “a” të kësaj pike.
3. Kur llogaritet kërkesa maksimale për kapital për një pozicion titullzimi në përputhje me këtë nen, shuma totale e fitimit nga shitja duhet të zbritet nga zërat e kapitalit bazë të nivelit të parë në përputhje me nenin 11, paragrafi 1, shkronja “j”, të rregullores “Për kapitalin rregullator të bankës”.

Neni 117

Trajtimi i titullzimeve të ekspozimeve me probleme

1. Bankat llogaritin peshën e rrezikut për një pozicion në një titullzim të ekspozimeve me probleme, sipas përcaktimeve të nenit 109 ose nenit 115 të kësaj rregulloreje. Pesha e rrezikut nuk mund të jetë më e ulët se 100%, me përjashtim të rastit kur zbatohet neni 114 i kësaj rregulloreje.

2. Pa rënë ndesh me paragrafin 1 të këtij neni, bankat caktojnë një peshë rreziku prej 100% për pozicionet senior në një titullzim tradicional të kualifikuar të ekspozimeve me probleme, me përjashtim të rastit kur zbatohet neni 114 i kësaj rregulloreje.
3. Pa rënë ndesh me paragrafin 2 të këtij neni, kur pesha mesatare e ponderuar e rrezikut të ekspozimit e llogaritur me metodën “*look-through*” të përcaktuar në nenin 115 të kësaj rregulloreje, është më e ulët se 100%, banka mund të aplikojë peshën më të ulët të rrezikut, deri në një kufi minimal të peshës së rrezikut prej 50%.

Neni 118 Rititullzimi

1. Bankat, për një pozicion në një rititullzim, zbatojnë metodën standarde (SEC-SA), në përputhje me nenin 113 të kësaj rregulloreje, me ndryshimet e mëposhtme:
 - a) $W = 0$ për çdo ekspozim ndaj një segmenti (transhi) titullzimi brenda një grupi (*pool*) ekspozimesh bazë;
 - b) $p=1.5$;
 - c) pesha e rrezikut që rezulton do të ketë si minimum një peshë rreziku prej 100%.
2. Bankat llogaritin K_{SA} për ekspozimet bazë në titullzim, në përputhje me nenet 109-112 të kësaj rregulloreje.
3. Bankat nuk zbatojnë kërkesën maksimale për kapital, të përcaktuar në nenet 115-116 të kësaj rregulloreje, për pozicionet e rititullzimit.
4. Kur grupi (*pool*) i ekspozimeve bazë përbëhet nga disa lloje segmentesh (transhesh) titullzimi dhe lloje të tjera asetesh, parametri i K_A përcaktohet si mesatarja e ponderuar e ekspozimit nominal të K_A të llogaritur individualisht për çdo nëngrup ekspozimesh.

Neni 119 Pesha e rrezikut shtesë

1. Kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në nënkreun III të këtij kreu për arsye të neglizhencës ose harresës, Banka e Shqipërisë mund të vendosë proporcionalisht, një peshë rreziku shtesë prej jo më pak se 250% të peshës së rrezikut, por jo më të lartë se 1250%, që do t'i aplikohet pozicionit përkatës të titullzimit, në mënyrën e përcaktuar në nenin 102, paragrafi 6, ose në nenin 153/1, paragrafi 2, të kësaj rregulloreje. Pesha e rrezikut shtesë rritet në mënyrë progresive me çdo thyerje pasuese të dispozitave të kujdesit dhe administrimit të rrezikut.
2. Banka e Shqipërisë merr në konsideratë përjashtimet për disa lloj titullzimesh të parashikuara në nenin 121, paragrafi 4, të kësaj rregulloreje, duke zvogëluar peshën e rrezikut që do të përcaktonte sipas këtij neni, në lidhje me titullzimet për të cilat zbatohet neni 121, paragrafi 4 i kësaj rregulloreje.

NËNKREU III
KËRKESA TË PËRGJITHSHME PËR TË GJITHA LLOJET E TITULLZIMEVE

Neni 120
Kërkesa të kujdesshme për investuesit institucionalë

1. Banka, e cila nuk është origjinues, sponsor ose huadhënës fillestar, para se të mbajë pozicione titullzimi, verifikon respektimin e kërkesave të përcaktuara në nenet 121-123 të kësaj rregulloreje, nga origjinuesi, sponsori ose huadhënësi fillestar, sipas rastit.
2. Banka, e cila nuk është origjinues, sponsor ose huadhënës fillestar, para se të mbajë pozicione titullzimi, kryen një vlerësim të kujdesshëm, i cili i mundëson vlerësimin e të gjitha rreziqeve të përfshira. Ky vlerësim duhet të marrë në konsideratë të paktën të gjitha elementet e mëposhtme:
 - a) karakteristikat e rrezikut të pozicioneve individuale (të veçanta) të titullzimit dhe të ekspozimeve bazë;
 - b) të gjitha karakteristikat strukturore të titullzimit, të cilat mund të ndikojnë ndjeshëm ecurinë e pozicioneve të titullzimit, duke përfshirë përparësitë kontraktuale të pagesave dhe përparësinë e faktorëve (ngjarjeve aktivizuese) që shkaktojnë pagesa, përmirësimet e cilësisë së kredisë, përmirësimet e situatës së likuiditetit, faktorë (ngjarje aktivizuese) të tjerë që ndikojnë titullzimin, dhe përkufizimet specifike të dështimit në nivel transaksioni.
3. Pavarësisht përcaktimeve të bëra në shkronjat “a” dhe “b” të paragrafit 2 të këtij neni, në rastin e programeve ABCP të mbështetur plotësisht, bankat që investojnë në letrat tregtare (*commercial paper*) të emetuara nga programi ABCP duhet të konsiderojnë karakteristikat e programit ABCP dhe mbështetjen e plotë me likuiditet.

Neni 121
Mbajtja e rrezikut

1. Origjinuesi, sponsori ose huadhënësi fillestar i një titullzimi duhet të mbajë në çdo kohë një interes ekonomik neto material në titullzim, prej jo më pak se 5%. Ky interes duhet të matet në origjinim dhe të bazohet në vlerën nominale (*notional*) për zërat jashtë bilancit. Në rast se origjinuesi, sponsori dhe huadhënësi fillestar nuk kanë rënë dakord se cili do të mbajë interesin ekonomik neto material, origjinuesi do të mbajë këtë interes ekonomik neto material. Nuk do të ketë zbatime të shumëfishta (të ndryshme) të kërkesave të mbajtjes së interesit ekonomik neto material për një titullzim të caktuar. Interesi ekonomik neto material nuk do të ndahet midis llojeve të ndryshme të mbajtësve dhe nuk do të jetë subjekt i zbutjes së rrezikut të kredisë ose mbrojtjes (*hedging*).
2. Origjinuesi nuk duhet të përzgjedhë aktivet për t'i transferuar te entitete me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE), me synimin që humbjet e aktiveve të transferuara te SSPE, të matura gjatë jetëgjatësisë së transaksionit, ose gjatë një periudhe maksimale prej 4 vitesh kur transaksioni ka kohëzgjatje më të madhe se 4 vjet, të jenë më të mëdha se humbjet e aktiveve të ngjashme në bilancin e origjinuesit gjatë së njëjtës periudhe kohe.
3. Në kuptim të paragrafit 1 të këtij neni, vetëm rastet e mëposhtme do të konsiderohen si mbajtje e interesit ekonomik neto material prej jo më pak se 5%:

- a) mbajtja prej jo më pak se 5% e vlerës nominale të secilit nga segmentet (transhet) e shitura ose transferuara te investuesit;
 - b) mbajtja e interesit të origjinuesit prej jo më pak se 5% e vlerës nominale të secilit prej ekspozimeve të titullzuara, në rastin e titullzimeve qarkulluese ose titullzimeve të ekspozimeve qarkulluese;
 - c) mbajtja e ekspozimeve të zgjedhura në mënyrë të rastësishme, e barasvlershme me jo më pak se 5% të vlerës nominale të ekspozimeve të titullzuara, kur këto ekspozime të patitullzuara do të ishin titullzuar në titullzim, me kusht që numri i ekspozimeve potencialisht të titullzuara të mos jetë më pak se 100 në origjinim;
 - d) mbajtja e segmentit që përballon i pari humbjen (*first loss tranche*), dhe në rast se mbajtja e këtij segmenti nuk përbën 5% të vlerës nominale të ekspozimeve të titullzuara, nëse është e nevojshme, mbajtja e segmenteve të tjerë me profil të njëjtë rreziku ose me rrezik më të lartë se ato që i janë shitur ose janë transferuar te investuesit dhe të cilat nuk maturohen më herët se ato që i janë shitur ose janë transferuar te investuesit, në mënyrë të tillë që mbajtja të jetë e barabartë në total me jo më pak se 5% të vlerës nominale të ekspozimeve të titullzuara; ose
 - e) mbajtja e ekspozimeve që përballojnë të parat humbjen prej jo më pak se 5% e çdo ekspozimi të titullzuar në titullzim.
4. Paragrafi 1 i këtij neni nuk zbatohet kur ekspozimet e titullzuara janë ekspozime ndaj ose ekspozime të garantuara plotësisht, pa kushte dhe në mënyrë të përvokueshme, nga:
- a) qeveritë qendrore ose bankat qendrore;
 - b) qeveritë rajonale, autoritetet lokale dhe njësitë e sektorit publik;
 - c) institucionet e mbikëqyrura, të cilave u caktohet një peshë rreziku prej 50% ose më pak sipas përcaktimeve të bëra në kreun III të kësaj rregulloreje; ose
 - d) bankat shumëpalëshe të zhvillimit të përcaktuara në nenin 15 të kësaj rregulloreje.
5. Paragrafi 1 i këtij neni nuk zbatohet për transaksione të bazuara në indekse të qarta, transparente dhe të aksesueshme, ku subjektet referencë bazë janë identike me ato që përbëjnë një indeks subjektësh të tregtuar gjerësisht, ose janë tituj të tjerë të tregtueshëm me përjashtim të pozicioneve të titullzimit.

Neni 122

Ndalimi i rritullzimit

1. Ekspozimet bazë të përdorura në një titullzim nuk duhet të përfshijnë pozicione titullzimi.
2. Pa rënë ndesh me paragrafin 1 të këtij neni, Banka e Shqipërisë mund të lejojë një bankë të përfshijë pozicione titullzimi si ekspozime bazë në një titullzim, kur gjykon se rritullzimi bëhet për arsye të legjitime të përcaktuara në paragrafin 3 të këtij neni.
3. Për qëllime të këtij neni, do të konsiderohen arsye legjitime:
 - a) lehtësimi i likuidimit të detyruar të një banke;
 - b) sigurimi i qëndrueshmërisë financiare në kushte normale biznesi (*going concern*) të një banke, për të shmangur likuidimin e saj;
 - c) mbrojtja e interesave të investuesit në rastin e ekspozimeve bazë me probleme (*non-performing*).
4. Për qëllime të këtij neni, programet ABCP të mbështetur plotësisht nuk do të konsiderohen rritullzime, me kusht që asnjë nga transaksionet ABCP brenda programit të mos jetë

rititullzim dhe që përmirësimi i cilësisë së kredisë nuk shton një shtresë të dytë segmentesh (transhesh) në nivel programi.

Neni 123 **Kushtet për dhënien e kredisë**

1. Origjinuesit, sponsorët dhe huadhënësit fillestarë, duhet të zbatojnë për ekspozimet që do të titullzohen, të njëjtat kritere të shëndetshme dhe të mirëpërcaktuara për dhënien e kredisë, që zbatojnë për ekspozimet e patitullzuara. Për këtë qëllim, duhet të zbatohen të njëjtat procese të përcaktuara qartë për miratimin, dhe sipas rastit, amendimin, rinovimin dhe rifinancimin e kredive. Origjinuesit, sponsorët dhe huadhënësit fillestarë duhet të kenë sisteme efektive për të siguruar që procesi i dhënies së kredive bazohet në një vlerësim të plotë të aftësisë paguese të huamarrësit, duke marrë në konsideratë faktorët e duhur për të verifikuar mundësinë e huamarrësit për të përmbushur detyrimet e tij sipas marrëveshjes së kredisë.
2. Origjinuesi, në rastet kur blen ekspozime nga palë të treta për llogari të tij dhe pastaj i titullzon, duhet të verifikojë nëse subjekti që ishte i përfshirë në mënyrë të drejtpërdrejtë ose të tërthortë në marrëveshjen fillestare, e cila krijoi detyrimet ose detyrimet e mundshme që do të titullzohen, plotëson kërkesat e përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni.

NËNKREU IV **VLERËSIMI I JASHTËM I KREDISË**

Neni 124 **Përdorimi i vlerësimeve të kredisë nga ECAI-të**

Bankat, për të përcaktuar peshën e rrezikut të një pozicioni titullzimi sipas këtij kreu, përdorin vlerësimin e kredisë të dhënë nga një ECAI e pranuar.

Neni 125 **Kërkesa për vlerësimin e kredisë nga ECAI-të**

Bankat, për qëllime të llogaritjes së shumave të ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, sipas nënkreut II të këtij kreu, përdorin vlerësimin e kredisë nga një ECAI e pranuar, vetëm nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:

- a) llojet e pagesave të marra në konsideratë në vlerësimin e kredisë, nuk duhet të kenë mospërputhje me llojet e pagesave që i takojnë bankës, sipas kontratës që krijon pozicionin e titullzimit në fjalë;
- b) ECAI-ja publikon vlerësimet e kredisë dhe informacion mbi humbjet dhe analizat e flukseve të parasë, ndjeshmërinë e vlerësimeve (*rating*) ndaj ndryshimeve të supozimeve bazë të vlerësimit, duke përfshirë performancën e ekspozimeve bazë, si dhe informacion mbi procedurat, metodologjitë, supozimet dhe elementet kryesore që mbështesin vlerësimet e kredisë. Për qëllime të kësaj shkronje, informacioni do të konsiderohet si publikisht i disponueshëm, nëse publikohet në një format që ka akses

publik. Informacioni i vënë në dispozicion të një numri të kufizuar subjektsh, nuk do të konsiderohet si publikisht i disponueshëm;

- c) vlerësimet e kredisë përfshihen në matricat e tranzicionit të ECAI-ve;
- d) vlerësimet e kredisë nuk janë të bazuara ose janë pjesërisht të bazuara në mbështetje të pafinancuar të ofruar nga vetë banka. Kur një pozicion është i bazuar ose pjesërisht i bazuar në mbështetje të pafinancuar, banka duhet të konsiderojë këtë pozicion sikur të ishte i pavlerësuar për qëllime të llogaritjes së vlerës së ekspozimit të ponderuar me rrezikun, në përputhje me nënkreun II të këtij kreu;
- e) ECAI është angazhuar të publikojë shpjegime se si ndikohet vlerësimi i kredisë nga performanca e ekspozimeve bazë.

Neni 125/1

Përdorimi i vlerësimeve të kredisë

1. Banka mund të vendosë të emërojë një ose më shumë ECAI (“ECAI e emëruar”), vlerësimet e kredisë së të cilave do të përdoren në llogaritjen e vlerave të ekspozimit të ponderuar me rrezikun sipas këtij kreu.
2. Banka përdor vlerësimin e kredisë të pozicioneve të saj të titullzimit në një mënyrë konsistente dhe jopërzgjedhëse dhe, për këtë qëllim, zbaton kërkesat e mëposhtme:
 - a) një bankë nuk përdor vlerësimin e kredisë së një ECAI-je për pozicionet e saj në disa segmente (transhe) dhe vlerësimin e kredisë së një ECAI-je tjetër për pozicionet në segmente (transhe) të tjerë të të njëjtit titullzim, që mund të jetë ose jo i vlerësuar nga ECAI-ja e parë;
 - b) në rastet kur një pozicion ka dy vlerësime kredie nga ECAI të emëruara të ndryshme, banka përdor vlerësimin e kredisë më pak të favorshëm;
 - c) në rastet kur një pozicion ka tre ose më shumë vlerësime kredie nga ECAI të emëruara të ndryshme, banka përdor dy vlerësimet e kredisë më të favorshme. Kur dy vlerësimet më të favorshme janë të ndryshme, përdoret vlerësimi më pak i favorshëm midis të dyve;
 - d) banka nuk kërkon në mënyrë aktive tërheqjen e vlerësimeve më pak të favorshme.
3. Kur ekspozimet bazë në një titullzim kanë mbrojtje kredie të pranuar të plotë ose të pjesshme sipas kreut IV të kësaj rregulloreje dhe efektet e kësaj mbrojtjeje janë reflektuar në vlerësimin e kredisë së një pozicioni titullzimi nga një ECAI e emëruar, banka përdor peshën e rrezikut të këtij vlerësimi kredie. Kur mbrojtja e kredisë e parashikuar në këtë pikë nuk është e pranuar në përputhje me kërkesat e kreut IV të kësaj rregulloreje, vlerësimi i kredisë nuk do të njihet dhe pozicioni i titullzimit do të trajtohet si i pavlerësuar.
4. Kur një pozicion titullzimi ka mbrojtje kredie të pranuar sipas kreut IV të kësaj rregulloreje dhe efektet e kësaj mbrojtjeje janë reflektuar në vlerësimin e kredisë nga një ECAI e emëruar, banka trajton pozicionin në titullzim si të ishte i pavlerësuar dhe llogarit vlerat e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje.

Neni 125/2
Mapping i vlerësimeve të ECAI-ve për titullzimin

1. Banka e Shqipërisë përcakton në mënyrë objektive dhe konsistente, lidhjen ndërmjet shkallëve të cilësisë së kredisë, të përcaktuara në këtë kre, me vlerësimet e kredisë të të gjitha ECAI-ve të pranuar.
2. Banka e Shqipërisë, në përcaktimin e lidhjes sipas paragrafit 1 të këtij neni, bën diferencimin ndërmjet shkallëve relative të rrezikut të shprehur në çdo vlerësim.
3. Banka e Shqipërisë, në këtë proces, konsideron faktorë sasiorë, të tillë si probabilitetet e dështimit ose të humbjes dhe performancën historike të vlerësimeve të kredisë të çdo ECAI-je për klasa të ndryshme të aktiveve.
4. Banka e Shqipërisë, në këtë proces, konsideron edhe faktorët cilësorë, të tillë si gamën e transaksioneve të vlerësuara nga ECAI-ja, metodologjinë e saj dhe kuptimin e vlerësimit të kredisë.
5. Pozicionet në titullzim, mbi të cilat në bazë të vlerësimeve të kredisë së ECAI-ve të pranuar aplikohet e njëjta peshë rreziku, duhet të përfaqësojnë të njëjtën shkallë të rrezikut të kredisë.

KREU VI
RREZIKU I KREDISË SË KUNDËRPARTISË

NËNKREU I
METODAT PËR LLOGARITJEN E VLERËS SË EKSPOZIMEVE

Neni 126
Kërkesa të përgjithshme për zgjedhjen e metodës

1. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e kredisë së kundërpartisë, për të gjitha ekspozimet e tyre në librat e bankës dhe në librin e tregtueshëm.
2. Kërkesa për kapital për rrezikun e kredisë së kundërpartisë është 12% e totalit të ekspozimeve të klasifikuara sipas rrezikut, të llogaritura në përputhje me paragrafin 7 të nenit 127.
3. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e kredisë së kundërpartisë, llogarisin vlerën e ekspozimeve në lidhje me elementet e mëposhtëm, respektivisht në librat e bankës dhe në librin e tregtueshëm:
 - a) instrumentet derivative mbi banak (OTC) të përcaktuar në aneksin 4 të kësaj rregulloreje;
 - b) derivativët e kredisë (vetëm në librin e tregtueshëm);

- c) marrëveshjet e riblerjes dhe të anasjellta të riblerjes së titujve dhe të mallrave (*commodities*), transaksionet e huadhënies dhe huamarrjes së titujve dhe të mallrave (*commodities*);
 - d) transaksionet e huadhënies me marzhe të titujve;
 - e) transaksionet me afat të gjatë shlyerje.
4. Bankat përdorin një nga metodat e mëposhtme për të llogaritur vlerën e ekspozimeve për instrumentet derivative të listuar në aneksin 4 të kësaj rregulloreje:
- a) metodën e ekspozimit origjinal;
 - b) metodën e *mark-to-market*;
 - c) metodën standarde.
5. Bankat, të cilat nuk plotësojnë kushtet e përcaktuara në nenin 144, paragrafi 1, të kësaj rregulloreje nuk mund të përdorin metodën e ekspozimit origjinal, për llogaritjen e vlerës së ekspozimit të instrumenteve derivative.
6. Bankat nuk mund të përdorin metodën e ekspozimit origjinal për të përcaktuar vlerën e ekspozimit të kontratave të listuara në paragrafin 3, të aneksit 4 të kësaj rregulloreje.
7. Përdorimi i kombinuar i metodave të përcaktuara në paragrafin 4, të këtij neni për llogaritjen e vlerës së ekspozimit të kontratave të derivativëve mund të bëhet në baza të përhershme vetëm brenda një grupi bankar, por jo brenda bankës. Përdorimi i kombinuar i metodave në fjalë lejohet brenda bankës vetëm në rastet e përcaktuara në nenin 133, paragrafi 2, të këtij kreu.
8. Bankat llogarisin ekspozimet, që i referohen zërave që përfshihen në shkronjën “b”, të paragrafit 3 të këtij neni, duke përdorur metodën *mark-to-market* ose metodën standarde.
9. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimeve të përcaktuara në shkronjën “c” dhe “d”, të paragrafit 3 të këtij neni, në përputhje me përdorimin e një prej metodave të përcaktuara në kreun IV të kësaj rregulloreje:
- a) metoda e thjeshtë;
 - b) metoda gjithëpërfshirëse e rregullimit të luhatshmërisë të përcaktuar nga Banka e Shqipërisë;
 - c) metoda gjithëpërfshirëse e rregullimeve të brendshme të luhatshmërisë.
10. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimeve që rrjedhin nga transaksionet me afat të gjatë shlyerje, me një prej metodave të përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni, pavarësisht metodës së zgjedhur për të trajtuar derivativët mbi banak, marrëveshjet e riblerjes, transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve apo mallrave (*commodities*), dhe transaksionet e huadhënies me marzhe.
11. Bankat, që llogarisin ekspozimet sipas metodës *mark-to-market* dhe metodës standarde, nuk lejohen që të përdorin metodën e ekspozimit origjinal në periudhën pasuese raportuese.
12. Bankat, pavarësisht metodës së zgjedhur, llogarisin vlerën e ekspozimit ndaj një kundërpattie të dhënë, si shumën e vlerave të ekspozimeve, të përlllogaritura për çdo grup netimi (kompensimi) me atë kundërpatti.
13. Marrëveshjet e riblerjes dhe të anasjellta të riblerjes me Bankën e Shqipërisë, janë të përjashtuara nga dispozitat e këtij kreu.

Neni 127

Kërkesa të veçanta për përcaktimin e vlerës së ekspozimeve

1. Bankat, në rastin kur blejnë instrumente derivativë kredie për mbrojtje ndaj një ekspozimi në librin e bankës ose ndaj një ekspozimi të rrezikut të kredisë së kundërpartisë, mund të përlllogarisin kërkesën për kapital për aktivin e mbrojtur (*hedged*) në përputhje me kreun IV të kësaj rregulloreje, nenet 90, 93, 94, 95 dhe 96.
Në këto raste, vlera e ekspozimit për llogaritjen e rrezikut të kredisë së kundërpartisë për këto derivativë kredie vendoset zero.
2. Vlera e ekspozimit për rrezikun e kredisë së kundërpartisë, nga kontratat *credit default swap* të shitura, që përfshihen në librin e bankës, është zero, në rastet kur këto kontrata trajtohen si mbrojtje e kredisë, e ofruar nga banka dhe janë subjekt i kërkesës për kapital për rrezikun e kredisë, për të gjithë vlerën nominale të tyre, si garanci të lëshuara.
3. Bankat nuk llogarisin vlerë ekspozimi ndaj rrezikut të kredisë së një kundërpartie qendrore, që rrjedh nga instrumentet derivativë, marrëveshjet e riblerjes dhe ato të anasjellta të riblerjes, transaksionet e huadhënies apo huamarrjes së titujve apo mallrave (*commodities*), transaksionet me afat të gjatë shlyerje dhe transaksionet e huadhënies me marzhe, nëse këto janë pranuar nga kundërpartia qendrore.
4. Bankat nuk llogarisin vlerë ekspozimi ndaj rrezikut të kredisë së një kundërpartie qendrore, që rrjedh nga instrumentet financiare të dhënë si garanci një kundërpartie qendrore, për transaksionet e përcaktuara në paragrafin 3.
5. Bankat, për qëllime të zbatimit të përjashtimeve në paragrafët 3 dhe 4 të këtij neni, sigurojnë që ekspozimet ndaj kundërpartisë qendrore duke përfshirë të gjithë pjesëmarrësit në marrëveshjet e tyre, të jenë plotësisht të mbuluara me kolateral në baza ditore.
6. Banka e Shqipërisë, në rastet kur bankat përdorin metodën *mark-to-market* dhe metodën e ekspozimit origjinal, siguron që vlera nominale që do të konsiderohet, të jetë një *benchmark* i përshtatshëm për rrezikun e vetë kontratës. Në rastet kur kontrata mundëson shumëfishim të flukseve të parasë, vlera nominale duhet të korrigjohet në mënyrë që të marrë parasysh, efektet e shumëfishimit në strukturën e rrezikut të asaj kontrate.
7. Bankat, për qëllime të llogaritjes së ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, trajtojnë ekspozimet e llogaritura me metodën e ekspozimit origjinal, metodën *mark-to-market* dhe metodën standarde, sipas peshave të rrezikut të përcaktuara në kreun III të kësaj rregulloreje.

Neni 128

Metoda e ekspozimit origjinal

1. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të një kontrate individuale sipas kësaj metode, duke shumëzuar vlerën nominale të kontratës me përqindjet e përcaktuara sipas tabelës 16:

Tabela 16

Maturiteti fillestar	Kontrata të normës së interesit	Kontrata të kursit të këmbimit dhe arit
Deri në 1 vit (≤ 1 vit)	0.5%	2%
Më shumë se një vit, jo më tepër se dy vjet ($1 \text{ vit} < \text{Maturiteti fillestar} \leq 2$ vjet)	1%	5%
Përqindje për çdo vit shtesë	1%	3%

2. Bankat, në rastin e kontratave të normës së interesit, mund të përdorin maturitetin e mbetur ose atë fillestar, vetëm me miratim paraprak të Bankës së Shqipërisë.

Neni 129 Metoda *Mark-to-Market*

1. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit të një kontrate individuale sipas metodës *mark-to-market*, si shumë të:
 - a) koston aktuale të zëvendësimit të kontratës, e cila përfaqëson vlerën aktuale të tregut, në rast se është pozitive; dhe
 - b) ekspozimit të mundshëm të ardhshëm të kredisë (me përjashtim të *single currency floating/floating interest rate swaps*, për të cilat llogaritet vetëm kostoja aktuale e zëvendësimit të kontratës), i cili llogaritet si vlera nominale (notional) e një kontrate individuale, e shumëzuar me përqindjet e përcaktuara sipas tabelës së mëposhtme:

Tabela 17

Maturiteti i mbetur	Kontrata të normës së interesit	Kontrata të kursit të këmbimit dhe arit	Kontrata të titujve të kapitalit	Kontrata të metaleve të çmuar, përveç arit	Kontrata të mallrave (<i>commodities</i>) të tjera, përveç atyre për metalet e çmuara
≤ 1 vit	0%	1%	6%	7%	10%
1 vit < Maturiteti i mbetur ≤ 5 vjet	1. 5 %	5%	8%	7%	12 %
>5 vjet	1.5 %	7.5 %	10%	8 %	15 %

2. Bankat, në rastet e kontratave, të cilat nuk përfshihen në një nga pesë kategoritë e treguara në tabelën 17, përdorin përqindjet e përcaktuara për kategorinë e kontratave të mallrave (*commodities*) të tjera, të ndryshme nga ato për metalet e çmuara, në përputhje me maturitetin e tyre të mbetur.
3. Bankat, në rastet e kontratave me shkëmbime të shumëfishta të kryegjësë (principalit), shumëzojnë përqindjet e përcaktuara në tabelën e mësipërme me numrin e pagesave të mbetura për t'u kryer sipas kushteve të kontratës.
4. Bankat, në rastet e kontratave të strukturuar për shlyerjen e ekspozimit të mbetur sipas datave të përcaktuara paraprakisht dhe kur kushtet rivendosen të tilla që vlera e tregut të kontratës të jetë zero në këto data, llogarisin maturitetin e mbetur, të barabartë me kohën deri në datën e ardhshme të rivendosjes së kushteve.

Në rastin e kontratave të normës së interesit, që plotësojnë këto kritere dhe kanë një maturim të mbetur mbi një vit, përqindja duhet të jetë jo më e vogël se 0.5%.

5. Bankat, për kontratat e kolateralizuara të derivativëve mbi banak (OTC) për njohjen e kolateralit, për efekt të metodës *mark-to-market* mund të përdorin vetëm “Metodën Gjithëpërfshirëse të Kolateralit Financiar” sipas kreut IV të kësaj rregulloreje, duke konsideruar marrëveshjet e netimit (kompensimit) kur është e përshtatshme.

Neni 130 Metoda standarde

1. Bankat përdorin metodën standarde (MS) për llogaritjen e vlerës së ekspozimit për derivativët mbi banak (OTC), derivativët e kredisë dhe transaksionet me afat të gjatë shlyerje.
2. Bankat llogarisin vlerën e ekspozimit për instrumentet dhe transaksionet e përcaktuar në paragrafin 1 të këtij neni, në mënyrë të veçantë për çdo grup netimi (kompensimi) dhe mbi baza neto, duke konsideruar zbritjen e kolateralit/eve të njohura, siç përcaktohet në formulën e mëposhtme:

$$\text{vlera e ekspozimit} = \beta * \max(CMV - CMC; \sum_j |\sum_i RPT_{ij} - \sum_l RPC_{lj}| * CCRM_j)$$

ku:

CMV = vlera korrente e tregut e portofolit të transaksioneve brenda grupit të netimit (kompensimit) me një kundërparti,

pra ku:

$$CMV = \sum_i CMV_i$$

CMV_i = vlera korrente e tregut të transaksionit i;

CMC = vlera korrente e tregut të kolateralit të caktuar për grupin e netimit (kompensimit);

pra ku:

$$CMC = \sum_l CMC_l$$

CMC_l = vlera korrente e tregut të kolateralit l;

i = indeksi që përcakton transaksionin;

l = indeksi që përcakton kolateralin;

j = indeksi që përcakton kategorinë e grupit të mbrojtjes (*hedging set*). Këto grupe mbrojtje i korrespondojnë faktorëve të rrezikut, për të cilët pozicionet e rrezikut me shenjë të kundërt mund të kompensohen, për të dhënë një pozicion rreziku neto, mbi të cilin mbështetet masa e ekspozimit;

RPT_{ij} = pozicioni i rrezikut nga transaksioni i lidhur me grupin e mbrojtjes j;

RPC_{lj} = pozicioni i rrezikut nga kolaterali i lidhur me grupin e mbrojtjes j;

CCRM_j = shumëzuesi i rrezikut të kredisë së kundërpartisë (SHRKK) i paraqitur në tabelën 19 lidhur me grupin e mbrojtjes j;

β = 1.4

3. Bankat, për qëllime të llogaritjes së vlerës së ekspozimit, konsiderojnë kolateralin e marrë nga një kundërparti, me shenjë pozitive dhe kolateralin e dhënë një kundërpattie, me shenjë negative.
4. Bankat, për qëllime të njohjes së kolateralit sipas kësaj metode, sigurojnë që kolaterali të plotësojë të paktën kërkesat për njohjen e kolateralit, sipas nenit 50 të kreut IV të kësaj rregulloreje dhe sipas paragrafëve 5 deri në 8, të nenit 137 të këtij kreu.

Neni 131

Trajtimi i instrumenteve financiare sipas metodës standarde

1. Bankat, konsiderojnë pjesën e pagesës si pozicion në para (*payment leg*), kur një transaksion i derivativëve mbi banak (OTC), me profil linear rreziku, kërkon shkëmbimin e një instrumenti financiar përkundrejt një pagese.
2. Transaksionet që kërkojnë shkëmbimin e një pagese, përkundrejt një pagese tjetër, përbëhen nga dy pozicione në para (*payment legs*). Pozicionet në para (*payment legs*) konsistojnë në pagesat bruto të rëna dakord me marrëveshje, përfshirë vlerën nominale (*notional*) të transaksionit.
3. Bankat, në aplikimin e metodës standarde, mund të mos e konsiderojnë rrezikun e normës së interesit nga pozicionet në para (*payment legs*) me një maturitet të mbetur prej më pak se një vit.
4. Bankat i trajtojnë transaksionet, që konsistojnë në dy pozicione në para (*payment legs*), të tilla si *swap*-et e normës së interesit, si një transaksion të vetëm agregat, kur janë të denominuara në të njëjtën monedhë. Transaksioni agregat trajtohet si një pozicion në para (*payment leg*).
5. Bankat u përcaktojnë transaksioneve të derivativëve mbi banak (OTC) me profil linear rreziku, të cilat kanë si instrument bazë një instrument kapitali (duke përfshirë indekset e aksioneve) ose mall (*commodity*) (duke përfshirë arin dhe metale të tjera të çmuara), një pozicion rreziku të titujve të kapitalit (ose indeksin e aksioneve) ose mallit/*commodity* (përfshirë arin dhe metalet e tjera të çmuara) përkatës dhe një pozicion rreziku të normës së interesit për pozicionin në para (*payment leg*). Nëse pozicioni në para (*payment leg*) është i denominuar në monedhë të huaj, ai përfshihet gjithashtu në një pozicion rreziku në monedhën përkatëse.
6. Transaksionet e derivativëve mbi banak (OTC), me profil linear rreziku me një instrument borxhi, si instrument bazë, lidhen me një pozicion rreziku të normës së interesit për instrumentin e borxhit dhe me një pozicion tjetër të rrezikut të normës së interesit për pozicionin në para (*payment leg*).
7. Transaksionet e derivativëve mbi banak (OTC), me profil linear rreziku, që kërkojnë këmbimin e një pagese, kundrejt një pagese tjetër, përfshirë kontratat *forward* për monedhat e huaja, lidhen me një pozicion të rrezikut të normës së interesit për secilin nga pozicionet në para (*payment leg*). Nëse instrumenti i borxhit, mbi të cilin bazohet transaksioni, është i denominuar në monedhë të huaj, ai lidhet me një pozicion rreziku në këtë monedhë. Nëse një pozicion në para (*payment leg*), është i denominuar në monedhë të huaj, ai lidhet sërish me një pozicion rreziku në këtë monedhë.

Vlera e ekspozimit që i caktohet një *swap*-i të kursit të këmbimit (*foreign exchange basis swap*), është zero.

8. Bankat përcaktojnë masën e një pozicioni rreziku nga një transaksion i derivativëve mbi banak (OTC) me profil linear rreziku, si vlerën nominale efektive (çmimi i tregut shumëzuar me sasinë) të instrumenteve financiare, mbi të cilat mbështetet transaksioni (përfshirë mallrat (*commodities*)), konvertuar në monedhën vendase të bankës, përveç instrumenteve të borxhit.

9. Bankat, për instrumentet e borxhit dhe për pozicionet në para (*payment legs*), përcaktojnë masën e pozicionit të rrezikut si vlerën nominale efektive të pagesave bruto për t'u kryer (përfshirë vlerën nominale) konvertuar në lekë, shumëzuar përkatësisht me kohëzgjatjen e modifikuar të instrumentit të borxhit ose me pozicionin në para (*payment leg*).
10. Bankat përcaktojnë masën e pozicionit të rrezikut nga një *credit default swap* (CDS), si vlerën nominale të instrumentit të borxhit referencë, shumëzuar me maturitetin e mbetur të *credit default swap*.
11. Bankat përcaktojnë masën e pozicionit të rrezikut nga një derivativ mbi banak (OTC) me profil jolinear rreziku, përfshirë opsionet dhe opsionet mbi *swap*-et (*swaptions*), si të barabartë me vlerën nominale efektive *delta* ekuivalente të instrumentit financiar mbi të cilin mbështetet transaksioni, përveç rastit kur transaksioni mbështetet mbi një instrument borxhi.
12. Bankat përcaktojnë masën e pozicionit të rrezikut nga një derivativ mbi banak (OTC), me profil jo linear rreziku, përfshirë opsionet dhe opsionet mbi *swap*-et (*swaptions*), ku si instrument bazë, merret një instrument borxhi ose një pozicion në para (*payment leg*), si të barabartë me vlerën nominale efektive *delta*, ekuivalente të instrumentit financiar, ose të barabartë me pozicionin në para (*payment leg*), shumëzuar përkatësisht me kohëzgjatjen e modifikuar të instrumentit të borxhit, ose të pozicionit në para (*payment leg*).
13. Bankat, për përcaktimin e pozicioneve të rrezikut, kolateralin e marrë nga një kundërparti e trajtojnë si pretendim ndaj kundërpartisë nën një kontratë derivative (pozicion në blerje) që maturohet sot, ndërkohë që kolateralin e dhënë e trajtojnë si detyrim ndaj kundërpartisë (pozicion në shitje), që maturohet sot.

Neni 132

Përcaktimi i pozicioneve të rrezikut sipas metodës standarde

1. Bankat grupojnë pozicionet e rrezikut sipas kategorive të grupeve mbrojtëse (*hedging sets categories*) dhe llogarisin pozicionin neto të rrezikut, për çdo grup mbrojtës. Pozicioni neto i rrezikut përfaqëson vlerën absolute të shumës së pozicioneve individuale të rrezikut (që rrjedh nga transaksionet dhe kolaterali në një grup netimi (kompensimi)), që përfshihen në të.

Pozicioni neto i rrezikut, në formulat e paraqitura në paragrafin 2, neni 130, do të llogaritet si më poshtë:

$$|\sum_i RPT_{ij} - \sum_l RPC_{lj}|$$

2. Bankat, për të llogaritur pozicionin neto të rrezikut, u referohen kategorive të mëposhtme të grupeve të mbrojtjes:
 - a) pozicionet e rrezikut, të ndjeshme ndaj faktorit të rrezikut “normë e interesit”: emetues të kualifikuar (“emetues të kualifikuar” do të konsiderohet çdo emetues, për të cilin aplikohet një kërkesë për kapital, për rrezikun specifik të portofolit të tregtueshëm, e barabartë ose më e ulët se 1.6%, sipas tabelës 21 të kreut VII të kësaj rregulloreje).

- i. bankat përfshijnë pozicionet e rrezikut të emetuesve të kualifikuar, të lidhura me depozitat në para të marra si kolateral nga kundërpartia, me pozicionet në para (*payment legs*) dhe me instrumentet bazë të borxhit, në një prej gjashtë grupeve mbrojtëse për çdo monedhë si në tabelën 18. Grupet mbrojtëse janë të përcaktuara nga një kombinim i kriterëve të “maturitetit” dhe të “normave të interesit referuese”.
- ii. bankat, për pozicionet e rrezikut të normave të interesit, të lidhura me instrumentet bazë të borxhit, ose me pozicionet në para (*payment legs*), për të cilat norma e interesit është e lidhur me një normë interesi referuese, që përfaqëson nivelin e përgjithshëm të interesit në treg (për shembull Libor, Euribor etj..), konsiderojnë maturitet të mbetur gjatësinë e intervalit kohor, deri në rregullimin tjetër të normës së interesit. Në të gjitha rastet e tjera, konsiderohet maturiteti i mbetur, maturiteti i mbetur i instrumentit të borxhit, ose në rastin e pozicionit në para (*payment leg*), koha e mbetur e transaksionit.

Tabela 18

Maturiteti i mbetur/periudha deri në rregullimin e ardhshëm të normës së interesit	Norma interesi referuese qeveritare	Norma interesi referuese joqeveritare
Maturiteti	Nën 1 vit	Nën 1 vit
Maturiteti	1 deri në 5 vjet	1 deri në 5 vjet
Maturiteti	Mbi 5 vjet	Mbi 5 vjet

- b) pozicionet e rrezikut, të ndjeshëm ndaj faktorit të rrezikut “normë e interesit”: *credit default swap*, emetues të kualifikuar.

Bankat krijojnë grupe mbrojtëse të veçanta për çdo emetues të kualifikuar të një instrumenti borxhi referencë, që qëndron në bazë të një *credit default swap*.

Bankat trajtojnë shportën “*nth-to-default*” e *credit default swap*, si më poshtë:

- i. bankat përcaktojnë madhësinë e pozicionit të rrezikut në një instrument borxhi referencë, të shportës që qëndron në bazë të një “*nth-to-default*” *credit default swap*, e cila është e barabartë me vlerën nominale efektive të instrumentit të borxhit referencë, shumëzuar me kohëzgjatjen e modifikuar të derivatit “*nth-to-default*”, në lidhje me një ndryshim në marzhin e kredisë (*credit spread*) të instrumentit të borxhit referencë;
 - ii. bankat, për çdo instrument borxhi referencë të një shporte që qëndron në bazë të një “*nth-to-default*” *credit default swap*, përcaktojnë një grup mbrojtës. Pozicionet e rrezikut nga “*nth-to-default*” *credit default swaps* të ndryshme nuk përfshihen në të njëjtin grup mbrojtës.
- c) pozicionet e rrezikut, të ndjeshëm ndaj faktorit të rrezikut “normë e interesit”: emetues jo të kualifikuar (bankat konsiderojnë si emetues jo të kualifikuar çdo emetues, për të cilin aplikohet një kërkesë për kapital për rrezikun specifik të portofolit të tregtueshëm, prej më shumë se 1.6%, sipas tabelës 21 të kreut VII të kësaj rregulloreje).

- i. bankat, për pozicionet e rrezikut të normave të interesit të lidhura me instrumentet bazë të borxhit që i referohen emetuesve jo të kualifikuar, për pozicionet në para (*payment legs*) të lidhur me të tillë emetues, si edhe për pozicionet e rrezikut nga depozitat në para, që janë vendosur me kundërpartinë si kolateral, përcaktojnë një grup mbrojtës të veçantë për çdo emetues;
- ii. bankat mund të përfshijnë në të njëjtin grup mbrojtës, pozicionet e rrezikut që lindin nga instrumentet e borxhit të një emetuesi jo të kualifikuar, pozicionet në para (*payment legs*) të lidhura me të tillë emetues ose nga instrumentet e borxhit referencë të të njëjtit emetues që qëndrojnë në bazë të *credit default swap*.

d) pozicionet e rrezikut, të ndjeshëm ndaj faktorëve të tjerë të rrezikut.

Bankat përfshijnë në të njëjtin grup mbrojtës instrumentet financiare të ndryshme nga instrumentet e borxhit, vetëm në rast se ato janë instrumente të ngjashëm ose identik, ndërsa në rastet e tjera ato përfshihen në grupe mbrojtëse të veçanta.

Ngjashmëria e instrumenteve përcaktohet si më poshtë:

- i. për titujt e kapitalit, instrumente të ngjashëm janë ato që emetohen nga i njëjti emetues. Indekset e kapitalit (*equity index*) trajtohen si të emetuara nga emetues të veçantë;
- ii. për metalet e çmuara, instrumente të ngjashme janë ato të të njëjtit metal. Indekset e metaleve të çmuara trajtohen si metale të çmuara të veçanta;
- iii. për energjinë elektrike, instrumente të ngjashme janë ato të drejta dhe detyrime shpërndarjeje, që i referohen të njëjtit interval kohor piku apo jashtë pikut të ngarkesës brenda 24 orëve;
- iv. për mallrat (*commodities*), instrumente të ngjashme janë ato të të njëjtit mall (*commodity*). Indekset e mallrave (*commodities*) trajtohen si mallra (*commodities*) të veçantë.

Neni 133

Shumëzuesit e rrezikut të kredisë së kundërpartisë sipas metodës standarde

1. Bankat aplikojnë shumëzuesit e rrezikut të kredisë së kundërpartisë (SHRKK) të përcaktuara në tabelën 19 mbi pozicionet neto të rrezikut që i referohen çdo kategorie të grupeve të mbrojtjes.

Tabela 19

	Kategoritë e grupeve të mbrojtjes	SHRKK
1	Normat e interesit, për pozicionet e rrezikut të lidhura me instrumentet e borxhit të emetuesve të kualifikuar	0.2%
2	Normat e interesit, për pozicionet e rrezikut, të lidhura me një instrument borxhi referencë, të emetuesve të kualifikuar që qëndron në bazë të një <i>credit default swap</i>	0.3%
3	Normat e interesit për pozicionet e rrezikut, të lidhura me një instrument borxhi ose instrument borxhi referencë, të emetuesve jo të kualifikuar	0.6%
4	Kursi i këmbimit	2.5 %
5	Energjia elektrike	4 %
6	Ari	5 %
7	Tituj të kapitalit	7 %
8	Metale të çmuara (përveç arit)	8.5%
9	Mallra (<i>commodities</i>) të tjera (pa përfshirë metalet e çmuara dhe elektricitetin)	10%
10	Instrumentet bazë të derivativëve mbi banak, të cilat nuk përfshihen në asnjë nga kategoritë e mësipërme	10%

2. Bankat, për transaksionet me profil jolinear rreziku, ose për pozicionet në para (*payment legs*) dhe transaksionet me instrumente të borxhit si instrument bazë, për të cilat ato (bankat) nuk mund të përcaktojnë deltën ose kohëzgjatjen e modifikuar, përdorin metodën *mark-to-market*, të përcaktuar në nenin 129 të këtij kreu.
3. Bankat nuk njohin netimin (kompensimin) e transaksioneve të përcaktuara në paragrafin 2 të këtij neni, që nënkupton se vlera e ekspozimit duhet të përcaktohet me supozimin sikur një grup netimi (kompensimi) të përfshinte vetëm një transaksion (domethënë çdo transaksion do të konsiderohet si një grup netimi/kompensimi i veçantë).
4. Bankat hartojnë dhe miratojnë procedura të brendshme për të verifikuar se përpara përfshirjes së një transaksioni në një grup mbrojtjeje, transaksioni është i mbuluar nga një kontratë netimi (kompensimi) ligjërish e detyrueshme, që përmbush kërkesat e vendosura në nënkreun II të këtij kreu.

NËNKREU II NETIMI (KOMPENSIMI) KONTRAKTUAL

Neni 134

Llojet e netimit (kompensimit) që njihen nga Banka e Shqipërisë

1. Bankat, për qëllime të këtij nënkreu, me “kundërparti” do të kuptojnë çdo person fizik dhe juridik, që ka fuqinë për të përfunduar marrëveshje netimi (kompensimi) kontraktuale, që nënkupton një marrëveshje të shkruar bilaterale me një kundërparti e cila krijon një detyrim të vetëm ligjor, që mbulon të gjitha marrëveshjet tip dypalëshe.
2. Bankat, për qëllime të zbutjes/zvogëlimit të rrezikut të kredisë së kundërpartisë, konsiderojnë si teknika zbutje tipet e mëposhtme të netimit (kompensimit):
 - a) marrëveshjet dypalëshe të zëvendësimit midis bankës dhe kundërpartisë së saj, sipas së cilës të drejtat dhe detyrimet e dyanshme grupohen (shkrihen) automatikisht, në mënyrë të tillë që ky zëvendësim të fiksojë një vlerë neto të vetme sa herë që aplikohet, dhe krijon kështu një marrëveshje të re ligjore që sjell përfundimin e asaj të mëparshmes;
 - b) marrëveshje të tjera dypalëshe midis bankës dhe kundërpartisë.

Neni 135

Kërkesat për njohjen e netimit (kompensimit) kontraktual për zvogëlimin e rrezikut të kundërpartisë

1. Banka e Shqipërisë njeh netimin (kompensimin) kontraktual si teknikë që zvogëlon rrezikun e kundërpartisë, vetëm nëse plotësohen kriteret/kushtet e mëposhtme:
 - a) bankat kanë një marrëveshje netimi (kompensimi) kontraktuale me kundërpartinë e tyre, e cila përfshin edhe dispozitën e kompensimit (*close-out*), ku detyrimet respektive duhet të jenë të vlerësuara sipas vlerës së tregut (*mark-to-market*) të transaksioneve individuale të përfshira;

- b) bankat vënë në dispozicion të Bankës së Shqipërisë, opinione të shkruara dhe të argumentuara ligjore, që, në rast të një pretendimi në rastet e parashikuara në shkronjën “a” të këtij paragrafi, gjykatat përkatëse dhe autoritetet administrative do të mund të përfundojnë se të drejtat dhe detyrimet e bankave, do të ishin të kufizuara në shumën neto, siç përshkruhet në këtë shkronjë, sipas:
 - i. ligjit të juridiksionit, nën të cilin kundërpartia ka drejtorinë qendrore dhe nëse është përfshirë dega e një banke të huaj edhe nën ligjin e juridiksionit në të cilin operon kjo degë;
 - ii. ligjit që rregullon transaksionet individuale të përfshira; dhe
 - iii. ligjit që rregullon çdo kontratë, apo marrëveshje të nevojshme për të zbatuar netimin (kompensimin) kontraktual;
 - c) bankat disponojnë procedurat e nevojshme për të siguruar që vlefshmëria ligjore e netimeve (kompensimeve) kontraktuale është në proces shqyrtimi të vazhdueshëm, duke konsideruar ndryshimet e mundshme të ligjeve, të aplikueshme mbi to;
 - d) bankat disponojnë të gjithë dokumentacionin e kërkuar në dosjet e tyre;
 - e) bankat faktorizojnë efektet e netimit (kompensimit), në matjen e ekspozimit agregat ndaj rrezikut të kredisë për çdo kundërparti dhe administrojnë rrezikun e kredisë së kundërpartisë në këto baza; si dhe
 - f) bankat agregojnë rrezikun e kredisë për çdo kundërparti, në mënyrë që të përftohet një ekspozim ligjor i vetëm midis transaksioneve. Ky agregim konsideron përcaktimin e kufijve të qëllimit të kredisë, si dhe llogaritjen e kapitalit të brendshëm.
2. Banka e Shqipërisë siguron, duke u konsultuar edhe me autoritetet kompetente të vendeve të tjera në rastet kur shihet e nevojshme, që netimi (kompensimi) kontraktual të jetë ligjërishit i ekzekutueshëm sipas ligjit të secilit prej juridiksioneve përkatëse. Në rast se (Banka e Shqipërisë) nuk krijon bindjen për këtë, marrëveshjet e netimit (kompensimit) kontraktuale nuk do të njihen për asnjërën nga kundërpartitë për qëllime të zvogëlimit të rrezikut.

Neni 136

Efektet e njohjes së netimit (kompensimit) kontraktual

1. Bankat, për qëllime të zbatimit të metodës standarde, njohin netimin (kompensimin) kontraktual siç përcaktohet në nenet 130-132 të kësaj rregulloreje.
2. Bankat, për qëllime të zbatimit të metodës *mark-to-market* dhe metodës origjinale, njohin netimin (kompensimin) kontraktual, respektivisht siç përcaktohet më poshtë:
 - a) për kontratat e zëvendësimit:
 - i. metoda *mark-to-market*: bankat llogarisin koston aktuale të zëvendësimit dhe vlerën nominale, duke konsideruar vlerën neto të kontratave të zëvendësimit;
 - ii. metoda e ekspozimit origjinal: bankat llogarisin vlerën nominale, duke konsideruar vlerën neto të kontratave të zëvendësimit dhe aplikojnë përqindjet e tabelës 16 të këtij kreu.
 - b) për marrëveshjet e tjera të kompensimit:

- i. metoda *mark-to-market*: bankat llogarisin koston aktuale të zëvendësimit për kontratat e përfshira në një marrëveshje netimi (kompensimi), duke marrë në konsideratë koston hipotetike aktuale neto të zëvendësimit, që rezulton nga marrëveshja (në rastin kur netimi/kompensimi rezulton në një detyrim neto për bankën që përlllogarit koston e zëvendësimit neto, kosto aktuale e zëvendësimit llogaritet si “zero”) dhe reduktojnë vlerën e ekspozimeve të mundshme të ardhshme të kredisë, për të gjitha kontratat e përfshira në marrëveshje, sipas formulës së mëposhtme:

$$EMAK\ red = 0,4 * EMAK\ bruto + 0,6 * RNB * EMAK\ bruto$$

ku:

EMAK red = vlera e reduktuar e ekspozimeve të mundshme të ardhshme të kredisë, për të gjitha kontratat me një kundërparti të caktuar, të përfshirë në një marrëveshje netimi (kompensimi) dypalëshe të vlefshme ligjrisht;

EMAK bruto = shuma e vlerave të ekspozimeve të mundshme të ardhshme të kredisë, për të gjitha kontratat me një kundërparti të caktuar, të përfshira në një marrëveshje netimi (kompensimi) dypalëshe, të vlefshme ligjrisht dhe që përlllogaritet duke shumëzuar vlerat nominale me përqindjet e caktuara në tabelën 17 të këtij kreu.

RNB = raporti i koston neto të zëvendësimit për të gjitha kontratat e përfshira në një marrëveshje kompensimi dypalëshe, të vlefshme ligjrisht, me një kundërparti të caktuar (numërues) me koston e zëvendësimit bruto për të gjitha kontratat e përfshira në një marrëveshje kompensimi dypalëshe, të vlefshme ligjrisht me atë kundërparti (emëruesi).

Për të përlllogaritur ekspozimet e mundshme të ardhshme të kredisë sipas formulës së mësipërme, kontratat plotësisht të ngjashme të përfshira në marrëveshjet e netimit (kompensimit), mund të konsiderohen si një kontratë e vetme me vlerë nominale ekuivalente me vlerën neto (*net receipt*).

- ii. metoda e ekspozimit origjinal: bankat, për qëllime të zbatimit të kësaj metode, konsiderojnë kontratat plotësisht të ngjashme, të përfshira në marrëveshjen e kompensimit, si një kontratë të vetme me vlerë nominale ekuivalente me *net receipt*, ku vlerat nominale shumëzohen me përqindjet e dhëna në tabelën 17, si dhe aplikojnë për të gjitha kontratat e tjera të përfshira në një marrëveshje kompensimi, përqindjet që përcaktohen në tabelën 20.

Tabela 20

Maturiteti fillestar*	Kontrata të normave të interesit	Kontrata të këmbimit valutor
Më pak se një vit	0.35 %	1.50%
Më shumë se një vit, por jo më shumë se dy vjet	0.75 %	3.75 %
Pagesë shtesë për çdo vit shtesë	0.75 %	2.25 %

*Bankat, në rastin e kontratave të normave të interesit, me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë, mund të zgjedhin mes maturitetit fillestar dhe maturitetit të mbetur.

NËNKREU III
TRAJTIME TË VEÇANTA TË RREZIKUT TË KUNDËRPARTISË

Neni 137

Rregulla të veçanta për ekspozimet në librin e tregtueshëm

1. Bankat, për qëllime të metodës *mark-to-market*, llogarisin ekspozimin e mundshëm të ardhshëm të kredisë në rastin e *total return swaps* dhe *credit default swaps*, të përfshirë në librin e tregtueshëm duke shumëzuar vlerën nominale të instrumentit me përqindjet e mëposhtme:
 - a) 5%, nëse detyrimi referencë do të konsiderohej si pozicion i një emetuesi të kualifikuar sipas nenit 132 të kësaj rregulloreje, në rast se do të përbënte një ekspozim direkt;
 - b) 10%, nëse detyrimi referencë nuk përmbush kriteret për t'u konsideruar si pozicion i një emetuesi të kualifikuar sipas nenit 132, në rast se do të përbënte një ekspozim direkt.
2. Bankat, në rastet e *credit default swaps* që i krijojnë bankës një pozicion në blerje në detyrimin bazë (ofruet i mbrojtjes), për llogaritjen e ekspozimeve të mundshme të ardhshme të kredisë (për qëllime të metodës *mark-to-market*) përdorin vlerën prej 0%, me kushtin që kontrata e derivativit të kredisë të mos përmbajë klauzolë për mbyllje të kontratës, në rast të paaftësisë paguese të blerësit të mbrojtjes, edhe pse subjekti emetues i detyrimit bazë nuk ka dështuar ende.
3. Bankat përcaktojnë përqindjen për llogaritjen e ekspozimit të mundshëm të ardhshëm për derivatet e kredisë "*nth to default*" si më poshtë:
 - a) rendisin detyrimet bazë sipas radhës zbritëse të cilësisë së kredisë, duke filluar nga ato jo të kualifikuara sipas rrezikut specifik të pozicionit, sipas kreut VII të kësaj rregulloreje;
 - b) marrin në konsideratë detyrimin bazë që zë vendin e n-të dhe konsideron faktorin e ponderimit të lidhur me të (për shembull: në rast të kontratës *first-to-default*, faktori i ponderimit përcaktohet duke iu referuar detyrimit referencë që ka cilësi më të ulët në shportë).
4. Bankat, në llogaritjen e ekspozimeve të klasifikuara sipas rrezikut, për ekspozimet në librin e tregtueshëm, nuk mund të përdorin metodën e thjeshtë, të përcaktuar në nenet 52 deri në 58 të kreut IV të kësaj rregulloreje, për njohjen e efekteve të kolateralit financiar.
5. Bankat, në rastet e marrëveshjeve të riblerjes dhe të anasjellta të riblerjes së titujve dhe të mallrave (*commodities*), transaksionet e huadhënies dhe huamarrjes së titujve dhe të mallrave (*commodities*), të regjistruara në librin e tregtueshëm, mund të njohin si kolateral të pranueshëm, të gjitha instrumentet financiare dhe mallrat (*commodities*), të cilat janë të pranueshëm për t'u përfshirë në librin e tregtueshëm.
6. Bankat, për ekspozimet që lidhen me derivativët mbi banak, të regjistruara në librin e tregtueshëm, mund të njohin si kolateral të pranueshëm edhe mallrat (*commodities*) që janë të pranueshme për t'u përfshirë në librin e tregtueshëm.

7. Bankat, për qëllime të llogaritjes së rregullimeve të luhatshmërisë, instrumentet financiare apo mallrat (*commodities*), të cilët nuk janë të zgjedhshëm sipas kreut IV, që jepen hua, shiten, apo ofrohen, ose merren hua, blihen, apo pranohen si kolateral në transaksione të tilla dhe bankat përdorin rregullimet mbikëqyrëse të luhatshmërisë sipas kreut IV, i trajtojnë si tituj të kapitalit që nuk përfshihen në një indeks kryesor, të listuara në një bursë të njohur.
8. Bankat, në rastet kur përdorin metodën e brendshme të rregullimit të luhatshmërisë, të përcaktuar në kreun IV të kësaj rregulloreje, për instrumentet financiare dhe mallrat (*commodities*) që nuk janë të pranueshëm sipas kërkesave të këtij kreu (kreut IV), i llogarisin rregullimet e luhatshmërisë për çdo zë më vete.
9. Bankat, për llogaritjen e ekspozimeve, në lidhje me njohjen e marrëveshjeve tip të netimit (kompensimit), që mbulojnë transaksionet e riblerjes dhe/ose transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve dhe/ose të mallrave (*commodities*) dhe/ose transaksione të tjera në tregjet e kapitalit, e njohin netimin (kompensimin) ndërmjet pozicioneve në librin e tregtueshëm dhe jo të tregtueshëm, në rastet kur transaksionet që netohen përmbushin kushtet e mëposhtme:
 - a) të gjitha transaksionet janë të vlerësuara çdo ditë me vlerë tregu;
 - b) çdo instrument apo mall (*commodity*) i marrë borxh, i blerë apo i marrë sipas këtyre transaksioneve, njihet si kolateral financiar i pranueshëm.
10. Bankat, në rastet kur një derivativ kredie, i përfshirë në librat e bankës siguron një mbrojtje të brendshme dhe mbrojtja e kredisë është e njohur sipas kreut IV të kësaj rregulloreje, konsiderojnë pozicionin në derivatin e kredisë si pozicion që nuk sjell rrezik të kundërpartisë.
11. Bankat, në mënyrë alternative, mund të përfshijnë në baza konsistente, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital të rrezikut të kredisë së kundërpartisë, të gjithë derivativët e kredisë të regjistruar në librin e tregtueshëm, që formojnë një mbrojtje të brendshme ose të blera si mbrojtje kundrejt rrezikut të kredisë së kundërpartisë, kur mbrojtja njihet si teknikë zbutjeje sipas kërkesave të kreut IV.

KREU VII RREZIKU I TREGUT

NËNKREU I LIBRI I TREGTUESHËM

Neni 138

Karakteristika të përgjithshme të librit të tregtueshëm

1. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e tregut, përfshijnë në “librin e tregtueshëm” të gjitha pozicionet në instrumentet financiare e në mallra (*commodities*), të mbajtura me qëllim tregtimin e tyre ose mbrojtjen e elementëve të tjerë të librit të tregtueshëm. Këto instrumente duhet të jenë të çliruara nga çdo lloj klauzole/dispozite kufizuese, për sa i përket tregtueshmërisë së tyre ose aftësisë së tyre për t’u mbrojtur tërësisht.

2. Bankat konsiderojnë “pozicione të mbajtura me qëllim tregtimi” ato pozicione, të cilat janë të destinuara për t’u mbyllur brenda një kohe të shkurtër dhe/ose janë pozicione të ndërmarrë me qëllim përfitimi brenda një kohe të shkurtër, si rezultat i diferencës midis çmimit të blerjes dhe të shitjes ose i luhatshmërive të tjera në çmim ose në normën e interesit (me “pozicione” nënkuptohen pozicionet e vetë bankës dhe pozicionet e hapura nga shërbimet e bëra klientelës ose duke vepruar si bërës tregu/*market maker*).
3. Bankat konsiderojnë “pozicione të mbajtura me qëllim mbrojtjen e elementëve të tjerë të librit të tregtueshëm” ato pozicione, të cilat janë ndërmarrë me qëllim kompensimin tërësisht ose pjesërisht të faktorëve të rrezikut të lidhur me këto elemente.

Neni 139

Politikat dhe procedurat e brendshme për administrimin e pozicioneve të tregtueshëm dhe të librit të tregtueshëm

1. Bankat hartojnë dhe miratojnë politika dhe procedura të brendshme për administrimin e pozicioneve ose portofoleve të tyre të tregtueshme, të cilat përcaktojnë qëllimin për t’u tregtuar dhe përfshijnë minimalisht:
 - a) një politikë tregtimi qartësisht të dokumentuar, të miratuar nga Këshilli Drejtues i bankës për pozicionet, instrumentet ose portofolet, e cila duhet të përfshijë edhe periudhën e pritshme të mbajtjes së tyre;
 - b) procedura të përcaktuara qartë për një administrim aktiv të pozicioneve, të ndërmarrë nga njëësia e veçantë e tregtimit (*trading desk*), të cilat përfshijnë:
 - i. përcaktimin e kufijve dhe monitorimin e përshtatshmërisë së tyre;
 - ii. autonominë/pavarësinë e punonjësve (*dealers*) në krijimin dhe administrimin e pozicioneve brenda kufijve të miratuara të tyre dhe në përputhje me strategjinë e miratuar;
 - iii. raportimin e pozicioneve tek drejtuesit e lartë të bankës, si pjesë integrale e procesit të administrimit të rrezikut të institucionit;
 - iv. monitorimin aktiv të pozicioneve në bazë të informacioneve të siguruara nga tregu;
 - v. vlerësimin mbi tregtueshmërinë ose aftësinë mbrojtëse të pozicionit dhe të komponentëve të rrezikut, si dhe vlerësimin mbi cilësinë dhe disponueshmërinë e të dhënave të tregut, në procesin e përcaktimit të vlerës së instrumentit, nivelin e qarkullimit në treg, madhësinë e pozicionit të tregtuar në treg.
2. Bankat, në përputhje me politikën e tyre të tregtimit, hartojnë procedura të brendshme të përcaktuara qartë për monitorimin e pozicioneve qarkulluese dhe të pozicioneve të pandryshuara/statike në librin e tregtueshëm.
3. Bankat disponojnë procedura të qarta për përcaktimin e pozicioneve, që do të përfshihen në librin e tregtueshëm për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital. Këto procedura duhet të jenë pjesë e sistemit të administrimit të rrezikut nga ana e bankave. Përputhja me këto procedura është subjekt i kontrollit (auditit) të brendshëm.
4. Bankat hartojnë dhe miratojnë procedura të qarta për administrimin e përgjithshëm të librit të tregtueshëm, të cilat përcaktojnë minimalisht:

- a) aktivitetet që ajo (banka) konsideron si të tregtueshëm dhe që përfshihen në librin e tregtueshëm për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital;
- b) shkallën në të cilën një pozicion mund të rivlerësohet në baza ditore, duke iu referuar një tregu aktiv dhe likuid, si në blerje ashtu edhe në shitje; dhe
- c) për ekspozimet e vlerësuara nëpërmjet modeleve të veçanta (*mark-to-model*), shkallën në të cilën ajo (banka) është në gjendje:
 - i. të identifikojë të gjithë rreziqet materiale të ekspozimit;
 - ii. të mbrojë (*hedge*) të gjithë rreziqet materiale të ekspozimit me instrumente, për të cilat ekziston një treg aktiv dhe likuid, si në blerje ashtu edhe në shitje;
 - iii. të japë vlerësime të besueshme për hipotezat dhe parametrat kryesore të përdorura në model;
- d) shkallën në të cilën, ajo (banka) mund të prodhojë vlerësime të pozicioneve, ¹⁰¹që mund të validohen nga jashtë në baza të vazhdueshme;
- e) shkallën në të cilën, kufizimet ligjore ose kërkesa të tjera operacionale pengojnë aftësinë e bankës për të likuiduar apo mbrojtur një pozicion, për një periudhë afatshkurtër;
- f) shkallën në të cilën, banka mund të administrojë aktivisht rrezikun e pozicionit në kuadrin e aktivitetit të saj të tregtimit;
- g) shkallën në të cilën, ajo (banka) mund të transferojë rrezikun ose pozicionet ndërmjet librit të tregtueshëm dhe librit të bankës, si dhe kriteret për të tilla transferime.

Neni 140

Kërkesa specifike të Bankës së Shqipërisë

1. Banka e Shqipërisë mund të kërkojë përjashtimin nga libri i tregtueshëm, e atyre zërave, të cilët aktualisht ose prej kohësh, nuk kanë tregtueshmëri të dukshme (për shembull mungesa e likuiditetit dhe e tregtimit të tyre), veçanërisht nëse periudha e mbajtjes së këtyre instrumenteve është më e gjatë se ajo që i korrespondon qëllimit afatshkurtër për tregtim.
2. Banka e Shqipërisë mund të ndalojë përfshirjen në librin e tregtueshëm të atyre zërave, për të cilat bankat nuk kanë burimet, përvojën e nevojshme apo sistemet e duhura të kontrollit për t'i administruar aktivisht.

Neni 141

Mbrojtja e brendshme (*internal hedging*)

1. Bankat përkufizojnë “mbrojtjen e brendshme” si pozicionin që, tërësisht ose në pjesën më të madhe, kompenson rrezikun e një pozicioni ose të një grupi pozicionesh në librat e bankës.
2. Bankat përfshijnë pozicionet e krijuara nga mbrojtjet e brendshme në librin e tregtueshëm, nëse këto pozicione mbahen për qëllime tregtimi dhe nëse plotësohen kriteret e përgjithshme sipas paragrafëve 1 dhe 2 të nenit 139, dhe vlerësimit të kujdesëshëm (*prudencial*) sipas nenit 142. Bankat, në veçanti:

¹⁰¹ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- a) sigurojnë që mbrojtjet e brendshme të mos kenë qëllim kryesor zvogëlimin e kërkesës për kapital rregullator, por të jenë të dokumentuara në mënyrën e duhur dhe të jenë subjekt i miratimeve të brendshme dhe i procedurave të kontrollit të brendshëm;
 - b) trajtojnë transaksionet e brendshme në përputhje me kushtet e tregut dhe administrojnë në mënyrë dinamike, brenda kufijve të lejuar për rrezikun e tregut, që buron nga mbrojtja e brendshme në librin e tregtueshëm;
 - c) monitorojnë transaksionet e brendshme në mënyrë të kujdesshme, duke përdorur procedurat e duhura dhe të përshtatshme.
3. Trajtimi sipas paragrafit 2 të këtij neni, aplikohet pavarësisht kërkesave për kapital rregullator të aplikueshme ndaj kahut së mbrojtjes së brendshme, që kalon në librat e bankës (*banking book leg of the internal hedge*).
 4. Bankat, në rastet kur përdorin një derivativ kredie që përfshihet në librin e tregtueshëm për mbulimin e rrezikut të një ekspozimi në librat e bankës dhe një mbulim i tillë sigurohet nëpërmjet mbrojtjes së brendshme, mund të konsiderojnë ekspozimin që përfshihet në librat e bankës si të mbrojtur për qëllime të përcaktimit të kërkesës për kapital të rrezikut të kredisë, me kushtin që banka të blejë nga një palë e tretë, një derivativ kredie që plotëson kriteret e vendosura në kreun IV të kësaj rregulloreje, për të mbrojtur ekspozimin në librat e bankës.
 5. Bankat, në rastet e përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni, për qëllime të llogaritjes së kërkesave për kapital, nuk përfshijnë në librin e tregtueshëm derivativin e brendshëm dhe atë të jashtëm.

Neni 142

Kërkesa për vlerësimin e zërave të librit të tregtueshëm

1. Bankat sigurojnë, që vlera e aplikuar mbi secilin nga pozicionet që përfshihet në librin e tregtueshëm pasqyron vlerën e saktë të tregut, i cili duhet të reflektojë natyrën dinamike të pozicioneve të librit të tregtueshëm dhe kërkesat për saktësi, të lidhura me librin e tregtueshëm.
2. Bankat rivlerësojnë pozicionet në librin e tregtueshëm në baza ditore. Në rastet kur një çmim tregu nuk është i disponueshëm ose kur për disa produkte të konvertueshme, çmimi i tregut nuk pasqyron vlerën e brendshme (*intrinsic value*) të pozicionit, ato (bankat) përdorin një metodë alternative vlerësimi (*mark-to-model*), pasi kanë njoftuar paraprakisht Bankën e Shqipërisë, me kushtin që kjo metodë të jetë e kujdesshme (prudente).
3. Bankat regjistrojnë pozicionet që nga data e tregtimit të transaksionit.
4. Bankat krijojnë dhe zhvillojnë sisteme dhe kontroll të mjaftueshëm për të siguruar vlerësime të besueshme dhe të kujdesshme të rrezikut në librat e tregtueshëm, të cilat duhet të përmbajnë minimalisht elementet e mëposhtëm:
 - a) procedura të dokumentuara (të shkruara) për procesin e vlerësimit, të cilat përcaktojnë qartë:
 - i. përgjegjësitë sipas strukturave/njësive organizative të përfshira në kryerjen e vlerësimit;

- ii. burimet e informacionit të tregut si dhe rishikim e përshtatshmërisë së tyre;
 - iii. frekuencën e vlerësimeve të pavarura;
 - iv. kohën e dhënies së çmimit të mbylljes;
 - v. procedurat për rregullimin e vlerësimit, procedurat e verifikimit *ad-hoc* dhe ato të fundit të muajit;
- b) linjat e raportimit për njësinë që është përgjegjëse në këtë proces, të cilat duhet të jenë të qarta dhe të pavarura nga njësia operuese (*front-office*).
Linjat e raportimit duhet të shtrihen deri tek Këshilli Drejtues i bankës.
5. Bankat përdorin vlerësimin e zërave/pozicioneve të librit të tregtueshëm të bazuar në vlerën e tregut (*mark-to-market*), i cili nënkupton një vlerësim, të paktën, në baza ditore të pozicioneve në bazë të çmimeve të mbylljes, të publikuara nga burime të pavarura. (Këtu përfshihen çmimet e bursës, çmimet në ekran ose çmimet e dhëna nga ndërmjetës/broker të ndryshëm, të pavarur dhe me reputacion të mirë).
6. Bankat, gjatë vlerësimit me çmim tregu (*mark-to-market*), përdorin kuotimin më të kujdesshëm (*prudent*) midis çmimit të ofruar dhe atij të kërkuar (*bid/ask*), me përjashtim të rasteve kur ajo (banka) është bërës tregu (*market maker*) i rëndësishëm për instrumentin financiar dhe mallin (*commodity*) në fjalë, dhe mund të kuotojë një çmim, që përfaqëson mesataren midis çmimit të ofruar dhe atij të kërkuar.¹⁰² Bankat, në rastet kur përdorin këtë përjashtim, njoftojnë çdo gjashtë muaj Bankën e Shqipërisë për pozicionet në fjalë dhe paraqesin prova që ato mund të mbyllen me një çmim, që përfaqëson mesataren midis çmimit të ofruar dhe atij të kërkuar.
7. Bankat, në rastet kur nuk është i mundur vlerësimi me çmim tregu,¹⁰³ vlerësojnë në mënyrë konservative pozicionet/portofolet e tyre bazuar në modele (*mark-to-model*), para aplikimit të kërkesave për llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut ("Vlerësim i bazuar në model" nënkupton çdo lloj vlerësimi, që ka për *benchmark* tregun, ekstrapolohet apo llogaritet nga të dhënat e tij (tregut)).
8. Bankat, në rastet që përdorin vlerësimin e bazuar në model (*mark-to-model*), plotësojnë kërkesat e mëposhtme:
- a) drejtimi i lartë duhet të jenë i informuar mbi instrumentet e librit të tregtueshëm që vlerësohen në bazë të një modeli, si dhe mbi materialitetin e pasaktësive (aftësinë shpjeguese të modelit) që krijohen në raportimin e rrezikut/performancës së bankës;
 - b) të dhënat e tregut (*market input*), kur është e mundur, të jenë në linjë me çmimet e tregut;
 - c) përshtatshmëria e të dhënave të tregut për vlerësimin e një pozicioni të veçantë dhe parametrat e modelit, të vlerësohen në mënyrë të vazhdueshme;
 - d) në rastet kur është e mundur, për instrumente të caktuara financiare ose mallra (*commodities*), të përdoren metodologji vlerësimi, të cilat janë të pranuarra gjerësisht nga tregu;
 - e) në rastet kur modeli është ndërtuar nga vetë banka, ai (modeli) duhet të jetë i bazuar mbi supozime të përshtatshme, të vlerësuara dhe të verifikuara nga palë të kualifikuara, që nuk kanë marrë pjesë në ndërtimin e tij, si dhe në veçanti, modeli të ndërtohet dhe të miratohet në mënyrë të pavarur nga *front-office*;

¹⁰² Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁰³ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- f) modelet të testohen në mënyrë të pavarur, duke përfshirë vlefshmërinë e strukturës matematikore të hipotezave të ngritura dhe të programimit/*software*-it që është aplikuar;
 - g) të ekzistojnë procedura formale kontrolli për modifikimet që i bëhen modelit dhe një kopje e modelit të ruhet dhe të përdoret periodikisht për kontrollin e vlerësimeve;
 - h) strukturat e administrimit të rrezikut të jenë të informuara mbi dobësitë e modelit, të cilat duhet t'i konsiderojnë në vlerësimin e rezultateve të tij;
 - i) modeli të rishikohet periodikisht për të vlerësuar saktësinë e rezultateve (për shembull duke rivlerësuar përshtatshmërinë e supozimeve, analizat e humbjes dhe fitimit përkundrejt faktorëve të rrezikut, krahasimin e çmimit efektiv të mbylljes me atë që prodhon modeli).
9. Bankat, përveç vlerësimit ditor me vlerë tregu (*mark-to-market*) ose vlerësimit të bazuar në modele (*mark-to-model*), realizojnë edhe një verifikim të pavarur të çmimeve, proces ky me anë të të cilit verifikohen periodikisht për saktësi dhe pavarësi çmimet e tregut ose *input*-et e modelit.
 10. Bankat sigurojnë që verifikimi i çmimeve të tregut dhe i *input*-eve të modelit të kryhet nga një njësi e pavarur nga *dealing room*, të paktën me frekuencë mujore, ose më shpesh, sipas natyrës së aktivitetit tregtar.
 11. Bankat, në rastet kur nuk mund të sigurojnë verifikime të pavarura të çmimeve dhe burimeve të tregut, konsiderojnë mundësinë e rregullimeve në vlerësimin ose krijimin e rezervave të vlerësimit.

Neni 143

Rregullimet e vlerësimit (*valuation adjustment*) të pozicioneve në librin e tregtueshëm

1. Bankat hartojnë dhe miratojnë procedura të brendshme, që lidhen me rregullimet e vlerësimit apo krijimin e rezervave të vlerësimit.
2. Bankat vlerësojnë mundësinë e kryerjes së rregullimeve të vlerësimit apo të krijimit të rezervave si rezultat i faktorëve të mëposhtëm:
 - a) marzheve të porealizuara të kredisë;
 - b) kostove të mbylljes të pozicioneve;
 - c) rreziqeve operacionale;
 - d) mbylljes përpara kohe të pozicioneve;
 - e) kostove të investimit dhe të financimit;
 - f) kostove administrative të ardhshme;
 - g) rrezikut të modelit (nëse konsiderohet e rëndësishme).
3. Bankat krijojnë rezerva të vlerësimit për pozicionet më pak likuide, të cilat mund të jenë rezultat i ngjarjeve në treg dhe/ose i situatave të lidhura me vetë bankën (për shembull pozicionet e përqendruara dhe/ose pozicionet e pandryshuara/statike),
4. Bankat vendosin për krijimin e rezervave, të përcaktuara në paragrafin 3 të këtij neni, bazuar në faktorët e mëposhtëm:
 - a) kohën e nevojshme për të mbrojtur pozicionin ose rreziqet brenda pozicionit;
 - b) luhatshmërinë dhe mesataren e marzheve të ofruara/të kërkuara;

- c) gatishmërinë e kuotimeve në treg (numrin dhe identitetin e *market maker*);
 - d) luhatshmërinë dhe mesataren e vëllimeve të tregtuara;
 - e) përqendrimet në treg;
 - f) vjetërsinë e pozicionit;
 - g) masën, në të cilën vlerësimet mbështeten në vlerësimet sipas modelit (*marking to model*);
 - h) efektin e rreziqeve të tjera të modelit.
5. Bankat, në rastet kur përdorin vlerësimin e palëve të treta ose vlerësimin e bazuar në modele, marrin në konsideratë nëse duhet të kryejnë rregullim të vlerësimit ose të krijojnë rezerva për pozicionet më pak likuide, si dhe duhet të rishikojnë përshtatshmërinë në baza të vazhdueshme.
 6. Bankat zbresin rezervat e vlerësimit nga kapitali rregullator, siç përcaktohet në rregulloren “Për Kapitalin rregullator”.
 7. ¹⁰⁴Bankat, në rastin e produkteve komplekse, përfshirë edhe ekspozimet në titullzime dhe derivativët e kredisë *nth-to-default*, vlerësojnë në mënyrë të qartë nevojën për rregullime të vlerësimit, për të pasqyruar rrezikun e modelit që lidhet me përdorimin e një metodologjie vlerësimi të gabuar dhe rrezikun e modelit të lidhur me përdorimin e parametrave të pavëzhgueshëm (dhe ndoshta të pasaktë) të kalibrimit, në modelin e vlerësimit.

NEN KREU II KËRKESA PËR KAPITAL PËR RREZIKUN E TREGUT

Neni 144 Llogaritja e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut

1. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për aktivitetin në librin e tregtueshëm, siç specifikohet në kreun III të kësaj rregulloreje, në rast se plotësohen kushtet e mëposhtme:
 - a) gjatë dy gjashtëmujorëve të fundit, raporti i vlerës mesatare kontabël të librit të tregtueshëm ndaj totalit të aktivitetit nuk është më i lartë se 5%. Në asnjë kohë ky raport nuk është më i lartë se 6%;
 - b) gjatë dy gjashtëmujorëve të fundit, vlera mesatare kontabël e librit të tregtueshëm nuk është më e lartë se 15 milionë euro. Në asnjë kohë kjo vlerë nuk është më e lartë se 20 milionë euro.
2. Bankat për llogaritjen e aktivitetit në librin e tregtueshëm, vlerësojnë titujt e borxhit me vlerën e tyre të tregut ose vlerën nominale, titujt e kapitalit me vlerën e tyre të tregut dhe derivativët, sipas vlerës nominale ose të tregut të instrumenteve bazë të tyre. Pozicionet në shitje mblidhen me pozicionet në blerje, pavarësisht shenjës së tyre.
3. Bankat janë subjekt i detyrimeve të këtij kreu, nëse tejkalohet një nga kufijtë e përcaktuar në paragrafin 1 të këtij neni.
4. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e tregut si shumë e:

¹⁰⁴ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- a) kërkesës për kapital për aktivitetin në librin e tregtueshëm, e cila përfshin:
 - i. kërkesën për kapital për rreziqet e pozicionit;
 - ii. kërkesën për kapital për rrezikun e përqendrimit.
 - b) kërkesës për kapital rregullator për të gjitha pozicionet e bankës (pozicione në librin e tregtueshëm dhe pozicione në librat e bankës), e cila përfshin:
 - i. kërkesën për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit;
 - ii. kërkesën për kapital për rrezikun e pozicioneve në mallra (*commodities*);
 - iii. kërkesën për kapital për rrezikun e shlyerjes.
5. Trajtimi rregullator i opsioneve paraqitet në nenet 175-181 të këtij nënkreu.

Neni 145

Rreziku i pozicionit

1. Rreziku i pozicionit shpreh rrezikun që rrjedh nga luhatshmëria e çmimit të titujve nga faktorë që lidhen me ecurinë e tregjeve, si edhe me situatën e emetuesit.
2. Rreziku i pozicionit, i llogaritur për librin e tregtueshëm të një banke, përfshin dy elemente të dallueshëm:
 - a) rrezikun e përgjithshëm, që përfaqëson rrezikun e humbjeve të shkaktuara nga një prirje e përgjithshme dhe jo e favorshme e çmimeve të titujve në treg (për shembull, për titujt e borxhit ky rrezik është i lidhur me ndryshimet e pafavorshme të normave të interesit, ndërkohë që për titujt e kapitalit është i lidhur me një lëvizje të pafavorshme të vetë tregut); dhe
 - b) rrezikun specifik, i cili përfaqëson rrezikun e humbjeve të shkaktuara nga luhatshmëritë jo të favorshme të çmimit të instrumenteve financiare, të shkaktuar nga faktorë të lidhur me situatën e emetuesit.
3. Rreziku i pozicionit dhe kërkesa për kapital e lidhur me të përcaktohet, në mënyrë të veçantë, për:
 - a) titujt e borxhit dhe instrumente të tjera, që varen nga norma e interesit dhe nga aftësia paguese e emetuesit, duke përfshirë derivativët e kredisë;
 - b) titujt e kapitalit dhe instrumente të tjera financiare, që varen nga ecuria e tregjeve të kapitalit;
 - c) kuotat/njësitë e pjesëmarrjes në sipërmarrjet e investimit kolektiv dhe në instrumente të tjerë financiarë, vlera e të cilëve varet nga vlera e sipërmarrjeve të investimit kolektiv (SIK).

Neni 146

Netimi (kompensimi)

1. Vlera absolute e diferencës midis pozicioneve¹⁰⁵ në blerje dhe në shitje për të njëjtin titull të kapitalit, titull borxhi, titull të konvertueshëm, kontrata identike të së ardhmes, opsione, garanci apo garanci me mbulesë, përbën pozicionin neto në secilën prej këtyre instrumenteve financiare.
2. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun specifik, mund të netojnë pozicionet në instrumente borxhi, që rrjedhin nga instrumentet derivateve, përkundrejt pozicioneve kompensuese në këto instrumente borxhi.
- 2/1. ¹⁰⁶Bankat nuk mund të netojnë midis një titulli të konvertueshëm dhe një pozicioni kompensues (me shenjë të kundërt) në instrumentin bazë të tij, në rast se Banka e Shqipërisë nuk paraqet një metodë, sipas së cilës të merret në konsideratë mundësia që një titull i caktuar i konvertueshëm të konvertohet ose të paraqesë kërkesa për kapital, për të mbuluar çdo humbje që mund të shkaktojë konvertimi.
3. Bankat konvertojnë në baza ditore të gjitha pozicionet, pavarësisht nga shenja, përpara agregimit të tyre, në monedhën e raportimit të bankës me kursin *spot* të ditës.

Neni 147

Trajtimi i instrumenteve derivative dhe instrumenteve të tjerë për efekt të llogaritjes së rrezikut të pozicionit

1. Bankat, në llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit, trajtojnë instrumentet derivative (përveç opsioneve) si kombinime të pozicioneve hipotetike, si më poshtë:
 - a) kontratat e së ardhmes të normës së interesit në blerje (*long interest-rate futures*) trajtohen si kombinim i një pozicioni në shitje të një titulli të borxhit pa rrezik, me kupon zero, me datë maturiteti atë të kontratës së ardhme të normës së interesit dhe një pozicioni hipotetik në blerje në një titull të borxhit pa rrezik, me kupon zero, me datë maturiteti atë të kontratës së ardhme të normës së interesit, plus periudhën e kontratës (të normës e interesit). Kontratat e së ardhmes së normave të interesit në shitje trajtohen në mënyrë të ngjashme, por duke këmbyer pozicionet në shitje dhe në blerje (për qëllime të llogaritjes së rrezikut specifik, të dyja pozicionet vendosen në kategorinë e parë të tabelës 21);
 - b) kontratat *forward* të normës së interesit në shitje (*forward-rate agreements*) trajtohen si kombinim i një pozicioni në blerje të një titulli të borxhit pa rrezik, me kupon zero, me datë maturiteti atë të kontratës *forward* të normës së interesit, plus periudhën e kontratës (për normën e interesit) dhe një pozicion hipotetik në shitje të një titulli të borxhit pa rrezik, me kupon zero me datë maturiteti atë të kontratës *forward* të normës së interesit. Kontratat *forward* të normave të interesit për pozicionin në blerje trajtohen në mënyrë të ngjashme, por duke këmbyer pozicionet në shitje dhe në blerje (për qëllime të llogaritjes së rrezikut specifik, të dyja pozicionet vendosen në kategorinë e parë të tabelës 21);

¹⁰⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁰⁶ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- c) kontratat *forward* për të blerë një titull të borxhit do të trajtohen si kombinim i një pozicioni në shitje në një titull borxhi, pa rrezik, me kupon zero, me datë maturiteti atë të kontratës *forward* dhe një pozicioni në blerje në vetë titullin e borxhit. I njëjti trajtim, por duke këmbyer pozicionet në blerje dhe në shitje, bëhet për kontratat *forward* për të shitur një titull të borxhit (për qëllime të llogaritjes së rrezikut specifik, pozicioni në titullin e borxhit pa rrezik vendoset në kategorinë e parë të tabelës 21, ndërsa pozicioni në letrën e borxhit në kolonën që i përgjigjet karakteristikave të saj);
 - d) kontratat *forward* të monedhës dhe kontratat e së ardhmes të monedhës trajtohen si pozicione hipotetike në blerje/shitje në tituj të borxhit pa rrezik, me kupon zero, në monedhën e blerë/shitur me maturitet të barabartë me atë të kontratës.
 - e) kontratat *swaps* të normave të interesit dhe të monedhës do të trajtohen si dy pozicione hipotetike në tituj pa rrezik, me maturitet të njëjtë.
 - i. kontratat *swaps* të normave të interesit trajtohen si kombinim i një pozicioni hipotetik në blerje dhe një pozicioni hipotetik në shitje në instrumente borxhi pa rrezik, me normë fikse ose normë të ndryshueshme dhe maturitete të njëjta;
 - ii. kontratat *swaps* të monedhave trajtohen si kombinime të pozicioneve hipotetike në shitje dhe në blerje, në një titull të borxhit me rrezik zero, në një monedhë të caktuar, me normë interesi fikse ose normë interesi të ndryshueshme (në varësi në kontratës) dhe me maturitete të njëjta.
2. Bankat trajtojnë opsionet sipas neneve 175-181.
 3. Bankat trajtojnë derivativët e titujve të kapitalit sipas nenit 160.
 4. Bankat trajtojnë garancitë e lidhura me instrumentet e borxhit dhe titujt, në të njëjtën mënyrë si instrumentet në paragrafin 3 të këtij neni.
 5. Bankat mund të përfshijnë në librin e tregtueshëm për qëllime të llogaritjes së kapitalit për rrezikun e tregut, pozicionet e krijuara nga marrëveshjet e riblerjes, marrëveshjet e anasjellta të riblerjes, transaksionet e huadhënies ose huamarrjes së titujve apo të mallrave (*commodities*), me kusht që këto transaksione të përmbushin kushtet për t'u përfshirë në librin e tregtueshëm dhe përfshirja e tyre në këtë libër do të bëhet në baza të vazhdueshme (konsistente). Pavarësisht se ku janë regjistruar transaksione të tilla, këto janë subjekt i kërkesës për kapital, për rrezikun e kredisë së kundërpartisë.

Bankat trajtojnë:

- a) marrëveshjet e riblerjes dhe marrëveshjet e huadhënies si kombinim i një pozicioni në blerje, në instrumentin bazë me maturitet të barasvlershëm me të dhe një pozicioni në shitje në një instrument borxhi pa rrezik, me maturitet dhe normë interesi atë të marrëveshjes përkatëse;
 - b) marrëveshjet e anasjellta të riblerjes dhe për marrëveshjet e huamarrjes, si kombinim i një pozicioni në shitje, në instrumentin bazë me maturitet të barasvlershëm me të dhe një pozicioni hipotetik në blerje në një instrument borxhi pa rrezik, me maturitet dhe normë interesi atë të marrëveshjes përkatëse.
6. Bankat, për trajtimin e obligacioneve të konvertueshme, mund të zgjedhin midis dy metodologjive të ndryshme, respektivisht:
 - a) e para, bankat përfshijnë obligacionin e konvertueshëm në tituj të borxhit; dhe

- b) e dyta, bankat përfshijnë të tilla obligacione në tituj të borxhit ose në tituj të kapitalit, bazuar mbi probabilitetin e konvertimit (nëpërmjet *delta equivalent value*).

Bankat, në rastet kur zgjedhin/përdorin metodologjinë e dytë, duhet të përdorin këtë metodologji për të gjithë portofolin e obligacioneve të konvertueshme.

7. Bankat nuk mund të bëjnë netim midis titullit të konvertueshëm dhe një pozicioni me shenjë të kundërt në instrumentin bazë të saj.
8. Bankat, që nuk përdorin modelet e ndryshueshmërisë (sensibilitetit), ¹⁰⁷sipas nenit 150, mund të trajtojnë si plotësisht të kompensueshëm çdo pozicion në derivativë të normave të interesit (*forward rate agreements, interest-rate swaps, swap options* etj..) që plotëson, të paktën, kushtet e mëposhtme:
- a) pozicionet janë të kompensueshme deri në të njëjtën vlerë nominale (*notional*) dhe janë të denominuara në të njëjtën monedhë dhe të lidhura me të njëjtin instrument bazë;
 - b) normat e referencës për pozicionet me normë të ndryshueshme janë identike dhe diferenca midis kuponëve, për pozicionet me normë fikse, është jo më shumë se 20 pikë bazë;
 - c) data e ardhshme e caktimit të normës së interesit ose në rast të pozicioneve me kupon fikse, maturiteti i mbetur, plotëson kushtet e mëposhtme:
 - i. më pak se një muaj: në të njëjtën ditë;
 - ii. ndërmjet 1 muaji dhe një viti: brenda 30 ditësh.

Neni 148

Trajtimi i shitësit të mbrojtjes (*protection seller*)

1. Bankat, për llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut, përveç se kur përcaktohet ndryshe në këtë nënkrah, në rastin e shitësit të mbrojtjes (i cili merr përsipër rrezikun e kredisë) trajtojnë pozicionet e krijuara nga derivativët e kredisë si instrumente borxhi me vlerën e tyre nominale (*notional*). ¹⁰⁸Megjithatë, banka mund të vendosë të zëvendësojë vlerën nominale (*notional*) me vlerën nominale (*notional*) plus ndryshimin neto të vlerës së tregut të derivativit të kredisë që nga fillimi i transaksionit (ndryshimin neto në rënie nga këndvështrimi i shitësit të mbrojtjes, që mbart një shenjë negative).

Bankat, për qëllime të llogaritjes të kërkesës për kapital për rrezikun specifik, me përjashtim të *total return swaps*, përcaktojnë maturitetin e pozicioneve sipas maturitetit të kontratës së derivativit të kredisë, në vend të maturitetit të detyrimit referencë. Në mënyrë të veçantë:

- a) *total return swap* trajtohet:

¹⁰⁷ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹⁰⁸ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- i. për rrezikun e përgjithshëm, si kombinim i një pozicioni në blerje të detyrimit referencë, me maturitet të njëjtë me atë të *total return swaps* dhe një pozicioni në shitje në një instrument borxhi pa rrezik, me maturitet ekuivalent me periudhën deri sa të përcaktohet norma tjetër e interesit;
- ii. për rrezikun specifik, si pozicion në blerje në detyrimin referencë.

b) *credit defaults swap* trajtohet:

- i. për rrezikun e përgjithshëm, nuk krijohet pozicion;
- ii. për rrezikun specifik, si kombinim i një pozicioni sintetik në blerje, në një detyrim të njësisë referencë.

Kur një *credit defaults swap* ka një vlerësim të jashtëm dhe plotëson kushtet për t'u kualifikuar si instrument borxhi, sipas paragrafit 7 të nenit 153, ai trajtohet si një pozicion në blerje në derivativin e dhënë.

Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital, në rastet kur sipas instrumentit në fjalë duhet të paguhet prim dhe interesa, trajtojnë këto flukse si pozicione në një instrument borxhi pa rrezik, me normë interesi dhe datë maturiteti të njëjtë me ato të kontratës.

c) *single name credit linked note* trajtohet:

- i. për rrezikun e përgjithshëm, si pozicion në blerje në vetë këtë notë, të trajtuar si një produkt i normës së interesit;
- ii. për rrezikun specifik, si pozicion sintetik në blerje në detyrimin e subjektit referencë dhe si pozicion në blerje përkundrejt emetuesit të notes.

Bankat, për qëllime të llogaritjes të kërkesës për kapital për rrezikun specifik, në rastet kur një *single name credit linked note* ka një vlerësim të jashtëm dhe plotëson kushtet për t'u kualifikuar si instrument borxhi, sipas paragrafit 7 të nenit 153, do t'i trajtojnë ato vetëm si pozicione në instrument borxhi (vetë notën).

d) *multiple name credit linked note* trajtohet:

- i. për rrezikun e përgjithshëm, si pozicion në blerje në një instrument borxhi (vetë nota);
- ii. për rrezikun specifik, ky instrument, duke siguruar mbrojtje proporcionale, krijon disa pozicione në blerje, në secilën prej njësive referencë, në një vlerë ekuivalente të peshës që zë çdo njësi referencë ndaj vlerës nominale (*notional*) të vetë notës.

Bankat, për efekt të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun specifik, në rast se ekziston më shumë se sa një detyrim për një njësi referencë, do të konsiderojnë si faktor ponderimi, atë më të lartin ndër faktorët e ponderimit të këtyre detyrimeve.

Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun specifik, në rastet kur një *multiple name credit linked note* ka një vlerësim të jashtëm dhe plotëson kushtet për t'u trajtuar si instrument borxhi, i kualifikuar sipas paragrafit 7 të nenit 153, do t'i trajtojnë ato vetëm si pozicion në blerje në një instrument borxhi (në vetë notën);

e) derivativi i kredisë *first-asset-to-default* trajtohet:

- i. për rrezikun specifik, si pozicion në blerje, në secilën prej detyrimeve referencë të kontratës të derivativit të kredisë.

Në qoftë se vlera maksimale e pagesës, në rastin e kredie, është më e vogël se kërkesa për kapital për pozicionet e krijuara si më sipër, vlera maksimale e pagesës do të merret si kërkesë për kapital për rrezikun specifik;

- ii. për rrezikun e përgjithshëm, në rast se sipas kontratës së instrumentit në fjalë duhet të paguhet prim dhe interesa, këto flukse duhet të trajtohen si pozicione në një instrument borxhi pa rrezik, me normë interesi dhe datë maturiteti të njëjtë me ato të kontratës.

Bankat, për qëllime të llogaritjes të kërkesës për kapital për rrezikun specifik, në rastet kur një derivativ i kredisë *first-asset-to-default* ka një vlerësim të jashtëm dhe plotëson kushtet për t'u trajtuar si instrument borxhi, i kualifikuar sipas paragrafit 7 të nenit 153, do të trajtojnë atë si pozicion në një instrument borxhi, që pasqyron vlerësimin e vetë derivativit;

f) derivativi i kredisë *n-th asset-to-default* trajtohet:

- i. për rrezikun specifik të pozicionit, krijon pozicion në blerje në detyrimin e secilës prej njësisive referencë minus $n-1$ pozicione (ato që kanë kërkesën më të ulët për kapital për rrezikun specifik).

Në qoftë se vlera maksimale e pagesës, në rastin e një kredie, është më e vogël se kërkesa për kapitalin e përlllogaritur për pozicionet e krijuara si më sipër, vlera maksimale e pagesës do të merret si kërkesë për kapital;

- ii. për rrezikun e përgjithshëm, në rast se, sipas kontratës së instrumentit në fjalë, duhet të paguhet prim dhe interesa, këto flukse duhet të trajtohen si pozicione në një instrument borxhi pa rrezik, me normë interesi dhe datë maturiteti të njëjtë me ato të kontratës.

Bankat, për qëllime të llogaritjes të kërkesës për kapital për rrezikun specifik, në rastet kur një derivat i kredisë *n-th-asset-to-default* ka një vlerësim të jashtëm dhe plotëson kushtet për t'u trajtuar si instrument borxhi i kualifikuar sipas paragrafit 7 të nenit 153, do të trajtojnë atë si pozicion në një instrument borxhi, që pasqyron vlerësimin e derivativit.

Neni 149
Trajtimi i blerësit të mbrojtjes (*protection buyer*)

1. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit, në rastin e blerësit të mbrojtjes, trajtojnë pozicionet e krijuara në kontratat e derivativëve të kredisë, në të njëjtën mënyrë si edhe shitësi i mbrojtjes, por me shenjë të kundërt, me përjashtim të *credit linked notes*, të cilat nuk krijojnë pozicion në shitje në vetë instrumentin e borxhit.
2. Bankat, në rastet kur, në një datë të caktuar, ekziston një opion *call*, i kombinuar me një *step-up*, konsiderojnë këtë datë si maturitet të mbrojtjes.
3. Bankat, në rast të derivateve të kredisë *first-to-default* dhe *nth-to-default*, bëjnë trajtimet e mëposhtme:
 - a) derivatet e kredisë *first-to-default*: kur një bankë blen mbrojtje kredie për një numër njësisish referencë, sipas kushteve/termave që aktivi i parë që dështon çon në kryerjen e pagesës dhe kjo ngjarje kredie sjell përfundimin e kontratës, mund të kompensojë (*offset*) rrezikun specifik për njësinë referencë, ndaj të cilës aplikohet kërkesë me e ulët për kapital ndër njësitë e tjera referencë, sipas tabelës 21 të këtij kreu;
 - b) derivatet e kredisë *nth-to-default*: kur falimentimi i n-të midis ekspozimeve çon në kryerjen e pagesës, blerësi i mbrojtjes së kredisë mund të kompensojë (*offset*) rrezikun specifik, në rast se mbrojtja është përfituar edhe për dështimet 1 deri në n-1, ose kur n-1 defaults kanë ndodhur tashmë. Në të tilla raste, metodologjia e përcaktuar për *first to default credit derivative* aplikohet edhe për produktet *n-th to default*.

Neni 150
Modelet e ndjeshmërisë

1. Bankat, të cilat vlerësojnë dhe administrojnë rrezikun e normës së interesit që rrjedh nga instrumentet derivative, duke u mbështetur në aktualizimin e flukseve të ardhshme të parasë, mund të përdorin modelet e ndjeshmërisë, për të llogaritur pozicionet në këto instrumente.
2. Bankat mund t'i përdorin modele të tilla edhe për llogaritjen e pozicioneve në obligacione, por vetëm në rast se këto obligacione gjenerojnë fluks parash përgjatë maturitetit të mbetur të obligacionit. Pozicionet e llogaritura në këtë mënyrë përfshihen në llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e përgjithshëm të normave të interesit, sipas njërës prej metodave të përcaktuara në nenet 155 dhe 156.
3. Bankat përdorin modelet e ndjeshmërisë (sensibilitetit), të referuara më sipër, vetëm pas marrjes së miratimit paraprak nga Banka e Shqipërisë, me kushtin që të plotësohen kriteret e mëposhtme:
 - a) pozicionet e përfituara nga ky model të kenë të njëjtën ndjeshmëri (sensibilitet) ndaj ndryshimit të normave të interesit ashtu si edhe instrumentet bazë; dhe
 - b) ndjeshmëria (sensibiliteti) e pozicioneve ndaj ndryshimit të normave të interesit të vlerësohet, duke pasur si referencë, një kampion normash interesi përgjatë kurbës së normave të kthimit, me të paktën një pikë sensibiliteti në secilën prej segmenteve të maturitetit, të përcaktuara në metodën e bazuar në maturitet (tabela 22).

4. Bankat plotësojnë, në baza të vazhdueshme, kushtet e përcaktuara në paragrafin 3 të këtij neni, duke filluar që nga dita që është marrë miratimi nga Banka e Shqipërisë.
5. Bankat që aplikojnë për marrjen e miratimit paraprak për përdorimin e modelit, paraqesin pranë Bankës së Shqipërisë dokumentacionin e mëposhtëm, që evidenton:
 - a) llojet e instrumenteve financiare, ndaj të cilave do të aplikohet modeli i ndjeshmërisë (sensibilitetit);
 - b) supozimet bazë, mbi të cilat mbështetet modeli; dhe
 - c) plotësimin e kriterëve, të përcaktuara në paragrafin 3, të këtij neni.
6. Banka e Shqipërisë, në rastet kur banka nuk respekton (plotëson) gjatë veprimtarisë së saj kriteret/kushte në bazë të cilave ajo (Banka e Shqipërisë) ka dhënë miratimin paraprak, duhet të paraqesë një plan masash, me afate të përcaktuara, për plotësimin e kriterëve/kushteve ose të vërtetojë/argumentojë që efekti i mosplotësimit të këtyre kushteve, nuk është i rëndësishëm për përdorimin e modelit.
7. Banka e Shqipërisë revokon miratimin e dhënë për përdorimin e modelit të ndjeshmërisë (*sensitivity model*), në rastet kur:
 - a) bankat nuk plotësojnë rekomandimet/masat mbikëqyrëse të Bankës së Shqipërisë për mënjanimin/shmangien e parregullsive; si dhe
 - b) mosplotësimi i kriterëve/kushteve të bankës me ato të përcaktuara në këtë kre janë të rëndësishme për përdorimin e modelit.

Neni 151

Rreziku specifik për pozicionet në librin e tregtueshëm të mbrojtur nga derivativet e kredisë

1. Bankat, mund të zbusin rrezikun specifik për pozicionet në librin e tregtueshëm të mbrojtur nga derivativet e kredisë, në përputhje me kërkesat e këtij neni.
- 1/1. ¹⁰⁹Bankat trajtojnë pozicionin në derivativin e kredisë, si njërin “pozicion” dhe pozicionin e mbrojtur që ka të njëjtën vlerë nominale (*notional*), si “pozicionin” tjetër.
2. Bankat, në rastet kur vlera e një pozicioni në blerje/ shitje në librin e tregtueshëm dhe ajo e një pozicioni shitje/blerje të krijuar nga derivativi i kredisë, lëvizin gjithmonë në drejtime të kundërta dhe kanë afërsisht të njëjtën madhësi, i përjashtojnë të dy pozicionet nga llogaritja e kërkesës për kapital për rrezikun specifik.
3. Bankat aplikojnë një përjashtim të tillë (siç përcaktohet në paragrafin 2 të këtij neni) në situatat/rastet e mëposhtme:
 - a) pozicionet e krijuara i referohen instrumenteve tërësisht të njëjtë (identik); ose

¹⁰⁹ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- b) një pozicion *cash* në blerje mbrohet nga një *total rate of return swap* dhe ekziston një përputhje e plotë ndërmjet detyrimit referencë dhe ekspozimit në librin e tregtueshëm (pozicioni *cash*). Me përputhje të plotë nuk nënkuptohet maturiteti i vetë *total return swap*-it, i cili mund të jetë i ndryshëm nga ai i ekspozimit në librin e tregtueshëm.
4. Bankat, në rastet kur vlera e një pozicioni në blerje/shitje në librin e tregtueshëm dhe ajo e një pozicioni shitje/blerje të krijuar nga derivativi i kredisë, lëvizin gjithmonë në drejtime të kundërta, por jo në të njëjtën shkallë, zvogëlojnë kërkesën për kapital për rrezikun specifik në rast se plotësohen kushtet e mëposhtme:
- a) ekziston një përputhje e plotë në termat e detyrimit referencë, maturitetit të detyrimit referencë dhe derivativit të kredisë dhe të monedhës të ekspozimit në librin e tregtueshëm; dhe
- b) karakteristikat kryesore të kontratës së derivativit të kredisë (përcaktimi i ngjarjes së kredisë, sistemi i shlyerjes) nuk shkaktojnë devijime materiale të vlerës së tregut të derivativit, nga vlera e tregut e pozicionit në librin e tregtueshëm.
5. Bankat, në rastet kur një transaksion që plotëson kushtet e përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni transferon rrezikun, reduktojnë (*offset*) kërkesën për kapital për rrezikun specifik me 80%, për kahun e transaksionit që ponderohet me peshë më të madhe (sipas rrezikut specifik), ndërsa kërkesa për kapital për kahun tjetër do të jetë 0%.
6. Bankat, në rastet kur vlera e një pozicioni në blerje/shitje në librin e tregtueshëm dhe ajo e një pozicioni shitje/blerje të krijuar nga derivativi i kredisë, zakonisht lëvizin në drejtime të kundërta, mund të aplikojnë reduktime të pjesshme të kërkesës për kapital për rrezikun specifik, në rastet kur:
- a) pozicionet e krijuara nga mbrojtja e kredisë plotësojnë kushtet e shkronjës “b”, të paragrafit 4, të këtij neni, por ekziston një mospërputhje midis llojit të detyrimit referencë dhe ekspozimit të krijuar nga pozicioni në librat e bankës. Megjithatë, këto pozicione plotësojnë kërkesat e mëposhtme:
- i. detyrimi referencë radhitet në të njëjtin nivel (*pari passu*) ose në një nivel më të ulët (*junior*) përparësie, krahasuar me ekspozimin e krijuar në librin e tregtueshëm (ekspozimin/detyrimin që mbrohet); dhe
- ii. detyrimi referencë dhe ekspozimi i krijuar nga pozicioni në librat e bankës kanë të njëjtin subjekt referencë (*obligor*) dhe kanë klauzola ligjërisht të detyrueshme *cross-default* dhe *cross-acceleration default*;
- b) pozicionet e krijuara plotësojnë kriteret e përcaktuara në paragrafin 3, shkronja “a”, ose në paragrafin 4 të këtij neni, por ekziston një mospërputhje në monedhë ose në maturitet midis mbrojtjes së kredisë dhe pozicionit në librin e tregtueshëm;
- c) pozicionet e krijuara plotësojnë kriteret e përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni, por ekziston një mospërputhje në llojin e instrumentit ndërmjet pozicionit në librin e tregtueshëm (pozicionit *cash*) dhe derivativit të kredisë (ekspozimi në dokumentacionin e derivatit të kredisë përcaktohet si një nga detyrimet e mundshme të dorëzueshme).

7. Bankat, në rastet e situatave sipas paragrafit 6 të këtij neni, llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun specifik, vetëm për atë anë të transaksionit (derivativit të kredisë ose pozicionit të mbrojtur), për të cilin përlllogaritet kërkesë më e lartë për kapital për rrezikun specifik.
8. Bankat, në të gjitha rastet e tjera, të cilat nuk përfshihen në paragrafët e mësipërm të këtij neni, llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun specifik për derivativin e kredisë dhe për pozicionin e mbrojtur.

Neni 152 **Rreziku i pozicionit për titujt e borxhit**

1. Bankat klasifikojnë pozicionet neto në instrumente borxhi, sipas monedhave në të cilat janë denominuar.
2. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun specifik dhe atë të përgjithshëm, për secilën monedhë në mënyrë të veçantë.

¹¹⁰**Neni 152/1** **Kufiri maksimal mbi kërkesën për kapital për një pozicion neto**

Banka mund të vendosë një kufi maksimal mbi kërkesën për kapital për rrezikun specifik të një pozicioni neto në një instrument borxhi, duke konsideruar humbjen më të madhe të mundshme të lidhur me rrezikun e dështimit. Për një pozicion në shitje, ky kufi mund të përlllogaritet si një ndryshim në vlerë, për shkak të instrumentit ose, kur është e aplikueshme, të emrave të instrumenteve bazë që bëhen menjëherë instrumente pa rrezik dështimi (*default risk-free*).

Neni 153 **Rreziku specifik për titujt e borxhit jo të titullzuar¹¹¹**

1. Bankat përfshijnë pozicionet neto në instrumentet e borxhit ¹¹²që nuk janë të titullzuar, të llogaritura sipas nenit 146, në një nga kategoritë sipas tabelës 21, në bazë të emetuesit, të vlerësimeve të brendshme apo të jashtme të kredisë dhe të maturitetit të mbetur, dhe më pas i shumëzojnë ato me peshat e specifikuara po në këtë tabelë.
2. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kapitalit rregullator për rrezikun specifik, mbledhin vlerën absolute të pozicioneve të ponderuara, siç përcaktohet në paragrafin 1 të këtij neni, ¹¹³pavarësisht nëse ato pozicione janë në blerje apo në shitje.

¹¹⁰ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹¹¹ Ndryshuar titulli i nenit 153 me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹¹² Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹¹³ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Tabela 21

Kategoritë	Kërkesa për kapital
<p>a)</p> <p>Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga qeveritë qendrore, të emetuar nga bankat qendrore, nga organizata ndërkombëtare, nga bankat shumëpalëshe të zhvillimit, ose nga qeveritë rajonale ose nga autoritetet lokale të shteteve anëtare të Bashkimit Evropian dhe të Republikës së Shqipërisë, që do të kualifikoheshin sipas shkallës 1 të cilësisë së kredisë ose do të ponderoheshin me 0%, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p>	0%
<p>b)</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga qeveritë qendrore, të emetuar nga bankat qendrore, nga organizata ndërkombëtare, nga bankat shumëpalëshe të zhvillimit, ose nga qeveritë rajonale ose nga autoritetet lokale të shteteve anëtare të Bashkimit Evropian dhe të Republikës së Shqipërisë, që do të kualifikoheshin në shkallën 2 ose 3 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga institucione që do të kualifikoheshin në shkallën 1 ose 2 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga shoqëri tregtare (korporata), që do të kualifikoheshin në shkallën 1, 2 ose 3 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Pozicione të tjerë, të kualifikuar sipas paragrafit 7 të këtij neni.</p>	<p>0.25 % (maturitet i mbetur më pak ose i barabartë me 6 muaj)</p> <p>1% (maturitet i mbetur më i madh se 6 muaj, më i vogël ose i barabartë me 24 muaj)</p> <p>1.6 % (maturitet i mbetur më i madh se 24 muaj)</p>
<p>c)</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga qeveritë qendrore, të emetuar nga bankat qendrore, nga organizata ndërkombëtare, ngabankat shumëpalëshe të zhvillimit, ose nga qeveritë rajonale ose nga autoritetet lokale të shteteve anëtare të Bashkimit Evropian dhe të Republikës së Shqipërisë ose që do të kualifikoheshin në shkallën 4 ose 5 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga institucione, që do të kualifikoheshin në shkallën 3 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga shoqëri tregtare (korporata), që do të kualifikoheshin në shkallën 4 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Ekspozimet, për të cilat nuk ka një vlerësim të cilësisë së kredisë nga ECAI-të e emëruara.</p>	8%
<p>d)</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga qeveritë qendrore, të emetuar nga bankat qendrore, nga organizata ndërkombëtare, nga bankat shumëpalëshe të zhvillimit, ose nga qeveritë rajonale ose nga autoritetet lokale të shteteve anëtare të Bashkimit Evropian ose të Republikës së Shqipërisë, që do të kualifikoheshin në shkallën 6 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p> <p>-Tituj të borxhit të emetuar ose të garantuar nga shoqëri tregtare (korporata), që përmbushin kriteret për dhënien e një grade të shkallës së vlerësimit të cilësisë së kredisë të barabartë me 5 ose 6, sipas kreut III të kësaj rregulloreje.</p>	12%

3. Bankat nuk llogarisin rrezik specifik për instrumentet e veta të borxhit, të përfshira në librin e tregtueshëm.
4. Bankat përdorin peshën maksimale sipas tabelës 21 (12%) për instrumentet e borxhit, për të cilët rreziku është në rritje, si rezultat i paaftësisë paguese të emetuesit ose likuiditetit në rënie të instrumentit.

5. Bankat ponderojnë me 8% ose 12 % instrumentet e borxhit, të cilat emetohen nga emetues të pakualifikuar, sipas tabelës 21. Banka e Shqipërisë mund t'u kërkojë bankave të aplikojnë një peshë më të lartë rreziku për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun specifik për këto instrumente dhe/ose të mos lejojë mundësinë e kompensimit (*offsetting*), me çdo lloj tjetër instrumenti borxhi, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e përgjithshëm.
6. Ekspozimet në titullzime, që janë elemente zbritëse në llogaritjen e kapitalit rregullator ose ponderohen me një peshë rreziku prej 1250%, siç përcaktohet në kreun V të kësaj rregulloreje, janë subjekt i mbulimit me kapital, jo më të vogël se ai i vendosur sipas këtyre trajtimeve. Bankat, për instrumentet e likuiditetit jo subjekt i klasifikimit (*rating*), parashikojnë një mbulim kapitali jo më të vogël se ai i vendosur në nënkreun IV, të kreut III, të kësaj rregulloreje.
7. Bankat, për qëllime të përdorimit të tabelës 21, do të përfshijnë në termin “pozicione të tjerë të kualifikuar”, pozicionet e mëposhtme:
 - a) pozicionet në shitje dhe në blerje në instrumente borxhi, që plotësojnë kërkesat për t'u caktuar në një nga klasat e aftësisë pagueuse me cilësi të lartë (*investment grade*), në kuadër të metodës të standardizuar të rrezikut të kredisë;
 - b) pozicionet në shitje dhe në blerje në instrumente borxhi, për të cilat nuk janë të disponueshme vlerësime të aftësisë pagueuse nga ECAI-të e emëruara dhe që plotësojnë kushtet e mëposhtme:
 - i. konsiderohen nga banka si mjaft likuide;
 - ii. sipas gjykimit të bankës, cilësia e investimeve është, të paktën, e barasvlershme me pozicionet e shkronjës "a" të këtij paragrafi; dhe
 - iii. janë të listuara, të paktën, në një treg të rregulluar të një vendi të BE-së dhe në Republikën e Shqipërisë, ose në një bursë të një vendi të tretë, në rast se kjo e fundit është e njohur nga autoritetet kompetente të vendit të BE-së dhe nga Republika e Shqipërisë;
 - c) pozicione në shitje dhe në blerje në instrumente borxhi, të emetuara nga banka (institucione) të tjera, të cilat sipas gjykimit të vetë bankës janë mjaftueshëm likuide dhe cilësia e kredisë së tyre është të paktën sa ajo e titujve të borxhit sipas shkronjës "a" të këtij paragrafi;
 - d) pozicionet në tituj të lëshuar nga banka të tjera (institucione) që kanë një cilësi kredie ekuivalente ose më të lartë se sa ato që janë të lidhura me shkallën 2 të cilësisë së kredisë, sipas kreut III të kësaj rregulloreje, për ekspozimet ndaj institucioneve, dhe janë subjekt i një regjimi mbikëqyrës të ngjashëm me atë që aplikohet ndaj vetë bankave.
8. ¹¹⁴Bankat mund të përlllogarisin kërkesat për rrezikun specifik për çdo obligacion që kualifikohet për një peshë rreziku prej 10%, në përputhje me trajtimin e paraqitur në nenin 26, paragrafët 3 dhe 4 të kësaj rregulloreje, si gjysma e kërkesës për kapital për rrezikun specifik, të zbatueshme për kategorinë e dytë në tabelën 21.

¹¹⁴ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 153/1¹¹⁵

Kërkesa për kapital për instrumentet e titullzuara

1. Bankat, për instrumentet e librit të tregtueshëm, të cilat janë pozicione titullzimi, ponderojnë pozicionet neto, të përlllogaritura në përputhje me nenin 146, paragrafi 1, të kësaj rregulloreje, me 8% të peshës së rrezikut që banka do të aplikonte mbi pozicionin në librin jo të tregtueshëm sipas nënkreut II të kreut V të kësaj rregulloreje.
2. Për pozicionet e titullzimit të cilat janë subjekt i një peshe rreziku shtesë, në përputhje me nenin 102, paragrafi 6, të kësaj rregulloreje, do të zbatohet 8% e peshës totale të rrezikut.
3. Banka, për të përlllogaritur kërkesën për kapital për rrezikun specifik, mbledh pozicionet e saj të ponderuara me rrezikun, që rezultojnë nga zbatimi i paragrafëve 1 dhe 2 të këtij neni, pavarësisht nëse ato pozicione janë në blerje apo në shitje, me përjashtim të atyre pozicioneve të titullzimit që trajtohen në përputhje me nenin 153/2, paragrafi 4, të kësaj rregulloreje.
4. Në rast se një bankë origjinuese e një titullzimi tradicional nuk i përmbush kushtet për transferimin e një pjese të konsiderueshme të rrezikut, të përcaktuara në nenin 99 të kësaj rregulloreje, banka origjinuese përfshin ekspozimet bazë të titullzimit në llogaritjen e kërkesës për kapital, sikur këto ekspozime të mos ishin titullzuar.
5. Në rast se një bankë origjinuese e një titullzimi sintetik nuk i përmbush kushtet për transferimin e një pjese të konsiderueshme të rrezikut, të përcaktuara në nenin 100 të kësaj rregulloreje, banka origjinuese përfshin ekspozimet bazë të titullzimit në llogaritjen e kërkesës për kapital sikur këto ekspozime të mos ishin titullzuar, dhe nuk merr në konsideratë efektin e titullzimit sintetik për qëllime të mbrojtjes së kredisë.

Neni 153/2¹¹⁶

Kërkesa për kapital për portofolin e tregtueshëm të korreluar

1. Portofoli i tregtueshëm i korreluar përbëhet nga pozicione titullzimi dhe derivativë kredie *nth-to-default* që përmbushin të gjitha kriteret e mëposhtme:
 - a) pozicionet nuk janë pozicione rititullzimi, opsione në një segment (tranh) titullzimi, ose ndonjë derivativ tjetër i ekspozimeve të titullzuara, të cilat nuk ofrojnë një pjesë proporcionale në fondet që rrjedhin nga një segment (tranh) titullzimi;
 - b) të gjitha instrumentet referencë janë një nga llojet e mëposhtme:
 - i. instrumente single-name, të cilat përfshijnë derivativë kredie *single-name*, për të cilët ekziston një treg likuid i dyanshëm;
 - ii. indekse të instrumenteve të tregtuara shpesh, bazuar në subjektet referencë.

Një treg i dyanshëm vlerësohet ai treg ku ka oferta të pavarura *bona fide* për të blerë dhe për të shitur, në mënyrë të tillë që një çmim i lidhur në mënyrë të arsyeshme me çmimin e fundit të shitjeve ose kuotimet aktuale konkurruese *bona fide* për blerje dhe shitje mund të përcaktohet brenda një dite dhe të shlyhet me një çmim të tillë brenda një kohe relativisht të shkurtër, në përputhje me normat e tregtimit.
2. Bankat, pozicionet që lidhen me një nga instrumentet apo detyrimet e mëposhtme, nuk i konsiderojnë si pjesë të portofolit të tregtueshëm të korreluar:

¹¹⁵ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹¹⁶ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- a) një instrument bazë që mund të klasifikohet në klasën e ekspozimeve “ekspozime me pakicë” ose në klasën e ekspozimeve “ekspozime të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme” sipas Metodës Standarde për rrezikun e kredisë në librin e bankës (*non-trading book*) të një banke;
 - b) një pretendim mbi një entitet me qëllim të posaçëm, të kolateralizuar, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose jo të drejtpërdrejtë, nga një pozicion që vetë nuk do të ishte i pranuar për t’u përfshirë në portofolin e tregtueshëm të korreluar në përputhje me paragrafin 1 të këtij neni dhe këtë paragraf.
3. Bankat mund të përfshijnë në portofolin e tregtueshëm të korreluar, pozicione të cilat nuk janë as pozicione titullzimi dhe as derivativë kredie *nth-to-default*, por të cilat mbrojnë pozicionet e tjera të atij portofoli, me kusht që të ekzistojë një treg likuid i dyanshëm për instrumentin ose për instrumentet e tij bazë, siç përcaktohet në paragrafin 1 të këtij neni.
4. Bankat përlllogarisin kërkesën për kapital për rrezikun specifik të portofolit të tregtueshëm të korreluar, si vlerën më të madhe midis dy vlerave të mëposhtme:
- a) kërkesës totale për kapital për rrezikun specifik që do të zbatohet vetëm për pozicionet neto në blerje të portofolit të tregtueshëm të korreluar;
 - b) kërkesës totale për kapital për rrezikun specifik që do të zbatohet vetëm për pozicionet neto në shitje të portofolit të tregtueshëm të korreluar.

Neni 154

Metodat për llogaritjen e rrezikut të përgjithshëm për titujt e borxhit

1. Bankat, për qëllime të llogaritjes së rrezikut të përgjithshëm të titujve të borxhit, mund të përdorin dy metoda alternative:
 - a) metodën e bazuar mbi maturitetin e titujve;
 - b) metodën e bazuar mbi kohëzgjatjen financiare (*duration*).
2. Bankat, të cilat për qëllime të llogaritjes së rrezikut të përgjithshëm përdorin metodën e bazuar mbi kohëzgjatjen financiare (*duration*), nuk mund të revokojnë (të tërheqin) përdorimin e saj, vetëm me përjashtim të rasteve të veçanta.

Neni 155

Metoda e bazuar mbi maturitetin

1. Bankat, që përdorin metodën e bazuar mbi maturitetin, ndjekin tre hapat e përcaktuar në vijim në shkronjat “a”, “b” dhe “c”:
 - a) ponderojnë pozicionet neto të përcaktuar më parë (instrument pas instrumenti dhe sipas maturitetit të mbetur):

- i. shpërndajnë pozicionet neto në secilën prej segmenteve të përshtatshme të maturitetit sipas tabelës 22, në bazë të maturitetit të mbetur në rastin e titujve të borxhit me norma fikse dhe në bazë të periudhës së mbetur deri në vendosjen e normës së re të interesit, në rastin e titujve të borxhit me normë interesi të ndryshueshme, duke bërë dallimin midis titujve me kupon 3% dhe atyre me kupon më të lartë se 3%;
- ii. shumëzojnë (ponderojnë) çdo pozicion neto me peshat e rrezikut sipas kolonës 4 të tabelës 22 (peshat e ponderimit janë të përcaktuara në mënyrë të tillë, që të pasqyrojnë ndjeshmërinë e tyre ndaj lëvizjeve të përgjithshme të normave të interesit);
- iii. llogarisin shumën e të gjithë pozicioneve të ponderuara në blerje dhe atyre në shitje, duke përcaktuar pozicionet e ponderuara në blerje dhe në shitje për çdo segment maturiteti;

Tabela 22

Zonat	Segmentet e maturitetit		Peshat e ponderimit	Ndryshimi i supozuar në normat e interesit në (%).
	Kuponi më i madh ose i barabartë me 3%	Kuponi më i vogël se 3%		
Zona 1	0 ≤ 1 muaj >1 ≤ 3 muaj > 3 ≤ 6 muaj > 6 ≤ 12 muaj	0 ≤ 1 muaj >1 ≤ 3 muaj > 3 ≤ 6 muaj > 6 ≤ 12 muaj	0% 0.2% 0.4% 0.7%	- 1% 1% 1%
Zona 2	> 1 ≤ 2 vjet > 2 ≤ 3 vjet > 3 ≤ 4 vjet	> 1.0 ≤ 1.9 vjet > 1.9 ≤ 2.8 vjet > 2.8 ≤ 3.6 vjet	1.25% 1.75% 2.25%	0.9% 0.8% 0.75%
Zona 3	>4 ≤ 5 vjet > 5 ≤ 7 vjet > 7 ≤ 10 vjet > 10 ≤ 15 vjet > 15 ≤ 20 vjet > 20 vjet	> 3.6 ≤ 4.3 vjet > 4.3 ≤ 5.7 vjet > 5.7 ≤ 7.3 vjet > 7.3 ≤ 9.3 vjet > 9.3 ≤ 10.6 vjet > 10.6 ≤ 12.0 vjet > 12.0 ≤ 20.0 vjet > 20 vjet	2.75% 3.25% 3.75% 4.5% 5.25% 6% 8% 12.5%	0.75% 0.7% 0.65% 0.6% 0.6% 0.6% 0.6% 0.6%

b) kompensojnë pozicionet neto të ponderuara si më poshtë:

- i. referuar çdo segmenti maturiteti: kompensojnë pozicionin e ponderuar në blerje me pozicionin e ponderuar në shitje, për çdo segment maturitetit (pozicioni i ponderuar në shitje ose në blerje, që ka vlerë më të vogël përbën pozicionin e ponderuar të kompensuar të segmentit të maturitetit, ndërkohë diferenca midis dy pozicioneve përfaqëson pozicionin e ponderuar, të pakompensuar në shitje/blerje të segmentit të maturitetit);
- ii. referuar çdo zone: llogarisin pozicionin e ponderuar në shitje dhe në blerje të pakompensuar të çdo zone, si shumë e pozicioneve të ponderuara, të pakompensuara në blerje dhe në shitje, të gjithë segmenteve të maturitetit brenda secilës zonës përkatëse, dhe kompensojnë pozicionin e ponderuar të pakompensuar në blerje me atë në shitje, brenda secilës zonë (pozicioni, që ka vlerën më të vogël midis tyre përbën pozicionin e kompensuar të ponderuar zonës në fjalë, ndërkohë diferenca midis dy pozicioneve përbën pozicionin e ponderuar të pakompensuar të zonës);

- iii. ndërmjet zonave: llogarisin vlerën e pozicionit të ponderuar në blerje (shitje) të pakompensuar në zonën një, që kompensohet nga pozicioni i ponderuar i pakompensuar në shitje (blerje) në zonën dy, e cila përbën pozicionin e kompensuar të ponderuar midis zonave 1 dhe 2 (pjesa e mbetur e pozicionit të ponderuar të pakompensuar të zonës dy, që kompensohet nga pozicioni i ponderuar i pakompensuar i zonës 3 përbën pozicionin e kompensuar midis zonës 1 dhe 3).

Bankat mund të kryejnë llogaritjet e mësipërme edhe në të kundërt. Pra, fillimisht llogaritet pozicioni i ponderuar i kompensuar midis zonës dy dhe tre e më pas midis zonës dy dhe një.

Pozicioni i ponderuar i pakompensuar i mbetur në zonën 1 pas kompensimit me zonën 2, që kompensohet pozicionin e pakompensuar që mbetet në zonën 3, pas kompensimit me zonën 2, përbën pozicionin e kompensuar midis zonës 1 dhe 3. Shuma e të gjithë pozicioneve të ponderuara, të pakompensuara, të mbetura në të gjitha zonat, përbën pozicionin total të ponderuar, të pakompensuar;

- c) llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e përgjithshëm të titujve të borxhit si shumë të komponentëve të mëposhtëm:
 - i. 10% të totalit të pozicioneve të ponderuara, të kompensuara në të gjitha segmentet e maturitetit;
 - ii. 40% të pozicionit të ponderuar, të kompensuar në zonën 1;
 - iii. 30% të pozicionit të ponderuar, të kompensuar të zonës 2;
 - iv. 30% të pozicionit të ponderuar, të kompensuar të zonës 3;
 - v. 40% të pozicionit të ponderuar, të kompensuar midis zonës 1 dhe 2 dhe midis zonës 2 dhe 3;
 - vi. 150% të pozicionit të ponderuar, të kompensuar midis zonave 1 dhe 3;
 - vii. 100% të pozicionit total të ponderuar, të pakompensuar.

Neni 156

Metoda e bazuar mbi kohëzgjatjen financiare (*duration*)

1. Bankat që përdorin metodën e bazuar mbi kohëzgjatjen financiare ndjekin hapat e përcaktuar sipas shkronjave “a”, “b”, “c” dhe “d”, në vijim:
 - a) llogarisin kohëzgjatjen e modifikuar për çdo titull të borxhit.

Bankat, llogarisin fillimisht për instrumentet e borxhit me normë fikse interesi, normën e kthimit deri në maturitet (norma e zbritjes për këtë instrument), bazuar në vlerën e tregut dhe për instrumentet me normë të ndryshueshme interesi, llogarisin normën e tyre të kthimit, bazuar në vlerën e tregut, duke supozuar se vlera nominale paguhet në momentin kur ndryshon norma e ardhshme e interesit).

Metodat e llogaritjes së normës së kthimit deri në maturitet aplikohen në mënyrë të vazhdueshme për të gjitha pozicionet e librit të tregtueshëm, për të cilat bankat llogarisin rrezikun e përgjithshëm për titujt e borxhit.

Kohëzgjatja financiare e modifikuar për çdo instrument borxhi përlllogaritet në bazë të formulës së mëposhtme:

$$D_{\text{mod}} = D / (1+r)$$

Ku:

D_{mod} = kohëzgjatja e modifikuar;

D = duration:

$$D = \frac{\sum_{t=1}^m \frac{tC_t}{(1+r)^t}}{\sum_{t=1}^m \frac{C_t}{(1+r)^t}}$$

r = norma e kthimit deri në maturitet;

C_t = pagesat *cash* në kohën t ;

m = maturiteti;

t = koha;

- b) shpërndajnë pozicionet sipas zonave të kohëzgjatjes.

Bankat vendosin secilin prej instrumenteve të borxhit në zonën e duhur sipas tabelës 23, duke u bazuar në kohëzgjatjen e modifikuar të secilit instrument. Bankat llogarisin pozicionin e kohëzgjatjes së ponderuar për çdo instrument, duke shumëzuar çmimin e tregut të instrumentit me kohëzgjatjen e modifikuar dhe me ndryshimet e supozuara të normave të interesit.

Tabela 23

Zonat	Kohëzgjatja e modifikuar	Ndryshimi i supozuar në normat e interesit në (%).
1	$> 0.0 \leq 1.0$	1.00
2	$> 1.0 \leq 3.6$	0.85
3	> 3.6	0.70

- c) kompensojnë pozicionet brenda zonave dhe ndërmjet zonave.

Bankat, për të llogaritur pozicionet e kompensuar, aplikojnë mënyrën e përshkruar në metodën e maturitetit, duke përlllogaritur pozicionet e kompensuar dhe të pakompensuar;

- d) llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e përgjithshëm si shumë të:

- i. 2% të pozicioneve të kohëzgjatjes së ponderuar për secilën zonë;
- ii. 40% të pozicioneve të kohëzgjatjes së ponderuar të kompensuar midis zonës 1 dhe zonës 2;
- iii. 40% të pozicioneve të kohëzgjatjes së ponderuar të kompensuar midis zonës 2 dhe zonës 3;

- iv. 150% të pozicionit të kohëzgjatjes së ponderuar të kompensuar midis zonës 1 dhe zonës 3; dhe
- v. 100% të pozicioneve të kohëzgjatjes së ponderuar të pakompensuar të mbetur.

Neni 156/1¹¹⁷

Korrigjimi i kohëzgjatjes së modifikuar për të reflektuar rrezikun e parapagesës

1. Bankat, në rastet e instrumenteve të borxhit që mbartin rrezik parapagesë, përlllogaritin kohëzgjatjen e modifikuar të korrigjuar, duke përdorur një nga formulat e mëposhtme:
 - a) formulën e paraqitur në paragrafin 2 të këtij neni;
 - b) formulën e paraqitur në paragrafin 3 të këtij neni.
2. Për qëllime të shkronjës “a” të paragrafit 1 të këtij neni, bankat aplikojnë formulën e mëposhtme për të korrigjuar kohëzgjatjen e modifikuar dhe për të përlllogaritur një Kohëzgjatje të Modifikuar të Korrigjuar (CMD):

$$CMD = MD * \Phi * \Omega$$

ku:

MD = kohëzgjatja e modifikuar, sipas nenit 156 të kësaj rregulloreje.

$$\Phi = \frac{B}{P}$$

$$\Omega = 1 + \Delta + \frac{1}{2} \Gamma dB + \Psi$$

P = çmimi i instrumentit me opsionin e përfshirë (*embedded*)

B = çmimi teorik i instrumentit të thjeshtë (*vanilla bond*)

Δ = delta e opsionit të përfshirë (*embedded*)

Γ = gama e opsionit të përfshirë (*embedded*)

dB = ndryshimi në vlerën e instrumentit bazë

Ψ = faktor shtesë (që nuk konsiderohet në përlllogaritjen e Δ dhe Γ dhe është material), për kostot e transaksionit dhe ndryshoret e sjelljes, në përputhje me një zhvendosje prej 100 pikësh bazë në normën e brendshme të kthimit (IRR).

3. Për qëllime të shkronjës “b” të paragrafit 1 të këtij neni, bankat aplikojnë formulën e mëposhtme për të rillogaritur drejtpërdrejt Kohëzgjatjen e Modifikuar të Korrigjuar (CMD), duke riçmuar instrumentin, pas një zhvendosjeje prej 100 pikësh bazë të normës së brendshme të kthimit (IRR):

$$CMD = \frac{P_{-\Delta r} - P_{+\Delta r}}{2 \times P_0 \times \Delta r} + \Psi$$

ku:

P₀ = çmimi aktual i tregut të produktit;

¹¹⁷ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

$P \mp \Delta r$	=	çmimi teorik i produktit pas një goditjeje negative dhe një goditjeje pozitive të IRR-së të barabartë me Δr ;
Δr	=	ndryshim hipotetik i IRR-së prej 50 pikësh bazë;
Ψ	=	faktor shtesë (që nuk konsiderohet në përlllogaritjen e $P \mp \Delta r$, dhe është material), për kostot e transaksionit dhe ndryshoret e sjelljes, në përputhje me një zhvendosje prej 100 pikësh bazë të IRR-së.

4. Përlllogaritja e faktorit shtesë Ψ duhet të konsiderohet vetëm nëse ky faktor është material dhe asnjëherë nuk duhet të rezultojë në një kohëzgjatje të modifikuar të korigjuar më të shkurtër, sesa në rastin nëse nuk do të konsiderohej ky faktor në llogaritje.
5. Bankat, për qëllime të vlerësimit të faktorit shtesë Ψ , në përputhje me paragrafin 3 të këtij neni, marrin në konsideratë të gjitha kërkesat e mëposhtme:
 - a) që kostot e transaksionit reduktojnë vlerën e opsionit, duke bërë që opsioni të ketë pak gjasa për t'u ekzekutuar poshtë pragut të përcaktuar nga kostot e transaksionit;
 - b) që ka faktorë të sjelljes, të cilët sugjerojnë se disa klientë, në veçanti klientë me pakicë (*retail*), jo gjithmonë mund ta ushtrojnë një opsion, pavarësisht se kjo mund të jetë me fitim, për shkak të disa rrethanave të njohura, duke përfshirë sa vijon:
 - i. kur principlali i mbetur është i përafërt me shumën fillestare të huazuar, duke shkaktuar që disa huamarrës "agresivë" të largohen ose të rifinancojnë në një fazë të hershme,
 - ii. në rastin e huamarrësve me sasinë më të madhe të huasë, të cilët kanë fitimin më të madh nga parapagesa, duke qenë se kostoja që lidhet me parapagesën është një shumë fikse.
6. Vlerësimi i faktorit shtesë Ψ duhet të bazohet mbi të dhënat historike, të marra nga vetë eksperiencia e bankave ose nga burime të jashtme. Të dhënat mbi faktorët e sjelljes, që parashikohen në paragrafin 5, shkronja "b", të këtij neni mund të merren nga vlerësimi i elementeve të tjera të bilancit, që kanë rrezik parapagese, të tilla si ato që vihen re për klientët me pakicë (*retail*) në librin e bankës (*non-trading book*).
7. Bankat kalibrojnë faktorin shtesë Ψ , duke vlerësuar divergjencat e konsiderueshme ndërmjet sjelljes reale të vëzhguar historikisht për një tipologji klienti dhe sjelljes teorike që do të parashikohej për kundërpartitë që do të vepronin në një mënyrë thjesht racionale.
8. Kalibrimi i faktorit shtesë Ψ , për shkak të faktorëve të sjelljes që parashikohen në paragrafin 7 të këtij neni, duhet të bëhet në rast se një sasi e konsiderueshme e këtyre instrumenteve me rrezik parapagese mbahen në librin e tregtueshëm dhe veçanërisht nëse kundërpartitë janë klientë me pakicë (*retail*). Faktorët shtesë nuk duhet të merren në konsideratë për opsionet e përfshira (*embedded*), kur banka ka të drejtën të kërkojë një përfundim/shlyerje të hershme të instrumentit.

Neni 157

Kërkesa të përgjithshme për pozicionet në titujt e kapitalit

1. Bankat mbledhin të gjitha pozicionet e tyre neto në shitje dhe të gjitha pozicionet e tyre neto në blerje për një titull të kapitalit, të llogaritura në përputhje me nenin 146.

2. Shuma e dy shifrave ¹¹⁸absolute, sipas paragrafit 1 të këtij neni, përbën pozicionin e përgjithshëm bruto.
3. ¹¹⁹Banka do të përlllogarisë, veçmas për secilin treg, diferencën midis dy shifrave, sipas paragrafit 1 të këtij neni, e cila përbën pozicionin e përgjithshëm neto. Për qëllime të përlllogaritjes së pozicionit të përgjithshëm neto në titujt e kapitalit, në përputhje me këtë nen, termi “treg” do të ketë kuptimin si më poshtë:
 - a) për vendet që janë pjesë e Bashkimit Evropian, të gjithë titujt e kapitalit të listuar në bursa që ndodhen në juridiksione të cilat kanë adaptuar euron si monedhë;
 - b) për të gjitha vendet e tjera, të gjithë titujt e kapitalit të listuar në bursa që ndodhen në të njëjtin juridiksion kombëtar.

Neni 158

Rreziku specifik për titujt e kapitalit

1. ¹²⁰Bankat shumëzjnë pozicionin e përgjithshëm bruto me 8%, për të llogaritur kërkesat për kapital për rrezikun specifik.
2. ¹²¹Shfuqizuar.

Neni 159

Rreziku i përgjithshëm i titujve të kapitalit

Bankat llogarisin kërkesën për kapital ndaj rrezikut të përgjithshëm, duke shumëzuar pozicionin e përgjithshëm neto, të përcaktuar sipas paragrafit 3 të nenit 157, me 8%.

Neni 160

Trajtimi i derivativëve mbi titujt e kapitalit

1. Bankat trajtojnë kontratat e së ardhmes dhe kontratat *forward* mbi titujt individual të kapitalit, mbi portofole të titujve të kapitalit, ose mbi portofole të treguesit të kapitalit (*stock indices*), si kombinim të një pozicioni në blerje ose në shitje në instrumentin bazë të kapitalit dhe një pozicioni në shitje ose në blerje në një titull të borxhit pa rrezik, pa kupon dhe me maturitet atë të kontratës.
2. Bankat trajtojnë *equity swaps* si kombinim të një pozicioni në blerje në një instrument të kapitalit, ose në një portofol të titujve të kapitalit ose të indekseve të kapitalit, në bazë të të cilave ato (bankat) do të përfitojnë një shumë bazuar në ndryshimin e çmimit të këtij instrumenti të kapitalit, ose të portofolit të titujve ose të treguesit të aksioneve dhe një pozicioni në shitje në një instrument kapitali ose në një portofol të titujve të kapitalit ose në indekse të kapitalit, në bazë të të cilit ato (bankat) paguajnë një shumë, bazuar në ndryshimin e vlerës së këtij instrumenti kapitali ose portofoli të titujve të kapitalit ose të indekseve të kapitalit.

¹¹⁸ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹¹⁹ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²⁰ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²¹ Shfuqizuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

3. Bankat trajtojnë kontratat e së ardhmes mbi indekset e aksioneve, ekuivalentet e ponderuara me koeficientin *delta* të opsioneve në kontratat e së ardhmes mbi indekset e aksioneve (*share indices*) dhe indekset e aksioneve (*share index*), të cilat më poshtë cilësohen së bashku si kontrata të së ardhmes mbi indekset e aksioneve, si kombinim i një pozicioni në shitje/blerje për secilin nga aksionet përbërës dhe i një pozicioni në blerje/shitje në një titull të borxhit pa rrezik, pa kupon dhe me maturitet atë të kontratës. Bankat, me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë, mund të netojnë pozicionet e krijuara në aksione si më sipër me pozicionet e kundërta në të njëjtin titull kapitali.
4. Bankat, në rastet kur netojnë pozicionet në aksione, që krijohen nga një derivativ mbi titujt e kapitalit sipas paragrafit 3 të këtij neni, me një pozicion të kundërt në të njëjtin titull të kapitalit, sigurojnë që kanë kapital të mjaftueshëm për të mbuluar rrezikun e humbjes së shkaktuar nga lëvizja e vlerave të kontratës të derivativit jo plotësisht në linjë me vlerën e aksioneve përbërëse të saj. Bankat, në rastet që mbajnë pozicione të kundërta në kontrata derivative mbi titujt e kapitalit, sigurojnë që kanë kapitalin e mjaftueshëm për të mbuluar humbjet si rezultat i mospërputhjes në maturitet dhe/ose të përbërjes së indekseve, apo të dy faktorëve njëkohësisht.
5. Bankat trajtojnë kontratat e së ardhmes mbi indekset e aksioneve, të cilat tregtohen në bursë dhe që përfaqësojnë indekse gjerësisht të diversifikuara, me një kërkesë për kapital për rrezikun e përgjithshëm prej 8%, ndërkohë që në këtë rast nuk do të aplikohet kërkesë për kapital për rrezikun specifik. Kontrata të tilla të së ardhmes mbi indekset e aksioneve, do të përfshihen në përlllogaritjen e pozicionit të përgjithshëm neto, sipas paragrafit 3 të nenit 157, por nuk do të merren parasysh në përlllogaritjen e pozicionit të përgjithshëm bruto sipas paragrafit 2 të nenit 157.
6. Bankat, në rastin që një kontratë e së ardhmes mbi indekset e aksioneve nuk zërthehet në disa pozicione sipas aksioneve përbërëse, e trajtojnë atë si një pozicion në një aksion individual. Rreziku specifik i këtij aksioni individual mund të mos merret parasysh, nëse kontrata e së ardhmes mbi indekset e aksioneve në fjalë tregtohet në bursë dhe përfaqëson një indeks gjerësisht të diversifikuar.

Neni 161

Rreziku i pozicionit për kuotat e investimeve në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK)

1. Bankat, për kuotat e pjesëmarrjes në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK), të cilat përmbushin kushtet për t'u përfshirë në librin e tregtueshëm, llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun specifik dhe të përgjithshëm të pozicionit prej 32% (*residual method*).
2. Bankat, për pozicionet për kuotat në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK), llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e pozicionit (specifik dhe të përgjithshëm) dhe rrezikun e kursit të këmbimit jo më shumë se 40%.
3. Bankat, përveçse kur përcaktohet ndryshe në këtë rregullore, nuk mund të bëjnë netim midis investimeve bazë të një sipërmarrjeje të investimeve kolektive (SIK) në të cilën zotëron kuota dhe pozicioneve të tjera të njëjta të ndërmarra nga banka.
4. Bankat, përveçse sa më sipër, mund të përdorin metodat e përcaktuara në paragrafin 6 të këtij neni për llogaritjen e kërkesës për kapital, për pozicionet në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK) të mbikëqyrura ose me seli qendrore në vendet e BE-së ose në Republikën e Shqipërisë, nëse plotësojnë kriteret e mëposhtme:

- a) prospekti i ¹²²sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) ose dokumenti ekuivalent me të përcakton:
- i. kategoritë e aktiveve në të cilat ¹²³sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK) janë të autorizuar të investojnë;
 - ii. nëse janë parashtruar kufij për investimet - kufijtë relativë dhe metodat për t'i përlllogaritur këto kufij;
 - iii. nëse pranohet huamarrja - nivelin maksimal të lejueshëm;
 - iv. nëse pranohen investimet në derivativet financiare të tregtuara jashtë bursës ose operacione të llojit repo një politikë për të kufizuar rrezikun e kundërpartisë që rrjedh nga këto operacione;
- b) aktiviteti i ¹²⁴sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) raportohet në raporte gjashtëmujore dhe vjetore, që lejojnë vlerësimin e aktiveve dhe detyrimeve, të ardhurat dhe operacionet e këtyre shoqërive gjatë periudhës së raportimit;
- c) kuotat/aksionet e ¹²⁵sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) janë të kthyeshme/likuidueshme me *cash*, mbi baza ditore dhe me kërkesë të mbajtësit;
- d) investimet e ¹²⁶sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) janë të ndashme nga aktivet e administruesit/menaxhuesit të kësaj shoqërie;
- e) bankat investuese duhet të realizojnë një vlerësim të përshtatshëm të rrezikut të sipërmarrjeve të investimeve kolektive.
- f) ¹²⁷sipërmarrjet e investimeve kolektive duhet të administrohen nga persona të mbikëqyrur në përputhje me ligjin 56/2020 “Për sipërmarrjet e investimeve kolektive” ose me legjislacionin përkatës.
5. Bankat, me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë, mund të njohin si të pranueshme për zbatimin e trajtimeve specifike të përcaktuara në paragrafin 6 të këtij neni, kuotat në sipërmarrjet të investimeve kolektive (SIK) të vendeve të treta, nëse janë plotësuar kriteret sipas shkronjave “a” deri në “e” të paragrafit 4, të këtij neni.
6. Bankat zgjedhin midis tre metodave specifike, bazuar në natyrën e kuotave të tregtueshme të sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) dhe në llojin e informacionit të disponueshëm prej tyre (bankave), për sa i përket investimeve të bëra nga sipërmarrjet e investimeve kolektive e (SIK) në bazë të mandatit të saj, siç përcaktohet më poshtë.
- a) Metoda 1. Bankat, të cilat janë në dijeni të investimeve bazë të sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) në baza ditore, llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e pozicionit (rreziku i përgjithshëm dhe rreziku specifik), duke i trajtuar pozicionet nga investimet në këto sipërmarrje, si pozicione ndaj instrumenteve bazë dhe i përfshijnë ato në llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit (specifik dhe të përgjithshëm), sipas llojit të instrumentit (tituj të borxhit apo tituj të kapitalit).

¹²² Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²³ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²⁴ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²⁵ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²⁶ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹²⁷ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital të rrezikut të pozicionit (specifik dhe të përgjithshëm), mund të bëjnë netimin midis instrumenteve, në të cilat investon sipërmarrja kolektive e investimit dhe pozicioneve të tjera identike të mbajtura nga ato (bankat), në librin e tregtueshëm, për sa kohë që bankat mbajnë një sasi kuotash, të mjaftueshme që e lejojnë këmbimin për investimet bazë.

- b) Metoda 2. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik), mund t'i trajtojnë kuotat në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK) si pozicione në një indeks aksionesh ose në një shportë titujsh të kapitalit apo të borxhit dhe i përfshijnë ato në llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit (specifik dhe të përgjithshëm), sipas llojit të instrumentit (tituj të borxhit apo tituj të kapitalit), vetëm në rast se përmbushen kushtet e mëposhtme:
- i. sipas mandatit të administrimit, sipërmarrja e investimeve kolektive (SIK) ka qëllim të ndjekë (*replicate*) përbërjen dhe tendencën e një indeksi aksionesh ose të një shporte fikse të instrumenteve të kapitalit ose të borxhit;
 - ii. korrelacioni midis ndryshimeve ditore të çmimit të kuotave/njësive në shoqërinë kolektive të investimit dhe indeksit të aksioneve ose shportës fikse të instrumenteve të kapitalit ose të borxhit, të jetë minimalisht 0.9, për një kohëzgjatje minimale gjashtë mujore (me “lidhje/korrelacion” kuptohet në këtë kontekst koeficienti i korrelacionit midis normës së kthimit ditor të kuotave në sipërmarrjen e investimeve kolektive (SIK) dhe të treguesit të aksioneve ose shportës fikse të instrumenteve të kapitalit ose të borxhit që kjo shoqëri kolektive e investimit ndjek).
- c) Metoda 3. Bankat, në rastet kur nuk janë në dijeni të investimeve bazë të mësipërme në mënyrë të përditësuar, llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik), sipas llojit të instrumentit (tituj të borxhit apo tituj të kapitalit), me kusht që të përmbushen kushtet e mëposhtme:
- i. supozohet që sipërmarrja e investimeve kolektive (SIK) investon fillimisht në masën maksimale të lejueshme sipas mandatit të administrimit, në kategoritë e aktiveve, subjekt i kërkesave më të larta për kapital për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik) dhe vazhdon të investojë në një radhë zbritëse, derisa arrin kufirin maksimal të përgjithshëm për investimet. Pozicioni në kuotat e sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK) do të trajtohet si kuota direkte në pozicionet e supozuara si më sipër;
 - ii. bankat konsiderojnë ekspozimin jo të drejtpërdrejtë maksimal që mund të arrijnë në investimet në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK), nëpërmjet marrjes së borxhit, kur llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e pozicionit, duke rritur proporcionalisht pozicionet në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK) deri në ekspozimin maksimal të investimeve bazë që rezultojnë prej mandatit të shoqërisë;

Bankat, në rastet kur kërkesa për kapital sipas kësaj metode, për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik) të marrë, është më e madhe se kufiri sipas paragrafit 1 dhe/ose 2 të këtij neni, kufizojnë/redukojnë këtë kërkesë deri në atë nivel.

7. ¹²⁸Bankat mund të mbështeten në palët e treta të mëposhtme për llogaritjen dhe raportimin e kërkesave për kapital për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik), në lidhje me pozicionet në kuotat e pjesëmarrjes në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK), sipas metodave të përcaktuara në paragrafin 6 të këtij neni:

- a) depozitarin e SIK, me kusht që SIK të investojë ekskluzi visht në tituj dhe të depozitojë të gjithë titujt në këtë depozitar; dhe
- b) për SIK të tjera, shoqërinë administruese të SIK, me kusht që shoqëria administruese e SIK të përmbushë kriteret e përcaktuara në nenin 28, paragrafi 4, shkronja “a” të kësaj rregulloreje.

Saktësia e llogaritjes nga pala e tretë duhet të konfirmohet nga një auditor i jashtëm.

Neni 162 **Rreziku i shlyerjes**

1. Bankat që kryejnë transaksione në tituj të borxhit, tituj të kapitalit, kontrata derivative, valuta dhe mallra (*commodities*), mund të ekspozohen ndaj rrezikut të humbjeve që buron nga mos shlyerja e transaksionit në datën e shlyerjes.
2. Bankat kategorizojnë humbjet, që rrjedhin nga mos shlyerja e transaksionit, si humbje që lidhen, respektivisht:
 - a) në rastin e transaksioneve, për të cilat parashikohet shlyerja e tipit ‘dorëzim kundrejt pagesës’(DVP – *delivery vs. payment*) ose anasjelltas, me diferencën midis çmimit të fiksuar në kontratë dhe vlerës korrente/aktuale të instrumenteve financiare, të valutave ose mallrave (*commodities*) për të marrë (dorëzuar);
 - b) në rastin e transaksioneve, për të cilat nuk parashikohet shlyerja e tipit ‘dorëzim kundrejt pagesës’, por për të cilat pagesa mund të kryhet përpara marrjes së vlerës korresponduese nga pala tjetër ose vlera korresponduese që duhet t’i dorëzohet palës tjetër lëshohet përpara marrjes së pagesës (operacionet joDVP ose me dorëzim të lirë), me vlerën aktuale të instrumenteve financiare, valutave ose mallrave (*commodities*) të transferuara kundërpartisë, për të cilat nuk është marrë vlera korresponduese ose me pagesën e kryer pa marrë vlerën korresponduese nga pala tjetër.
3. Bankat llogarisin kërkesat për kapital siç parashikohet në nenet 163 dhe 164, për të mbuluar rreziqet që burojnë nga të gjitha transaksionet e pashlyera të instrumenteve financiare (përfshirë kontratat derivative), valutave dhe mallrave (*commodities*).
4. Bankat nuk llogarisin kërkesë për kapital për marrëveshjet e riblerjes aktive dhe pasive, si dhe operacionet e huamarrjes apo huadhënies së titujve ose mallrave (*commodities*), si dhe kontratat derivative pa shkëmbim kapitali.
5. Banka e Shqipërisë, në rastet e mosfunksionimit me natyrë sistemike të një sistemi shlyerje ose kompensimi, mund të pezullojë aplikimin plotësisht ose pjesërisht të kërkesave për kapital për rrezikun e operacioneve të pashlyera, deri në kthimin në normalitet të funksionit të këtij sistemi. Në raste të tilla, mosshlyerja e një transaksioni nga ana e një subjekti nuk konsiderohet si ekspozim në *default*, në terma të rrezikut të kredisë.

¹²⁸ Ndryshuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Neni 163

Rreziku i shlyerjes për transaksionet DVP

Bankat llogarisin kërkesën për kapital, duke aplikuar faktorët e ponderimit, të diferencuar në breza kohorë, siç përcaktohet në tabelën 24 mbi diferencën, kur është pozitive (domethënë përbën humbje për bankën), midis çmimit kontraktual dhe vlerës korrente të instrumenteve financiare, valutave dhe mallrave (*commodities*), për të marrë ose dorëzuar.

Tabela 24

Numri i ditëve të punës pas datës së shlyerjes	Faktorët e ponderimit (%)
Nga dita 5-15	8
Nga dita 16-30	50
Nga dita 31-45	75
Nga dita 46 e më tej	100

Neni 164

Rreziku i shlyerjes për transaksionet joDVP

1. Bankat, që kanë kryer pagesën ose dorëzimin e instrumenteve financiare, valutave ose mallrave (*commodities*) dhe nuk kanë marrë vlerën korresponduese brenda së njëjtës ditë ose në rastin e operacioneve ndërkombëtare, brenda ditës së nesërme të punës, trajtojnë vlerën e transferuar si kredi dhënë kundërpartisë dhe përdorin të njëjtën metodologji llogaritjeje për kërkesat për kapital të përdorur për ekspozimet jashtë librit të tregtueshëm.
2. Bankat, pavarësisht metodologjisë së përdorur, në rastin kur shuma e ekspozimeve që burojnë nga transaksionet e pashlyera nëpërmjet sistemeve DVP është e papërfillshme, përdorin një faktor ponderimi 100%.
3. Bankat që kanë kryer pagesën ose dorëzimin dhe nuk kanë marrë vlerën korresponduese brenda ditës së katërt të punës, pas datës së parashikuar për shlyerjen e detyrimit¹²⁹ nga ana e kundërpartisë, zbresin nga kapitali rregullator shumën më të madhe, midis shumës monetare të transferuar dhe vlerës korrente të instrumenteve korrespondues të pritshëm ose midis shumës monetare që pritet të marrë dhe vlerës korrente të instrumenteve korrespondues transferuar kundërpartisë, siç përcaktohet në rregulloren për kapitalin rregullator.

Neni 165

Rreziku i përqendrimit në librin e tregtueshëm

1. Bankat, të cilat si rezultat i pozicioneve të rrezikut në librat e tyre të tregtueshëm, tejkalojnë ekspozimin maksimal të lejueshëm, të përcaktuar në nenin 64, paragrafi 1, të ligjit për bankat, detyrohen të respektojnë një kërkesë të veçantë për kapital.
2. Bankat mund të tejkalojnë ekspozimin maksimal të lejueshëm, me kusht që të përmbushin kushtet/kriteret e mëposhtme:
 - i. ekspozimi në librin e bankës, ndaj personave ose grup personave të lidhur, nuk e tejkalon ekspozimin maksimal të lejueshëm, të përcaktuar në ligjin për bankat dhe ekspozimi maksimal i lejueshëm tejkalohe nga ekspozimi në librin e tregtueshëm;

¹²⁹ E përcaktuar si 'data e dytë' në transaksionet joDVP.

- ii. bankat plotësojnë kërkesat për kapital lidhur me tejkalimin e ekspozimit maksimal të lejueshëm;
 - iii. në rastet kur nuk kanë kaluar më shumë se 10 ditë nga momenti i tejkalimit të ekspozimit maksimal të lejueshëm, ekspozimi ndaj personave ose grup personave të lidhur në librin e tregtueshëm nuk është më i madh se pesëfishi i kapitalit rregullator të bankës;
 - iv. në rastet kur kanë kaluar më shumë se 10 ditë nga momenti i tejkalimit të ekspozimit maksimal të lejueshëm, shuma që tejkalon këtë ekspozim nuk është më e madhe se gjashtëfishi i kapitalit rregullator të bankës.
3. Bankat, lidhur me librin e tregtueshëm, llogarisin ekspozimin ndaj një personi ose grupi personash të lidhur, si shumë e pozicioneve neto në blerje, të përlogaritura për çdo instrument financiar, të lëshuar nga personi ose grupi i personave të lidhur, dhe ekspozimeve ndaj rrezikut të shlyerjes dhe rrezikut të kundërpartisë, në lidhje me të njëjtin person, siç përcaktohet në këtë kre. Pozicionet e rrezikut, në lidhje me librin e tregtueshëm, llogariten duke ponderuar ekspozimin në përputhje me peshat e përcaktuara në rregulloren për administrimin e rrezikut nga ekspozimet e mëdha të bankave.

Neni 166

Kërkesa për kapital për rrezikun e përqendrimit

1. Bankat llogarisin kërkesat për kapital për rrezikun e përqendrimit, siç përcaktohet në hapat e mëposhtëm:
- a) llogarisin pozicionin total të rrezikut për çdo kredimarrës, si shumë e pozicionit të rrezikut, lidhur me librin e tregtueshëm dhe të gjitha pozicionet e tjera të rrezikut;
 - b) llogarisin ekspozimin maksimal të lejueshëm për çdo kredimarrës, si diferencë midis pozicionit total të rrezikut lidhur me një kredimarrës dhe ekspozimit maksimal të lejueshëm;
 - c) klasifikojnë pozicionet e rrezikut në librin e tregtueshëm për kredimarrësit, për të cilët evidentohet tejkalim i ekspozimit maksimal të lejueshëm sipas shkronjës “b” të këtij paragrafi, me qëllim identifikimin e atyre me rrezik më të lartë, që u atribuohet shuma që tejkalon ekspozimin maksimal të lejueshëm.
Bankat rendisin pozicionet në librin e tregtueshëm, duke filluar nga ato që i nënshtrohen kërkesave për kapital për rrezikun specifik, duke vijuar me ato që i nënshtrohen kërkesave për kapital për rrezikun e shlyerjes dhe të kundërpartisë. Bankat, në çdo profil rreziku, shpërndajnë nevojat/kërkesën për kapital, për shumë/at që tejkalon/jnë ekspozimin maksimal të lejueshëm, duke filluar nga komponenti me kërkesën më të lartë për kapital;
 - d) mbledhin pozicionet e renditura në këtë mënyrë, deri sa të arrihet vlera e shumës që tejkalon ekspozimin maksimal të lejueshëm, siç përcaktohet në shkronjën “b” të këtij paragrafi;
 - e) në rastin kur nuk kanë kaluar më shumë se 10 ditë, nga momenti i tejkalimit të ekspozimit maksimal të lejueshëm, kërkesa shtesë për kapital do të jetë sa dyfishi i asaj të kërkuar për rrezikun specifik, rrezikun e shlyerjes dhe rrezikun e kundërpartisë për pozicionet e identifikuar, siç përcaktohet në shkronjën “d” të këtij neni;

- f) në rastin kur kanë kaluar më shumë se 10 ditë nga momenti i tejkalimit të kufirit, kërkesa shtesë për kapital do të përlogaritet duke:
- i. mbledhur pozicionet e identifikuar, siç përcaktohet në shkronjën “d” të këtij paragrafi, sipas intervaleve të dhëna në tabelën 25, kolona 2, duke filluar me pozicionin me kërkesën më të ulët për kapital, deri sa të arrihet kufiri i sipërm për çdo interval;
 - ii. shumëzuar kërkesat për kapital për pozicionet e klasifikuara në këtë mënyrë, me përqindjet përkatëse, të dhëna në tabelën 25, kolona 3;
 - iii. mbledhur rezultatin e shumëzimit të kërkesave për kapital me përqindjet përkatëse.

Tabela 25

Pozicioni i rrezikut (në % ndaj kapitalit rregullator)	Shuma që kalon kufijtë maksimal të lejueshëm (në % ndaj kapitalit rregullator)	Peshat e ponderimit
Kolona 1	Kolona 2	Kolona 3
Nga 20%-40%	Nga 0% në 20%	200%
Nga 40%-60%	Nga 20% në 40%	300%
Nga 60%-80%	Nga 40% në 60%	400%
Nga 80% ne 100%	Nga 60% në 80%	500%
Nga 110% ne 250%	Nga 80% në 230%	600%
mbi 250%	Mbi 230%	900%

Neni 167

Trajtimi i pozicioneve nga nënshkrimi i titujve

1. Bankat përfshijnë pozicionet e krijuara si rezultat i nënshkrimeve të titujve të borxhit dhe të kapitalit, në llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit, siç përcaktohet në këtë nen.
2. Bankat llogarisin pozicionin neto, duke zbritur shumën e titujve që ajo është angazhuar të pranojë, në mënyrë të pakushtëzuar, me një çmim të caktuar, sipas pozicioneve që janë nënshkruar nga palët e treta, në bazë të marrëveshjeve formale.
3. Bankat reduktojnë pozicionin neto të përfituar, siç përcaktohet në paragrafin 2 të këtij neni, me faktorët sipas tabelës më poshtë:

Tabela 26

Ditë pune	Faktori i reduktimit (%)
ditë pune 0*:	100
ditë pune 1:	90
ditë pune 2 dhe 3:	75
ditë pune 4:	50
ditë pune 5:	25
Pas 5 ditë pune	0%

* Ditë pune 0, nënkupton ditën e punës kur bankat, në mënyrë të pakushtëzuar, angazhohen për të pranuar një sasi të caktuar letrash me vlerë me një çmim të rënë dakord.

- 3/1. ¹³⁰Bankat njoftojnë Bankën e Shqipërisë mbi përdorimin e faktorëve të parashikuar në pikën 3 të këtij neni.

¹³⁰ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

4. Bankat përfshijnë pozicionet neto të reduktuara, në llogaritjen e kërkesës për kapital, në përputhje me kërkesat e përcaktuara për rrezikun e pozicionit për instrumentet e borxhit dhe rrezikun e pozicionit për titujt e kapitalit.
5. Bankat sigurojnë kapital të mjaftueshëm për mbulimin e rrezikut të humbjeve që ekziston ndërmjet kohës kur merret angazhimi fillestar dhe ditës 1 të punës.

Neni 168

Pozicionet në mallra (*commodities*)

1. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për mbulimin e rrezikut të humbjeve potenciale nga pozicionet në mallra (*commodities*).
2. Bankat përfshijnë në llogaritjen e kërkesës për kapital të pozicionit në mallra (*commodities*), të gjitha aktivet dhe pasivet në bilanc e jashtë bilancit në mallra (*commodities*), duke përjashtuar pozicionet në mallra (*commodities*) që mbahen me qëllim financimin e *stock*-ut.
3. Bankat shprehin në terma të njësisë standarde matëse, çdo pozicion në mall (*commodity*) ose në derivative mbi mallra (*commodities*). Këto pozicione konvertohen në monedhën raportuese, duke përdorur çmimin *spot* për çdo mall (*commodity*).
4. Bankat, në rastet kur detyrimi për një pozicion në shitje duhet të shlyhet përpara pozicionit në blerje, për të njëjtin mall (*commodity*), ato (bankat) duhet të mbrohen edhe nga rreziku i mungesës së likuiditetit, që mund të ekzistojë në disa tregje.
5. Bankat, për qëllime të metodës së thjeshtë, sipas nenit 171, do të konsiderojnë “pozicion neto për secilin mall (*commodity*)”, tepriçën e pozicionit në blerje (në shitje) kundrejt pozicionit në shitje (blerje) në të njëjtin mall (*commodity*), në kontrata identike *future* në mallra (*commodities*), në opsione identike në mallra (*commodities*) dhe në garancitë identike në mallra (*commodities*).
6. Bankat konsiderojnë “pozicione në të njëjtin mall (*commodity*)” pozicionet e mëposhtme:
 - a) pozicionet në nënkategori të ndryshme të mallrave (*commodities*) ku nënkategoritë janë të këmbyeshme kundrejt njëra tjetrës; dhe
 - b) pozicionet në mallra (*commodities*) të ngjashëm, në rast se ata janë zëvendësues të afërt të njëri-tjetrit dhe në rast se koeficienti i korrelacionit midis çmimeve të tyre, për një periudhë minimalisht 1 vjeçare, është jo më i vogël se 0.9.

Neni 169

Trajtimi i derivativeve mbi mallrat (*commodities*) dhe i instrumenteve të tjerë

1. Bankat trajtojnë kontratat e së ardhmes (*future*) dhe kontratat *forward* në mallra (*commodities*), si kombinime të një pozicioni në blerje/në shitje, në mallin (*commodity*) bazë dhe një pozicion në shitje/blerje, në një obligacion pa rrezik, pa kupon dhe raportohen si vlera nominale në terma të njësisë standarde matëse dhe maturitet të njëjtë me atë të kontratës.

2. Bankat trajtojnë *swap*-et e mallrave (*commodities*), si kombinime të pozicioneve në blerje në mallra (*commodities*), në bazë të të cilit ato (bankat) paguajnë çmim fiks dhe marrin/përfitojnë një çmim të ndryshueshëm dhe pozicione në shitje në mallra (*commodities*), në bazë të të cilëve ato (bankat) përfitojnë një çmim fiks dhe paguajnë një çmim të ndryshueshëm.

Bankat, në rastet kur përdorin metodën e bazuar mbi segmentet e maturitetit sipas nenit 172, trajtojnë *swap*-in mbi mallrat (*commodities*), si një seri pozicionesh, të barabartë me shumën nominale të kontratës, ku çdo pozicioni i përgjigjet një pagesë e *swap*-it, të cilat vendosen sipas tabelës 27.

Bankat, në rastet kur *swap*-et e mallrave (*commodities*), në të cilat të dy anët e transaksionit janë në mallrat (*commodities*) të ndryshme, i përfshijnë ato në segmentin e maturitetit që i përgjigjet mallit (*commodity*) përkatës, sipas tabelës 27.

3. Bankat trajtojnë pozicionet që krijohen nga marrëveshjet e riblerjes të mallrave (*commodities*), marrëveshjet e anasjellta të riblerjes në mallra (*commodities*) dhe nga marrëveshjet e huadhënies dhe huamarrjes si më poshtë:
 - a) për marrëveshjet e riblerjes dhe marrëveshjet e huadhënies, si pozicion në blerje në mallin (*commodity*) bazë, me maturitet të barasvlershëm me të dhe pozicion në shitje në një instrument borxhi pa rrezik, me maturitet dhe normë interesi atë të marrëveshjes përkatëse;
 - b) për marrëveshjet e anasjellta të riblerjes dhe për marrëveshjet e huamarrjes, si pozicion në shitje në instrumentin bazë, me maturitet të barasvlershëm me të dhe pozicion në blerje në një instrument borxhi pa rrezik, me maturitet dhe normë interesi atë të marrëveshjes përkatëse.

Neni 170

Metodat e llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun në mallra (*commodities*)

Bankat mund të llogarisin kërkesën për kapital, respektivisht sipas:

- a) metodës së thjeshtë;
- b) metodës së bazuar mbi segmentet e maturitetit.

Neni 171

Metoda e thjeshtë

1. Bankat që përdorin metodën e thjeshtë llogarisin për çdo mall (*commodity*) kërkesën për kapital rregullator, e cila është e barabartë me shumën e elementëve të mëposhtëm:
 - a) 15% e pozicionit neto në shitje ose në blerje shumëzuar me çmimin *spot* të mallit (*commodity*);
 - b) 3% e pozicionit bruto, të përllogaritur si shuma e pozicionit në shitje dhe atij në blerje, shumëzuar me çmimin *spot* (shuma e vlerave absolute).

2. Bankat llogarisin kërkesën e përgjithshme për kapital, për mbulimin e rreziqeve të lidhura me mallrat (*commodities*), si shumë të kërkesës për kapital për çdo mall (*commodity*).

Neni 172

Metoda e bazuar mbi segmentet e maturitetit

1. Bankat që kërkojnë të përdorin këtë metodë, njoftojnë paraprakisht Bankën e Shqipërisë dhe në çdo rast duhet të përdorin metodën e zgjedhur prej tyre në mënyrë të vazhdueshme.
2. Bankat përdorin segmentet e maturitetit për çdo mall (*commodity*) në përputhje me tabelën 27, si më poshtë:

Tabela 27

Segmentet e maturitetit	Norma e marzhit (në %)
≤ 1 muaj	1.5 %
> 1 ≤ 3 muaj	1.5 %
> 3 ≤ 6 muaj	1.5 %
> 6 ≤ 12 muaj	1.5 %
> 1 ≤ 2 vjet	1.5 %
> 2 ≤ 3 vjet	1.5 %
> 3 vjet	1.5 %

3. Bankat mund të kompensojnë midis tyre pozicionet në të njëjtin mall (*commodity*) ose të konsideruara të tilla sipas paragrafit 6, të nenit 168 dhe i radhisin ato në segmentet përkatës të maturitetit mbi baza neto, në rast se plotësohet një nga kushtet e mëposhtme:
 - a) pozicionet në kontrata kanë të njëjtën datë skadence;
 - b) pozicionet në kontrata maturohen brenda 10 ditësh nga njëra tjetra, në rast se kontratat nga rrjedhin nga këto pozicione negociohen në tregje me data dorëzimi ditore.
4. Pozicionet në stok i ngarkohen segmentit të parë.
5. Bankat llogarisin shumën e pozicioneve në blerje dhe të atyre në shitje në secilin segment maturiteti. Shuma e pozicioneve në blerje (shitje), që kompensohet nga shumën e pozicioneve në shitje (blerje) në një segment maturiteti të caktuar, përbën pozicionin e kompensuar në atë segment, ndërsa pozicioni i mbetur në shitje ose në blerje përbën pozicionin jo të kompensuar për atë segment.
6. Pjesa e pozicionit në shitje (në blerje) jo e kompensuar e një segmenti maturiteti, që kompensohet nga pozicioni në blerje (në shitje) jo i kompensuar, i një segmenti maturiteti pasardhës përbën pozicionin e kompensuar midis dy zonave të afërta. Pjesa e pozicionit të mbetur përbën pozicionin jo të kompensuar midis dy segmenteve të maturitetit.
7. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për çdo mall (*commodity*), si shumë të elementëve të mëposhtëm:
 - a) shumën e vlerave absolute të pozicioneve të kompensuar (në blerje ose në shitje) për çdo segment maturiteti shumëzuar me normën e marzhit sipas tabelës 27 dhe me çmimin *spot* për atë mall (*commodity*);

- b) vlera absolute e pozicionit të pa kompensuar në një segment maturiteti ose midis dy segmentesh maturiteti, i cili është mbartur në segmentin e maturitetit vijues, shumëzuar me 0.6% (*carry rate*) dhe nga çmimi spot për atë mall (*commodity*);
 - c) pozicioni i mbetur i pa kompensuar, i shumëzuar me 15% (*outright rate*) dhe nga çmimi *spot* për atë mall (*commodity*).
8. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun në mallra (*commodities*), si shumë e kërkesave për kapital për çdo mall (*commodity*) të llogaritur, sipas paragrafit 7 të këtij neni.

Neni 173

Kërkesa për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit

Bankat, në rastet kur pozicioni total neto i hapur valutor i saj ¹³¹dhe pozicioni neto i arit, i përcaktuar në rregulloren “Për administrimin e rrezikut nga pozicionet e hapura valutore”, është më i lartë se 2% e kapitalit rregullator, shumëzojnë me 8% vlerën e këtij pozicioni, për llogaritjen e kërkesës për kapital rregullator për rrezikun e kursit të këmbimit.

Neni 174

Pozicionet valutore në sipërmarrjet e investimit kolektiv, si pjesë e llogaritjes së pozicionit total neto të hapur

1. Bankat, për qëllime të llogaritjes së pozicionit të hapur neto, sipas rregullores “Për administrimin e rrezikut nga pozicionet e hapura valutore“, marrin në konsideratë edhe pozicionet valutore aktuale në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK), duke dalluar ndërmjet:
 - a) pozicioneve në kuota të sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK), për të cilat pozicionet (investimet) aktuale bazë, në monedhë të huaj janë të njohura për bankën; dhe
 - b) pozicioneve të tjera në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK).
2. Bankat, për pozicionet në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK) të referuara në shkronjën “a” të paragrafit 1 të këtij neni, konsiderojnë vlerën kontabël të aktiveve në monedhën e huaj në të cilat është investuar, në proporcion me peshën që çdo aset i tillë zë në totalin e investimeve të sipërmarrjeve të investimeve kolektive (SIK). Pozicionet në monedhë të huaja të përlllogaritura në këtë mënyrë përfshihen në llogaritjen e pozicionit neto për çdo monedhë.
3. Bankat, për pozicionet e referuara në shkronjën “b” të paragrafit 1 të këtij neni (bankat nuk kanë dijeni për pozicionet valutore në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK)), supozojnë që investohet deri në maksimumin e lejueshëm në monedhë të huaj, sipas mandatit të saj (SIK-së).

¹³¹ Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

4. Bankat, për pozicionet në sipërmarrjet e investimeve kolektive (SIK), të cilat përfshihen në librin e tregtueshëm dhe për të cilat lejohet huadhënia, konsiderojnë ekspozimet indirekte maksimale, që shoqëria kolektive e investimit mund të krijojë, në rast se ndërmerr pozicione duke përdorur borxhin. Për këtë qëllim, vlera kontabël e një pozicioni në sipërmarrjet kolektive të investimit do të rritet në mënyrë proporcionale me rritjen maksimale, që mund të arrijnë investimet bazë të sipërmarrjes së investimit kolektiv, sipas mandatit të saj.
5. Banka, në rastet kur është në dijeni të drejtimit (shenjës) së investimit, të pozicioneve në valutë të huaj, të krijuara sipas paragrafit 3, do t'i konsiderojë ato (pozicionet), si pozicione të tjera në SIK - monedha jo të veçanta,¹³²sipas trajtimit të investimeve në ar, subjekt i shtimit të pozicionit total në blerje, në pozicionin total të hapur valutor në blerje dhe të pozicionit total në shitje, në pozicionin total të hapur valutor në shitje, kur ekziston drejtimi i investimit të SIK.
Në të gjitha rastet e tjera, bankat konsiderojnë pozicionet e sipërpërmendura si pozicione në monedhë të veçantë.
6. Bankat nuk mund të bëjnë netimin ndërmjet pozicioneve në blerje dhe në shitje në të njëjtën sipërmarrje ose në sipërmarrje kolektive investimi të ndryshme.
7. Bankat llogarisin (përsa referohet më sipër) pozicionin total të hapur neto si shumë të:
 - a) vlerës më të lartë midis: i) shumës së pozicionit neto në blerje, plus pozicione të tjera në SIK - monedha jo të veçanta (nëse pozicioni i tyre është në blerje); dhe ii) shumës së pozicionit neto në shitje plus pozicione të tjera në SIK - monedha jo të veçanta (nëse pozicioni i tyre është në shitje);
 - b) pozicione të tjera në SIK – monedha të veçanta.

Neni 175

Kërkesa për kapital për opsionet

1. Bankat mund të përdorin një nga metodat e mëposhtme për të llogaritur kërkesën për kapital në lidhje me portofolin e opsioneve:
 - a) metodën e thjeshtë;
 - b) metodën *delta plus*.

Neni 176

Metoda e thjeshtë

1. Bankat, të cilat janë të përfshira në mënyrë të kufizuar në blerjen e opsioneve, mund të përdorin metodën e thjeshtë, të përshkruar më poshtë për kombinime specifike.
2. Bankat, për opsionet *call* ose *put* të blera, llogarisin kërkesën për kapital si vlerën më të vogël ndërmjet:
 - a) vlerës së tregut të instrumentit bazë të opsionit, shumëzuar me shumën e peshave të rrezikut specifik dhe atij të përgjithshëm; dhe

¹³² Shtuar me vendimin nr. 44, datë 2.11.2022 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

- b) vlerës së opsionit (për opsionet që nuk janë të vlerësuar me vlerë tregu mund të përdoret vlera në bilanc).
3. Bankat, për pozicionet në blerje në instrumentin bazë (*cash* ose *forward*), të shoqëruar me një opsion *put* të blerë, ose për pozicione në shitje në instrumentin bazë (*cash* ose *forward*), të shoqëruar me një opsion *call* në blerje, llogarisin kërkesën për kapital duke shumëzuar vlerën e tregut të instrumentit bazë me shumën e peshave të rrezikut specifik dhe atij të përgjithshëm për atë instrument, minus vlerën e brendshme të opsionit me një minimum 0.
 4. Bankat llogarisin vlerën e brendshme të opsionit respektivisht:
 - a) për opsionin *call*, si diferencë midis vlerës së tregut të instrumentit bazë dhe çmimit *strike*; dhe
 - b) për opsionin *put*, si diferencë midis çmimit *strike* dhe vlerës së tregut të instrumentit bazë.
 5. Bankat, në rastet e përcaktuara në paragrafin 4 të këtij neni, për pozicionet në opsione dhe atje ku është e përshtatshme, nuk i konsiderojnë pozicionet e lidhura me instrumentin bazë në llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit, për rrezikun e kursit të këmbimit dhe për rrezikun në mallra (*commodities*).
 6. Kërkesa për kapital e opsioneve e llogaritur sipas kësaj metode, do t'i shtohet kërkesës për kapital të llogaritur për rrezikun e pozicionit, rrezikun e kursit të këmbimit dhe rrezikun e mallrave (*commodities*).

Neni 177

Kërkesa të përgjithshme për metodën *delta plus*

1. Metoda *delta plus* merr në konsideratë parametrat e ndjeshmërisë të lidhura me opsionet.
2. Bankat që përdorin metodën *delta plus*, njohin opsionet si pozicione të barasvlershme me vlerën e tregut të instrumentit bazë, të shumëzuar me parametrin *delta*, për vlerësimin e rrezikut të pozicionit në librin e tregtueshëm, të rrezikut të kursit të këmbimit dhe të rrezikut në mallra/*commodities* (vlera ekuivalente delta).
3. Bankat, me qëllim llogaritjen e kërkesës totale për kapital, llogarisin kërkesën për kapital për parametrin *gamma* (norma e ndryshimit të deltës) dhe për parametrin *vega* (ndjeshmëria e vlerës së një opsioni ndaj ndryshimit në luhatshmërinë e çmimeve), pasi parametri *delta* nuk i mbulon në mënyrë të mjaftueshme rreziqet e lidhura me pozicionin e opsioneve.
4. Bankat, për opsionet që tregtohen në bursë, përdorin parametrat e ndjeshmërisë *delta*, *gamma* dhe *vega*, të llogaritura nga bursa, ndërsa për opsionet mbi banak, i llogarisin këto parametra në përputhje me modelet standarde të tregut ose sipas modeleve të brendshme të bankës, duke njoftuar paraprakisht Bankën e Shqipërisë.

Neni 178
Rreziku specifik sipas metodës *delta plus*

Bankat, llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun specifik në veçanti për çdo opSION, duke shumëzuar vlerën ekuivalente *delta* të çdo opsioni me peshat e rrezikut për rrezikun specifik të përcaktuar sipas nenit 153 për titujt e borxhit, nenit 158 për titujt e kapitalit dhe nenit 161 për kuotat në SIK.

Neni 179
Rreziku i përgjithshëm sipas metodës *delta plus*

1. Bankat përfshijnë vlerën ekuivalente *delta* të çdo opsioni mbi titujt të borxhit, në llogaritjen e kërkesës për kapital, në përputhje me një nga metodat e përcaktuara në nenin 155 ose nenin 156.
2. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për opsionet në kuota të SIK në bazë të vlerës ekuivalente *delta*, në përputhje me metodat e llogaritjes të aplikuara, të përcaktuara në nenin 161.
3. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për opsionet mbi titujt e kapitalit, në bazë të pozicioneve ekuivalente *delta*, në përputhje me nenin 159.
4. Bankat përfshijnë pozicionet ekuivalente *delta* për opsionet mbi monedhat, në llogaritjen e pozicionit total neto të hapur valutor të bankës dhe aplikohet kërkesë për kapital sipas nenit 173.
5. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për opsionet mbi mallrat (*commodities*), në bazë të pozicioneve ekuivalente *delta*, në përputhje me një nga metodat e përcaktuara në nenin 171 ose 172.
6. Bankat, për opsionet mbi instrumente që nuk përfshihen në pikat më sipër, përdorin metodën (përqasjen) e dy-kaheve, me një kah në kohën që kontrata e instrumentit bazë bëhet efektive dhe me një kah në kohën që kontrata e instrumentit bazë maturohet.
7. Bankat, për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit dhe për rrezikun në mallra (*commodities*), kompensojnë vlerën ekuivalente *delta* kundrejt pozicioneve në të njëjtin instrument bazë ose derivativ financiar, ku opsionet e blera *call*/të shitura *put* trajtohen si pozicione në blerje dhe opsionet e shitura *call*/të blera *put* trajtohen si pozicione në shitje.

Neni 180
Rreziku *gama* dhe *vega*

1. Bankat llogarisin rrezikun *gama* dhe *vega* për çdo opSION të veçantë dhe i grupojnë sipas instrumentit bazë.
2. Bankat konsiderojnë si një instrument të vetëm bazë respektivisht:
 - o për titujt e kapitalit dhe treguesit e aksioneve (*stock indices*), çdo treg kombëtar;
 - o për instrumentet që varen nga norma e interesit, segmentet e maturitetit siç janë përcaktuar në tabelën 22;
 - o për monedhat dhe për arin, çdo çift monedhash dhe arin;
 - o për mallrat (*commodities*), pozicionet në një produkt të veçantë.

3. Bankat llogarisin rrezikun *gama* si më poshtë për çdo opSION:

Rreziku $\text{gama} = 1/2 \text{ gama} * N * (\text{luhatshmëria e instrumentit bazë})^2$, ku N është numri i instrumenteve bazë të opSIONit.

4. Bankat përcaktojnë luhatsmërinë e instrumentit bazë në të njëjtën mënyrë që llogaritet rreziku i përgjithshëm, siç përcaktohet më poshtë:
- për opSIONet në tituj të kapitalit dhe të treguesve të aksioneve, është e barabartë me 8% të vlerës së tregut të instrumentit bazë;
 - për opSIONet e normave të interesit, nëse instrumenti bazë është një titull i borxhit, vlera e tregut e instrumentit bazë shumëzohet me peshat sipas tabelës 21 ose me ndryshimin e normave të interesit, sipas tabelës 22 (në varësi të metodës së zgjedhur). Në rast se instrumenti bazë është norma e interesit, si ndryshim i vlerës së instrumentit bazë do të konsiderohet ndryshimi i normave të interesit sipas tabelës 21;
 - për opSIONet e monedhave, do të jetë e barabartë me 8% të kursit të këmbimit midis dy monedhave në fjalë;
 - për mallrat (*commodities*), do të jetë e barabartë me 15% të vlerës së tregut të mallit (*commodity*) në fjalë;
 - për opSIONet mbi pozicionet në sipërmarrjet e investimeve kolektive, vlera e tregut e instrumentit bazë do të shumëzohet me 32%, në rast se banka përdor metodën e mbetur (*residual method*) për llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e pozicionit në SIK.
5. Bankat llogarisin rrezikun *vega* për çdo opSION individual si:

Rreziku $\text{vega} = \text{Vega} * N * \text{luhatshmëria e instrumentit bazë}/4$, ku N është numri i instrumenteve bazë.

6. Çdo opSION mbi të njëjtin instrument bazë mund të ketë ndikim pozitiv ose negativ mbi faktorin *gama*. Bankat mbledhin këto efekte individuale, të cilat japin një efekt neto negativ ose pozitiv mbi *gamën* e çdo instrumenti bazë. Për qëllime të llogaritjes së kërkesës për kapital do të konsiderohet vetëm efekti neto negativ mbi *gamën*.

Neni 181

Kërkesa për kapital sipas metodës *delta plus*

- Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun e opsioneve si shumë të:
 - kërkesës për kapital për rrezikun specifik (neni 178);
 - kërkesës për kapital për rrezikun e përgjithshëm për rrezikun *delta* (neni 179), duke i shtuar shumën e vlerave absolute të rreziqeve *vega* dhe rreziqeve neto *gama* negative.
- Bankat që zgjedhin këtë metodë për llogaritjen e kërkesës për kapital për rrezikun e opsioneve, i shtojnë kërkesës për kapital për rrezikun e tregut të llogaritur, sipas paragrafit 3 të nenit 144, kërkesën për kapital, të llogaritur sipas paragrafit 1 të këtij neni.

KREU VIII RREZIKU OPERACIONAL

NËNKREU I METODA E TREGUESIT TË THJESHTË

Neni 182 Kërkesa për kapital

Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun operacional, sipas metodës së treguesit të thjeshtë, e cila konsideron të ardhurën neto nga veprimtaria bankare për tre vitet e fundit të veprimitarisë së bankës dhe një koeficient α prej 15%.

Neni 183 Treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare

1. Treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare për çdo vit, llogaritet si shumë e të ardhurave neto nga interesi dhe të ardhurave neto jo nga interesi për atë vit.
2. Treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare për çdo vit, llogaritet në bazë të të dhënave 12-mujore të vitit fiskal dhe, në rastet kur nuk janë ende të disponueshme të dhënat e kontrolluara (audituar), përdoren vlerësimet e vetë bankës për këtë tregues.
3. Në llogaritjen e mesatares së tre viteve, nuk do të konsiderohet treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare, nëse në ndonjë prej viteve, ky tregues rezulton negativ ose i barabartë me zero.
4. Treguesi mesatar i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare do të llogaritet si shuma e vlerave pozitive të treguesve të të ardhurës neto nga veprimtaria bankare, pjesëtuar me numrin e viteve, në të cilat treguesi është pozitiv.

Neni 184 Kualifikimet

1. Treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare për secilin prej tre viteve, që jepet si shumë e të ardhurave neto nga interesi dhe të ardhurave neto jo nga interesi, do të përfshijë konkretisht elementët e mëposhtëm:
 - a) të ardhura neto nga interesat;
 - b) të ardhura neto nga operacionet e qirasë financiare dhe *factoring*-ut;
 - c) të ardhura neto nga komisionet;
 - d) të ardhura neto nga veprimet me tituj dhe veprimet e tjera financiare;
 - e) fitimi neto nga veprimet me valutat;
 - f) të ardhura të tjera neto nga veprimtaria bankare.
2. Treguesi i të ardhurës neto do të llogaritet përpara zbritjes së shpenzimeve për provigjione dhe shpenzimeve të përgjithshme të veprimitarisë (përfshirë dhe komisionet/shpenzimet e kryera për shërbimet nga të tretët) dhe përjashton, në çdo rast, zërat e mëposhtëm:

- a) të ardhurën e jashtëzakonshme;
 - b) të ardhurat nga sigurimi prej dëmtimeve;
 - c) të ardhurat nga interesa pjesëmarrëse në filiale apo palë të lidhura;
 - d) fitim/humbjet e realizuara nga shitja e zërave të librit të bankës.
3. Bankat, në rastet që nuk disponojnë të dhëna të plota për tre vite (rastet e bankave që nuk kanë më shumë se një vit aktivitet), do të përdorin të dhënat e parashikuara në planet e tyre të biznesit.
 4. Bankat përdorin formulën e mëposhtme në llogaritjen e kërkesës për kapital për mbulimin e rrezikut operacional:

Kërkesa për kapital për rrezikun operacional = $\{(Treguesi\ i\ të\ ardhurës\ neto\ nga\ veprimtaria\ bankare\ e\ vitit\ T-1) * (15\%) + (Treguesi\ i\ të\ ardhurës\ neto\ nga\ veprimtaria\ bankare\ e\ vitit\ T-2) * (15\%) + (Treguesi\ i\ të\ ardhurës\ neto\ nga\ veprimtaria\ bankare\ e\ vitit\ T-3) * (15\%)\} / 3$

Me kusht që:

- treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare e vitit T-1 > 0; dhe
- treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare e vitit T-2 > 0; dhe
- treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare e vitit T-3 > 0;

ku T është viti i raportimit.

NËNKREU II METODA STANDARDE

Neni 185 Kërkesa për kapital

1. Bankat llogarisin kërkesën për kapital për rrezikun operacional, sipas metodës standarde, e cila konsideron treguesin e të ardhurës neto nga veprimtaria bankare për tre vitet e fundit, sipas linjave të biznesit dhe koeficientëve respektiv β , siç përcaktohet në tabelën 30. Në çdo vit të dhënë, kërkesa negative për kapitalin e një linje biznesi, që rezulton nga vlera negative e treguesit të të ardhurës neto nga veprimtaria bankare, konsiderohet në vlerën e saj negative në treguesin total të llogaritur për atë vit. Megjithatë, në rastet kur kërkesa në total për kapital (treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare) për të gjitha linjat e biznesit është negative për një vit të caktuar, shtesa në llogaritjen e mesatares në këtë vit do të jetë zero.
2. Treguesi i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare për çdo vit, llogaritet në bazë të të dhënave të fundit të vitit fiskal, dhe në rastet kur nuk janë ende të disponueshme të dhënat e kontrolluara (audituar), mund të përdoren vlerësimet e vet bankës për këtë tregues.

Tabela 30. Linjat e biznesit, veprimtaritë dhe koeficienti përkatës β

Nr.	Linjat e biznesit	Lista e veprimtarive	Koeficienti β
1.	Financat e korporatave	<ul style="list-style-type: none"> nënshkrimin e instrumenteve financiare dhe/ose vendosjen e instrumenteve financiare në baza të një angazhimi të pakthyeshëm; shërbime të lidhura me nënshkrimin; shërbime këshilluese në fushën e investimeve; shërbime për vlerësimin e korporatave (shoqërive tregtare); shërbime për operacione titullzimi për të tretë; shërbime këshilluese mbi strukturën e kapitalit, strategjinë e biznesit dhe aspekte të lidhura me to, si edhe shërbime këshilluese dhe shërbime të lidhura me shkrirjen dhe blerjen e shoqërive (ndërmarrjeve); analiza kërkimore dhe financiare mbi investimet dhe forma të tjera të përgjithshme të këshillimit, lidhur me transaksionet me instrumente financiare. 	18%
2.	Veprime me thesarin	<ul style="list-style-type: none"> tregtimi për llogari të vet; ndërmjetësimi në tregjet ndërbankare; titullzime për llogari të vet; marrje dhe transmetim i urdhrave lidhur me një ose më shumë instrumente financiare; ekzekutimi i urdhrave për llogari të klientëve; vendosje e instrumenteve financiare jo në baza të një angazhimi të pakthyeshëm; administrimi i një sistemi shumëpalësh transaksionesh (<i>Operation of Multilateral Trading Facilities</i>). 	18%
3.	Ndërmjetësim me pakicë	<ul style="list-style-type: none"> marrja dhe transmetimi i urdhrave lidhur me një ose më shumë instrumente financiare; ekzekutimi i urdhrave për llogari të klientëve; vendosje e instrumenteve financiare jo në baza të një angazhimi të pakthyeshëm (produkte sigurimi, aksione, tituj, derivativë etj.). 	12%
4.	Veprimtari bankare dhe financiare	<ul style="list-style-type: none"> pranimi i depozitave dhe fondeve të tjera të ripagueshme; kredidhënie; qira financiare dhe faktoring; financime për eksportin dhe tregtinë; ofrimi i garancive dhe marrja e angazhimeve; veprime me valutat. 	15%
5.	Veprimtari bankare me pakicë (<i>retail</i>)	<ul style="list-style-type: none"> pranimi i depozitave dhe fondeve të tjera të ripagueshme; kredidhënie; qira financiare dhe faktoring; ofrimi i garancive dhe marrja e angazhimeve; veprime me valutat. 	12%
6.	Pagesa dhe shlyerje	<ul style="list-style-type: none"> shërbimet dhe sistemet e pagesave, transferimit dhe klerimit (SWIFT, AECH, MasterCard, Visa, Amex, e-banking, etj.); lëshimi dhe administrimi i mjeteve të pagesave. 	18%
7.	Shërbime si agjent	<ul style="list-style-type: none"> ruajtja dhe administrimi i instrumenteve financiare për llogari të klientëve, duke përfshirë marrjen në kujdestari dhe shërbime të lidhura me to, të tilla si: administrimi i cash-it ose i garancive reale (kolateralit). 	15%
8.	Administrim aktivesh	<ul style="list-style-type: none"> administrimi i portofolit; administrimi i titujve të sipërmarrjeve kolektivetë investimit (<i>Managing of UCITS</i>); forma të tjera të administrimit të aktiveve. 	12%

3. Bankat, me miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë, mund të llogarisin kërkesën e kapitalit për rrezikun operacional, duke përdorur metodën standarde me tregues alternativ, siç përcaktohet në nënkreun III të këtij kreu.

Neni 186
Kërkesat për kategorizimin e linjave të biznesit

Bankat hartojnë politika dhe kritere të veçanta për kategorizimin e treguesve respektive, për linjat dhe veprimtaritë e biznesit në një kuadër të standardizuar. Kriteret duhet të rishikohen dhe të përshtaten për aktivitetet e reja apo/dhe për çdo ndryshim të biznesit dhe të rreziqeve, që ndërmerr banka¹³³.

NËNKREU III
TREGUES ALTERNATIVË PËR LINJA TË CAKTUARA BIZNESI

Neni 187
Modalitetet

1. Banka e Shqipërisë mund të japë miratim paraprak për bankën, në rast se ajo (banka) kërkon të përdorë tregues të ndryshëm (alternativ) nga ai i të ardhurës neto nga veprimtaria bankare, të përdorur për linjat e biznesit respektivisht për:
 - a) veprimtarinë bankare me pakicë; dhe
 - b) veprimtarinë bankare e financiare.
2. Banka, për këto linja biznesi, mund të përdorë treguesin mesatar për tre vitet e fundit të shumës totale bruto të kredive të akorduara klientëve të shumëzuar me një koeficient 0,035.
3. Në rastet e linjave të biznesit të veprimtarive bankare me pakicë dhe/ose veprimtarive bankare e financiare, kreditë e akorduara të konsideruara në tregues do të përfshijnë kreditë, që i korrespondojnë këtyre portofoleve dhe në rastet e linjës së biznesit të veprimtarive bankare e financiare, përfshihen edhe titujt që mbahen në librat e bankës.
4. Bankat përdorin treguesit alternativë, nëse ato (bankat) i kanë të përqendruara veprimtaritë e tyre në veprimtaritë bankare me pakicë dhe/ose veprimtaritë bankare e financiare, dhe të ardhurat nga këto veprimtari përbëjnë jo më pak se 90% të të ardhurave të bankës.
5. Bankat llogarisin kërkesën totale për kapital sipas metodës standarde me tregues alternativë, njësoj si me metodën standarde.
6. Banka e Shqipërisë jep miratimin paraprak për përdorimin e treguesve alternativë, vetëm në rast se banka vërteton se një pjesë e rëndësishme e veprimtarive bankare me pakicë dhe/ose veprimtarive bankare e financiare, përfshijnë kredi që shoqërohen me një mundësi dështimi të lartë dhe se metoda standarde që përdor tregues të ndryshëm (alternative), ofron një bazë të përmirësuar për vlerësimin e rrezikut operacional.

¹³³ Parimet për kategorizimin e linjave të biznesit përcaktohen në aneksin 5 të rregullores nr. 03, datë 19.01.2011 "Për administrimin e rrezikut operacional".

Neni 188

Kritere kualifikuese

1. Bankat plotësojnë kriteret kualifikuese të listuara në paragrafin 2 të këtij neni, krahas standardeve të përgjithshme të administrimit të rrezikut, të përcaktuara në aneksin 3 të kësaj rregulloreje, mbi kriteret teknike të organizimit dhe trajtimit të rreziqeve dhe të rregullores “Për administrimin e rrezikut operacional”.
2. Bankat, në përputhje me natyrën, vëllimin, kompleksitetin e veprimtarisë dhe profilin e përgjithshëm të rrezikut, sigurojnë:
 - a) sistem/e të mira të dokumentuara të administrimit dhe vlerësimit të rrezikut operacional, me përgjegjësi të qarta dhe të mirëpërcaktuara. Këto sisteme duhet të identifikojnë ekspozimet e bankës ndaj rrezikut operacional dhe duhet të mbledhin të dhënat përkatëse për këtë lloj rreziku, duke përfshirë edhe të dhënat për humbjet materiale. Sistemi/et duhet të jenë subjekt i rishikimeve të rregullta dhe të pavarura nga banka;
 - b) sistem/e të vlerësimit të rrezikut operacional të integruara ngushtësisht në proceset e administrimit të rrezikut të bankës. Rezultatet e këtij/këtyre sistemi/eve, duhet të jenë pjesë integrale e procesit të monitorimit dhe kontrollit të profilit të rrezikut operacional të saj;
 - c) sistem/e raportimi efikas/e për drejtorinë, i cili/të cilët siguron/jnë raporte/të dhëna mbi rrezikun operacional për funksionet e rëndësishme brenda bankës. Bankat hartojnë dhe miratojnë procedura për të ndërmarrë veprimet e duhura, bazuar në informacionin që përmbajnë raportet e drejtorisë.
3. Bankat që përdorin metodën standarde nuk mund të kalojnë në metodën e treguesit të thjeshtë, pa miratimin paraprak të Bankës së Shqipërisë dhe vetëm nëse:
 - a) banka argumenton se përdorimi i metodës së treguesit të thjeshtë nuk ka si qëllim reduktimin e kërkesës për kapital për rrezikun operacional, por diktohet (është i domosdoshëm) për nga natyra dhe kompleksiteti i veprimtarisë së saj; si dhe
 - b) ky ndryshim nuk do të ketë efekt të ndjeshëm negativ, në raportin e mjaftueshmërisë së kapitalit të bankës ose aftësinë e saj për të administruar në mënyrë efektive rrezikun operacional.
4. Bankat që përdorin metodën standarde paraqesin pranë Bankës së Shqipërisë dokumentet e mëposhtme:
 - a) organigramën që përcakton detyrat dhe përgjegjësitë e funksioneve të administrimit dhe kontrollit të rrezikut operacional në bankë;
 - b) vendimin e Këshillit Drejtues për përdorimin e metodës standarde;
 - c) një dokument që përshkruan procesin e vlerësimit të rrezikut operacional dhe konkluzionet e vlerësimit;
 - d) një raport të posaçëm të kontrollit të brendshëm të bankës; si dhe
 - e) çdo vit, një relacion nga strukturat drejtuese të bankës mbi respektimin e kërkesave rregullative për përdorimin e metodës standarde dhe një raport nga kontrolli i brendshëm mbi cilësinë e sistemit të administrimit të rrezikut operacional në bankë.

KREU IX

PROCESI I VLERËSIMIT TË BANKAVE

Neni 189

Kërkesa të përgjithshme

1. Bankat hartojnë dhe miratojnë strategji dhe procese të plota, efektive dhe të bazuara, për të vlerësuar dhe mbajtur në mënyrë të vazhdueshme shumat, tipet dhe shpërndarjen e kapitalit të brendshëm, që ato konsiderojnë të përshtatshëm për të mbuluar natyrën dhe nivelin e rrezikut, ndaj të cilit janë ose mund të jenë të ekspozuara.
2. Strategjitë dhe proceset e përcaktuara në paragrafin 1 të këtij neni, duhet të jenë subjekt i rishikimeve të rregullta të brendshme nga bankat, për t'u siguruar nëse ato janë gjithëpërfshirëse dhe proporcionale me natyrën, shkallën dhe kompleksitetin e aktivitetit të bankës.

NËNKREU I

PROCESI I VLERËSIMIT TË BRENDSHËM TË MJAFTUESHMËRISË SË KAPITALIT

(ICAAP)¹³⁴

Neni 190

Të përgjithshme

1. Banka krijon një proces të përshtatshëm vlerësimi të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit, bazuar në strategjitë për administrimin e rreziqeve.
2. Prosesi i vlerësimit të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit do të konsiderohet i përshtatshëm për bankën, nëse:
 - a) është i bazuar në identifikimin, matjen ose vlerësimin e rreziqeve, në formimin e një vlerësimi total të rreziqeve dhe në monitorimin e rreziqeve kryesore, ku banka është e ekspozuar gjatë ushtrimit të veprimtarisë së saj;
 - b) siguron kapitalin e mjaftueshëm për mbulimin e profilit të rrezikut të bankës; dhe
 - c) ky proces është përfshirë në mënyrë të përshtatshme në sistemin e administrimit.
3. Banka, nëpërmjet një procesi të plotë të vlerësimit të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit, siguron që niveli i rreziqeve ndaj të cilëve është ekspozuar banka, të jetë brenda kapacitetit të rrezikut të saj.
4. Banka krijon një proces vlerësimi të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit, siç përcaktohet në paragrafin 1 të këtij neni, në mënyrë proporcionale me natyrën, vëllimin dhe kompleksitetin e veprimtarisë së saj.

¹³⁴ *Internal Capital Adequacy Assessment Process*

Neni 191

Identifikimi, matja, vlerësimi i rreziqeve dhe hartimi i një vlerësimi të përgjithshëm të rreziqeve, dhe monitorimi i tyre

1. Banka, bazuar në profilin e saj të rrezikut, përcakton dhe kategoritë e rreziqeve të rëndësishme për t'u konsideruar në procesin e vlerësimit të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit.
2. Banka argumenton dhe dokumenton vendimet e saj lidhur me marrjen ose jo në konsideratë të rreziqeve specifike dhe supozimet e përdorura në procesin e vlerësimit të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit.
3. Banka harton dhe/ose përgatit metodologji të përshtatshme të matjes, apo vlerësimit të rreziqeve, me qëllim hartimin e masave apo vlerësimeve të rreziqeve të veçanta.
4. Metodologjitë e matjes apo vlerësimit të rreziqeve do të konsiderohen të përshtatshme, nëse ato përfshijnë:
 - a) përdorimin e metodave për llogaritjen e kërkesave kapitale në përputhje me kërkesat e kësaj rregulloreje;
 - b) metodologjitë e dokumentuara të brendshme të bankës; dhe/ose
 - c) metodologji të tjera, të përshtatshme për matjen ose vlerësimin e rreziqeve.
5. Banka, nëse konstaton se masa apo vlerësimi i një rreziku të veçantë të përmendur në paragrafin 1 të këtij neni, nuk pasqyron ekspozimin aktual të bankës në atë rrezik, mund të rregullojë vlerësimin duke bërë një vlerësim më lart ose më poshtë.
6. Banka argumenton dhe dokumenton përdorimin e metodave individuale të përdorura për matjen ose vlerësimin e rreziqeve, vlerësimet jo të matshme të rreziqeve, si dhe rregullimet e vlerësimit të rrezikut të përmendura në paragrafin 5 të këtij neni.
7. Banka përcakton pozicionin e përgjithshëm të rrezikut të bazuar në matjen apo vlerësimin e rreziqeve individuale.
8. Banka përcakton metodologjinë e duhur të brendshme për përcaktimin e pozicionit/profilin të përgjithshëm të rrezikut.
9. Metodologjia për përcaktimin e pozicionit/profilin të përgjithshëm të rrezikut do të konsiderohet e përshtatshme, në qoftë se ajo mundëson një tërësi masash të krahasueshme apo vlerësimesh të rrezikut dhe, kur është e përshtatshme, një rregullim të profilin të përgjithshëm të rrezikut.

Neni 192

Sigurimi i mbulimit të mjaftueshëm me kapital i profilin të rrezikut

1. Banka përcakton objektivat e duhura të brendshme për të siguruar kapitalin e duhur të brendshëm.
2. Objektivat e brendshme do të konsiderohen të përshtatshme, në qoftë se ato sigurojnë mbulimin me kapital të rrezikut/veve të paktën:
 - a) gjatë operacioneve/veprimtarisë normale të bankës; dhe
 - b) në rrethana të jashtëzakonshme.

3. Banka, në përcaktimin e objektivave të brendshme, për të siguruar mbulimin e mjaftueshëm të rrezikut me kapital, konsideron kapacitetin e saj në lidhje me mundësinë për të disponuar/siguruar kapital.

Neni 193

Llojet e kapitalit të brendshëm

1. Banka përcakton llojin e kapitalit, me të cilin ajo siguron mbulimin e duhur të rrezikut me kapital.
2. Banka siguron që totali i kapitalit për të mbuluar rrezikun është në përputhje me kapacitetin e saj për të marrë rreziqe në çdo kohë. Totali i kapitalit për mbulimin e rrezikut mund të ndryshojë nga shuma e kapitalit të përcaktuar në nenin 7, të kësaj rregulloreje.
3. Banka, në rastet kur totali i kapitalit për mbulimin e rrezikut është më i vogël se shuma e kapitalit të përcaktuar në nenin 7 të kësaj rregulloreje, injekton kapital (ose paraqet pranë Bankës së Shqipërisë një plan për rritjen e kapitalit), deri në shumën e llogaritur sipas kërkesave të kësaj rregulloreje.
4. Banka siguron një vlerësim të brendshëm të mjaftueshmërisë së kapitalit dhe një shpërndarje, të paktën një herë në vit të tij, si dhe çdo ndryshim të rëndësishëm të ekspozimit ndaj rreziqeve.

Neni 194

Përfshirja e procesit të brendshëm të vlerësimit të mjaftueshmërisë së kapitalit në sistemin e administrimit të rrezikut/qeve

Banka siguron përfshirjen e procesit të brendshëm të vlerësimit të mjaftueshmërisë së kapitalit në sistemin e administrimit të rrezikut/qeve, bazuar në përdorimin e rezultateve të këtij procesi, në monitorimin e vendimeve mbi veprimtarinë e saj (biznesin), të atyre (vendimeve) që lidhen me administrimin e rrezikut/qeve dhe të vendimeve që lidhen me shpërndarjen e brendshme të kapitalit të brendshëm të vlerësuar si të përshtatshëm për mbulimin e rrezikut/qeve.

KREU X

MBIKQYRJA DHE PUBLIKIMI I TË DHËNAVE NGA BANKAT

Neni 195

Mbikëqyrja

1. Banka e Shqipërisë, duke konsideruar kriteret teknike, të përcaktuara në aneksin 3, bën rishikimin e strategjive, proceseve dhe mekanizmave të zbatuara nga bankat në përputhje me kërkesat e kësaj rregulloreje, si dhe vlerësimin e rreziqeve, ndaj të cilave banka është apo mund të jetë e ekspozuar.
2. Banka e Shqipërisë, bazuar në rishikimin dhe vlerësimin e përcaktuar në paragrafin 1 të këtij neni, përcakton nëse strategjitë, proceset dhe mekanizmat e zbatuara nga bankat, si dhe kapitali i mbajtur nga ana e tyre, siguron administrim dhe monitorim të qëndrueshëm të rreziqeve.
3. Banka e Shqipërisë, në varësi të natyrës, madhësisë, rëndësisë sistematike dhe kompleksitetit të veprimtarisë së bankave, përcakton frekuencën dhe intensitetin e rishikimeve dhe vlerësimeve të referuara në paragrafin 1.

Neni 196

Publikimi nga bankat

Bankat për qëllime të zbatimit të kërkesave të kësaj rregulloreje, publikojnë informacionin e kërkuar sipas kërkesave të rregullores “Për kërkesat minimale të publikimit të informacionit nga bankat dhe degët e bankave të huaja”.

KREU XI

DISPOZITA TË FUNDIT

Neni 197

Kërkesa raportuese

Bankat raportojnë në Bankën e Shqipërisë të dhënat mbi Raportin e Mjaftueshmërisë së Kapitalit, sipas Sistemit Raportues të Unifikuar.

Neni 198

Masat mbikëqyrëse dhe ndëshkimore

Banka e Shqipërisë, në rast të mosplotësimit të detyrimeve të kësaj rregulloreje, zbaton masat mbikëqyrëse dhe/ose ndëshkimore të parashikuara në ligjin për bankat.

Neni 198/1¹³⁵
Dispozitë e përkohshme

1. ¹³⁶Përrjashtimisht nga përcaktimi i nenit 12, pika 4, të kësaj rregulloreje, bankat ponderojnë me 0% titujt e borxhit të Qeverisë Shqiptare në monedhë të huaj që do të emtohen gjatë vitit 2020.
Kjo dispozitë do të zbatohet deri në maturimin e këtyre titujve.
2. ¹³⁷Përrjashtimisht nga përcaktimi i nenit 12, pika 2 të kësaj rregulloreje, bankat ponderojnë me 0% titujt e borxhit të Qeverisë Shqiptare në monedhë të huaj, të emtuar gjatë vitit 2021.
3. ¹³⁸Përrjashtimisht nga përcaktimi i nenit 14, pika 1 të kësaj rregulloreje, bankat ponderojnë me 0% ekspozimet në formën e kredisë në monedhë të huaj të akorduar gjatë vitit 2021 ndaj Operatorit të Shpërndarjes së Energjisë Elektrike Sh.A., të garantuar plotësisht nga qeveria shqiptare.
4. ¹³⁹Dispozitat e parashikuara në paragrafët 2 dhe 3 të këtij neni, do të zbatohen deri në maturimin e këtyre ekspozimeve.

Neni 199
Dispozitë e fundit

Anekset bashkëlidhur kësaj rregulloreje janë pjesë përbërëse e saj.

KRYETARI I KËSHILLIT MBIKËQYRËS

ARDIAN FULLANI

¹³⁵ Shtuar me vendimin qarkullues nr. 22, datë 1.4.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹³⁶ Shtuar me vendimin qarkullues nr. 22, datë 1.4.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë dhe numërtuar me vendimin qarkullues nr. 54, datë 9.11.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹³⁷ Shtuar me vendimin qarkullues nr. 54, datë 9.11.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹³⁸ Shtuar me vendimin qarkullues nr. 54, datë 9.11.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

¹³⁹ Shtuar me vendimin qarkullues nr. 54, datë 9.11.2021 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

ANEKS 1
KËRKESAT MINIMALE PËR NJOHJEN DHE VLERËSIMIN E KOLATERALIT
PASURI E PALUAJTSHME

Pjesa 1
Kërkesat minimale për njohjen e kolateralit pasuri e paluajtshme

1. Bankat, për njohjen e kolateralit pasuri e paluajtshme për qëllime të kreut III të kësaj rregulloreje, duhet të plotësojnë kushtet e mëposhtme.
 - a) Siguria ligjore:
 - i. kolaterali i ngarkuar me barrë hipotekare duhet të jetë i ekzekutueshëm dhe pasuria e paluajtshme duhet të dokumentohet në mënyrën e duhur (e regjistruar në Zyrën e Regjistrimit të Pasurive të Paluajtshme) dhe brenda afatit;
 - ii. marrëveshja e hipotekimit duhet të pasqyrojë një hipotekë/peng të saktë (domethënë të jenë plotësuar të gjitha kërkesat ligjore për vendosjen e hipotekës/pengut);
 - iii. marrëveshja e kolateralit dhe procesi ligjor që e mbështet atë duhet t'i mundësojë bankave që të përftojnë vlerën e mbrojtjes, brenda një afati kohor të arsyeshëm.
 - b) Monitorimi i vlerave të pasurisë së paluajtshme:
 - i. bankat monitorojnë në baza të shpeshta, minimalisht një herë në vit, vlerën e pasurive të paluajtshme tregtare dhe një herë në çdo tre vjet, pasuritë e paluajtshme rezidenciale;
 - ii. bankat, në rastin kur kushtet e tregut i nënshtrohen ndryshimeve të rëndësishme, kryejnë monitorime më të shpeshta të kolateraleve të përcaktuar në pikën i) të kësaj shkronje;
 - iii. bankat përdorin metodat statistikore për monitorimin e vlerës së pasurisë së paluajtshme dhe për identifikimin e saj, në rastet kur ajo (pasuria e paluajtshme) ka nevojë për rivlerësim;
 - iv. bankat bëjnë vlerësimin e pasurisë së paluajtshme me një vlerësues të pavarur, në rastet kur informacioni mbi vlerën e pasurisë së paluajtshme evidenton se vlera e saj ka rënë në mënyrë të ndjeshme në krahasim me çmimet e përgjithshme të tregut;
 - v. bankat, për kreditë që kalojnë vlerën 420 milionë lekë ose 5% të kapitalit rregullator të bankës, bëjnë vlerësimin e saj me një vlerësues të pavarur, të paktën çdo tre vjet.

“Vlerësues i pavarur” është personi, i cili ka kualifikimet e nevojshme, aftësinë, përvojën, si dhe zotëron licencën për ushtrimin e profesionit, dhe është i pavarur nga procesi i vendimmarrjes për dhënien e kredive.

c) Dokumentacioni:

- i. bankat dokumentojnë në mënyrë të qartë llojet e pasurisë së paluajtshme rezidenciale dhe tregtare të pranuar/njohura prej tyre, si dhe politikat e tyre të kreditimit, lidhur me to.

d) Sigurimi:

- i. bankat hartojnë dhe miratojnë procedura për monitorimin e duhur të sigurimit nga dëmtimi, të pasurisë së paluajtshme të lënë në hipotekë.

Pjesa 2

Kërkesat minimale për vlerësimin e pasurive të paluajtshme

1. Vlerësuesi i pavarur i bankës vlerëson pasurinë e paluajtshme me një vlerë jo më të madhe se vlera e tregut. Kjo e fundit duhet të dokumentohet në mënyrë të qartë dhe transparente.
2. “Vlera e tregut” është vlera me të cilën mund të shkëmbehet pasuria e paluajtshme në datën e vlerësimit midis një shitësi dhe një blerësi të mundshëm, nëpërmjet një transaksioni ku palët veprojnë në mënyrë të kujdesshme dhe jo të detyrueshme dhe janë të mirëinformuar.
3. Vlera e kolateralit duhet të jetë vlera e tregut ose vlera e kredisë hipotekare, e reduktuar siç duhet, në mënyrë që të pasqyrojë rezultatet e monitorimit të kërkuar në pjesën 1 të këtij aneksi dhe të marrë në konsideratë çdo të drejtë paraprake mbi të (pasurinë e paluajtshme).

¹⁴⁰ ANEKS 2
KLASIFIKIMI I ZËRAVE JASHTË BILANCIT

Zërat jashtë bilancit klasifikohen në kategoritë e mëposhtme.

Zëra me rrezik të lartë, që përfshijnë:

- a) garanci pa mbulesë/me karakteristikat e zëvendësuesve të kredisë (me fondet e bankës), ku përfshihen letër kreditë, garancitë e aprovuara me linjë kredie etj.;
- b) derivativët e kredisë (*Forward*-et ose Opsionet);
- c) pranimet, të cilat janë elemente të formës së garancisë, ku banka nuk lëvron fonde, por premtos pagesë apo financim të ardhshëm, siç përcaktohet në kontratën respektive;
- d) çeqe, kambiale apo dëftesa me xhirim në llogari, që nuk mbajnë emrin e një banke tjetër;
- e) transaksionet me rekurs, të cilat parashikojnë të drejtën për të kërkuar shlyerjen e detyrimit, ku përfshihet faktoringu, lehtësitë e skontimit të faturës etj.;
- f) letra kredie në pritje/të gatshme (*standby*) të parevokueshme me karakteristikat e garancive pa mbulesë/zëvendësuesve të kredisë;
- g) aktive të blera nëpërmjet marrëveshjeve të blerjes me të drejta të plota "*Forward*";
- h) depozitat "*Forward*", të cilat përfaqësojnë depozitim fizik të fondeve të parashikuara për një datë të përcaktuar në të ardhmen sipas kontratës/ave respektive;
- i) pjesa e papaguar e aksioneve dhe titujve të paguar pjesërisht;
- j) marrëveshjet e shitjes dhe e riblerjes së aktiveve, siç përcaktohet në ligjin/rregulloren për REPO-t;
- k) zëra të tjerë me rrezik të lartë, të klasifikuar nga vetë banka dhe të vlerësuar nga Banka e Shqipërisë.

Zëra me rrezik të mesëm, që përfshijnë:

- a) zërat jashtë bilancit të financimit tregtar, në formën e kredive dokumentare të emetuara dhe të konfirmuara;
- b) zëra të tjerë jashtë bilancit:
 - i. garanci transporti dhe garanci doganore dhe tatimore, ku garancia shërben për të siguruar pagesën e detyrimeve doganore dhe tatimore,
 - ii. angazhime kredie të patërhequra, të cilat përfaqësojnë marrëveshjet e huasë, blerjet e titujve, ofrimin e garancive apo të lehtësirave të pranimit me një maturim fillestar më shumë se një vit,
 - iii. lehtësira/shërbime për lëshimin e vlerënotave, të cilat përfaqësojnë marrëveshjet midis disa bankave për të blerë çdo vlerënotë afatshkurtër apo afatgjatë, të cilën kredimarrësi nuk ka mundësi që ta shesë në tregun e Eurozonës, si dhe angazhimet qarkulluese të nënshkruara, të cilat përfaqësojnë një formë të kredisë qarkulluese, ku një grup bankash bien dakord të akordojnë kredi, në rastet kur një kredimarrës nuk ka mundësi të shesë në tregun e Eurozonës,
 - iv. zëra të tjerë me rrezik të mesëm, të klasifikuar nga vetë banka dhe të vlerësuar nga Banka e Shqipërisë.

¹⁴⁰ Ndryshuar me vendimin nr. 7, datë 5.2.2020 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Zëra me rrezik të ulët, që përfshijnë:

a) zërat jashtë bilancit të financimit tregtar:

- i. kredi dokumentare, në të cilat dërgesa ose malli (*commodity*) shërben si kolateral, si dhe transaksione të tjera të vetëlikuidueshme,
- ii. garancitë ku përfshihen kryesisht garancitë për tendera dhe për garantimin e përfundimit të punimeve (*performance bonds*), si dhe garancitë e lidhura me to për pagesat në avancë (*advance payment*) apo garancitë e mbajtjes (*retention guarantees*), si dhe garancitë që nuk kanë karakteristikat e garancive pa mbulesë/ zëvendësuesve të kredisë,
- iii. letra kredie në pritje/të gatshme (*standby*) të parevokueshme që nuk kanë karakteristikat e garancive pa mbulesë/zëvendësuesve të kredisë;

b) zëra të tjerë jashtë bilancit:

- i. angazhime kredie të patërhequra, të cilat përfaqësojnë marrëveshjet e huasë, blerjet e titujve, ofrimin e garancive apo të lehtësirave të pranimit, me një maturim fillestar deri në një vit (përfshirë edhe ato me maturim njëvjeçar), të cilat nuk mund të anulohen pa kushte, në çdo kohë dhe pa njoftuar, apo të cilat nuk parashikojnë, efektivisht, anulimin në mënyrë automatike, si pasojë e përkeqësimit të aftësisë paguese të kredimarrësit,
- ii. zëra të tjerë me rrezik të ulët, të klasifikuar nga vetë banka dhe të vlerësuar nga Banka e Shqipërisë.

Zëra pa rrezik, që përfshijnë:

- a) angazhime kredie të patërhequra, të cilat përfaqësojnë marrëveshjet e huasë, blerjet e titujve, ofrimin e garancive apo të lehtësirave të pranimit, që mund të anulohen pa kushte, në çdo kohë dhe pa njoftuar, apo që parashikojnë efektivisht anulimin në mënyrë automatike, si pasojë e përkeqësimit të aftësisë paguese të kredimarrësit. Linjat e kredisë me pakicë (*retail*) mund të konsiderohen si të anulueshme pa kushte, nëse kushtet e punës i lejojnë bankës të anulojë këto linja kredie, duke konsideruar në çdo rast dispozitat e ligjit për mbrojtjen e konsumatorit dhe aktet nënligjore e rregullative në zbatim të tij;
- b) angazhime kredie të pa tërhequra për tendera dhe për garantimin e përfundimit të punimeve (*performance guarantees*), që mund të anulohen pa kushte, në çdo kohë dhe pa njoftuar, apo që parashikojnë efektivisht anulimin në mënyrë automatike, si pasojë e përkeqësimit të aftësisë paguese të kredimarrësit;
- c) zëra të tjerë pa rrezik, të klasifikuar nga vetë banka dhe të vlerësuar nga Banka Shqipërisë.

ANEKS 3

KRITERET TEKNIKE MBI ORGANIZIMIN DHE TRAJTIMIN E RREZIQEVE

QEVERISJA/DREJTIMI I PËRGJEGJSHËM DHE EFEKTIV I BANKËS

1. Këshilli Drejtues i Bankës, në përputhje me kuadrin ligjor¹⁴¹ dhe rregullativ¹⁴² në fuqi, mbi qeverisjen efektive dhe të përgjegjshme të Bankës, si dhe duke konsideruar madhësinë dhe kompleksitetin e veprimtarisë së saj, siguron ekzistencën e sistemeve të kontrollit të brendshëm dhe në veçanti, ndarjen e detyrave në organizimin, parandalimin dhe monitorimin e konflikteve të interesit.

TRAJTIMI I RREZIQEVE

1. Këshilli Drejtues i Bankës miraton dhe rishikon periodikisht strategjitë dhe politikat e administrimit, monitorimit dhe zbutjes së rreziqeve ndaj të cilave ekspozohet apo mund të jetë e ekspozuar banka, duke përfshirë edhe ato që vijnë nga mjedisi makroekonomik, në të cilin vepron banka.

RREZIKU I KREDISË DHE I KUNDERPARTISË

1. Banka mbështet procesin e kredidhënies, në kriteret të mirëpërcaktuara, si dhe përcakton qartë procesin e miratimit, ndryshimit, rinovimit, dhe refinancimit të kredive.
2. Banka siguron sisteme efektive për administrimin dhe monitorimin e vazhdueshëm të portofoleve që mbartin rrezik dhe për ekspozimet, të cilat kërkojnë identifikim dhe administrim të kredive me probleme, rregullimet e duhura të vlerave të tyre dhe krijimit të provigjoneve.
3. Banka siguron diversifikimin e portofolit të kredive, duke konsideruar objektivat afatgjatë për kredidhënien të përcaktuar në strategjinë e saj dhe synimet për t'u shtrirë në tregun e kredidhënies.

RREZIKU I MBETUR

1. Banka harton dhe miraton politika dhe procedura për trajtimin dhe kontrollin e rrezikut të mbetur, që lind/rrjedh në rastet kur teknikat e njohura të zbutjes së rrezikut të kredisë, të përdorura nga banka rezultojnë të jenë më pak efektive nga sa parashikohej.

¹⁴¹ Ligji nr. 9662, datë 18.12.2006 “Për Bankat në Republikën e Shqipërisë”;

¹⁴² Rregullorja nr. 24, datë 26.03.2008 “Për sistemin e kontrollit të brendshëm në bankat dhe në degët e bankave të huaja” dhe rregullorja nr. 63, datë 14. 11. 2012 “Mbi parimet bazë të drejtimit të bankave dhe degëve të bankave të huaja dhe kriteret për miratimin e administratorëve të tyre”.

RREZIKU I PËRQENDRIMIT

1. Banka harton dhe miraton politika dhe procedura për administrimin e rrezikut të përqendrimit që rrjedh nga ekspozimet e bankës ndaj një personi ose pale të tretë, grup personash të lidhur, dhe personave/palëve të të njëjtit sektor ekonomik, rajon gjeografik apo nga e njëjta veprimtari, zbatimin e teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë dhe trajtimin në veçanti të rreziqeve që lidhen me ekspozime jo të drejtpërdrejta të mëdha kredie, si për shembull rastet e një emetuesi të vetëm kolaterali etj.

RREZIKU I TITULLZIMIT

1. Banka siguron vlerësimin dhe trajtimin, nëpërmjet politikave dhe procedurave të duhura, të rreziqeve që rrjedhin nga transaksionet e titullzimit në të cilat ajo (banka) është investitore, origjinuese apo financuese e transaksionit, përfshirë këtu dhe rrezikun e reputacionit, siç janë rreziqet që rrjedhin nga produkte apo struktura komplekse duke synuar në veçanti, që thelbi ekonomik i transaksionit të pasqyrohet plotësisht në vlerësimin e rrezikut dhe në vendimet e Këshillit Drejtues (ose menaxhimit të bankës).
2. Banka, të cilat janë origjinuese të transaksioneve të ripërsëritshme të titullzimit, që përfshijnë dispozita të amortizimit/shlyerjes së parakohshme, duhet të disponojnë plane likuiditeti për trajtimin e pasojave që rrjedhin, si nga amortizimi i planifikuar, ashtu edhe nga ai i parakohshëm (i paplanifikuar).

RREZIKU I TREGUT

1. Bankat hartojnë dhe zbatojnë politikat dhe procedurat e duhura dhe të nevojshme për matjen dhe administrimin e të gjitha burimeve të rëndësishme dhe efekteve të rreziqeve të tregut.

RREZIKU I NORMAVE TË INTERESIT NË LIBRAT E BANKËS

1. Banka siguron sisteme për vlerësimin dhe administrimin e rrezikut që rrjedh nga ndryshimet e mundshme të normave të interesit në librat e bankës.

RREZIKU OPERACIONAL

1. Banka harton dhe zbaton politika dhe procese për vlerësimin dhe administrimin e ekspozimit ndaj rrezikut operacional, duke përfshirë edhe ngjarjet e rënda, madje dhe ato me frekuencë të ulët.
2. Banka, siç përcaktohet dhe në kuadrin rregullativ të Bankës së Shqipërisë për administrimin e rrezikut operacional¹⁴³, për qëllime të sistemit të brendshëm të administrimit të rrezikut operacional, mund të përcaktojë përkufizim/e më të specifikuar të këtij rreziku, me kusht që ato të përmbajnë minimalisht elementet e përkufizimit të dhënë në këtë rregullore.
3. Banka siguron planet e emergjencës/kontigjencës dhe të vazhdimësisë së biznesit me qëllim që ajo (banka) të jetë e aftë të vazhdojë aktivitetin dhe të kufizojë humbjet në rast të situatave të rënda (çrregullimeve) të biznesit.

¹⁴³ Rregullorja nr. 03, datë 19.01.2011 "Për administrimin e rrezikut operacional" dhe anekset e saj.

RREZIKU I LIKUIDITETIT

1. Banka harton dhe zbaton strategji të qëndrueshme, politika, procese dhe sisteme për identifikimin, matjen, administrimin dhe monitorimin e rrezikut të likuiditetit, të cilat përfshijnë minimalisht elementët e përcaktuar në kuadrin rregullativ të Bankës së Shqipërisë për administrimin e rrezikut të likuiditetit¹⁴⁴.
2. Banka siguron që sistemi i administrimit të rrezikut të likuiditetit, në mënyrë sasiore dhe cilësore, të jetë në përputhje me madhësinë e bankës, tipologjinë e aktivitetit dhe nivelin e ekspozimit ndaj rrezikut të likuiditetit.
3. Banka zhvillon metodologji për identifikimin, matjen, administrimin dhe monitorimin e pozicioneve të financimit. Këto metodologji duhet të përfshijnë të dhënat faktike dhe të pritshme të flukseve të parasë që rrjedhin nga aktivet, pasivet, zërat (angazhimet) jashtë-bilancit, duke përfshirë fondet e mundshme (potenciale) të emergjencës dhe ndikimin e mundshëm nga rreziku i reputacionit.
4. Banka bën dallimin ndërmjet aktiveve të premtuara (për t'u investuar/akorduar/etj.) dhe atyre ndaj të cilave nuk ekziston ndonjë pretendim, të cilat janë në dispozicion në çdo kohë, në veçanti gjatë situatave të emergjencës. Banka konsideron gjithashtu edhe personin, të cilit i përkasin këto aktive, vendin në të cilin është regjistruar ligjërisht aktivi/et në një regjistër apo llogari, faktin nëse janë të pranueshme apo jo si aktive likuide dhe monitorimin e tyre (aktiveve), me qëllim mobilizimin në çdo kohë.
5. Banka konsideron aktet ligjore dhe rregullative në fuqi si dhe kufizimet për mundësitë reale të transferimit të likuiditeteve dhe të aktiveve ndaj të cilave nuk ekziston ndonjë pretendim ndërmjet bankave/palëve.
6. Banka siguron teknika të ndryshme të zbutjes së rrezikut të likuiditetit, duke përfshirë një sistem të kufijve dhe mbulimin e nevojave për likuiditet në mënyrë që ajo (banka) të jetë në gjendje të përballojë situata të ndryshme stresi dhe një strukturë të diversifikuar financimi efikase për të patur akses në burimet e fondeve, të cilat rishikohen mbi baza periodike të rregullta.
7. Banka administron likuiditetin jo vetëm në kushte/rrethana normale, por përgatitet për administrimin e tij dhe në kushte/rrethana të jashtëzakonshme. Në funksion të kësaj të fundit, banka kryen në mënyrë periodike *stress test*-e, me qëllim identifikimin dhe matjen e ekspozimit të saj ndaj rrezikut të likuiditetit, si në kushte/situata normale të aktivitetit të përditshëm, ashtu dhe në situata jo të zakonshme.
8. Banka zhvillon një plan emergjence për administrimin e rrezikut të likuiditetit në kushte të jashtëzakonshme, i cili është pjesë e sistemit të administrimit të rrezikut të likuiditetit dhe përmban minimalisht elementët e përcaktuar në kuadrin rregullativ të Bankës së Shqipërisë për administrimin e rrezikut të likuiditetit¹⁴⁵.

¹⁴⁴ Rregullorja nr. 71, datë 14.10.2009 "Per administrimin e rrezikut të likuiditetit" dhe anekset e saj.

¹⁴⁵ Rregullorja nr. 71, datë 14.10.2009 "Per administrimin e rrezikut të likuiditetit" dhe anekset e saj.

ANEKS 4

LLOJET E DERIVATIVËVE

1. Kontrata për normat e interesit:
 - a) *Swap*-e të normave të interesit mbi një monedhë të vetme;
 - b) *Swap*-et bazë;
 - c) Marrëveshje "*forward*" të normave të interesit;
 - d) Kontratat e së ardhmes për normat e interesit;
 - e) Opsione të blera mbi normat e interesit; dhe
 - f) Kontrata të tjera të një natyre të ngjashme.

2. Kontrata të këmbimeve valutore dhe kontrata që kanë lidhje me arin:
 - a) *Swap*-e të normave të interesit ndërmjet monedhave;
 - b) Kontrata "*forward*" të kursit të këmbimit;
 - c) Kontrata të së ardhmes ndërmjet monedhave;
 - d) Opsione të blera mbi monedhat;
 - e) Kontrata të tjera të një natyre të ngjashme; dhe
 - f) Kontrata që kanë lidhje me arin, me natyrë të ngjashme nga pika (a) deri në (e).

3. Kontrata me natyrë të ngjashme me ato të përmendura në paragrafin e parë, nga shkronja "a" deri në shkronjën "e", dhe nga shkronja "a" deri në shkronjën "d" të paragrafit të dytë, që kanë lidhje me tregues ose indekse të tjerë reference.
Kështu, do të përfshihen, minimalisht, të gjithë instrumentet e specifikuar më poshtë:
 - a) opsionet, kontratat e së ardhmes, *Swap*-et, marrëveshjet *forward* të normave të interesit dhe çdo kontratë tjetër derivative, që ka të bëjë me titujt, monedhat, normat e interesit apo *yield*-t, ose instrumente të tjerë derivative, tregues apo masa financiare, të cilat mund të shlyhen fizikisht ose në *cash*;

- b) opsonet, kontratat e së ardhmes, *Swap*-et, marrëveshjet *forward* të normave të interesit, dhe çdo kontratë tjetër derivative, që ka të bëjë me mallrat (*commodities*), të cilat duhet të shlyhen në *cash*, ose mund të shlyhen në *cash* me opsinin e pagesës së njëjës prej palëve (në rast mospagese apo prishjes së kontratës nga njëra palë);
- c) opsonet, kontratat e së ardhmes, *Swap*-et dhe çdo kontratë tjetër derivative, që ka të bëjë me mallrat (*commodities*) që mund të shlyhen fizikisht, duke siguruar që ato do të tregtohen në një treg të rregulluar apo nëpërmjet lehtësirave/marrëveshjeve tregtare shumëpalëshe;
- c) opsonet, kontratat e së ardhmes, *Swap*-et, *forward*-et dhe çdo kontratë tjetër derivative, që ka të bëjë me mallrat (*commodities*) që mund të shlyhen fizikisht, ndryshe nga sa përmendet në shkronjën “c” të këtij paragrafi, dhe që nuk përdoren për qëllime tregtare, që kanë karakteristikat e instrumenteve të tjerë financiarë derivativë, duke konsideruar që ato shlyhen nëpërmjet shtëpive të njohura të klerimit apo janë subjekt i opsioneve *call* të rregullta marxhinale (të kryera nga brokerat/ndërmjetësit kur llogaritë bien poshtë kufirit të kërkesave marxhinale);
- e) kontrata financiare të diferencave;
- f) opsonet, kontratat e së ardhmes, *Swap*-et, *forward*-et dhe çdo kontratë tjetër derivative, që ka të bëjë me variablat klimaterik, normat e interesit për transportin e mallrave (*commodities*), pagesat e emisioneve, normat e inflacionit apo të dhëna të tjera statistikore ekonomike, të cilat duhet të shlyhen në *cash*, ose mund të shlyhen në *cash* me opsinin që njëra prej palëve (në rast mospagese apo prishjes së kontratës nga njëra palë), si dhe çdo kontratë tjetër derivative që ka të bëjë me aktivet, të drejtat, detyrimet, si dhe treguesit dhe njësitë matëse që nuk përmenden në këtë paragraf, që kanë karakteristikat e instrumenteve të tjerë financiarë derivativë, duke konsideruar që ato tregtohen në një treg të rregulluar, apo nëpërmjet një angazhimi/lehtësie tregtare shumëpalëshe, të cilat do të shlyhen nëpërmjet shtëpive të njohura të klerimit, apo janë subjekt i opsioneve *call* të rregullta marxhinale.

ANEKS 5

KRITERET TEKNIKE QË PËRDOR BANKA E SHQIPËRISË, GJATË PROCESIT TË RISHIKIMIT/SHQYRTIMIT DHE VLERËSIMIT MBIKËQYRËS

1. Banka e Shqipërisë, në procesin e saj mbikëqyrës, përveç rrezikut të kredisë, rreziqeve të tregut dhe rrezikut operacional, shqyrton dhe vlerëson:
 - a) rezultatet e *stress-test*-eve të realizuara nga bankat, të cilat mund të përdorin një model të brendshëm vlerësimi;
 - b) ekspozimet dhe administrimin e rrezikut të përqendrimit, duke përfshirë kërkesat e rregullores nr. 31, datë 30.04.2008 “Për administrimin e rrezikut nga ekspozimet e mëdha të bankave”, e ndryshuar;
 - c) masën e shtrëngimit, përshtatshmërinë dhe zbatueshmërinë e politikave dhe procedurave të bankës për administrimin e rrezikut të mbetur që rezulton/është rrjedhojë e përdorimit të teknikave të njohura të zbutjes së rrezikut;
 - d) nivelin, në të cilin fondet e vet (kapitali rregullator) bankës përballojnë aktivet të cilat sigurojnë (mbrojnë), duke konsideruar qëllimin ekonomik të transaksionit, përfshirë këtu edhe shkallën e transferimit të përfutur të rrezikut;
 - e) ekspozimin dhe administrimin e rrezikut të likuiditetit nga banka;
 - f) efektet e diversifikimit të rreziqeve dhe mënyrën se si ky diversifikim është përfshirë në metodat e matjes së rrezikut;
 - g) rezultatet e *stress-test*-eve të realizuara nga bankat, të cilat përdorin modele të brendshme për llogaritjen e kapitalit të nevojshëm për mbulimin/monitorimin e rreziqeve të tregut.
2. Banka e Shqipërisë siguron nëse bankat mbështesin/përdorin procesin/et e titullzimit. Në rastet që Banka e Shqipërisë evidenton se një bankë ka mbështetur/përdorur titullzimet më shumë se një herë, duhet të konsiderojë mjetet e duhura (si për shembull rishikim i kuadrit rregullativ, i metodologjisë së mbikëqyrjes etj.), të cilat pasqyrojnë një pritshmëri më të madhe për të mbështetur në të ardhmen titullzimin, me qëllim shmangien e një transferimi të konsiderueshëm /të madh të rrezikut.
3. Banka e Shqipërisë vlerëson nëse korrigjimet/rregullimet e vlerave dhe të provigjoneve për pozicionet/portofolet në librin e tregtueshëm, i mundësojnë bankës shitjen ose sigurimin e mbrojtjes së pozicioneve brenda një periudhe të shkurtër dhe pa pësuar humbje të mëdha, duke supozuar se ndodhemi në kushte normale tregu.

ANEKS 6

KRITERET DHE DOKUMENTACIONI PËR NJOHJEN E ECAI-VE

A. Informacion i përgjithshëm

1. Lloji i vlerësimit të kredisë: i kërkuar (*solicited*) ose/dhe i dhënë (*unsolicited*), me një shpjegim të shkurtër mbi logjikën e politikës së vlerësimit;
2. Vendet ku ECAI-ja ushtron aktivitetin e tij;
3. Një vështrim i strukturës ligjore të ECAI-së dhe grupit të cilit i takon: pronësia, degët (filialet) kryesore, shërbimet ndihmëse ose të tjera të ofruara etj. Informacioni mbi pronësinë duhet të përfshijë një listë të aksionerëve që zotërojnë më shumë se për shembull 10% të kapitalit të ECAI-së;
4. Numri i përgjithshëm i punonjësve;
5. Numri i përgjithshëm dhe përqindja e të ardhurave nga klientët kryesorë dhe/ose abonentët (për shembull, klientët dhe abonentët që zënë 5% ose më shumë të totalit të të ardhurave);
6. Informacioni financiar që tregon qëndrueshmërinë financiare të ECAI-s: pasqyrat financiare të ECAI-së për tre vitet e fundit dhe parashikimet për tre vitet e ardhshme nëse janë të disponueshme, ose një letër mbështetëse nga subjekti mëmë;
7. Informacion mbi kodin e sjelljes, nëse ky kod është në përputhje me standardet e pranuar të tregut ose me parimet e njohura ndërkombëtare.

B. Informacioni që evidenton se plotësohen kriteret e njohjes si të pranueshme të ECAI-ve

Objektiviteti i metodologjisë

1. Një përshkrim i detajuar i metodologjisë dhe proceseve të vlerësimit të kredisë dhe se si është përcaktuar, zbatuar dhe ndryshuar kjo metodologji. Ky përshkrim duhet të përfshijë një përshkrim të proceseve në vend, për të siguruar zbatimin e vazhdueshëm të metodologjive të vlerësimit, në mënyrë të vazhdueshme, për të gjitha vlerësimet e kredisë, në mënyrë të veçantë rolin e komisioneve vlerësuese dhe udhëzimeve që ato i përmbahen, masën e përfshirjes së të dhënave nga subjektet vlerësuese, aksesin ndaj informacionit jopublik etj.;
2. Një përshkrim i detajuar i të dhënave sasiore: variablat kyç, burimet e të dhënave, supozimet dhe teknikat sasiore të përdorura, shtrirja e të dhënave nga subjektet e vlerësuara etj., për secilin segment brenda të cilit është aplikuar, në mënyrë të veçantë, një metodologji e mirëfilltë (për shembull, për segmentin e financave të strukturuar, financave publike apo subjekteve tregtare);
3. Një përshkrim i detajuar i të dhënave cilësore: në veçanti objekti i gjykimit cilësor, si për shembull në lidhje me strategjinë, planet e biznesit të subjekteve të klasifikuara etj., për secilin segment brenda të cilit është aplikuar, në mënyrë të veçantë, një metodologji e mirëfilltë (për shembull, për segmentin e financave të strukturuar, financave publike apo subjekteve tregtare);
4. Një përmbledhje, sipas zonave gjeografike, të ndryshimeve të konsiderueshme në metodologjitë bazë të përdorura;
5. Një përshkrim të metodologjisë së përdorur për të verifikuar saktësinë, qëndrueshmërinë dhe fuqinë dalluese të sistemeve të klasifikimit, me detaje mbi rezultatet dhe konkluzionet e përfuara nga një analizë e tillë.

Pavarësia e metodologjisë

1. Një përshkrim i procedurave që synojnë sigurimin e vlerësimeve të drejta dhe objektive të kredisë: mekanizmat për të identifikuar, parandaluar, administruar dhe eliminuar konfliktet, aktuale apo të mundshme të interesit;
2. Një përshkrim i masave mbrojtëse në fuqi në rastet kur aksionerët ose palët e tjera në grupin e palëve të lidhura janë të vlerësuar (*rated*);
3. Deklaratë mbi ekzistencën e një funksioni të kontrollit të brendshëm dhe/ose që ekzistojnë mjete për të siguruar që procedurat e brendshme të hartimit, rishikimit dhe tërheqjes së vlerësimeve të kredisë zbatohen në mënyrë efektive;
4. Deklaratë mbi aftësitë profesionale të duhura dhe të nevojshme të anëtarëve të grupeve dhe komiteteve të vlerësimit, duke përfshirë ekspertizën dhe përvojën në vlerësimin e kredisë, si dhe përsosjen e tyre nëpërmjet programeve të mjaftueshme të trajnimit;
5. Një përshkrim i karakteristikave kryesore të kodit të brendshëm të sjelljes së ECAI-së;
6. Deklaratë mbi politikën e shpërblimit të stafit të përfshirë në vlerësimin e kredisë, e cila nuk do të ndikojë në prodhimin e vlerësimeve të kredisë të pavarura dhe objektive (për shembull, vërtetim se shpërblimi i analistëve nuk është i lidhur me vendimet e vlerësimit të kredisë, pagesat nga subjektet vlerësuar, ose të ardhurat nga klientët apo abonentët);
7. Informacion i detajuar i politikës së komisioneve të ECAI-së;
8. Deklaratë që personeli i përfshirë në procesin e vlerësimit të kredisë nuk është angazhuar në marrëdhënie biznesi me subjektet e vlerësuar, që mund të pengojnë lëshimin e vlerësimeve të pavarura dhe me cilësi të lartë të kredisë.

Rishikimi i vazhdueshëm i metodologjisë

1. Informacion i përgjithshëm mbi shqyrtimin e vlerësimeve të kredisë (për shembull, procesi në vend, karakteristikat kryesore, fusha e veprimit, frekuenca dhe ekipet/grupet e stafit të përfshirë, mjetet e përdorura, trajtimi, fazat kryesore të procesit të monitorimit, rifreskimi i të dhënave, informacioni nga subjektet e vlerësuar të marra në shqyrtim, sistemet automatike paralajmëruese, mekanizmat që lejojnë gabime sistematike në vlerësimet e kredisë, të cilat reflektohen në ndryshime të mundshme në metodën e vlerësimeve etj.);
2. Një përmbledhje e rezultateve të rishikimeve të kryera;
3. Informacion mbi ekzistencën e një sistemi “*back-testing*” të instaluar në vend dhe që funksionon prej të paktën një viti;
4. Lista e kontakteve me drejtimin e lartë, të subjekteve të vlerësuar.

Transparenca e metodologjisë

1. Vërtetim se janë publikuar parimet e metodologjisë së përdorur nga ECAI-ja për formulimin e vlerësimeve të saj të kredisë;
2. Përshkrim i mënyrave të përdorura për të bërë publike metodologjitë dhe të termave të marrjes së vlerësimeve të kredisë nga ana e të gjithë përdoruesve të mundshëm;
3. Një përshkrim të politikave të transparencës, lidhur me tipin e vlerësimeve të kredisë: të dhëna (*unsolicited*) dhe të kërkuara (*solicited*).

Besueshmëria

1. Çdo evidencë që vërteton/demonstron mbështetjen e tregut në vlerësimet e kredisë, të tilla si: pjesa e tregut; numri i subjekteve të vlerësuara; sa gjatë ka qenë aktive në treg ECAI-ja; të ardhurat e përfutuara nga aktiviteti i vlerësimeve.

Transparenca e vlerësimeve të kredisë

1. Një përshkrim i detajuar i procedurave në fuqi të publikimit (*disclosures*).

C. Informacioni i nevojshëm për *mapping* e vlerësimit të kredisë

Informacion i nevojshëm për *mapping* e vlerësimit afatgjatë të kredisë

1. Përkufizimi i dështimit (*default*);
2. Norma e akumuluar e dështimit (*Cumulative Default Rate -CDR*) e më shumë se tre viteve për secilën kategori (për t'u ofruar çdo vit nëse ECAI-ja do të njihet) dhe të paktën dy CDR-t më të fundit;
3. Mesatarja 10-vjeçare e CDR-së 3-vjeçare dhe nëse kjo nuk është e disponueshme, një tregues i pritshmërisë së ECAI-s lidhur me mesataren 10-vjeçare të CDR-së 3-vjeçare;
4. Një informacion mbi probabilitetin e synuar të dështimit për çdo kategori të vlerësimit të kredisë, nëse është përdorur një probabilitet i synuar i dështimit;
5. Përshkrimi i metodologjisë për llogaritjen e CDR-s: përzgjedhja e grupit/*pool* (statike kundrejt dinamike/e rregulluar, përkufizimi i dështimit, mbledhja (agregimi) e dështimeve (mekanizmi i ponderimit);
6. Rëndësia statistikore e normave të dështimit;
7. Karakteristikat dinamike të metodologjisë së vlerësimit;
8. Kuptimi i kategorive të vlerësimit të kredisë;
9. *Gama* e vlerësimit të kredisë që përcakton ECAI-ja;
10. Afati kohor i vlerësimeve të kredisë;
11. Matricat tranzitore;
12. Mbulimi gjeografik.

Informacion i nevojshëm për *mapping* e vlerësimit afatshkurtër të kredisë

1. Lidhja mes vlerësimeve thelbësore afatshkurtra të kredisë dhe vlerësimeve thelbësore afatgjata të kredisë;
2. Lidhja mes vlerësimeve afatshkurtra të kredisë së financave të strukturuar dhe vlerësimeve afatgjata të kredisë së financave të strukturuar.

ANEKS 7¹⁴⁶

FORMULARËT RAPORTUES TË KËRKESAVE PËR KAPITAL (COREP) DHE UDHËZUESI METODOLOGJIK PËR PLOTËSIMIN E TYRE

¹⁴⁶ Shtuar me vendimin nr.43, datë 30.07.2014 dhe ndryshuar me vendimin nr.36, datë 2.8.2023 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

Formulari RMK: Raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit

010		KAPITALI RREGULLATOR	
020		RMK (%)	
030		SHUMA TOTALE E EKSPOZIMEVE TË PONDERUARA ME RREZIK	
	I	RREZIKU I KREDISË	
040	1.	Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezik për rrezikun e kredisë, kundërpatisë, dhe rrezikun e shlyerjes së transaksioneve jo-DVP - Metoda Standarde (SA)	
050	1.1	Klasat e ekspozimit sipas SA duke përfshirë pozicionet e titullimit	
060	1.1.1	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj qeverive qendrore ose bankave qendrore	
070	1.1.2	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj qeverive rajonale ose autoriteteve lokale	
080	1.1.3	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj njësisë të sektorit publik	
090	1.1.4	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj bankave shumëpalëshe të zhvillimit	
100	1.1.5	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj organizatave ndërkombëtare	
110	1.1.6	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj institucioneve të mbikëqyrura	
120	1.1.7	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj shoqërive tregtare (korporatave)	
130	1.1.8	Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj portofoleve me pakicë (retail)	
140	1.1.9	Ekspozime ose ekspozime të mundshme të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme	
150	1.1.10	Ekspozime (kredi) me probleme	
160	1.1.11	Ekspozime ndaj kategorive të klasifikuara me rrezik të lartë	
170	1.1.12	Ekspozime në formën e obligacioneve të garantuara	
180	1.1.13	Ekspozime në formën e titujve të sipërmarrjeve të investimeve kolektive SIK	
190	1.1.14	Zëra të tjerë	
191	1.1.15	Ekspozimet ndaj institucioneve të mbikëqyrura dhe shoqërive tregtare me një vlerësim afatshkurtër të kredisë	
192	1.1.16	Ekspozime të kapitalit	
200	1.2	Pozicionet e titullimit SA	
200*	1.2*	<i>nga të cilat: rritullzime</i>	
205	4	Pozicionet e titullimit ERBA	
205*	4*	<i>nga të cilat: rritullzime</i>	
	II	RREZIQET E TREGUT	
210	2.	Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezik për rreziqet e tregut	
220	2.1	Shuma e ekspozimit me rrezik për rrezikun e shlyerjes	
230	2.1.1	Rreziku i shlyerjes në librin e bankës	
240	2.1.2	Rreziku i shlyerjes në librin e tregtueshëm	
250	2.2	Shuma e ekspozimit me rrezik për rrezikun e pozicionit, kursit të këmbimit dhe mallrave (SA)	
260	2.2.1	Rreziku i pozicionit të titujve të borxhit	
270	2.2.2	Rreziku i pozicionit të instrumentave të kapitalit	
280	2.2.3	Rreziku i kursit të këmbimit	
290	2.2.4	Rreziku i investimeve në mallra	
300	2.3	Shuma e ekspozimit të ponderuar me rrezik për rrezikun e përqendrimit në librin e tregtueshëm	
	III	RREZIKU OPERACIONAL	
310	3.	Shuma e ekspozimit të ponderuar me rrezik për rrezikun operacional	
320	3.1	Metoda e Treguesit Bazik (BIA)	
330	3.2	Metoda Standarde / Standarde Alternative	

**Formulari CR SA
Klasa e ekspozimit
ECAI të emëruara**

Rreziku i kredisë, rreziku i kredisë së kundërpatisë dhe rreziku i shlyerjes së transaksioneve jo-DVP

	Ekspozimi original përpara faktorëve të konvertimit		(-) Rregullimet e vlerës dhe lidhura me ekspozimin original	Ekspozimi original para faktorëve të konvertimit (neto nga rregullimet e vlerës dhe provizionet)	Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë me efekte zëvendësimi të ekspozimit						Ekspozimi neto pas efektit të zëvendësimit të teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, përpara aplikimit të faktorëve të konvertimit	Metodat e zbutjes së rrezikut të kredisë që prekin vlerën e ekspozimit: Mbrojtja e financuar e kredisë, metoda gjithëpërfshirëse e kolateralit financiar.			Vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (E*)	Ndarja e vlerës së ekspozimit të rregulluar plotësisht të zërave jashtë bilancit sipas faktorëve të konvertimit				Vlera e ekspozimit	Nga të cilat: të lidhura me rrezikun e kredisë së kundërpatisë	Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, para aplikimit të faktorit mbështetës të SME	(-) shuma e rregulluar e ekspozimeve të ponderuara me rrezik, si rrjedhojë e faktorit mbështetës për SME	Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, pas aplikimit të faktorit mbështetës të SME	Nga të cilat: me vlerësim të cilësishë së kredisë nga një ECAI e emëruar	Nga të cilat: me cilësi të kredisë të derivuar nga cilësia e kredisë së geverisë qendrore					
	Mbrojtja e pafinancuar e kredisë: Vlera e rregulluar (Ga)				Mbrojtja e financuar e kredisë		Zëvendësimi i ekspozimeve si rezultat i teknikave të zbutjes		Rregullimi i luhatshmërisë së ekspozimit	(-) Kolaterali financiar: Vlera e rregulluar (Cvam)		prej të cilit: (-) Rregullimet e luhatshmërisë dhe maturitetit	0%	20%		50%	100%	200-150-160-0,8*170-0,5*180	210								220	230	240	250	260
	(-) Garantitë	(-) Derivatët e kredisë			(-) Kolaterali financiar: Metoda e Thjeshtë	(-) Mbrojtje të tjera të financuara të kredisë	(-) Totali i fluksëve dalëse (outflow)	Totali i fluksëve hyjëse (inflow)																							
010	020	030	040	050	060	070	080	090	100	110-040-090+100	120	130	140	150 = 110 + 120 - 130	160	170	180	190	200-150-160-0,8*170-0,5*180	210	220	230	240	250	260						
010	Totali i ekspozimeve																														
011	Nga të cilat: ekspozime ndaj SME																														
012	Nga të cilat: ekspozime ndaj SME të trajtuar me faktorë mbështetës																														
013																															
014																															
Ndarja sipas llojit të ekspozimit																															
020	Zërat e bilancit subjekti i rrezikut të kredisë																														
030	Zërat jashtë bilancit subjekti i rrezikut të kredisë																														
Ekspozime/transaksionet subjekti i rrezikut të kundërpatisë																															
040	Transaksionet e financimit të letrave me vlerë																														
050																															
060	Derivatët dhe transaksione me afat të gjatë shlyerje																														
070																															
080																															
Ndarja e ekspozimeve totale sipas peshës së ponderimit																															
090	0%																														
100	10%																														
110	20%																														
120	35%																														
130	50%																														
140	75%																														
150	85%																														
160	100%																														
170	125%																														
180	150%																														
190	200%																														
195	250%																														
200	1250%																														
210	Pesha të tjera																														
Ndarja e ekspozimeve totale sipas metodës së SIK																															
220	Metoda "Look-through"																														
230	Metoda e bazuar në mandat (Mandate-based approach)																														
240	Metoda "Fall-back"																														
250																															

Formulari CR SEC SA
Lloji i titullzimit:
ECAI të emëruara:

Titullzimi

	Shuma totale e ekspozimeve të titulluara të origjinuara	Titullzimi sintetik: Mbrojtja e kredisë së ekspozimeve të titulluara				Pozicionet e titullzimit	Vlera neto e ekspozimeve (pas rregulimeve të vlerës dhe provigjoneve)	Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë (TZK) me efekt zëvendësimi të ekspozimit				Ekspozimi neto pas efektit të zëvendësimit si rezultat i TZK, përpara aplikimit të faktorëve të komertimit	(-) Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë që ndikojnë në vlerën e ekspozimit: Vlera e rregulluar me mbrojtjen e financiar të kredisë, sipas	Vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (*)	nga e cilat: subjekt i një faktori konvertimi prej 0%	(-) Zbritje të pakthyesime nga çmimi i blerjes	(-) Rregulime specifike të rrezikut të kredisë të ekspozimeve bazë	Vlera e ekspozimit	(-) Vlera e ekspozimit që zbritet nga kapitali rregullator	Vlera e ekspozimit subjekti i ponderimit me rrezik	Ndërja e ekspozimeve subjekti i ponderimit me rrezik, sipas peshave të rrezikut						Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik për rastet e tjera (pesha e rrezikut 1250%)	Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik metoda SEC-SA	Nga të cilat: titullzime sintetike	Rregulime të vlerës së ekspozimit të ponderuar me rrezik për mospërfuturit në nënkreat V të rregullores	Rregulime të vlerës së ekspozimit kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në kreat V të rregullores	Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik para aplikimit të peshës maksimale të rrezikut	(-) Reduktime për shkak të peshës maksimale të rrezikut	(-) Reduktime për shkak të aplikimit të kërkesës maksimale për kapital	Shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik	Zëra memorandumi : shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik që i korrespondon fluksve dalëse nga titullzimet tek klasat e tjera
		Zëvendësimi i ekspozimeve si rezultat i TZK		Ekspozimi neto pas aplikimit të faktorëve të komertimit				Sipas metodës SEC-SA																												
		(-) Totali i fluksve dalëse	Totali i fluksve hyrëse	(-) Totali i fluksve dalëse	Totali i fluksve hyrëse			Pesha e rrezikut <= 20%	Pesha e rrezikut >20% - 50%	Pesha e rrezikut >50% - 100%	Pesha e rrezikut 100% - 1250% (W e pajohur)										Pesha e rrezikut > 1250% (Të tjera)															
010	020	030	040	050	060	070=030-060	080	090	100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200=180-190	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350	360	
010	Ekspozimi total																																			
020	Pozicione titullzimi																																			
030	Pozicione ritullzimi																																			
040	Origjinues: Ekspozimi total																																			
050	Pozicione titullzimi: Zërat në bilanc																																			
060	Pozicione titullzimi: Zërat jashtë bilancit dhe derivativët																																			
070	Pozicione ritullzimi																																			
080	Investues: Ekspozimi total																																			
090	Pozicione titullzimi: Zërat në bilanc																																			
1000	Pozicione titullzimi: Zërat jashtë bilancit dhe derivativët																																			
1010	Pozicione ritullzimi																																			
1020	Sponsor: Ekspozimi Total																																			
1030	Pozicione titullzimi: Zërat në bilanc																																			
1040	Pozicione titullzimi: Zërat jashtë bilancit dhe derivativët																																			
1050	Pozicione ritullzimi																																			

Formulari MKR SA TDI
Monedha:

Rreziku i pozicionit të titujve të borxhit

	Pozicionet					Kërkesë për kapital (në %)	Kërkesa për kapital	Ekspozimi i ponderuar me rrezik
	Të gjitha pozicionet		Pozicionet neto		Pozicionet subjekt i kapitalit rregullator			
	Në blerje	Në shitje	Në blerje	Në shitje				
	010	020	030	040	050	060	070	
010 Titujt e borxhit në librin e tregtueshem								
011 Rreziku i përgjithshëm								
012 Derivatet								
013 Mjete të tjera dhe detyrime								
020 Metoda e bazuar në maturitet								
030 Zona 1								
040 0 ≤ 1 muaj								
050 > 1 ≤ 3 muaj								
060 > 3 ≤ 6 muaj								
070 > 6 ≤ 12 muaj								
080 Zona 2								
090 > 1 ≤ 2 (1,9 për kupon më të ulët se 3%) vite								
100 > 2 ≤ 3 (> 1,9 ≤ 2,8 për kupon më të ulët se 3%) vite								
110 > 3 ≤ 4 (> 2,8 ≤ 3,6 për kupon më të ulët se 3%) vite								
120 Zona 3								
130 > 4 ≤ 5 (> 3,6 ≤ 4,3 për kupon më të ulët se 3%) vite								
140 > 5 ≤ 7 (> 4,3 ≤ 5,7 për kupon më të ulët se 3%) vite								
150 > 7 ≤ 10 (> 5,7 ≤ 7,3 për kupon më të ulët se 3%) vite								
160 > 10 ≤ 15 (> 7,3 ≤ 9,3 për kupon më të ulët se 3%) vite								
170 > 15 ≤ 20 (> 9,3 ≤ 10,6 për kupon më të ulët se 3%) vite								
180 > 20 (> 10,6 ≤ 12,0 për kupon më të ulët se 3%) vite								
190 (> 12,0 ≤ 20,0 për kupon më të ulët se 3%) vite								
200 (> 20 për kupon më të ulët se 3%) vite								
210 Metoda e bazuar në kohëzgjatjen financiare								
220 Zona 1								
230 Zona 2								
240 Zona 3								
250 Rreziku specifik								
251 Kërkesa për kapital për instrumentat e borxhit jo të titullzuar								
260 Titujt të borxhit sipas kategorisë së parë të tabelës 22, të Rregullores së RMK						0,00		
270 Titujt të borxhit sipas kategorisë së dytë, të tabelës 22, të Rregullores së RMK								
280 Me maturitet të mbetur ≤ 6 muaj						0,25		
290 Me maturitet të mbetur > 6 muaj dhe ≤ 24 muaj						1,00		
300 Me maturitet të mbetur > 24 muaj						1,60		
310 Titujt të borxhit sipas kategorisë së tretë, të tabelës 22, të Rregullores së RMK						8,00		
320 Titujt të borxhit sipas kategorisë së katërt, të tabelës 22, të Rregullores së RMK						12,00		
321 Derivatet e kredisë n-th to default të vlerësuar (rated)								
325 Kërkesa për kapital për pozicionet e titullzuara								
326 Kërkesa për kapital për portofolin e tregtueshëm të korreluar								
330								
340 Përqasje e vecantë për pozicionet në SIK								
350 Kërkesë shtesë për opsionet (reziqe jo delta)								
360 Metoda e thjeshtë								
370 Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun gamma								
380 Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun vega								
390								

Formulari MKR SA EQU Rreziku i pozicionit në tituj të kapitalit

		Pozicionet					Kërkesa për kapital në % (%)	Kërkesa për kapital	Totali i ekspozimeve të ponderuara me rrezik
		Pozicionet		Pozicioni neto		Pozicioni neto subjekt i kërkesës për kapital			
		Në blerje	Në shitje	Në blerje	Në shitje				
		010	020	030	040	050			
010	Tituj të kapitalit në librin e tregtueshëm								
020	Rreziku i përgjithshëm					8.00			
021	Derivativet								
022	Asete të tjera dhe detyrime								
030	Kontrata të së ardhmes që bazohen në indekset e aksioneve të tregtueshme në bursë, gjerësisht të diversifikueshme, subjekte të një përjasje të vecantë								
040	Aksione të tjera përvec atyre të përcaktuara në rreshtin 030								
050	Rreziku specifik					4.00			
080	Përjasje e vecantë për pozicionet në SIK								
090	Kërkesë shtesë për opsionet (rreziqe jo delta)								
100	Metoda e thjeshtë								
110	Përjasja delta plus - rreziku gama								
120	Përjasja delta plus - rreziku vega								

Formulari CR TB SETT Rreziku i shlyerjes

		Transaksione të pashlyera me çmimin e shlyerjes	Ekspozimi si rezultat i diferencës në çmim për transaksionet e pashlyera	Kërkesa për kapital	Totali i ekspozimeve i ponderuar me rrezik
		010	020	030	040
010	Totali i transaksioneve të pashlyera në librin e bankës				
020	Transaksione të pashlyera deri në 4 ditë (faktor 0 %)				
030	Transaksione të pashlyera ndërmjet 5 dhe 15 ditësh (faktor 8%)				
040	Transaksione të pashlyera ndërmjet 16 dhe 30 ditësh (faktor 50%)				
050	Transaksione të pashlyera ndërmjet 31 dhe 45 ditësh (faktor 75%)				
060	Transaksione të pashlyera mbi 46 ditë e më tepër (faktor 100%)				
070	Totali i transaksioneve të pashlyera në librin e tregtueshëm				
080	Transaksione të pashlyera deri në 4 ditë (faktor 0 %)				
090	Transaksione të pashlyera ndërmjet 5 dhe 15 ditësh (faktor 8%)				
100	Transaksione të pashlyera ndërmjet 16 dhe 30 ditësh (faktor 50%)				
110	Transaksione të pashlyera ndërmjet 31 dhe 45 ditësh (faktor 75%)				
120	Transaksione të pashlyera mbi 46 ditë e më tepër (faktor 100%)				

Formulari MKR SA COM Rreziku i investimeve në mallra (Commodities)

		Të gjitha pozicionet		Pozicioni Neto		Pozicione subjekt i kërkesës për kapital	Kërkesa për kapital (%)	Kërkesa për kapital	Pozicionet e ponderuara me rrezik
		Në blerje	Në shitje	Në blerje	Në shitje				
010	Pozicionet totale në mallra								
020	<i>Metale të çmuara (përveç arit)</i>								
030	<i>Metale bazë (zink, bakër, etj)</i>								
040	<i>Produkte bujqësore (softs)</i>								
050	<i>Të tjera</i>								
060	<i>Nga të cilat produkte energjitike (naftë, benzinë)</i>								
070	Metoda e bazuar në segmentet e maturitetit								
080	<i>Extended maturity ladder approach</i>								
090	Metoda e thjeshtë: Të gjitha pozicionet								
100	Kërkesë shtesë për opsionet (rreziqe jo delta)								
110	<i>Metoda e thjeshtë</i>								
120	<i>Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun gamma</i>								
130	<i>Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun vega</i>								
140	<i>Scenario matrix approach</i>								

Formulari MKR SA FX

Rreziku i kursit të këmbimit

	Kodi i monedhës	Te gjitha pozicionet				Pozicionet neto		Pozicione me trajtim preferencial			Kërkesa për kapital (%)			Kërkesa për kapital	Ekspozimet e ponderuara me rrezik
		Në blerje		Në shitje		Në blerje		Në shitje		Në blerje		Në shitje			
		010	020	030	040	050	060	070	080	090	100				
010	Pozicionet totale në monedhë të huaj														
020	Monedhat me korrelacion të fortë														
030	Të gjitha monedhat (duke përfshirë investimet në SIK të trajtuara si monedhë e vecantë)									8.00	8.00				
040	Ari									8.00	8.00				
050	Kërkesë shtesë për opionet s (rreziqe jo delta)														
060	Metoda e thjeshtë														
070	Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun gamma														
080	Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun vega														
090	Scenario matrix approach														
	Ndarja e pozicioneve sipas llojit të instrumentit														
100	Instrumenta financiare														
110	Zëra jashtë bilancit														
120	Derivative														
	Pozicionet në valuta të ndryshme														
130	Euro	EUR													
140	Lek	ALL													
150	Peso Argjentinase	ARS													
160	Dollar Australian	AUD													
170	Real Brazilian	BRL													
180	Lev Bullgar	BGN													
190	Dollar Kanadez	CAD													
200	Koruna Çeke	CZK													
210	Krona Daneze	DKK													
220	Poundi Egjiptian	EGP													
230	Poundi Britanik	GBP													
240	Forint Hungarez	HUF													
250	Yen Japonez	JPY													
260	Lata Letoneze	LVL													
270	Lita Lituaniane	LTL													
280	Denar Maqedonas	MKD													
290	Peso Meksikan	MXN													
300	Zlota Polak	PLN													
310	Leu Rumun	RON													
320	Rubla Ruse	RUB													
330	Dinar Serb	RSD													
340	Krona Suedeze	SEK													
350	Franga Zvicëriane	CHF													
360	Lira Turke	TRY													
370	Hryvnia Ukrainase	UAH													
380	Dollar Amerikan	USD													
390	Krona Islandëse	ISK													
400	Krone Norvegjeze	NOK													
410	Të tjera														

Formulari MKR SA SEC Metoda Standarde për rrezikun specifik të titullzimeve

	TË GJITHË POZICIONET		(-) POZICIONET QË ZBRITEN NGA KAPITALI		POZICIONET NETO		NDARIA E POZICIONEVE NETO (NË BLERJE) SIPAS PESHAVE TË RREZIKUT																	NDARIA E POZICIONEVE NETO (NË SHITJE) SIPAS PESHAVE TË RREZIKUT																	NDARIA E POZICIONEVE NETO SIPAS METODAVE		EFFECTI PËRGJITHSHËM (RREGULLIM) KUR BANKA NUK PLOTËSON KËRKESAT E		PAS KUFJIT MAKSIMAL																																																			
	NË BLERJE	NË SHITJE	(-) NË BLERJE	(-) NË SHITJE	NË BLERJE	NË SHITJE	[0 - 10%]	[10 - 12%]	[12 - 20%]	[20 - 40%]	[40 - 100%]	[100 - 150%]	[150 - 200%]	[200 - 225%]	[225 - 250%]	[250 - 300%]	[300 - 350%]	[350 - 425%]	[425 - 500%]	[500 - 650%]	[650 - 750%]	[750 - 850%]	[850 - 1250%]	1250%	[0 - 10%]	[10 - 12%]	[12 - 20%]	[20 - 40%]	[40 - 100%]	[100 - 150%]	[150 - 200%]	[200 - 225%]	[225 - 250%]	[250 - 300%]	[300 - 350%]	[350 - 425%]	[425 - 500%]	[500 - 650%]	[650 - 750%]	[750 - 850%]	[850 - 1250%]	1250%	SEC-SA	SEC-ERBA	TË TIERA (Peshë Rreziqe=1250%)	POZICIONE TË NETO TË PUNDERUARA NË BLERJE	POZICIONE TË NETO TË PUNDERUARA NË SHITJE	KUFJIT MAKSIMAL (CAP) PËR KAPITAL																																																
	0010	0020	0030	0040	0050	0060	0061	0062	0063	0064	0065	0066	0071	0072	0073	0074	0075	0076	0077	0078	0079	0081	0082	0083	0085	0086	0087	0088	0089	0091	0092	0093	0094	0095	0096	0097	0098	0099	0101	0102	0103	0104	0403	0404	0406	0500	0540	0570	0601																																															
0010	Ekspozimi total																																																																																															
0020	Nga të cilat: Ritullzime																																																																																															
0030	Origjines: Ekspozimi total																																																																																															
0040	Pozicione titullzimi																																																																																															
0050	Pozicione ritullzimi																																																																																															
0060	Investuesi: Ekspozimi total																																																																																															
0070	Pozicione titullzimi																																																																																															
0080	Pozicione ritullzimi																																																																																															
0090	Sponsor: Ekspozimi Total																																																																																															
0100	Pozicione titullzimi																																																																																															
0110	Pozicione ritullzimi																																																																																															

Formulari OPR

Rreziku operacional

Aktiviteti bankar	Treguesi			Kredi dhe paradhënie (Në rast të aplikimit të metodës standarte të avancuar)			Kërkesa për kapital	Ekspozimet e ponderuara me rrezik
	VITI-3	VITI-2	VITI I FUNDIT	VITI-3	VITI-2	VITI I FUNDIT		
	010	020	030	040	050	060		
010	1. TOTALI I AKTIVITETEVE BANKARE SUBJEKT I METODËS SË TREGUESIT BAZIK (BIA)							
020	2. TOTALI I AKTIVITETEVE BANKARE SUBJEKT I METODAVE STANDARTE (STA) / STANDARTE ALTERNATIVE (ASA)							
	<i>Subjekt i metodës standarte:</i>							
030	FINANCAT E KORPORATAVE (CF)							
040	TREGTIMI DHE SHITJET (TS)							
050	Broker me Pakice (RBr)							
060	BANKINGU TREGTAR(CB)							
070	BANKINGU ME PAKICË (RB)							
080	PAGESAT DHE SHLYERJET (PS)							
090	SHËRBIMET E AGJENCISË (AS)							
100	MENAXHIMI I ASETVEVE (AM)							
	<i>Subjekt i metodës standarte të avancuar:</i>							
110	BANKINGU TREGTAR (CB)							
120	BANKINGU ME PAKICE (RB)							
130	Përfaqsjë AMA							

¹⁴⁷Udhëzues metodologjik për plotësimin e formularëve raportues të kërkesave për kapital "COREP"

¹⁴⁷ Shtuar me vendimin nr.43, datë 30.07.2014 dhe ndryshuar me vendimin nr.36, datë 2.8.2023 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.

1 Përmbajtja

2 KËRKESA PËR KAPITAL PËR RREZIKUN E KREDISË..... 197

2.1 Formulari CR SA - Rreziku i kredisë, rreziku i kredisë së kundërpartisë dhe rreziku i shlyerjes së transaksioneve jo-DVP..... 197

2.1.1	Të përgjithshme	197
2.1.2	Përmbajtja e kolonave.....	197
2.1.3	Përmbajtja e rreshtave.....	201

2.2 Formulari CR SEC SA-Titullzimi..... 202

2.2.1	Të përgjithshme	202
2.2.2	Përmbajtja e kolonave.....	203
2.2.3	Përmbajtja e rreshtave.....	207

2.3 Formulari CR SEC ERBA-Titullzimi 208

2.3.1	Të përgjithshme	208
2.3.2	Përmbajtja e kolonave.....	209
2.3.3	Përmbajtja e rreshtave.....	214

3 KËRKESA PËR KAPITAL PËR RREZIKUN E TREGUT 214

3.1 Formulari MKR SA TDI – Rreziku i pozicionit të titujve të borxhit 214

3.1.1	Të përgjithshme	214
3.1.2	Përmbajtja e kolonave.....	215
3.1.3	Përmbajtja e rreshtave.....	215

3.2 Formulari MKR SA EQU-Rreziku i pozicionit të titujve të kapitalit 217

3.2.1	Të përgjithshme	217
3.2.2	Përbërja e kolonave.....	217
3.2.3	Përbërja e rreshtave.....	218

3.3 Formulari CR TB SETT – Rreziku i shlyerjes..... 219

3.3.1	Të përgjithshme	219
3.3.2	Përmbajtja e kolonave.....	219
3.3.3	Përmbajtja e rreshtave.....	219

3.4 Formulari MKR SA COM - Rreziku i investimeve në mallra (commodities) 220

3.4.1	Të përgjithshme	220
3.4.2	Përmbajtja e kolonave.....	220
3.4.3	Përmbajtja e rreshtave.....	221

3.5 Formulari MKR SA FX - Rreziku i kursit të këmbimit 222

3.5.1	Të përgjithshme	222
3.5.2	Raportimi i pozicionit valutor neto	222
3.5.3	Raportimi i kërkesës për kapital për pozicionin neto të hapur valutor.....	223
3.5.4	Rreziqe të tjera.....	223
3.5.5	Kërkesa për kapital	223

3.6 Formulari MKR SA SEC – Metoda standarde për rrezikun specifik të titullzimeve..... 223

3.6.1	Të përgjithshme	223
3.6.2	Përmbajtja e kolonave	224
3.6.3	Përmbajtja e rreshtave	225

3.7	Formulari MKR SA CTP – Metoda standarde për rrezikun specifik të portofolit të tregtueshëm të korreluar	225
3.7.1	Të përgjithshme	225
3.7.2	Përmbajtja e kolonave	226
3.7.3	Përmbajtja e rreshtave	227

4 KËRKESA PËR KAPITAL PËR RREZIKUN OPERACIONAL..... 228

4.1	Formulari OPR - Rreziku operacional.....	228
4.1.1	Të përgjithshme	228
4.1.2	Metoda e Thjeshtë.....	228
4.1.3	Metoda Standarde	228
4.1.4	Metoda Standarde e avancuar	228

5 FORMULARI RMK-RAPORTI I MJAFTUESHMËRISË SË KAPITALIT 228

2 Kërkesa për kapital për rrezikun e kredisë

2.1 Formulari CR SA - Rreziku i kredisë, rreziku i kredisë së kundërpartisë dhe rreziku i shlyerjes së transaksioneve jo-DVP

2.1.1 Të përgjithshme

Fusha e zbatimit të këtij formulari mbulon kërkesat e mëposhtme për kapital:

- Rrezikun e kredisë në librin e bankës, i cili përfshin edhe rrezikun e kundërpartisë në librin e bankës;
- Rrezikun e kundërpartisë në librin e tregtueshëm;
- Rreziku i shlyerjes për transaksionet jo-DVP (neni 164), si në librin e bankës dhe në librin e tregtueshëm.

Bankat duhet të plotësojnë këtë formular për çdo klasë ekspozimi të përcaktuar në nenin 10 të rregullores dhe në total për të gjitha klasat e ekspozimeve, duke përjashtuar ekspozimet e titullzuara, të cilat do të paraqiten në formularë të veçantë (CR SEC SA dhe CR SEC ERBA).

Ekspozimet, të cilat sipas kuadrit rregullator në fuqi, konsiderohen të pambrojtura ndaj luhatshmërisë së kursit të këmbimit, do të pasqyrohen në atë klasë ekspozimi në të cilën do të përfshiheshin sikur të mos e kishin këtë veçori, pavarësisht se në rregullore, të tilla ekspozime trajtohen në klasën e ekspozimeve me rrezik të lartë.

Bankat nuk duhet të plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe në formular.

Në fushën ECAI të emëruara dhe/ose ECA, bankat paraqesin emrat e të gjithë ECAI-ve të emëruara nga banka dhe/ose të ECA-ve, për t'u përdorur për të vlerësuar (*rating*) ekspozimet e përfshira në secilën prej klasave të ekspozimit.

Bankat, për plotësimin e këtij formulari konsiderojnë të gjitha ato ekspozime, të cilat nuk janë zbritur nga kapitali rregullator dhe për të cilat ato (bankat) nuk llogarisin kërkesë për kapital për rrezikun e tregut.

Ky formular raportohet çdo tremujor.

2.1.2 Përmbajtja e kolonave

Ky formular përmban 26 kolona, me përmbajtje si më poshtë:

Kolonat 010-030: Këto kolona janë të ngjyrosura me ngjyrë të kuqe dhe nuk plotësohen nga bankat.

Kolona 040 - Ekspozimi origjinal përpara faktorëve të konvertimit (neto nga rregullimet e vlerës dhe provigjonet)

Në kolonën 040, në rreshtin "Totali i ekspozimeve", bankat paraqesin totalin e vlerës së ekspozimeve neto, që i përkasin kategorisë të specifikuar në fushën "Klasa e ekspozimit", sipas rregullave të mëposhtme:

- Vlera e një ekspozimi individual, që është pjesë e bilancit të bankës është e barabartë me vlerën neto, me të cilën paraqitet në bilanc ekspozimi në fjalë (pas zbritjes së provigjoneve).

- Vlera e një ekspozimi individual, që është pjesë e zërave jashtë bilancit, është e barabartë me vlerën që ka zëri jashtë bilancit, të cilit i referohet ekspozimi në fjalë (pas zbritjes së provigjoneve).
- Vlera e ekspozimeve individuale, që lindin nga marrëveshjet repo të letrave me vlerë apo të mallrave, marrëveshjet e huadhënies apo të huamarrjes së letrave me vlerë apo mallrave, të cilat nuk janë subjekt i marrëveshjeve tip të netimit dhe e transaksioneve të huadhënies me marzhe është e barabartë me vlerën e transaksionit në fjalë.
- Në rast të marrëveshjeve tip të netimit që mbulojnë marrëveshjet repo të letrave me vlerë apo të mallrave, marrëveshjet e huadhënies apo të huamarrjes së letrave me vlerë apo mallrave, vlera e ekspozimit që rrjedh nga këto marrëveshje të netimit është e barabartë me vlerën e rregulluar plotësisht të ekspozimit (E*), të llogaritur në përputhje me nenin 75, pika 6, të rregullores.
- Vlera e një ekspozimi individual që rrjedh nga marrëveshjet me afat të gjatë shlyerjeje, llogaritet sipas metodave të përcaktuara në kreun IV të rregullores.
- Vlera e ekspozimit, që rrjedh nga derivativët e specifikuar në aneksin IV të rregullores llogaritet siç është përcaktuar në kreun IV të rregullores.

Bankat ndajnë shumën që plotësohet në kolonën e parë, në rreshtin "Totali i ekspozimeve" sipas rreshtave individuale:

- Duke dalluar ekspozimet ndaj SME-ve nga të cilat veçohen ekspozimet ndaj SME-ve të trajtuar me faktorë mbështetës;
- Sipas tipit të ekspozimit (zë bilanci, zë jashtë bilancit, transaksione të financimit të letrave me vlerë (titujve)¹⁴⁸ dhe derivativë dhe transaksione me afat të gjatë shlyerjeje);
- Sipas peshave të rrezikut (0%, 10%, 20%, 35%, 50%, 75%, 85%, 100%, 125%, 150%, 200%, 250%, 1250% dhe pesha të tjera).

Kolonat 050-100: Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit

Kolonat nga 050 deri në 100 i referohen mbrojtjes së financuar dhe të pafinancuar të kredisë, që redukton rrezikun e kredisë për një ose disa ekspozime me anë të efektit të zëvendësimit, sipas neneve 53-57 (*Mbrojtja e financuar e kredisë - Metoda e thjeshtë për kolateralin financiar*) dhe neneve 94-96 (*Mbrojtja e pafinancuar*), duke zëvendësuar peshat e rrezikut për pjesën e mbuluar të ekspozimit, me peshën e rrezikut të kolateralit ose të ofruesit të kolateralit.

Kolonat 050 dhe 060 – Mbrojtja e pafinancuar e kredisë: Vlera e rregulluar (GA)

Bankat në këto kolona paraqesin vlerën e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë, të rregulluar për mospërputhjet në maturitet dhe në monedhë, të llogaritur sipas neneve 90-92 të rregullores. Vlerat e rregulluara të garancive dhe derivativëve të kredisë paraqiten të ndara, përkatësisht në kolonat 050 dhe 060.

¹⁴⁸ Në transaksionet e financimit të titujve përfshihen marrëveshjet repo të titujve apo të mallrave, marrëveshjet e huadhënies apo të huamarrjes së titujve apo mallrave dhe transaksionet e huadhënies me marzhe.

Kolonat 070 dhe 080 - Mbrojtja e financuar e kredisë

Kolonat 070 dhe 080 i referohen mbrojtjes së financuar të kredisë (pa marrë parasysh marrëveshjet kuadër të netimit, të cilat merren në konsideratë me vlerën origjinale të ekspozimit, në kolonën 010). *Credit linked notes* dhe netimi në bilanc trajtohen si kolaterali i tipit depozitë në *cash* (neni 90, pika 2).

Bankat, të cilat përdorin metodën e thjeshtë të kolateralit financiar të përcaktuar në nenet 53-57 të rregullores, paraqesin në kolonën 070 vlerat e kolateralit financiar, ndërkohë që kjo kolonë nuk plotësohet nga bankat që përdorin metodën gjithëpërfshirëse të kolateralit financiar. Vlera e mbrojtjeve të tjera të financuara të kredisë, të përcaktuar në nenet 77-78 të rregullores, plotësohet në kolonën 080.

Kolonat 090 dhe 100 - Zëvendësimi i ekspozimit si rezultat i teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë

Kolona 090 - Totali i flukseve dalëse (outflow)

Në këtë kolonë, banka paraqet shumën e flukseve dalëse, që do të thotë shumën e atyre pjesëve të ekspozimeve që përfshihen në kolonën 040, të cilat janë të siguruara nga mbrojtja e financuar dhe e pafinancuar e kredisë sipas kolonave nga 050 në 080. Në qoftë se emetuesi i mbrojtjes së financuar të kredisë ose ofruesi i mbrojtjes së pafinancuar të kredisë është i klasifikuar në të njëjtën klasë si debitori, fluksi dalës individual për këtë ekspozim do të paraqitet si flukës hyrës në kolonën 100 të po të njëjtit formular, duke marrë në konsideratë tipin e ekspozimit dhe peshën e rrezikut të kredisë të caktuar për mbrojtjen e financuar apo të pafinancuar, sipas neneve 54, 94 dhe 95 të rregullores.

Në qoftë se emetuesi i mbrojtjes së financuar të kredisë ose ofruesi i mbrojtjes së pafinancuar të kredisë nuk klasifikohet në të njëjtën klasë ekspozimi si debitori, flukset hyrëse individuale do të paraqiten si flukse hyrëse në kolonën përkatëse të formularit, që paraqet klasën e ekspozimeve në të cilën përfshihen ekspozimet e emetuesit të mbrojtjes së financuar të kredisë ose të ofruesit të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë.

Kolona 100 - Totali i flukseve hyrëse (inflow)

Në kolonën 100, në rreshtin "Totali i ekspozimeve" paraqitet shuma e totalit të flukseve dalëse të kolonës 090 të po të njëjtës klasë ekspozimesh dhe flukset dalëse të formularëve të klasave të tjera të ekspozimeve, si rezultat i marrjes në konsideratë të mbrojtjes së financuar dhe të pafinancuar të kredisë (sipas neneve 54, 94 dhe 95 të rregullores), emetuesi dhe ofruesi i të cilave klasifikohen në klasën e ekspozimit, që i përket formularit që po plotësohet.

Shuma e paraqitur në kolonën 100, në rreshtin total ndahet sipas rreshtave individuale duke marrë parasysh:

- llojin e ekspozimit që sigurohet nga mbrojtja e financuar ose e pafinancuar, emetuesit dhe ofruesit e të cilave janë të klasifikuar në klasën e ekspozimit të formularit që po plotësohet;
- peshën e ponderimit të përcaktuar për mbrojtjen e financuar dhe të pafinancuar të kredisë.

Kolona 110 - Ekspozimi neto pas efektit të zëvendësimit të teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, përpara aplikimit të faktorëve të konvertimit

Në këtë kolonë banka paraqet shumën e ekspozimeve neto, pasi është marrë në konsideratë shuma e flukseve hyrëse dhe dalëse nga aplikimi i mbrojtjes së kredisë me efekt zëvendësues mbi ekspozimet, që llogaritet duke zbritur nga ekspozimet neto në kolonën 040, shumën e flukseve dalëse në kolonën 090 dhe duke shtuar shumën e flukseve hyrëse në kolonën 100.

*Kolonat 120 deri në 140 - Metodat e zbutjes së rrezikut të kredisë që prekin vlerën e ekspozimit: Mbrojtja e financuar e kredisë, metoda gjithëpërfshirëse e kolateralit financiar. Nenet 59-67 të rregullores, përfshirë edhe *Credit linked notes*.*

Kolonat 120 deri në 140 i referohen llogaritjes së vlerës së rregulluar të ekspozimit dhe mbrojtjes së financuar të kredisë.

Kolona 120 - Rregullimet e luhatshmërisë së ekspozimit

Banka paraqet rregullimin e luhatshmërisë së ekspozimit të llogaritur sipas formulës $(E_{VA} - E) = E \times H_E$

Kolona 130 - Kolaterali financiar: Vlera e rregulluar (C_{VAM})

Banka paraqet vlerën e kolateralit financiar të llogaritur sipas nenit 59, pika 3 sipas formulës: $C_{VAM} = C \times (1 - H_C - H_{FX}) \times (t - t^*) / (T - t^*)$.

Kolona 140 – prej të cilit: Rregullimet e luhatshmërisë dhe të maturitetit

Banka paraqet rregullimet e luhatshmërisë dhe të mospërputhjes së maturitetit të llogaritur me anë të formulës $(C_{VAM} - C) = C \times [(1 - H_C - H_{FX}) \times (t - t^*) / (T - t^*) - 1]$, ku efekti i rregullimeve të luhatshmërisë llogaritet me formulën $(C_{VA} - C) = C \times [(1 - H_C - H_{FX} - 1)]$ dhe efekti i rregullimeve për mospërputhje të maturitetit me anë të formulës $(C_{VAM} - C_{VA}) = C \times (1 - H_C - H_{FX}) \times [(t - t^*) / (T - t^*) - 1]$.

Kolona 150: Vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (E^)*

Banka paraqet vlerën e rregulluar plotësisht të ekspozimit, e cila merr në konsideratë luhatshmërinë e ekspozimit dhe efektet e kolateralit financiar, sipas nenit 74 dhe 59, pika 1. Kjo vlerë llogaritet duke i shtuar shumës në kolonën 110 atë të kolonës 120 dhe duke i zbritur shumën në kolonën 130.

Kolonat 160-190 – Ndarja e vlerës së ekspozimit të rregulluar plotësisht të zërave jashtë bilancit sipas faktorëve të konvertimit

- Në kolonën 0% paraqitet ajo pjesë e shumës nga kolona 150 që përfaqëson ekspozime të zërave jashtë bilancit, që klasifikohen si zëra pa rrezik, sipas aneksit 2 "Klasifikimi i zërave jashtë bilancit" të rregullores.
- Në kolonën 20% paraqitet ajo pjesë e shumës nga kolona 150 që përfaqëson ekspozime të zërave jashtë bilancit, që klasifikohen si zëra me rrezik të ulët, sipas aneksit 2 "Klasifikimi i zërave jashtë bilancit" të rregullores.
- Në kolonën 50% paraqitet ajo pjesë e shumës nga kolona 150 që përfaqëson ekspozime të zërave jashtë bilancit, që klasifikohen si zëra me rrezik të mesëm, sipas aneksit 2 "Klasifikimi i zërave jashtë bilancit" të rregullores.
- Në kolonën 100% paraqitet ajo pjesë e shumës nga kolona 150 që përfaqëson ekspozime të zërave jashtë bilancit, që klasifikohen si zëra me rrezik të lartë, sipas aneksit 2 "Klasifikimi i zërave jashtë bilancit" të rregullores.

Vlerat e përfshira në kolonat 160-190, në rreshtin "Totali i ekspozimeve" duhet të jenë të barabarta me vlerat e përfshira në pikëprerjen e rreshtit 030 "Zërat jashtë bilancit", me këto kolona.

Kolona 200 - Vlera e ekspozimit

Në këtë kolonë, bankat paraqesin vlerën neto të ekspozimit, pasi kanë marrë në konsideratë efektet e mbrojtjes së kredisë dhe faktorët e konvertimit për zërat jashtë bilancit. Për llogaritjen e vlerës së ekspozimit për zërat jashtë bilancit nga kolona 150 zbriten totali i kolonës 160, 80% e shumës së kolonës 170, 50 % e shumës së kolonës 180. Për tipet e tjera të ekspozimit, shuma në kolonën 200 është e barabartë me shumën në kolonën 150.

Vlera e paraqitur në këtë kolonë, në pikëprerjen me rreshtin totali i ekspozimeve, është e barabartë me shumën e rreshtave 020, 030, 040, 060, të po kësaj kolone.

Kolona 210 - Nga të cilat: Të lidhura me rrezikun e kredisë së kundërpartisë

Në këtë kolonë bankat plotësojnë një pjesë të shumës së reflektuar në kolonën 200, e cila është e lidhur me ekspozime të lindura nga derivativët, transaksionet repo të letrave me vlerë apo të mallrave, marrëveshjet e huadhënies apo të huamarrjes së letrave me vlerë

apo mallrave, transaksionet e huadhënies me marzhe dhe marrëveshjet me afat të gjatë shlyerjeje.

Kolona 220 - Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, para aplikimit të faktorit mbështetës për SME

Bankat, për vlerat e ekspozimeve nga kolona 200 përcaktojnë një peshë rreziku, mbështetur në cilësinë e kredisë.

Kolona 230 - Shuma e rregulluar e ekspozimeve të ponderuara me rrezik, si rrjedhojë e faktorit mbështetës për SME

Në këtë kolonë zbritet diferenca e shumës së ekspozimeve të ponderuara me rrezik për ekspozimet ndaj SME-ve jo me probleme (RWEA) të llogaritura në përputhje me kërkesat e kreut III të rregullores, me RWEA* siç parashikohet në nenin 20/1, pika 1 të rregullores. Kjo kolonë do të plotësohet vetëm për klasat "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj shoqërive tregtare (korporatave)", "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj portofoleve me pakicë (retail)", ose "Ekspozime ose ekspozime të mundshme të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme", si dhe në formularin përmbledhës të të gjitha klasave të ekspozimeve.

Kolona 240 - Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, pas aplikimit të faktorit mbështetës të SME

Vlera në këtë kolonë do të jetë diferenca e vlerave të kolonave 220 dhe 230.

Kjo kolonë do të plotësohet vetëm për klasat "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj shoqërive tregtare (korporatave)", "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj portofoleve me pakicë (retail)", ose "Ekspozime ose ekspozime të mundshme të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme", si dhe në formularin përmbledhës të të gjitha klasave të ekspozimeve.

Kolona 250: Nga të cilat: me vlerësim të cilësisë së kredisë nga një ECAI e emëruar

Në këtë kolonë do të pasqyrohet ajo pjesë e ekspozimeve të klasifikuara sipas rrezikut, për llogaritjen e të cilave bankat kanë përdorur peshat e bazuara në vlerësimet e cilësisë së kredisë të kundërpartisë të emetuara nga një ECAI e emëruar, të parashikuara përkatësisht në shkronjat: "a" deri në "d", "f", "g", "g/1", "l", "n" dhe "o".

Kolona 260: Nga të cilat: me cilësi të kredisë të derivuar nga cilësia e kredisë së qeverisë qendrore

Në këtë kolonë do të pasqyrohet ajo pjesë e ekspozimeve të klasifikuara sipas rrezikut, për llogaritjen e të cilave bankat kanë përdorur peshat e bazuara në vlerësimet e cilësisë së kredisë të qeverisë qendrore, të parashikuara përkatësisht në shkronjat: "b" deri në "d", "f", "g", "l" dhe "n".

2.1.3 Përmbajtja e rreshtave

Rreshti 010 - Totali i ekspozimeve

Në rreshtin "Totali i ekspozimeve" bankat raportojnë vlerën totale sipas kolonave individuale, vlerë kjo e cila prezanton shumën e kolonave individuale përkundrejt llojit të ekspozimit ose të peshës së rrezikut.

Rreshti 011 - Nga të cilat: ekspozime ndaj SME

Ky rresht plotësohet për klasat "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj shoqërive tregtare (korporatave)", "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj portofoleve me pakicë (retail)", "Ekspozime ose ekspozime të mundshme të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme" dhe "Ekspozime (kredi) me probleme", si dhe në formularin përmbledhës të të gjitha klasave të ekspozimeve.

Rreshti 012 – Nga të cilat: ekspozime ndaj SME të trajtuar me faktorë mbështetës

Ky rresht plotësohet për klasat "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj shoqërive tregtare (korporatave)", "Ekspozime ose ekspozime të mundshme ndaj portofoleve me pakicë (retail)", "Ekspozime ose ekspozime të mundshme të siguruara me kolateral pasuri të paluajtshme", si dhe në formularin përmbledhës të të gjitha klasave të ekspozimeve.

Rreshtat 020-060 - Ndarja e ekspozimeve totale sipas llojit të ekspozimit:

Shuma e vlerës të ekspozimeve që paraqitet në kolonën 040, në rreshtin "Totali i ekspozimeve" ndahet sipas tipit të ekspozimeve si në vijim:

- Zërat e bilancit: janë zërat që nuk përfshihen në asnjë nga tipet e tjera të ekspozimit. Ekspozimet e lindura nga shlyerjet jo-DVP, edhe pse nuk janë zëra bilanci pasqyrohen në këtë rresht. Ekspozimet që janë zëra bilanci dhe trajtohen si transaksione të financimit të letrave me vlerë dhe si derivativë apo transaksione me afat të gjatë shlyerje nuk përfshihen në këtë rresht, por përkatësisht në rreshtat 040 dhe 060.
- Zërat jashtë bilancit: zërat e përcaktuar në aneksin 2 të rregullores. Ekspozimet që janë zëra jashtë bilancit dhe trajtohen si transaksione të financimit të letrave me vlerë dhe si derivativë apo transaksione me afat të gjatë shlyerje nuk përfshihen në këtë rresht, por përkatësisht në rreshtat 040 dhe 060.
- Transaksionet e financimit të letrave me vlerë (këtu përfshihen transaksionet repo, transaksionet e huamarrjes dhe huadhënies të letrave me vlerë dhe mallrave, transaksionet e huadhënies me marzhe si edhe vlera E* e marrëveshjeve kuadër të netimit të lidhura me të tilla transaksione).
- Derivatvët dhe transaksionet me afat të gjatë shlyerje: Derivatvët, siç specifikohet në aneksin IV të rregullores dhe transaksionet me afat të gjatë shlyerje, siç përcaktohen në nenin 4, shkronja "d", pika 66.

Rreshtat 090-210 - Ndarja e ekspozimeve totale sipas peshave të rrezikut

Shuma e vlerës të ekspozimeve që paraqitet në qelizën që formohet nga prerja e kolonës 040 me rreshtin "Totali i ekspozimeve", ndahet sipas peshave të rrezikut të specifikuara në: 0%, 10%, 20%, 35%, 50%, 75%, 85%, 100%, 125%, 150%, 200%, 250% (1250%, pesha të tjera).

Rreshtat 220-240 - Ndarja e ekspozimeve totale sipas metodës së SIK

Këto rreshta do të plotësohen vetëm për klasën e ekspozimeve ndaj Sipërmarrjeve të Investimeve Kolektive (SIK), siç parashikohet në nenet 28, 28/1, 28/2 dhe 28/3 të rregullores.

2.2 Formulari CR SEC SA-Titullzimi

2.2.1 Të përgjithshme

Kur banka është origjinuese e titullzimit, ajo plotëson informacionin përkatës në formularin CR SEC SA për ekspozimet e lidhura me transaksionet e titullzimit, për të gjitha titullzimet për të cilat njihet transferimi i një pjese të konsiderueshme të rrezikut të kredisë. Kur banka është në rolin e investuesit, duhet të raportohen të gjitha ekspozimet. Ky formular plotësohet në mënyrë të veçantë për ekspozimet e lidhura me titullzimet tradicionale dhe ato sintetike që mbahen në librin e bankës, të cilën e përcaktojnë në fushën "Lloji i titullzimit".

Raportimi varet nga roli që marrin bankat në procesin e titullzimit. Për këtë arsye, raportimi i zërave në formular ndryshon në varësi të faktit nëse banka është në rolin e origjinuesit, investuesit apo sponsorit. Në fushën ECAI e emëruar, bankat pasqyrojnë emrin e të gjitha ECAI-ve të emëruara për vlerësimin e të tilla ekspozimeve.

Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Ky formular raportohet çdo tremujor.

2.2.2 Përmbajtja e kolonave

Formulari CR SEC SA përmban 36 kolona, përbërja e të cilave është si më poshtë:

Kolona 010 - Shuma totale e ekspozimeve të titullzuara të origjinuara

Kjo kolonë plotësohet vetëm nga bankat që kanë rolin e origjinuesit në një titullzim. Në këtë kolonë, bankat plotësojnë tepriçën (*outstanding amount*) në datën e raportimit, të të gjitha pozicioneve të titullzuara të origjinuara gjatë transaksioneve të titullzimit, pavarësisht se kush i mban pozicionet.

Kështu, bankat raportojnë si ekspozimet e titullzuara në bilanc (obligacionet, obligacionet e varura), ashtu edhe ekspozimet jashtë bilancit (linjat e varura të kredisë, lehtësirat e likuiditetit dhe derivativët financiarë), që kanë origjinuar gjatë procesit të titullzimit.

Në rastin e një titullzimi tradicional ku origjinuesi nuk mban ndonjë pozicion, origjinuesi nuk do ta konsiderojë këtë titullzim për efekt raportimi. Për këtë qëllim, pozicioni i titullzimit i mbajtur nga origjinuesi do të përfshijë klauzolat e amortizimit të hershëm, siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "c", pika 63, në titullzimin e ekspozimeve qarkulluese.

Kolonat 020-040: Titullzimi sintetik- Mbrojtja e kredisë së ekspozimeve të titullzuara

Kolonat 020-040 i referohen mbrojtjes së kredisë të një titullzimi sintetik, me anë të së cilit arrihet segmentimi (*transhing*) i ekspozimeve të titullzuara. Vetëm bankat origjinuese në një titullzim sintetik i plotësojnë këto kolona. Mbrojtja e kredisë nuk përfshin rregullimet si rezultat i mospërputhjeve në maturitet, sipas kërkesave të neneve 106 dhe 107 të rregullores.

Kolona 020 dhe 030 i referohen mbrojtjes së financuar dhe të pafinancuar të kredisë.

Kolona 020 – Mbrojtja e financuar e kredisë (CVA)

Banka plotëson vlerën e mbrojtjes së financuar të kredisë siç përcaktohet në nenin 59 të rregullores. Për kolateralin financiar, bankat mund të përdorin vetëm metodën gjithëpërfshirëse të kolateralit financiar. Për këtë arsye vlera e kolateralit në këtë kolonë paraqitet e rregulluar për luhatshmërinë dhe mospërputhjet në maturitet, siç përcaktohet në nenin 59. *Credit linked notes* trajtohen si mbrojtje e financuar e kredisë sipas nenit 90, pika 2.

Kolona 030 - Mbrojtja e pafinancuar e kredisë: Vlera e rregulluar (G)*

Sipas rregullit të përgjithshëm për "flukset hyrëse" dhe "flukset dalëse", shumat e raportuara në këtë kolonë do të shfaqen si "flukse hyrëse" në formularin përkatës të rrezikut të kredisë (CR SA) dhe në klasën e ekspozimit të cilës banka raportuese i shpërndan ofruesin e mbrojtjes (d.m.th. pala e tretë tek e cila transferohet segmenti (transhi) me anë të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë).

Banka plotëson vlerën e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë të rregulluar për çdo mospërputhje monedhash (G*), sipas nenit 91, pika 1.

Kolona 040 - Vlera nominale (notional) e mbajtur ose e riblerë e mbrojtjes së kredisë

Bankat raportojnë në këtë kolonë, vlerat nominale të mbrojtjes së kredisë, që origjinuesi si blerës i kolateralit mban ose riblen nga ofruesit e kolateralit. Efektet e rregullimeve të

luhatshmërisë siç përcaktohen në nenet 58 dhe 59 të rregullores, nuk merren në konsideratë për llogaritjen e vlerës të mbajtur apo të riblerë të mbrojtjes së kredisë.

Kolona 050- Pozicionet e titullzimit: Ekspozimi origjinal para faktorëve të konvertimit

Bankat plotësojnë vlerën kontabël të pozicioneve individuale të titullzuara, të llogaritur në përputhje me nenin 103, pika 1 dhe 2, pa aplikuar rregullimet e vlerës apo provigjonet dhe faktorët e konvertimit, dhe pa aplikuar zbritjet e pakthyeshme nga çmimi i blerjes së ekspozimeve të titullzuara, siç përcaktohet në nenin 103, pika 1, shkronja "d" dhe pa aplikuar rregullimet e vlerës apo provigjonet për pozicionet e titullzimit. Origjinuesi, i cili përdor titullzimin sintetik në formën e zërave të bilancit dhe/ose "interesi të investitorit", e llogarit pozicionin sipas kolonave 010-020-030+040. Kështu, vlera e ekspozimit plotësohet pasi janë marrë në konsideratë flukset hyrëse dhe dalëse si rezultat i mbrojtjes së kredisë me anë të të cilave është arritur segmentimi (*tranching*).

Netimi është i rëndësishëm vetëm në rast të kontratave derivative të shumëfishta të ofruara tek i njëjti entitet me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE).

Kolona 060 – Rregullimet e vlerës dhe provigjonet

Plotësohet shuma e rregullimeve të vlerës dhe provigjoneve për zërat e bilancit dhe jashtë bilancit vetëm për pozicionet e titullzimit, në përputhje me nenin 103. Nuk do të konsiderohet rregullimi i vlerës për ekspozimet e titullzuara.

Kolona 070 - Vlera neto e ekspozimeve (pas rregullimeve të vlerës dhe provigjoneve)

Kjo kolonë do të përfshijë vlerën e ekspozimit në pozicionet e titullzimit të llogaritura në përputhje me nenin 103, pika 1 dhe 2, neto nga rregullimet e vlerës dhe provigjonet, pa aplikuar faktorët e konvertimit dhe zbritjet e pakthyeshme nga çmimi i blerjes të ekspozimeve të titullzuara, siç përcaktohet në nenin 103, dhe neto nga rregullimet e vlerës dhe provigjonet për pozicionin e titullzimit. Vlera neto e ekspozimeve llogaritet si diferencë e kolonës 050 dhe 060, pa aplikuar faktorët e konvertimit.

Kolonat 080-110 - Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit

Bankat do të raportojnë në kolonat 080-110, informacion mbi teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë që reduktojnë rrezikun e kredisë së ekspozimeve, si rezultat i efektit të zëvendësimit të ekspozimit, ku pesha e rrezikut për pjesën e mbrojtur zëvendësohet me peshën e rrezikut të kolateralit (që do të thotë ofruesi i kolateralit). Kolaterali që ka efekt në vlerën e ekspozimit (nëse përdoret si teknikë e zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit), do të kufizohet në vlerën e ekspozimit.

Kolona 080 - Mbrojtja e pafinancuar e kredisë - Vlera e rregulluar (Ga)

Bankat plotësojnë vlerën e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë, të rregulluar për çdo mospërputhje maturiteti dhe monedhe, sipas neneve 90 deri në 92 të rregullores.

Kolona 090 - Mbrojtja e financuar e kredisë

Mbrojtja e financuar e kredisë, siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "b", pika 25 dhe referuar në nenin 104, pika 2 dhe siç rregullohet në nenet 49, 68 dhe 77. Për kolateralin financiar, kjo kolonë plotësohet vetëm nga bankat që përdorin metodën e thjeshtë të kolateralit financiar, sipas neneve 53-56 të rregullores.

Credit linked notes dhe marrëveshjet e netimit në bilanc do të trajtohen si kolateral në *cash* sipas nenit 90, pika 2 dhe nenit 70 të rregullores.

Kolona 100 - Totali i flukseve dalëse

Nenet 54 dhe 95 të rregullores.

Plotësohet shuma e kolateralizuar për secilin prej roleve që ka një bankë në titullzim (origjinues, investitor etj). Flukset dalëse korrespondojnë me pjesën e mbuluar të kolonës "Vlera neto e ekspozimeve (pas rregullimeve të vlerës dhe provigjoneve)" që zbritet nga klasa e ekspozimit të debitorit/huamarrësit (dhe ku është e përshtatshme, pesha e rrezikut

ose shkalla e cilësisë së kredisë së debitorit) dhe për rrjedhojë i caktohet klasës së ekspozimit (dhe ku është e përshtatshme, pesha e rrezikut ose shkalla e cilësisë së kredisë së debitorit) të ofruesit të mbrojtjes.

E njëjta shumë do të plotësohet si flukse hyrëse për të njëjtin rol (origjinues, investues dhe sponsor) në klasën e ekspozimit të ofruesit të mbrojtjes (dhe ku është e përshtatshme, pesha e rrezikut ose shkalla e cilësisë së kredisë së debitorit).

Kolona 110 - Totali i flukseve hyrëse

Pozicionet e titullzimit që janë letra me vlerë të borxhit dhe janë përdorur si kolateral i pranuar financiar, në përputhje me nenin 49, pika 1 të rregullores dhe kur përdoret metoda e thjeshtë e kolateralit financiar, duhet të raportohen si flukse hyrëse në këtë kolonë.

Kolona 120 - Ekspozimi neto pas efektit të zëvendësimit si rezultat i teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, përpara aplikimit të faktorëve të konvertimit

Në këtë kolonë plotësohet shuma e ekspozimit të caktuar në klasën përkatëse të ekspozimit dhe të peshës së rrezikut, pasi janë marrë në konsideratë flukset hyrëse dhe dalëse si rezultat i teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit, e cila llogaritet duke zbritur nga kolona 070, shumën totale në kolonën 100 dhe duke shtuar shumën e kolonës 110 (070-100+110).

Kolona 130 - Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë që ndikojnë në vlerën e ekspozimit: Vlera e rregulluar me mbrojtjen e financiar të kredisë, sipas metodës gjithëpërfshirëse të kolateralit financiar

Nenet 58-67 të rregullores.

Vlerat e raportuara duhet të përfshijnë edhe *credit linked notes*.

Kolona 140 - Vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (E): llogaritet si (120-130)*

Në këtë kolonë raportohet vlera e ekspozimit të pozicioneve të titullzimit, llogaritur në përputhje me nenin 103, por pa aplikuar faktorët e konvertimit të parashikuar në shkronjën "b" të pikës 1 të nenit 103.

Kolona 150 - nga e cila: subjekt i një faktori konvertimi prej 0%

Neni 103, pika 1, shkronja "b".

Për qëllime raportimi, vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (E*) do të raportohet për faktorin e konvertimit prej 0%.

Kolona 160 - Zbritje të pakthyeshme nga çmimi i blerjes

Në përputhje me nenin 103, pika 1, shkronja "d" e rregullores, një bankë origjinuese mund të zbresë nga vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi të cilit i është caktuar një peshë rreziku 1250%, çdo zbritje të pakthyeshme nga çmimi i blerjes që lidhet me ekspozimin bazë, në masën që një zbritje e tillë ka shkaktuar reduktimin e kapitalit rregullator.

Kolona 170 - Rregullime specifike të rrezikut të kredisë të ekspozimeve bazë

Në përputhje me nenin 103, pika 1, shkronja "d" e rregullores, një bankë origjinuese mund të zbresë nga vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi, të cilit i është caktuar një peshë rreziku 1250% ose është zbritur nga kapitali bazë i nivelit të parë, shumën e rezervave për mbulimin e humbjeve të ekspozimeve bazë, në përputhje me nenin 9 të rregullores.

Kolona 180 - Vlera e ekspozimit

Në këtë kolonë plotësohet vlera e ekspozimit, e llogaritur në përputhje me nenin 103 të rregullores.

Kolona 190 - Vlera e ekspozimit që zbritet nga kapitali rregullator

Në përputhje me nenin 99, pika 1, shkronja "b", nenin 100, pika 1, shkronja "b" dhe nenin 108, pika 1 të rregullores, plotësohet vlera e pozicioneve të titullzuara, të cilave iu është caktuar një peshë rreziku 1250%, të cilat banka nuk i përfshin në shumën e ekspozimeve

të ponderuara me rrezikun, por i zbrit nga kapitali rregullator, sipas rregullores "Për kapitalin rregullator të bankës".

Kolona 200 – Vlera e ekspozimit subjekt i ponderimit me rrezik

Bankat plotësojnë në këtë kolonë vlerën e ekspozimit të llogaritur si diferencë e kolonave 180 dhe 190.

Kolonat 210–260 - Ndarja e ekspozimeve subjekt i ponderimit me rrezik, sipas peshave të rrezikut.

Ekspozimet ndahen sipas klasave të rrezikut.

Për peshën e rrezikut 1250% (W e panjohur), neni 113, pika 2 e rregullores parashikon që pozicionet në titullzim do të ponderohen me 1250%, kur banka nuk njih vonesat për 5% ose më pak të ekspozimeve bazë në grupin e ekspozimeve bazë (*pool*).

Kolona 270: Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik për rastet e tjera (pesha e rrezikut 1250%)

Në këtë kolonë plotësohet vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik, në rastet kur nuk aplikohet asnjë nga metodat (SEC-SA apo SEC-ERBA) dhe pozicioneve në titullzim i caktohet një peshë rreziku prej 1250%, në përputhje me parashikimet në nenin 109, pika 6 të rregullores.

Kolona 280: Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik metoda SEC-SA

Në këtë kolonë plotësohet shuma totale e ponderuar me rrezik, e llogaritur në përputhje me nënkreun II të kreut V të rregullores, si shumë e prodhimeve të ekspozimeve individuale prej kolonave 210-260 dhe peshave të rrezikut korresponduese, para rregullimeve për mospërputhjet e maturitetit ose kërkesave të kujdeshme, dhe duke përjashtuar çdo ekspozim të ponderuar me rrezik që i korrespondon ekspozimeve të rishpërndara me anë të flukseve dalëse (*outflow*) në formularët e tjerë.

Kolona 290 – Nga të cilat: Titullzime sintetike

Për titullzimet sintetike me mospërputhje në maturitet, shuma që do të raportohet në këtë kolonë nuk konsideron mospërputhjet në maturitet.

Kolona 300 – Rregullime të vlerës së ekspozimit të ponderuar me rrezik për mospërputhjet në maturitet

Mospërputhjet e maturitetit për titullzimet sintetike $RW^* - RW_{SP}$, midis mbrojtjes së kredisë me anë të së cilës është arritur transferimi i rrezikut dhe ekspozimeve të titullzuara, llogariten në përputhje me nenin 107 të rregullores. Rregullimet e vlerës së ekspozimit të ponderuar me rrezik për mospërputhjet në maturitet përfshihen në këtë kolonë, me përjashtim të rasteve kur segmentet (tranzhet) janë subjekt i një peshe rreziku prej 1250%, ku shuma që duhet të raportohet është 0. Shuma e RW_{SP} përfshin jo vetëm shumën e ekspozimeve të ponderuara me rrezik të raportuara nën kolonën 280, por përfshin edhe shumën e ekspozimeve të ponderuara me rrezik që i korrespondojnë ekspozimeve të shpërndara nëpërmjet flukseve dalëse (*outflow*) në formularët e tjerë.

Kolona 310 - Rregullime të vlerës së ekspozimit kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në nënkreun III të kreut V të rregullores

Në përputhje me nenin 119 të rregullores, kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në nënkreun III të kreut V të rregullores, Banka e Shqipërisë mund të vendosë proporcionalisht, një peshë rreziku shtesë prej jo më pak se 250% të peshës së rrezikut, por jo më të lartë se 1250%, që do t'i aplikohet pozicionit përkatës të titullzimit, në mënyrën e përcaktuar në kreun V të rregullores.

Kolona 320 - Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik para aplikimit të peshës maksimale të rrezikut

Shuma totale e ekspozimeve të ponderuara me rrezik për pozicionet e titullzuara, e llogaritur në përputhje me nënkreun II të kreut V të rregullores, përpara aplikimit të kufizimeve të specifikuara në nenin 115 dhe 116.

Kolona 330 – Reduktime për shkak të peshës maksimale të rrezikut

Në përputhje me nenin 115 të rregullores, një bankë që ka dijani në çdo moment për përbërjen e ekspozimeve bazë, i cakton pozicioneve *senior* të titullzimit, një peshë maksimale rreziku të barabartë me peshën mesatare të ponderuar të rrezikut të ekspozimeve të cilat do t'u aplikoheshin ekspozimeve bazë, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.

Kolona 340 – Reduktime për shkak të aplikimit të kërkesës maksimale për kapital

Në përputhje me nenin 116 të rregullores, një bankë origjinuese ose një sponsor që përdor metodën standarde (SEC-SA) ose metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) mund të aplikojë një kërkesë maksimale për kapital për pozicionin e titullzimit, të barabartë me kërkesën për kapital që do të llogaritej në përputhje me kreun III të rregullores, në lidhje me ekspozimet bazë, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.

Kolona 350 – Shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik

Në këtë kolonë raportohet shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik, e përlllogaritur në përputhje me kërkesat e nënkreut II të kreut V të rregullores, duke konsideruar peshën totale të rrezikut të përcaktuar në nenin 102, pika 6.

Kolona 350 llogaritet duke zbritur nga kolona 320, kolonat 330 dhe 340 (320-330-340).

Kolona 360 - Zëra memorandumi: shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik që i korrespondon flukseve dalëse nga titullzimet tek klasat e tjera të ekspozimeve.

Në këtë kolonë raportohet shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezik që rrjedh nga ekspozimet e rishpërndara te ofruesi i zbutjes së rrezikut, dhe si të tilla që janë raportuar në formularin përkatës dhe që janë konsideruar në përlllogaritjen e peshës maksimale të rrezikut për pozicionet e titullzimit.

Bankat duhet të raportojnë ekspozimet në titullzime sipas kolonave dhe të analizojnë fushat që mbulohen nga një aktivitet i tillë nëpër rreshta sipas rolit që merret përsipër në titullzim.

2.2.3 Përmbajtja e rreshtave

Formulari CR SEC SA përmban 15 rreshta, të cilët janë të ndarë në tre grupe kryesore, që mbledhin të dhëna mbi ekspozimet e origjinuara/sponsorizuara/të mbajtura ose të blera nga origjinuesit, investuesit dhe sponsorët. Për secilin prej tyre, informacioni do të ndahet në zëra të bilancit, zëra jashtë bilancit dhe derivativë, si dhe nëse është rritullzim.

Rreshti 010 – Ekspozimi total

Vlera në rreshtin 10 duhet të jetë e barabartë me shumën e ekspozimeve totale të bankës në titullzime dhe rritullzime. Ky rresht përmbledh të gjithë informacionin e raportuar nga origjinuesit, sponsorët dhe investuesit në rreshtat e mëposhtëm.

Rreshti 020 – Pozicione titullzimi

Në këtë rresht raportohet shuma totale e pozicioneve në titullzim, siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "c", pika 47, të cilat nuk janë rritullzuar siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "c", pika 45/4 të rregullores.

Rreshti 030, 070, 0110, 0150 – Pozicione rritullzimi

Në këto rreshta raportohet shuma totale e pozicioneve në rritullzim.

Rreshti 040 – Origjinuesi: Ekspozimi total

Në këtë rresht përmbledhet informacioni mbi ekspozimet e titullzuara për zërat në bilanc si dhe ekspozimet jashtë bilancit dhe derivativët, së bashku me pozicionet e rritullzimit për të cilat banka është në rolin e origjinuesit, siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "c", pika 48 të rregullores.

Rreshtat 050, 090, 0130 – Pozicione titullzimi: Zërat në bilanc

Në përputhje me nenin 103, pika 1, shkronja "a" të rregullores, vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi të regjistruar në bilanc, do të jetë vlera e tij kontabël pas zbritjes së rezervave për mbulimin e humbjeve për pozicionin e titullzimit, në përputhje me nenin 9 të rregullores.

Rreshtat 060, 0100, 0140 – Pozicione titullzimi: Zërat jashtë bilancit

Këto rreshta përmbledhin informacion mbi pozicionet e titullzimit jashtë bilancit dhe pozicionet e titullzimit që rrjedhin nga instrumente derivative, subjekt i një faktori konvertimi sipas kuadrit rregullativ të titullzimit. Vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi jashtë bilancit është vlera e tij nominale pasi i zbriten rezervat specifike përkatëse për mbulimin e humbjeve për pozicionin e titullzimit, e shumëzuar me një faktor konvertimi 100%, nëse nuk specifikohet ndryshe.

Pozicionet e titullzimit jashtë bilancit që rrjedhin nga një instrument derivativ i listuar në Aneksin 4 të rregullores, do të përcaktohen në përputhje me Kreun VI të rregullores. Vlera e ekspozimit për rrezikun e kredisë së kundërpartisë së një instrumenti derivativ të listuar në Aneksin 4 do të përcaktohet në përputhje me kreun VI të rregullores.

Për lehtësirat e likuiditetit, angazhimet e kredive dhe paradhëniet *cash*, banka duhet të raportojë shumën e patërhequr.

Për *swap* të normave të interesit dhe kursit të këmbimit, raportohet vlera e ekspozimit e llogaritur sipas nenit 103, pika 1 të rregullores.

Rreshti 080 – Investuesi: Ekspozimi total

Në këtë rresht përmbledhet informacioni mbi ekspozimet e titullzuara për zërat në bilanc si dhe ekspozimet jashtë bilancit dhe derivativët, së bashku me pozicionet e rritullzimit për të cilat banka është në rolin e investuesit, siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "c", pika 55 të rregullores.

Rreshti 0120 – Sponsorit: Ekspozimi total

Në këtë rresht përmbledhet informacioni mbi ekspozimet e titullzuara për zërat në bilanc si dhe ekspozimet jashtë bilancit dhe derivativët, së bashku me pozicionet e rritullzimit për të cilat banka është në rolin e sponsorit, siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "c", pika 49 të rregullores. Nëse sponsori titullzon gjithashtu aktivet e tij, ai duhet të plotësojë rreshtat ku raportohet ekspozimi në rolin e origjinuesit, me informacion mbi aktivet e veta të titullzuara.

Bankat, të cilat kanë investime në titullzime, në këtë formular do të plotësojnë vetëm qelizat e ngjyrosura me të verdhë.

2.3 Formulari CR SEC ERBA-Titullzimi

2.3.1 Të përgjithshme

Kur banka është origjinuese e titullzimit, ajo plotëson informacionin përkatës në formularin CR SEC ERBA për ekspozimet e lidhura me transaksionet e titullzimit, për të gjitha titullzimet për të cilat njihet transferimi i një pjese të konsiderueshme të rrezikut të kredisë. Kur banka është në rolin e investuesit duhet të raportohen të gjitha ekspozimet.

Ky formular plotësohet në mënyrë të veçantë për ekspozimet e lidhura me titullzimet tradicionale dhe ato sintetike të regjistruara në librin e bankës, të cilën e përcaktojnë në fushën "Lloji i titullzimit".

Raportimi varet nga roli që marrin bankat në procesin e titullzimit. Për këto arsye raportimi i zërave në formular ndryshon në varësi të faktit nëse banka është në rolin e origjinuesit, investuesit apo sponsorit.

Në fushën ECAI e emëruar, bankat pasqyrojnë emrin e të gjitha ECAI-ve të emëruara për vlerësimin e të tilla ekspozimeve.

Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Ky formular raportohet çdo tremujor.

2.3.2 Përmbajtja e kolonave

Formulari CR SEC ERBA përmban 56 kolona përbërja e të cilave është si më poshtë:

Kolona 010 - Shuma totale e ekspozimeve të titullzuara të origjinuara

Kjo kolonë plotësohet vetëm nga bankat që kanë rolin e origjinuesit në një titullzim. Në këtë kolonë bankat plotësojnë tepricën (*outstanding amount*) në datën e raportimit, të të gjithë pozicioneve të titullzuara të origjinuara gjatë transaksioneve të titullzimit, pavarësisht se kush i mban pozicionet.

Kështu, bankat raportojnë si ekspozimet e titullzuara në bilanc (obligacionet, obligacionet e varura), ashtu edhe ekspozimet jashtë bilancit (linjat e varura të kredisë, lehtësirat e likuiditetit dhe derivativët financiarë), që kanë origjinuar gjatë procesit të titullzimit.

Në rastin e një titullzimi tradicional ku origjinuesi nuk mban ndonjë pozicion, origjinuesi nuk do ta konsiderojë këtë titullzim për efekt raportimi. Për këtë qëllim, pozicioni i titullzimit i mbajtur nga origjinuesi do të përfshijë klauzolat e amortizimit të hershëm, siç përcaktohet në neni 4, shkronja "c", pika 63 të rregullores, në titullzimin e ekspozimeve qarkulluese.

Kolonat 020-040: Titullzimi sintetik- Mbrojtja e kredisë së ekspozimeve të titullzuara

Kolonat 020-040 i referohen mbrojtjes së kredisë të një titullzimi sintetik, me anë të së cilës arrihet segmentimi (*tranching*) i ekspozimeve të titullzuara. Vetëm bankat origjinuese në një titullzim sintetik i plotësojnë këto kolona. Mbrojtja e kredisë nuk përfshin rregullimet si rezultat i mospërputhjeve në maturitet (sipas kërkesave të neneve 106 dhe 107 të rregullores).

Kolona 020 dhe 030 i referohen mbrojtjes së financuar dhe të pafinancuar të kredisë.

Kolona 020 – Mbrojtja e financuar e kredisë (CVA)

Banka plotëson vlerën e mbrojtjes së financuar të kredisë siç përcaktohet në nenin 59 të rregullores. Për kolateralin financiar bankat mund të përdorin vetëm metodën gjithëpërfshirëse të kolateralit financiar. Për këtë arsye, vlera e kolateralit në këtë kolonë paraqitet e rregulluar për luhatshmërinë dhe mospërputhjet në maturitet, siç përcaktohet në nenin 59 të rregullores. *Credit linked notes* trajtohen si mbrojtje e financuar e kredisë sipas nenit 90, pika 2 të rregullores.

Kolona 030 - Mbrojtja e pafinancuar e kredisë: Vlera e rregulluar (G)*

Sipas rregullit të përgjithshëm për "flukset hyrëse" dhe "flukset dalëse", shumat e raportuara në këtë kolonë do të shfaqen si "flukse hyrëse" në formularin përkatës të rrezikut të kredisë (CR SA) dhe në klasën e ekspozimit të cilës banka raportuese i shpërndan ofruesin e mbrojtjes (d.m.th. pala e tretë tek e cila transferohet segmenti (transhi) me anë të mbrojtjes së pafinancuar të kredisë).

Banka plotëson vlerën e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë të rregulluar për çdo mospërputhje monedhash (G*), sipas nenit 91, pika 1 të rregullores.

Kolona 040 – Vlera nominale (notional) e mbajtur ose e riblerë e mbrojtjes së kredisë

Bankat raportojnë në këtë kolonë, vlerat nominale të mbrojtjes së kredisë, që origjinuesi si blerës i kolateralit mban ose riblen nga ofruesit e kolateralit. Efektet e rregullimeve të luhatshmërisë siç përcaktohen në nenet 58 dhe 59 të rregullores, nuk merren në konsideratë për llogaritjen e vlerës së mbajtur apo të riblerë të mbrojtjes së kredisë.

Kolona 050- Pozicionet e titullzimit: Ekspozimi origjinal para faktorëve të konvertimit

Bankat plotësojnë vlerën kontabël të pozicioneve individuale të titullzuara, në përputhje me nenin 103, pika 1 dhe 2, pa aplikuar rregullimet e vlerës apo provigjonet dhe faktorët e konvertimit, dhe pa aplikuar zbritjet e pakthyeshme nga çmimi i blerjes të ekspozimeve të titullzuara, siç përcaktohet në nenin 103, pika 1, shkronja "d" dhe pa aplikuar rregullimet e vlerës apo provigjonet për pozicionet e titullzimit. Origjinuesi, i cili përdor titullzimin sintetik në formën e zërave të bilancit dhe/ose "interetit të investitorit", e llogarit pozicionin sipas kolonave 010-020-030+040. Kështu, vlera e ekspozimit plotësohet pasi janë marrë në konsideratë flukset hyrëse dhe dalëse si rezultat i mbrojtjes së kredisë me anë të të cilave është arritur segmentimi (*tranching*).

Netimi është i rëndësishëm vetëm në rast të kontratave derivative të shumëfishta të ofruara tek i njëjti entitet me qëllim të posaçëm titullzimi (SSPE).

Kolona 060 – Rregullimet e vlerës dhe provigjonet

Plotësohet shuma e rregullimeve të vlerës dhe provigjoneve për zërat e bilancit dhe jashtë bilancit vetëm për pozicionet e titullzimit, në përputhje me nenin 103 të rregullores. Nuk do të konsiderohet rregullimi i vlerës për ekspozimet e titullzuara.

Kolona 070 - Vlera neto e ekspozimeve (pas rregullimeve të vlerës dhe provigjoneve)

Kjo kolonë do të përfshijë vlerën e ekspozimit në pozicionet e titullzimit të llogaritura në përputhje me nenin 103, pika 1 dhe 2, neto nga rregullimet e vlerës dhe provigjonet, pa aplikuar faktorët e konvertimit dhe zbritjet e pakthyeshme nga çmimi i blerjes të ekspozimeve të titullzuara, siç përcaktohet në nenin 103, dhe neto nga rregullimet e vlerës dhe provigjonet për pozicionin e titullzimit. Vlera neto e ekspozimeve llogaritet si diferencë e kolonës 050 dhe 060, pa aplikuar faktorët e konvertimit.

Kolonat 080-110 - Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit

Bankat do të raportojnë në kolonat 080-110, informacion mbi teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë që reduktojnë rrezikun e kredisë së ekspozimeve, si rezultat i efektit të zëvendësimit të ekspozimit, ku peshat e rrezikut për pjesën e mbrojtur zëvendësohet me peshën e rrezikut të kolateralit (që do të thotë ofruesi i kolateralit). Kolaterali që ka efekt në vlerën e ekspozimit (nëse përdoret si teknikë e zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit), do të kufizohet në vlerën e ekspozimit.

Kolona 080 - Mbrojtja e pafinancuar e kredisë - Vlera e rregulluar (Ga)

Bankat plotësojnë vlerën e mbrojtjes së pafinancuar të kredisë, të rregulluar për çdo mospërputhje maturiteti dhe monedhe, sipas neneve 90 deri në 92 të rregullores.

Kolona 090 - Mbrojtja e financuar e kredisë

Mbrojtja e financuar e kredisë siç përcaktohet në nenin 4, shkronja "b", pika 25 të rregullores dhe referuar në nenin 104, pika 2 dhe siç rregullohet në nenet 49, 68 dhe 77 të rregullores. Për kolateralin financiar, kjo kolonë plotësohet vetëm nga bankat që përdorin metodën e thjeshtë të kolateralit financiar, sipas neneve 53-56 të rregullores.

Credit linked notes dhe marrëveshjet e netimit në bilanc do të trajtohen si kolateral *cash*, sipas nenit 90, pika 2 dhe nenit 70 të rregullores.

Kolona 100 - Totali i flukseve dalëse

Nenet 54 dhe 95 të rregullores.

Plotësohet shuma e kolateralizuar për secilin prej roleve që ka një bankë në titullzim (origjinues, investitor etj). Flukset dalëse korrespondojnë me pjesën e mbuluar të kolonës "Vlera neto e ekspozimeve (pas rregullimeve të vlerës dhe provigjoneve)" që zbritet nga klasa e ekspozimit të debitorit/huamarrësit (dhe ku është e përshtatshme, pesha e rrezikut ose shkalla e cilësisë së kredisë së debitorit) dhe për rrjedhojë i caktohet klasës së ekspozimit (dhe ku është e përshtatshme, pesha e rrezikut ose shkalla e cilësisë së kredisë së debitorit) të ofruesit të mbrojtjes.

E njëjta shumë do të plotësohet si flukse hyrëse për të njëjtin rol (origjinues, investues dhe sponsor) në klasën e ekspozimit të ofruesit të mbrojtjes (dhe ku është e përshtatshme, pesha e rrezikut ose shkalla e cilësisë së kredisë së debitorit).

Kolona 110 - Totali i flukseve hyrëse

Pozicionet e titullzimit që janë letra me vlerë të borxhit dhe janë përdorur si kolateral i pranuar financiar në përputhje me nenin 49, pika 1 të rregullores dhe kur përdoret metoda e thjeshtë e kolateralit financiar, duhet të raportohen si flukse hyrëse në këtë kolonë.

Kolona 120 - Ekspozimi neto pas efektit të zëvendësimit si rezultat i teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë, përpara aplikimit të faktorëve të konvertimit

Në këtë kolonë plotësohet shuma e ekspozimit të caktuar në klasën përkatëse të ekspozimit dhe të peshës së rrezikut, pasi janë marrë në konsideratë flukset hyrëse dhe dalëse si rezultat i teknikave të zbutjes së rrezikut të kredisë me efekt zëvendësimi të ekspozimit, e cila llogaritet duke zbritur nga kolona 070, shumën totale në kolonën 100 dhe duke shtuar shumën e kolonës 110 (070-100+110).

Kolona 130 - Teknikat e zbutjes së rrezikut të kredisë që ndikojnë në vlerën e ekspozimit: Vlera e rregulluar me mbrojtjen e financuar të kredisë, sipas metodës gjithëpërfshirëse të kolateralit financiar

Nenet 58-67 të rregullores.

Vlerat e raportuara duhet të përfshijnë edhe *credit linked notes*.

Kolona 140 - Vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (E): llogaritet si (120-130).*

Në këtë kolonë raportohet vlera e ekspozimit të pozicioneve të titullzimit, llogaritur në përputhje me nenin 103, por pa aplikuar faktorët e konvertimit të parashikuar në shkronjën "b" të pikës 1 të nenit 103 të rregullores.

Kolona 150 - Nga e cila: subjekt i një faktori konvertimi prej 0%

Neni 103, pika 1, shkronja "b".

Për qëllime raportimi, vlera e ekspozimit e rregulluar plotësisht (E*) do të raportohet për faktorin e konvertimit prej 0%.

Kolona 160 - Zbritje të pakthyeshme nga çmimi i blerjes

Në përputhje me nenin 103, pika 1, shkronja "d" e rregullores, një bankë origjinuese mund të zbresë nga vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi, të cilit i është caktuar një peshë rreziku 1250%, çdo zbritje të pakthyeshme nga çmimi i blerjes që lidhet me ekspozimin bazë në masën që një zbritje e tillë ka shkaktuar reduktimin e kapitalit rregullator.

Kolona 170 - Rregullime specifike të rrezikut të kredisë të ekspozimeve bazë

Në përputhje me nenin 103, pika 1, shkronja "d" e rregullores, një bankë origjinuese mund të zbresë nga vlera e ekspozimit të një pozicioni titullzimi, të cilit i është caktuar një peshë rreziku 1250% ose është zbritur nga kapitali bazë i nivelit të parë, shumën e rezervave për mbulimin e humbjeve të ekspozimeve bazë, në përputhje me nenin 9 të rregullores .

Kolona 180 - Vlera e ekspozimit

Në këtë kolonë plotësohet vlera e ekspozimit, e llogaritur në përputhje me nenin 103 të rregullores.

Kolona 190 - Vlera e ekspozimit që zbritet nga kapitali rregullator

Në përputhje me nenin 99, pika 1, shkronja "b", nenin 100, pika 1, shkronja "b" dhe nenin 108, pika 1 të rregullores, plotësohet vlera e pozicioneve të titullzuara, të cilave iu është caktuar një peshë rreziku 1250%, të cilat banka nuk i përfshin në shumën e ekspozimeve të ponderuara me rrezikun, por i zbret nga kapitali rregullator, sipas rregullores "Për kapitalin rregullator të bankës".

Kolona 200 – Vlera e ekspozimit subjekt i ponderimit me rrezik

Bankat plotësojnë në këtë kolonë vlerën e ekspozimit të llogaritur si diferencë e kolonave 180 dhe 190.

Kolonat 210 – 420 - Ndarja e ekspozimeve subjekt i ponderimit me rrezik sipas peshave të rrezikut

Raportimi bazohet në përcaktimet e nenit 114 të rregullores.

Për pozicionet e titullzimit për të cilat mund të përdoret një vlerësim i derivuar, siç parashikohet në nenin 109, pika 2 të rregullores përdoret metoda e bazuar në vlerësimin e jashtëm të kredisë (SEC-ERBA) dhe raportohen si pozicione të vlerësuara.

Ekspozimet subjekt i ponderimit me rrezik do të ndahet në klasa të cilësisë së kredisë, sipas vlerësimit afatshkurtër dhe vlerësimit afatgjatë, sipas përcaktimeve në tabelën 13 dhe 14 të nenit 114 të rregullores.

Kolona 430 – Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik

Në këtë kolonë plotësohet shuma totale e ponderuar me rrezik, e llogaritur në përputhje me nënkreun II të kreut V të rregullores, si shumë e prodhimeve të ekspozimeve individuale prej kolonave 210-420 dhe peshave të rrezikut korresponduese, para rregullimeve për mospërputhjet e maturitetit ose kërkesave të kujdeshme, dhe duke përjashtuar çdo ekspozim të ponderuar me rrezik që i korrespondon ekspozimeve të rishpërndara me anë të flukseve dalëse (*outflow*) në formularët e tjerë.

Kolonat 440 – 480 – Shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezik: Ndarë sipas arsyes për aplikimin e metodës SEC-ERBA

Për çdo pozicion titullzimi, banka duhet të konsiderojë një nga opsionet e përcaktuara në kolonat 440-480.

Kolona 440 - Kredi për automjete, leasing automjetesh dhe leasing pajisjesh

Raportimi do bazohet në kërkesat e nenit 109, pika 2, shkronja "b" të rregullores.

Të gjitha kreditë për automjete, leasing automjetesh dhe leasing pajisjesh duhet të raportohen në këtë kolonë, edhe nëse ato kualifikohen në parashikimet e nenit 109, pika 2, shkronja "a" të rregullores.

Kolona 450 – Mundësia e aplikimit të metodës SEC-ERBA

Raportimi bazohet në kërkesat e nenit 109, pika 3 të rregullores.

Kolona 460 - Pozicionet sipas nenit 109, pika 2, shkronja "a" e rregullores

Raportimi bazohet në kërkesat e nenit 109, pika 2, shkronja "a" të rregullores.

Kolona 470 - Pozicionet sipas nenit 109, pika 4 të rregullores

Në këtë kolonë raportohen pozicionet e titullzimit, në rastet kur Banka e Shqipërisë mund të mos lejojë bankën që të aplikojë metodën standarde (SEC-SA), sipas nenit 109, pika 4 të rregullores.

Kolona 480 - Përdorimi i hierarkisë së metodave

pozicionet e titullzimit ku aplikimi i metodës SEC-ERBA bazohet në ndjekjen e hierarkisë së metodave, sipas përcaktimeve në nenin 109, pika 1 të rregullores.

Kolona 490 - Nga të cilat: Titullzime sintetike

Për titullzimet sintetike me mospërputhje në maturitet, shuma që do të raportohet në këtë kolonë nuk konsideron mospërputhjet në maturitet.

Kolona 500 - Rregullimet e vlerës së ekspozimit të ponderuar me rrezik për mospërputhjet në maturitet

Mospërputhjet e maturitetit për titullzimet sintetike RW^* - RW_{SP} , midis mbrojtjes së kredisë me anë të së cilës është arritur transferimi i rrezikut dhe ekspozimeve të titullzuara, llogariten në përputhje me nenin 107 të rregullores. Rregullimet e vlerës së ekspozimit të ponderuar me rrezik për mospërputhjet në maturitet përfshihen në këtë kolonë, me përjashtim të rasteve kur segmentet (transhet) janë subjekt i një peshe rreziku prej 1250%, ku shuma që duhet të raportohet është 0. Shuma e RW_{SP} përfshin jo vetëm shumën e ekspozimeve të ponderuara me rrezik të raportuara nën kolonën 430, por përfshin edhe shumat e ekspozimeve të ponderuara me rrezik që i korrespondojnë ekspozimeve të shpërndara nëpërmjet flukseve dalëse (*outflow*) në formularët e tjerë.

Kolona 510 - Rregullime të vlerës së ekspozimit kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në nënkreun III të kreut V të rregullores

Në përputhje me nenin 119 të rregullores, kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në nënkreun III të kreut V të rregullores, Banka e Shqipërisë mund të vendosë proporcionalisht, një peshë rreziku shtesë prej jo më pak se 250% të peshës së rrezikut, por jo më të lartë se 1250%, që do t'i aplikohet pozicionit përkatës të titullzimit, në mënyrën e përcaktuar në kreun V të rregullores.

Kolona 520 - Vlera e ekspozimit e ponderuar me rrezik para aplikimit të peshës maksimale të rrezikut

Shuma totale e ekspozimeve të ponderuara me rrezik për pozicionet e titullzuara, e llogaritur në përputhje me nënkreun II të kreut V të rregullores, përpara aplikimit të kufizimeve të specifikuara në nenin 115 dhe 116 të rregullores.

Kolona 530 - Reduktime për shkak të peshës maksimale të rrezikut

Në përputhje me nenin 115 të rregullores, një bankë që ka dijani në çdo moment për përbërjen e ekspozimeve bazë, i cakton pozicioneve senior të titullzimit, një peshë maksimale rreziku të barabartë me peshën mesatare të ponderuar të rrezikut të ekspozimeve të cilat do t'u aplikoheshin ekspozimeve bazë, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.

Kolona 540 - Reduktime për shkak të aplikimit të kërkesës maksimale për kapital

Në përputhje me nenin 116 të rregullores, një bankë origjinuese ose një sponsor që përdor metodën standarde (SEC-SA) ose metodën e bazuar në vlerësimin e jashtëm (SEC-ERBA) mund të aplikojë një kërkesë maksimale për kapital për pozicionin e titullzimit, të barabartë me kërkesën për kapital që do të llogaritej në përputhje me kreun III të rregullores, në lidhje me ekspozimet bazë, sikur këto ekspozime bazë të mos ishin titullzuar.

Kolona 550 - Shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik

Në këtë kolonë raportohet shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik, e përllogaritur në përputhje me kërkesat e nënkreut II të kreut V të rregullores, duke konsideruar peshën totale të rrezikut të përcaktuar në nenin 102, pika 6 të rregullores.

Kolona 550 llogaritet duke zbritur nga kolona 520, kolonat 530 dhe 540 (520-530-540).

Kolona 560 - Zëra memorandumi: shuma totale e ekspozimit e ponderuar me rrezik që i korrespondon flukseve dalëse nga titullzimet tek klasat e tjera të ekspozimeve.

Në këtë kolonë raportohet shuma e ekspozimeve të ponderuara me rrezik që rrjedh nga ekspozimet e rishpërndara te ofruesi i zbutjes së rrezikut, dhe si të tilla që janë raportuar në formularin përkatës dhe që janë konsideruar në përlllogaritjen e peshës maksimale të rrezikut për pozicionet e titullzimit.

Bankat duhet të raportojnë ekspozimet në titullzime sipas kolonave dhe të analizojnë fushat që mbulohen nga një aktivitet i tillë nëpër rreshta sipas rolit që merret përsipër në titullzim.

2.3.3 Përmbajtja e rreshtave

Formulari CR SEC ERBA përmban 39 rreshta. 15 rreshtat e parë (010-0150) janë të ndarë në tre grupe kryesore, që mbledhin të dhëna mbi ekspozimet e origjinuara/të sponsorizuara/të mbajtura ose të blera nga origjinuesit, investuesit dhe sponsorët. Për secilin prej tyre, informacioni do të ndahet në zëra të bilancit, zëra jashtë bilancit dhe derivativë, si dhe nëse ekspozimi është rritullzim.

Rreshtat 010-0150

Rreshtat 010-0150 të formularit CR SEC ERBA do të plotësohen në të njëjtën mënyrë siç është sqaruar në seksionin 2.2.3 "Përmbajtja e rreshtave" të këtij udhëzuesi, për mënyrën e plotësimit të rreshtave përkatës të Formularit CR SEC SA.

Rreshtat 0160 – 0390 - Ndarja e ekspozimeve subjekt i ponderimit me rrezik sipas klasave të rrezikut

Këto rreshta përmbledhin informacion mbi pozicionet aktuale (tepricën e pozicioneve) në datën e raportimit, për të cilat është caktuar një vlerësim rreziku sipas klasave të cilësisë së kredisë, të parashikuara në Tabelat 13 dhe 14 të nenit 114 të rregullores, në datën e origjinimit.

Këto rreshta do të plotësohen për kolonat 180-480.

Bankat, të cilat kanë investime në titullzime, në këtë formular do të plotësojnë vetëm qelizat e ngjyrosura me të verdhë.

3 Kërkesa për kapital për rrezikun e tregut

3.1 Formulari MKR SA TDI – Rreziku i pozicionit të titujve të borxhit

3.1.1 Të përgjithshme

Formulari MKR SA TDI përmban informacion mbi pozicionet dhe kërkesën për kapital për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik) për titujt e borxhit në librin e tregtueshëm, si pjesë e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut.

Bankat plotësojnë këtë formular në mënyrë të veçantë për monedhat kryesore (Lekë, Euro, Usd), për të gjitha monedhat e tjera (përveç atyre kryesore) në të cilën kanë pozicione në këto instrumente në librin e tregtueshëm si dhe në total (për monedhat kryesore dhe për monedhat e tjera).

Bankat plotësojnë shenjën e monedhës në fushën "Monedha".

Në rreshtat e tabelës konsiderohen metodat e mëposhtme për llogaritjen e kërkesës për kapital.

- Rreziku i përgjithshëm: metoda e bazuar në maturitet
- Rreziku i përgjithshëm: metoda e bazuar në kohëzgjatje
- Rreziku specifik
- Rreziku specifik për pozicionet në SIK
- Rreziqet jodelta (gamma dhe vega) të lidhura me opsionet

Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Ky formular raportohet çdo gjashtëmuor.

3.1.2 Përmbajtja e kolonave

Ky formular përmban 9 kolona, me përmbajtje si më poshtë:

Kolona 010 dhe 020 - Të gjitha pozicionet (në blerje dhe në shitje)

Në kolonat 010 dhe 020 bankat plotësojnë pozicionet bruto, pa marrë në konsideratë marrëveshjet e netimit dhe pa pozicionet e derivuara nga nënshkrimi i titujve të borxhit, nga të tretët sipas nenit 167 të rregullores.

Kolonat 030 dhe 040 – Pozicionet neto (në blerje dhe në shitje)

Kolona 030 (pozicioni neto në blerje) dhe kolona 040 (pozicioni neto në shitje) i referohen pozicionit neto (në blerje apo në shitje), sipas nenit 146 të rregullores. Bankat llogarisin pozicionin neto si diferenca midis pozicionit në blerje/shitje dhe atyre në shitje/blerje në instrumentat financiare të të njëjtit lloj. Bankat plotësojnë vlerën e pozicionit neto, dmth pozicionin e kompensuar për çdo segment maturiteti.

Kolona 050 - Pozicione subjekte të kërkesës për kapital

Kjo kolonë i referohet pozicioneve të ponderuara, që janë subjekt i kërkesës për kapital, të llogaritura nën përjashtet e reflektuara në rreshtat e këtij formulari. Për metodën e bazuar në maturitet këto pozicione janë të pasqyruara në nenin 155, shkronja "c", ndërkohë që për metodën e kohëzgjatjes financiare këto pozicione janë të pasqyruara në nenin 156, shkronja "d" të rregullores.

Kolona 060 - Kërkesa për kapital

Bankat llogarisin kërkesën për kapital për secilën nga përjashtet e reflektuara në rreshtat e këtij formulari si edhe totalin e kërkesës për kapital. Totali i kërkesës për kapital, i cili pasqyrohet në rreshtin 010 "Titujt e borxhit në librin e tregtueshëm", është shuma e kërkesës për kapital për rrezikun e përgjithshëm (të pasqyruar në rreshtin 020 të po kësaj kolone në rast se banka përdor metodën e bazuar në maturitet ose në rreshtin 210, në rast se banka përdor metodën e bazuar në kohëzgjatjen financiare) dhe të kërkesës për kapital për rrezikun specifik (të pasqyruar në rreshtin 250, ku vlera në këtë rresht është shumë e rreshtave 251, 325 dhe 326), si dhe duke shtuar shumat e raportuara në rreshtat 340 dhe 350.

3.1.3 Përmbajtja e rreshtave

Në rreshtat e këtij formulari bankat raportojnë pozicionet në titujt e borxhit dhe kërkesat përkatëse për kapital duke u bazuar në kategorinë e rrezikut, maturitetin dhe metodologjinë e përdorur.

Rreshtat 012-013

Këto rreshta plotësohen vetëm për dy kolonat e para të formularit dhe përmbajnë informacion mbi pozicionet fillestare bruto të krijuara nga derivativët mbi normat e interesit dhe mbi titujt e borxhit (sipas nenit 147 të rregullores) dhe nga mjetet dhe detyrimet e tjera, vlera e të cilave varet nga ecuria e normës së interesit.

Rreshtat 020-200 - Rreziku i përgjithshëm: Metoda e bazuar në maturitet

Në këto rreshta bankat plotësojnë pozicionet në tituj të borxhit në përputhje me nenin 155, pika 1, shkronja "a" të rregullores. Kështu, bankat shpërndajnë pozicionet neto në secilën prej segmenteve të përshtatshme të maturitetit (shih tabelën 22 të rregullores), në bazë të maturitetit të mbetur në rastin e titujve të borxhit me norma fikse dhe në bazë të periudhës së mbetur, deri në vendosjen e normës së re të interesit, në rastin e titujve të borxhit me normë interesi të ndryshueshme, duke bërë dallimin midis titujve me kupon 3% dhe atyre me kupon më të lartë se 3%.

Rreshtat 210-240 - Rreziku i përgjithshëm: Metoda e bazuar në kohëzgjatjen financiare

Në këto rreshta bankat plotësojnë pozicionet në tituj të borxhit në përputhje me nenin 156, pika 1, shkronjat "a" dhe "b" të rregullores, sipas kohëzgjatjes së çdo instrumenti.

Rreshti 250 - Rreziku specifik

Në këtë rresht, në kolonën 060, bankat plotësojnë kërkesën për kapital për rrezikun specifik (shih shpjegimin për kolonën 060).

Në këtë rresht, në kolonat nga 010 deri në 040, bankat plotësojnë pozicionet në titujt e borxhit subjekt i kërkesës për kapital të rrezikut specifik, si shumë e rreshtave 260-321.

Rreshti 251 - Kërkesa për kapital për instrumentat e borxhit jo të titullzuar

Në këtë rresht bankat plotësojnë kërkesën për kapital për rrezikun specifik për titujt e borxhit, si shumë e kërkesave për kapital të katër kategorive të titujve të borxhit, të përcaktuar në rreshtat nga 260-320, si dhe për derivatet e kredisë (*n-th to default*) të vlerësuar (*rated*), të përcaktuar në rreshtin 321.

Në llogaritjen e kërkesës për kapital bankat konsiderojnë edhe reduktimet në kapital që rrjedhin si rezultat i mbrojtjes së pozicioneve me atë të derivativëve të kredisë, sipas nenit 151 të rregullores.

Rreshti 325 - Kërkesa për kapital për pozicionet e titullzuara

Ky rresht i referohet nenit 153, pika 6 të rregullores. Në këtë rresht banka plotëson ekspozimet e titullzuara në kolonat 010-040 dhe kërkesën për kapital në kolonën 060.

Rreshti 340 - Përqasje e veçantë për pozicionet në SIK

Ky rresht i referohet rrezikut të pozicionit për investimet në SIK, të cilat llogariten sipas nenit 161 të rregullores. Në këtë rresht bankat regjistrojnë pozicionet në SIK sipas kolonave individuale 010-040 dhe kërkesën për kapital në kolonën 060.

Kërkesa për kapital për pozicionet në SIK llogaritet si 32% e pozicionit neto në investimet në SIK. Në qoftë se një bankë llogarit kërkesën për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit për investimet në SIK, kërkesa për kapital do të jetë më e ulëta midis vlerës 32% të pozicionit neto dhe diferencës midis 40% të pozicionit neto dhe kërkesës për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit të llogaritur për këto pozicione.

Rreshtat 350-380 – Kërkesë shtesë për opsionet, rreziqet jodelta

Rreshti 350- Kërkesë shtesë për opsionet (rreziqe jodelta) përfaqëson shumën e kërkesës për kapital të reflektuar në rreshtat në vijim, 360-380.

Rreshti 360 - "Metoda e thjeshtë" përfaqëson kërkesën për kapital të llogaritur për ato pozicione në opsione të titujve të borxhit të specifikuar në nenin 176 të rregullores.

Rreshti 370 - "Metoda delta plus - kërkesë shtesë për rrezikun gamma" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun gamma të opsioneve të titujve të borxhit të llogaritur sipas nenit 180, pika 3 të rregullores.

Rreshti 380 - "Metoda delta plus - kërkesë shtesë për rrezikun vega" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun vega të opsioneve të titujve të borxhit të llogaritur sipas nenit 180, pika 5 të rregullores.

Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezik duke shumëzuar kërkesën totale për kapital me 12.5 dhe kjo shumë reflektohet në kolonën 070, rreshti 010.

3.2 Formulari MKR SA EQU-Rreziku i pozicionit të titujve të kapitalit

3.2.1 Të përgjithshme

Ky formular përmban informacion mbi rrezikun e pozicionit dhe kërkesën për kapital për rrezikun e pozicionit (të përgjithshëm dhe specifik) të lidhur me titujt e kapitalit në librin e tregtueshëm, si pjesë e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut. Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Ky formular raportohet çdo gjashtëmuor.

3.2.2 Përbërja e kolonave

Ky formular përmban 7 kolona si më poshtë:

Kolonat 010 dhe 020 - Pozicionet individuale (në blerje dhe në shitje)

Në kolonat 010 dhe 020, bankat plotësojnë pozicionet bruto, pa marrë në konsideratë marrëveshjet e netimit dhe pa pozicionet e derivuara nga nënshkrimi i instrumentave financiare.

Kolonat 030-040 - Pozicionet neto (në blerje dhe në shitje)

Pozicioni neto është diferenca midis pozicionit në blerje/shitje dhe atyre në shitje/blerje në instrumentat financiare të të njëjtit lloj. Bankat plotësojnë vlerën e pozicionit neto, pra pozicionin e kompensuar për çdo segment maturiteti. Gjatë plotësimit të këtyre kolonave, bankat marrin në konsideratë edhe kërkesat e nenit 167, i cili përcakton faktorët e reduktimit, aty ku këto janë të aplikueshëm.

Kolona 050 – Pozicioni neto subjekt i kërkesës për kapital

Kjo kolonë i referohet pozicioneve neto që janë subjekt i kërkesës për kapital që llogaritet nën përjashtet e reflektuara në rreshtat 010-120 të këtij formulari. Pozicioni total neto llogaritet si shumë e pozicioneve nga rreshtat 010-120 të këtij formulari në rreshtin "Tituj të kapitalit në librin e tregtueshëm".

Kërkesa për kapital në %

Kjo kolonë përmban peshat me të cilat shumëzohen pozicionet neto subjekt të kërkesës për kapital, për të përlllogaritur kërkesën përkatëse për kapital.

Kolona 060 - Kërkesa për kapital

Kolona 060 përmban kërkesën për kapital të llogaritur si prodhim i peshave në kolonën "Kërkesa për kapital në %" dhe pozicioneve neto subjekt i kërkesave për kapital nga kolona 050. Kërkesa totale për kapital është shuma e kërkesave për kapital nga rreshtat 1-6 të këtij formulari dhe pasqyrohet në rreshtat "Tituj të kapitalit në librin e tregtueshëm".

3.2.3 Përbërja e rreshtave

Ky formular përmban rreshta me përmbajtjen e mëposhtme:

Rreshti 020 - Rreziku i përgjithshëm

Rreshti "Rreziku i përgjithshëm" përmban pozicionet në tituj të kapitalit të përlllogaritura në përputhje me nenet 159 dhe 160 të rregullores. Në rreshtat individualë 021 dhe 022 bankat plotësojnë pozicionet e treguara në kolonat 010-070. Në rreshtin 020 plotësohen shumat përkatëse të rreshtave 021 dhe 022.

Rreshti 030 - Kontrata të së ardhmes që bazohen në indekset e aksioneve të tregtueshme në bursë, gjerësisht të diversifikueshme, subjekte të një përqsajeje të veçantë

Bankat plotësojnë rreshtin 030 me pozicionet në tituj të kapitalit dhe kontrata të së ardhmes të indeksit të kapitalit që tregtohen në bursa të njohura, dhe që përfaqësojnë indekse gjerësisht të diversifikuara aksionesh, të cilat janë subjekt i një qasjeje të veçantë, të përlllogaritura në përputhje me nenin 160 të rregullores.

Rreshti 040 - Aksione të tjera përveç atyre të përcaktuara në rreshtin 030

Bankat plotësojnë rreshtin 040 me pozicionet në tituj të tjerë të kapitalit, të ndryshëm nga kontratat e së ardhmes të indeksit të kapitalit që tregtohen në bursa të njohura dhe që përfaqësojnë indekse gjerësisht të diversifikuara aksionesh, të përlllogaritura në përputhje me nenin 159 të rregullores.

Rreshti 050 - Rreziku specifik

Rreshti "Rreziku specifik" përmban pozicione në tituj të kapitalit që janë subjekt i përlllogaritjes së rrezikut specifik në përputhje me nenet 158 dhe 160 të rregullores.

Rreshti 080 - Përqsaje e veçantë për pozicionet në SIK

Ky rresht i referohet rrezikut të pozicionit për investimet në SIK-të, sipas nenit 161 të rregullores. Në këtë rresht bankat regjistrojnë pozicionet në SIK sipas kolonave individuale 010-040 dhe kërkesën për kapital në kolonën 060.

Kërkesa për kapital për pozicionet në SIK llogaritet si 32% e pozicionit neto në investimet në SIK. Në qoftë se një bankë llogarit kërkesë për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit për investimet në SIK, kërkesa për kapital do të jetë më e ulëta midis vlerës 32% të pozicionit neto dhe differencës midis 40% të pozicionit neto dhe kërkesës për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit të llogaritur për këto pozicione.

Rreshtat 090-120 – Kërkesë shtesë për opsionet, rreziqet jo-delta.

Rreshti 090 - Kërkesë shtesë për opsionet (rreziqe jo-delta) përfaqëson shumën e kërkesës për kapital të reflektuar në rreshtat në vijim, 100-120.

Rreshti 100 - "Metoda e thjeshtë" përfaqëson kërkesën për kapital të llogaritur për ato pozicione në opsione të titujve të borxhit të specifikuara në nenin 176 të rregullores.

Rreshti 110 - "Metoda delta plus - kërkesë shtesë për rrezikun gamma" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun gamma të opsioneve të titujve të borxhit të llogaritur sipas nenit 180, pika 3 të rregullores.

Rreshti 120 - "Metoda delta plus - kërkesë shtesë për rrezikun vega" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun vega të opsioneve të titujve të borxhit të llogaritur sipas nenit 180, pika 5 të rregullores.

Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezik për këtë rrezik duke shumëzuar kërkesën totale për kapital me 12.5 dhe kjo shumë reflektohet në kolonën 070, rreshti 010.

3.3 Formulari CR TB SETT – Rreziku i shlyerjes

3.3.1 Të përgjithshme

Formulari CR TB SETT përmban informacion mbi transaksionet në librin e bankës dhe në librin e tregtueshëm, të cilat janë akoma të pashlyera pas datës së shlyerjes (datëvalutës) dhe kërkesën për kapital për rrezikun e shlyerjes sipas nenit 163 të rregullores.

Bankat raportojnë në këtë formular informacione mbi rrezikun e shlyerjes të lidhur me titujt e borxhit, titujt e kapitalit, monedhat dhe mallrat (*commodities*), të mbajtura në librin e tregtueshëm dhe në librin e bankës.

Në rast të transaksioneve të pashlyera pas datës së shlyerjes (datëvalutës), bankat llogarisin diferencën në çmim, ndaj të cilës janë ekspozuar. Kjo është diferenca midis çmimit të shlyerjes të rënë dakord për instrumentin dhe çmimit aktual të tij, kur kjo diferencë përbën humbje për bankën.

Bankat shumëzojnë këtë diferencë me faktorin përkatës sipas tabelës 24 të rregullores. Për transaksionet, të cilëve u ka kaluar data e valutës jo më shumë se katër ditë, faktori i ponderimit është 0%.

3.3.2 Përmbajtja e kolonave

Ky formular është i përbërë nga kolona me përmbajtjen e mëposhtme:

Kolona 010 - Transaksione të pashlyera me çmimin e shlyerjes

Në këtë kolonë do të paraqiten me çmimin e tyre të shlyerjes të gjithë transaksionet DVP të cilët rezultojnë të pashlyer pas datës së valutës, pavarësisht nëse ata rezultojnë me humbje ose me fitim pas datës së shlyerjes.

Kolona 020 - Ekspozimi si rezultat i diferencës në çmim për transaksionet e pashlyera

Bazuar në nenin 163 të rregullores, bankat raportojnë në këtë kolonë diferencën midis çmimit të shlyerjes të rënë dakord për instrumentin dhe çmimit aktual të tij, kur kjo diferencë përbën humbje për bankën. Pra, bankat raportojnë në këtë kolonë vetëm transaksionet që rezultojnë me humbje pas datës së shlyerjes (datëvalutës).

Kolona 030 - Kërkesa për kapital

Në këtë kolonë bankat raportojnë kërkesën për kapital për rrezikun e shlyerjes për transaksionet DVP, sipas nenit 163 të rregullores.

Kolona 040 - Ekspozimet e ponderuara me rrezik

Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezik për këtë rrezik duke shumëzuar kërkesën totale për kapital me 12.5 dhe kjo shumë reflektohet në kolonën 040, rreshti 010.

3.3.3 Përmbajtja e rreshtave

Kjo tabelë përmban rreshta me përmbajtjen e mëposhtme:

Rreshti 010 - Totali i transaksioneve të pashlyera në librin e bankës

Bankat raportojnë në rreshtin 010, informacion të agreguar në lidhje me rrezikun e shlyerjes për transaksionet në librin e bankës.

Bankat raportojnë në qelizën 010/010 (rresht/kolonë), shumën e transaksioneve të pashlyera pas datës së shlyerjes (datëvalutës) me çmimin e shlyerjes.

Bankat raportojnë në qelizën 010/020 (rresht/kolonë), shumën e diferencave në çmim, si rezultat i transaksioneve të pashlyera që rezultojnë me humbje.

Bankat raportojnë në qelizën 010/030 kërkesën agregate për kapital për transaksionet në librin e bankës.

Rreshtat 020-060 - Transaksione të pashlyera

Në këto rreshta bankat raportojnë transaksionet në librin e bankës të cilat janë subjekt i rrezikut të shlyerjes sipas kategorive të përcaktuara në tabelën 24 të rregullores.

Për transaksionet, të cilëve u ka kaluar data e valutës jo më shumë së katër ditë, faktori i ponderimit është 0%.

Në rreshtat në vijim, bankat raportojnë të njëtin informacion si edhe në rreshtat 010-060, por të lidhur me transaksionet në librin e tregtueshëm.

3.4 Formulari MKR SA COM - Rreziku i investimeve në mallra (commodities)

3.4.1 Të përgjithshme

Formulari MKR SA COM përmban informacion mbi pozicionet në mallra dhe kërkesën korresponduese për kapital për këto pozicione, si pjesë e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut.

Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Ky formular raportohet çdo gjashtëmuor.

3.4.2 Përmbajtja e kolonave

Ky formular përmban kolonat me përmbajtjen si më poshtë:

Kolonat 010-020 - Të gjitha pozicionet- në blerje dhe në shitje

Bankat plotësojnë pozicionet bruto në blerje/shitje duke konsideruar pozicionet në të njëtin mall (*commodities*), sipas nenit 168, pikat 2 dhe 6 të rregullores.

Kolonat 030-040 - Pozicionet neto

Bankat plotësojnë pozicionin neto, sipas nenit 168, pika 5 të rregullores.

Kolona 050 - Pozicionet subjekt i kërkesës për kapital

Bankat plotësojnë pozicionet që janë subjekt i kërkesës për kapital sipas metodave të përcaktuara në nenin 168 të rregullores.

Kolona 060 - Kërkesa për kapital

Bankat raportojnë kërkesën për kapital për rrezikun në mallra, sipas nenit 168 të rregullores.

Kolona 070 - Ekspozimet e ponderuara me rrezik

Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezik për këtë rrezik duke shumëzuar kërkesën totale për kapital me 12.5 dhe kjo shumë reflektohet në kolonën 070, rreshti 010.

3.4.3 Përmbajtja e rreshtave

Ky formular përmban rreshtat me përmbajtjen si më poshtë:

Rreshti 010 - Pozicionet totale në mallra (commodities)

Bankat plotësojnë pozicionet në mallra dhe kërkesën përkatëse për kapital.

Rreshtat - 020-060 - Pozicionet sipas klasave të mallrave (commodities)

Për qëllime raportimi bankat grupojnë në katër klasat e mëposhtme mallrat në të cilët kanë investuar:

- Metale të çmuara (përveç arit)
- Metale bazë (zink, bakër etj)
- Produkte bujqësore (softs)
- Të tjera

Rreshti 070 – Metoda e bazuar në segmentet e maturitetit

Bankat plotësojnë pozicionet në mallra, subjekt i metodës së bazuar në segmentet e maturitetit, sipas nenit 172 të rregullores.

Rreshti 090 - Metoda e thjeshtë

Bankat plotësojnë pozicionet në mallra subjekt i metodës së bazuar në segmentet e maturitetit, sipas nenit 171 të rregullores.

Rreshtat 100-130 – Kërkesë shtesë për opsionet, rreziqet jodelta.

Rreshti 100 - Kërkesë shtesë për opsionet (rreziqe jo delta) përfaqëson shumën e kërkesës për kapital të reflektuar në rreshtat në vijim, 110-130.

Rreshti 110 - "Metoda e thjeshtë" përfaqëson kërkesën për kapital të llogaritur për ato pozicione në opsione mbi mallra të specifikuar në nenin 176 të rregullores.

Rreshti 120 - "Metoda delta plus - kërkesë shtesë për rrezikun gamma" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun gamma të opsioneve mbi mallra, të llogaritur sipas nenit 180, pika 3 të rregullores.

Rreshti 130 - "Metoda delta plus - kërkesë shtesë për rrezikun vega" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun vega të opsioneve mbi mallra, të llogaritur sipas nenit 180, pika 5 të rregullores.

3.5 Formulari MKR SA FX - Rreziku i kursit të këmbimit

3.5.1 Të përgjithshme

Llogaritja e kërkesës për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit i referohet dispozitave të rregullores "Për administrimin e rrezikut nga pozicionet e hapura valutore" dhe neneve 173 dhe 174 të rregullores, si pjesë e kërkesës për kapital për rrezikun e tregut.

Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Kjo tabelë raportohet çdo gjashtëmuaj.

3.5.2 Raportimi i pozicionit valutor neto

Kjo tabelë është e përbërë nga 13 kolona (010-100), nga të cilat tre kolona nuk janë të hapura për plotësim të dhënash (060-090).

Bankat plotësojnë fillimisht kolonat 020 dhe 030, për rreshtat 130 - "Euro" deri tek rreshti "410" - monedha të tjera.

Pozicionet që bankat plotësojnë në këto qeliza janë të lidhura me ekuivalentin në Lekë të pozicioneve të raportuara në formularin 32 të SRU-së, pa pozicionet në Ar. Kështu, bankat plotësojnë pozicionin në blerje dhe shitje (kolona 020 dhe 030 e formularit), për rreshtat 130 - Euro deri rreshtin 400 - Norwegian Corona bazuar në formularin 32 të SRU-së si më poshtë:

- Pozicioni në blerje për çdo monedhë = shumë e pozicionit spot (në blerje) + pozicioni *forward* (në blerje) + pozicione në opsione në blerje.
- Pozicioni në shitje për çdo monedhë = shumë e pozicionit spot (në shitje) + pozicioni *forward* (në shitje) + pozicione në opsione në shitje.

Në qelizën 020/410 (kolonë/rresht) dhe 030/410 (kolonë/rresht) bankat raportojnë pozicionet e krijuara nga investimet në SIK, të cilat sipas nenit 174 trajtohen si monedhë e veçantë.

Shuma e rreshtave nga 130-410 në kolonën 020, që përfaqëson pozicione në blerje, plotësohet në qelizën 020/030 (kolonë/rresht) - Të gjitha monedhat e tjera (duke përfshirë edhe pozicionet në SIK në monedha të veçanta).

Shuma e rreshtave nga 130-140 në kolonën 030, që përfaqëson pozicione në shitje, plotësohet në qelizën 030/030 (rresht/kolonë) - Të gjitha monedhat e tjera (duke përfshirë edhe pozicionet në SIK në monedha të veçanta).

Bankat plotësojnë gjithashtu në qelizën 020/040 (kolonë/rresht) pozicionet në blerje dhe në shitje dhe në qelizën 030/040 duke iu referuar vlerës së raportuar në formularin 32 të SRU-së.

Bankat plotësojnë pozicionet neto për çdo monedhë (kolona 040 dhe 050), për rreshtat nga 130-140 si diferencë midis pozicionit në blerje dhe atij në shitje për çdo monedhë. Kjo diferencë i referohet kolonës 10 të formularit 32 të SRU-së.

Shuma e të gjithë pozicioneve neto në blerje për rreshtat 130-410, plotësohet në qelizën 040/030 (kolonë/rresht) - Të gjitha monedhat e tjera (duke përfshirë edhe pozicionet në SIK në monedha të veçanta).

Shuma e të gjithë pozicioneve neto në shitje për rreshtat 130-410, plotësohet në qelizën 050/030 (kolonë/rresht) - Të gjitha monedhat e tjera (duke përfshirë edhe pozicionet në SIK në monedha të veçanta).
Bankat plotësojnë në rreshtin 040, në kolonat 040 dhe 050 pozicionet neto (shitje ose blerje) në Ar.

3.5.3 Raportimi i kërkesës për kapital për pozicionin neto të hapur valutor

Bankat përllogarisin pozicionin valutor neto në blerje të bankës në të gjitha monedhat si shumë e rreshtave 030 dhe 040, në kolonën 040.

Bankat përllogarisin pozicionin valutor neto në shitje të bankës në të gjitha monedhat si shumë e rreshtave 030 dhe 040, në kolonën 050.

Vlera më e lartë midis pozicioneve të përcaktuar si më sipër përbën pozicionin valutor neto të bankës. Në rast se vlera e pozicionit valutor neto është më e lartë se 2%, bankat llogarisin kërkesën për kapital duke ponderuar këtë pozicion me 8%. Kërkesa për kapital plotësohet në kolonën 090, në rreshtat 030 dhe 040.

3.5.4 Rreziqe të tjera

Në llogaritjen e kërkesës totale për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit, bankat duhet të përfshijnë edhe kërkesën për kapital për rreziqet jodelta të lidhur me opsionet e këmbimeve valutore në librin e tregtueshëm.

Kjo kërkesë raportohet në rreshtat 050-080 të formularit, sipas kolonës 090.

Rreshti 050 - Kërkesë shtesë për opsionet (rreziqe jodelta) përfaqëson shumën e kërkesës për kapital të reflektuar në rreshtat në vijim, 060-080.

Rreshti 060 - "Metoda e thjeshtë" përfaqëson kërkesën për kapital të llogaritur për ato pozicione në opsione të kursit të këmbimit të specifikuar në nenin 176 të rregullores.

Rreshti 070 - "Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun gamma" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun gamma të opsioneve të këmbimit valutor të llogaritur sipas nenit 180, pika 3 të rregullores.

Rreshti 080 - "Metoda delta plus - kërkesa shtesë për rrezikun vega" përfaqëson kërkesën për kapital për rrezikun vega të opsioneve të këmbimit valutor të llogaritur sipas nenit 180, pika 5 të rregullores.

3.5.5 Kërkesa për kapital

Bankat llogarisin kërkesës totale për kapital për rrezikun e kursit të këmbimit në kolonën 090, rreshti 010 si shumë e kërkesave për kapital për pozicionet valutore (rreshti 030+rreshti 040) si edhe kërkesës për kapital për opsionet-rreziqet jodelta (rreshti 050).

Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezik për këtë rrezik, duke shumëzuar kërkesën totale për kapital me 12.5 dhe kjo shumë reflektohet në kolonën 100, rreshti 010.

3.6 Formulari MKR SA SEC – Metoda standarde për rrezikun specifik të titullzimeve

3.6.1 Të përgjithshme

Ky formular paraqet informacion mbi pozicionet (të gjitha/neto dhe në blerje/në shitje) dhe mbi kërkesat përkatëse për kapital, për elementin specifik të rrezikut në

titullzimet/rititullzimet, të cilët mbahen në librin e tregtueshëm (që nuk janë të pranueshëm për portofolin e tregtueshëm të korreluar), sipas metodës standarde.

Ky formular paraqet kërkesën për kapital vetëm për rrezikun specifik të pozicioneve të titullzimit, në përputhje me nenin 152/1 të kësaj rregulloreje, të lidhur me nenin 153/1. Në rastet kur pozicionet e titullzimit të librit të tregtueshëm, janë të mbrojtur (*hedged*) nga derivativët e kredisë, zbatohen nenet 149 dhe 151 të kësaj rregulloreje. Kërkesa për kapital për rrezikun e përgjithshëm të këtyre pozicioneve, raportohet në formularin MKR SA TDI.

Pozicionet të cilat ponderohen me një peshë rreziku 1250% mundet, si alternativë, që të zbriten nga kapitali bazë i nivelit të parë (shih pikën "b" të nenit 99/1, pikën "b" të nenit 100/1 dhe nenin 108 të rregullores). Në këto raste, pozicionet e mësipërme raportohen në rreshtin "1.1.1.13" të Aneksit 1 të rregullores "Për kapitalin rregullator të bankës".

3.6.2 Përmbajtja e kolonave

Ky formular përmban 49 kolona, me përmbajtje si më poshtë:

Kolonat 0010-0020 - Të gjithë pozicionet (në blerje dhe në shitje)

Këto pozicione janë të pasqyruara në nenin 138 dhe nenin 142, pika 1 të rregullores, së bashku me nenin 153/1 të rregullores (pozicionet e titullzimit).

Kolonat 0030-0040 - Pozicionet që zbriten nga kapitali (në blerje dhe në shitje)

Sipas nenit 99, pika 1, shkronja "b"; nenit 100, pika 1, shkronja "b" dhe nenit 108 të rregullores.

Kolonat 0050-0060 - Pozicionet neto (në blerje dhe në shitje)

Sipas neneve 146, 147 dhe 152 të rregullores.

Kolonat 0061-0104 - Ndarja e pozicioneve neto sipas peshave të rrezikut

Sipas neneve 114 (Tabelat 13 dhe 14) dhe 109 të rregullores.

Ndarja kryhet veçmas për pozicionet në blerje dhe ato në shitje.

Kolonat 0403-0406 - Ndarja e pozicioneve neto sipas metodave

Sipas nenit 109 të rregullores.

Kolona 0403 - SEC - SA

Sipas nenit 113 të rregullores.

Kolona 0404 - SEC - ERBA

Sipas nenit 114 të rregullores.

Kolona 0406 - Të tjera (Peshë rreziku = 1250%)

Sipas nenit 109, pika 6 të rregullores.

Kolonat 0530-0540 - Efekti i përgjithshëm (rregullim) kur banka nuk plotëson kërkesat e parashikuara në kreun V/nënkreu III të rregullores

Sipas nenit 119 të rregullores.

Kolona 0570 - Përpara kufirit maksimal (Cap)

Sipas nenit 153/1 të rregullores, pa marrë në konsideratë mundësinë e zgjedhjes së paraqitur nga neni 152/1 i rregullores, i cili lejon bankën që të vendosë një kufi maksimal mbi kërkesën për kapital për rrezikun specifik të një pozicioni neto në një instrument borxhi, duke konsideruar humbjen më të madhe të mundshme të lidhur me rrezikun e dështimit.

Kolona 0601 – Pas kufirit maksimal (cap) / kërkesat totale për kapital

Sipas nenit 153/1 të rregullores, duke marrë në konsideratë mundësinë e zgjedhjes së paraqitur nga neni 152/1 i rregullores.

3.6.3 Përmbajtja e rreshtave

Ky formular përmban 11 rreshta me përmbajtje si më poshtë:

Rreshti 0010 – Ekspozimi total

Ky rresht përmban shumën totale të tepricës së titullzimeve dhe rititullzimeve (që mbahen në librin e tregtueshëm), të cilat raportohen nga banka që ka rolin/rolet e origjinuesit, investuesit apo sponsorit.

Rreshtat 0040, 0070 dhe 0100 – Pozicionet e titullzimit

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 47 të rregullores.

Rreshtat 0020, 0050, 0080 dhe 0110 – Pozicionet e rititullzimit

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 45/4 të rregullores.

Rreshtat 0030 – 0050 - Origjinuesi

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 48 të rregullores.

Rreshtat 0060 – 0080 - Investuesi

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 55 të rregullores.

Banka, e cila mban një pozicion titullzimi në një transaksion titullzimi, për të cilin nuk është as origjinuesi, as sponsori dhe as huadhënësi fillestar.

Rreshtat 0090 – 0110 – Sponsor

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 49 të rregullores.

Një sponsor, që titullzon gjithashtu aktivet e veta, do të plotësojë rreshtat e origjinuesit me informacion në lidhje me aktivet e veta të titullzuara.

3.7 Formulari MKR SA CTP – Metoda standarde për rrezikun specifik të portofolit të tregtueshëm të korreluar

3.7.1 Të përgjithshme

Ky formular paraqet informacion mbi pozicionet e portofolit të tregtueshëm të korreluar (CTP) (i cili përfshin pozicione titullzimi, derivativë kredie *nth-to-default* dhe pozicione të tjera CTP, të përfshira në përputhje me nenin 153/2, pika 3 të rregullores) dhe që iu përgjigjen kërkesave për kapital sipas metodës standarde.

Formulari MKR SA CTP paraqet kërkesat për kapital vetëm për pozicionet e rrezikut specifik që caktohen për CTP, në përputhje me nenin 152/1 të rregullores, së bashku me pikat 2 dhe 3 të nenit 153/2 të rregullores. Në rast se pozicionet CTP të librit të tregtueshëm janë të mbrojtur (*hedged*) nga derivativët e kredisë, zbatohen nenet 97, 98 dhe 151 të rregullores. Ka vetëm një formular për të gjitha pozicionet CTP të librit të tregtueshëm, pavarësisht nga metoda që bankat përdorin për të përcaktuar peshën e rrezikut për secilin nga pozicionet, në përputhje me Kreun V të rregullores. Kërkesat për kapital për rrezikun e përgjithshëm të këtyre pozicioneve raportohen në formularin MKR SA TDI – Rreziku i pozicionit të titujve të borxhit.

Ky formular ndan pozicionet e titullzimit, derivativët e kredisë *nth-to-default* dhe pozicionet e tjera CTP. Pozicionet e titullzimit raportohen gjithmonë në rreshtat 0030, 0060 ose 0090 (në varësi të rolit që ka banka në titullzim). Derivativët e kredisë *nth-to-default* raportohen gjithmonë në rreshtin 0110. "Pozicione të tjera CTP" janë pozicione që nuk janë as pozicione titullzimi, as derivativë kredie *nth-to-default* (shih nenin 153/2, pika 3, të rregullores), por janë "të lidhur" në mënyrë eksplicite me njërin prej këtyre dy pozicioneve (për shkak të qëllimit të mbrojtjes (*hedging*)).

Pozicionet që ponderohen me një peshë rreziku 1250%, në mënyrë alternative, mund të zbriten nga kapitali bazë i nivelit të parë (CET1) (shih nenin 99, pika 1, shkronja "b"; nenin 100, pika 1, shkronja "b" dhe nenin 108 të rregullores). Në këtë rast, këto pozicione raportohen në rreshtin "1.1.1.13" të Aneksit 1 të rregullores "Për kapitalin rregullator të bankës".

3.7.2 Përmbajtja e kolonave

Ky formular përmban 36 kolona, me përmbajtje si më poshtë:

Kolonat 0010 - 0020 - Të gjitha pozicionet (në blerje dhe në shitje)

Sipas nenit 138 dhe nenit 142, pika 1 të rregullores, së bashku me pikat 2 dhe 3 të nenit 153/2 të rregullores (pozicione që i caktohen portofolit të tregtueshëm të korreluar).

Kolonat 0030 - 0040 - Pozicionet që zbriten nga kapitali (në blerje dhe në shitje)

Sipas nenit 108 të rregullores.

Kolonat 0050 - 0060 - Pozicionet neto (në blerje dhe në shitje)

Sipas neneve 146, 147 dhe 152 të rregullores.

Kolonat 0071 - 0097 - Ndarja e pozicioneve neto sipas peshave të rrezikut

Sipas neneve 114 (Tabelat 13 dhe 14) dhe 108 të rregullores.

Kolonat 0403 - 0406 - Ndarja e pozicioneve neto sipas metodave

Sipas nenit 109 të rregullores.

Kolona 0403 - SEC - SA

Sipas nenit 113 të rregullores.

Kolona 0404 - SEC - ERBA

Sipas nenit 114 të rregullores.

Kolona 0406 - Të tjera (Peshë rreziku = 1250%)

Sipas nenit 109, pika 6 të rregullores.

Kolonat 0410 - 0420 - Përpara kufirit maksimal (CAP) - Pozicionet neto të ponderuara në blerje / në shitje

Sipas nenit 153/2 të rregullores, pa marrë në konsideratë mundësinë e zgjedhjes së paraqitur nga neni 152/1 i rregullores.

Kolonat 0430 - 0440 - Pas kufirit maksimal (CAP) - Pozicionet neto të ponderuara në blerje / në shitje

Sipas nenit 153/2 të rregullores, duke marrë në konsideratë mundësinë e zgjedhjes së paraqitur nga neni 152/1 i rregullores.

Kolona 0450 - Kërkesa totale për kapital

Kërkesa për kapital përcaktohet si vlera më e madhe ndërmjet: (i) peshës së rrezikut specifik që do të zbatohet vetëm mbi pozicionet neto në blerje (kolona 0430); dhe (ii)

peshës së rrezikut specifik që do të zbatohet vetëm mbi pozicionet neto në shitje (kolona 0440).

3.7.3 Përmbajtja e rreshtave

Ky formular përmban 12 rreshta me përmbajtje si më poshtë:

Rreshti 0010 – Ekspozimi total

Ky rresht përmban shumën totale të tepricës së pozicioneve (që mbahen në portofolin e tregtueshëm të korreluar), të cilat raportohen nga banka që ka rolin e origjinuesit, investuesit apo sponsorit.

Rreshtat 0020 – 0040 - Origjinuesi

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 48 të rregullores.

Rreshtat 0050 – 0070 - Investuesi

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 55 të rregullores.

Banka, e cila mban një pozicion titullzimi në një transaksion titullzimi, për të cilin nuk është as origjinuesi, as sponsori dhe as huadhënësi fillestar.

Rreshtat 0080 – 0100 – Sponsor

Sipas nenit 4, shkronja "c", pika 49 të rregullores.

Një sponsor, që titullzon gjithashtu aktivet e veta, do të plotësojë rreshtat e origjinuesit me informacion në lidhje me aktivet e veta të titullzuara.

Rreshtat 0030, 0060 dhe 0090 – Pozicionet e titullzimit

Portofoli i tregtueshëm i korreluar përfshin titullzimet, derivativët e kredisë *nth-to-default* dhe mundësisht pozicione të tjera mbrojtëse (*hedging*), të cilët përmbushin kriteret e përcaktuara në pikat 2 dhe 3 të nenit 153/2 të rregullores.

Derivativët e ekspozimeve të titullzimit, të cilët ofrojnë një pjesë proporcionale, sikurse pozicionet që mbrojnë (*hedging*) pozicionet CTP, përfshihen në rreshtin "Pozicione të tjera CTP".

Rreshti 0110 – Derivativët e kredisë nth-to-default

Derivativët e kredisë *nth-to-default*, të cilët mbrohen nga derivativë kredie *nth-to-default*, në përputhje me nenin 149, pika 3 të rregullores, raportohen që të dy në këtë rresht.

Origjinuesi, investitori dhe sponsori i pozicioneve nuk janë të përshtatshëm për derivativët e kredisë *nth-to-default*. Si pasojë, ndarja së cilës i nënshtrohen pozicionet e titullzimit, nuk mund të ofrohet për derivativët e kredisë *nth-to-default*.

Rreshtat 0040, 0070, 0100 dhe 0120 – Pozicione të tjera CTP

Në këtë rresht përfshihen pozicionet e mëposhtme:

- Derivativët e ekspozimeve të titullzimit, të cilët ofrojnë një pjesë proporcionale, sikurse pozicionet që mbrojnë (*hedging*) pozicionet CTP;
- Pozicionet CTP, të cilët mbrohen nga derivativët e kredisë, në përputhje me nenin 151 të rregullores;
- Pozicione të tjera, të cilët përmbushin kërkesat e pikës 3 të nenit 153/2 të rregullores.

4 Kërkesa për kapital për rrezikun operacional

4.1 Formulari OPR - Rreziku operacional

4.1.1 Të përgjithshme

Ky formular shërben për raportimin e kërkesës për kapital për rrezikun operacional sipas Metodës së Thjeshtë, Metodës Standarde dhe Metodës Standarde të Avancuar. Bankat plotësojnë vetëm atë pjesë të formatit që i referohet llogaritjeve për përjasjen e zgjedhur për llogaritjen e kërkesës për kapital.

Bankat nuk plotësojnë fushat me ngjyrë të kuqe.

Ky formular raportohet çdo fundviti.

4.1.2 Metoda e Thjeshtë

Për raportim e kërkesës për kapital sipas kësaj metode bankat raportojnë në kolonat 010-030 treguesin e të ardhurës neto nga veprimtaria bankare për tre vitet e fundit të përlllogaritur sipas nenit 184, pika 1, 2 dhe 3. (Vitet: T-3, T-2, T-1, ku T është viti aktual).

Bankat raportojnë kërkesën për kapital në qelizën 070/010 (kolonë, rresht), të llogaritur bazuar në nenin 184, pika 4.

Bankat llogarisin ekspozimet e ponderuara me rrezik për këtë rrezik duke shumëzuar kërkesën totale për kapital me 12.5 dhe kjo shumë reflektohet në qelizën 071/010.

4.1.3 Metoda Standarde

Për raportimin e kërkesës për kapital sipas metodës standarde, bankat plotësojnë në rreshtat 030-100, në kolonat 010-030, treguesin e të ardhurave neto nga veprimtaria bankare për tre vitet e fundit, sipas nenit 185 (tabela 30) e rregullores.

Bankat raportojnë kërkesën për kapital në qelizën 070/020, të llogaritur bazuar në nenin 185, pika 1.

4.1.4 Metoda Standarde e avancuar

Rreshtat 110 dhe 120, në kolonat 040-060 janë të lidhur me kërkesa specifike raportimi sipas metodës standarde të avancuar. Bankat raportojnë në këto rreshta treguesin alternativ për dy linjat e biznesit, Bankingu Tregtar dhe Bankingu me Pakicë, sipas nenit 185, pika 2 dhe 3.

Bankat raportojnë kërkesën për kapital sipas kësaj metode në qelizën 070/020.

5 Formulari RMK-Raporti i mjaftueshmërisë së kapitalit

Ky formular shërben për të pasqyruar llogaritjen e raportit të mjaftueshmërisë së kapitalit nga ana e bankave.

Formulari raportohet çdo tremujor.

ANEKS 8¹⁴⁹

¹⁴⁹ Shfuqizuar me vendimin nr. 34, datë 2.5.2018 të Këshillit Mbikëqyrës të Bankës së Shqipërisë.